

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. Ф. ПОТУШНЯКА

Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності

матеріали “круглого столу”,
присвяченого 70-річчю Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Ужгород . Видавництво В. Падяка . 2015

УДК 027:022(477.87)
ББК 78.34(4УКР-4ЗАК)
Б 59

Збірник матеріалів “круглого столу” містить статті працівників публічних бібліотек Закарпаття різних рівнів та бібліотек вищих навчальних закладів різного ступеня. В статтях відзначаються певні здобутки книгозбірень за останнє п’ятиріччя та визначаються нові напрями роботи, відповідно до вимог сьогодення.

В обговоренні проблем бібліотек Закарпаття взяли участь генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, начальник та головний спеціаліст управління культури Закарпатської облдержадміністрації.

Видання доповнено короткими довідками про публічні бібліотеки всіх районів Закарпаття, їх історію та сьогодення, розділом “Від шанувальників з багаторічним читацьким стажем”, а також ілюстровано фотофактами з життя бібліотек області.

Укладач: Л. З. Григаш

Головний редактор: Н. М. Панчук

Випусковий редактор: Л. О. Падяк

Фотографії: А. М. Біган, В. О. Грігаш, М. В. Грігаш,

С. В. Коваленко, Н. М. Яблонська

Відповідальна за випуск: О. А. Канюка

© Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, 2015

ISBN 978-966-387-105-9

ЗМІСТ

Доповіді „круглого столу” „Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності”

- Бібліотека як складова сучасного інформаційного простору** **9**
Глеба Ю. Ф., начальник управління культури Закарпатської облдержадміністрації

- Публічні бібліотеки як культурно-освітні центри громад** **10**
Вилегжаніна Т. І., генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, заслужений працівник культури України

- Бібліотечна справа: основні аспекти управлінської діяльності** **15**
Дурунда О. С., головний спеціаліст управління культури облдержадміністрації

- Публічні бібліотеки Закарпаття: виклики сучасності** **20**
Канюка О. А., директор Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

- Виховуємо юних патріотів України разом** **33**
Чіка В. Д., директор Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва, заслужений працівник культури України

**Наукова бібліотека Ужгородського національного
університету в умовах інформаційного суспільства**

37

Медведь М. М., директор Наукової бібліотеки УжНУ

**Інтерактивний простір сучасної бібліотеки як засіб
залучення населення до читання**

40

Дзуровчик О.М., заступник директора з наукової роботи Закарпатської
ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Проектна діяльність бібліотек Закарпаття

43

Ковальчук Г.К., заступник директора з інформатизації
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

**Наукова бібліотека Ужгородського національного
університету: віхи історії**

47

Воробець В.В., заступник директора Наукової бібліотеки УжНУ
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Туряниця Н. Ю., заступник директора з інформаційних технологій
Наукової бібліотеки УжНУ

**Єднає книга. Всеукраїнська акція “Українська молодь
читає”**

50

Вудмаска Т. М., заступник директора з питань обслуговування
юнацтва ЗОДЮБ

Моніторинг суспільної думки щодо ролі і місця бібліотеки в житті ужгородців 55

Лехцер В. Г., головний бібліотекар науково-методичного відділу
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Бібліотеки області: рух підтримки української армії та вимушено переміщених осіб в умовах воєнної загрози 59

Січ О.І. завідувачка науково-методичного відділу
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Інформаційно-бібліотечний сервіс як основа зростання іміджу бібліотеки у громаді 64

Вашкеба К. Г., директор Виноградівської районної ЦБС

Модернізація діяльності бібліотек: орієнтація на вирішення суспільно значущих проблем 67

Стадник О.А., директор Мукачівської міської ЦБС,
Кавалер ордена Княгині Ольги III ст.

Забезпечення збереження пам'яті народу для майбутніх поколінь (бібліографічна діяльність Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка) 71

Бадида М. Б., головний бібліограф відділу наукової інформації та бібліографії Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Сучасна бібліотека: змінюємо формат, створюємо новий образ 74

Нануда Є. Ю., головний бібліограф відділу обслуговування Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

**Організація нових бібліотечних послуг в бібліотеках
для дітей**

77

Ленарт Л. М., заступник директора з питань обслуговування дітей
Ужгородської міської ЦБС

**Фонд Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка: формування
та організація**

79

Веселовська І.І., завідувачка відділу формування фондів
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

**Власні електронні бази даних: проблеми створення
та використання**

83

Яблонська Н. М., завідувачка відділу інформаційних технологій та
електронних ресурсів Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Сільська бібліотека: орієнтир – на громаду

86

Молнар М. Г., завідувачка бібліотеки-філії с. Нове Село
Виноградівської районної ЦБС

**Інноваційні форми роботи бібліотеки Ужгородського
коледжу культури і мистецтв**

88

Лукача Е.Ю., провідний бібліотекар, керівник бібліотеки
Ужгородського коледжу культури і мистецтв

**Бібліотека як посередник діалогу в поліетнічному
середовищі громади**

91

Ключкей І.С., директор Тячівської районної ЦБС

Погляд у минуле, вектор у майбутнє (з практики роботи відділу художньої літератури Закарпатської ОУНБ ім. Ф.Потушняка) **94**

Шляхта О.С., завідувачка відділу художньої літератури Закарпатської ОУНБ ім.Ф.Потушняка

Формування колективу як запорука досягнення успіху в діяльності бібліотеки **98**

Григаши Л.З., учений секретар Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка, заслужений працівник культури України

Рекомендації “круглого столу” **105**

**Від шанувальників
з багаторічним читацьким стажем**

Оповідь бібліотечної берези (Історія докомп’ютерної доби) **115**

Надія Панчук, читач бібліотеки з 1965 року

Закарпатській ОУНБ ім. Ф.Потушняка **118**

Наталія Дяченко, журналіст, читач і друг бібліотеки

Про морську глибину, дивнії перли та місце, де їх можна знайти **123**

Осип Лобода, журналіст, читач і прихильник бібліотекарів

Довідково про публічні бібліотеки Закарпаття **126**

Бібліотеки як складова сучасного інформаційного простору

Темп сучасного життя, тривога за майбутнє, масштабна інтернетизація нашого суспільства, суттєва трансформація, яку несе з собою неминуха адміністративно-територіальна реформа – все це неабиякі виклики, що стоять нині перед бібліотечною громадськістю.

Яку роль нині повинна відігравати бібліотека? Як інформаційний, комунікаційний, інтелектуально-дозвіллевий центр кожної громади, вона покликана не тільки акумулювати основні інформаційні ресурси, надавати до них безкоштовний доступ, але й певною мірою визначати моральний клімат у суспільстві, рівень його інтелектуального розвитку.

Сучасний фахівець бібліотечної справи повинен бути культурним лідером у своїй сфері, своєму регіоні, сприяти тому, щоб найдавніший культурний атрибут – книга – і надалі залишався з людиною.

Матеріали круглого столу, що склали збірник „Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності”, приурочений до 70-річчя Закарпатської обласної наукової універсальної бібліотеки ім. Ф. Потушняка, засвідчують : бібліотеки нашої області в цілому „тримають руку” на пульсі часу, забезпечуючи доступ різних верств населення до інформації, впроваджуючи нові інтерактивні форми роботи, проводячи ефективні соціологічні дослідження, активізуючи краєзнавчі функції бібліотек, врешті, створюючи новий образ публічної бібліотеки – важливої складової сучасного інформаційного простору, місця, куди звертаються і за мудрістю віків, і за прогнозом на майбутнє, і за розкішною спілкування.

Щиро вітаю бібліотеку-ювілярку і разом з нею всіх бібліотекарів з новим етапом професійного розвитку! Будемо разом з вами сподіватися, що держава і суспільство сприятимуть у розв’язанні наболілих проблем, а воля громадськості допоможе об’єднати всі ресурси бібліотек у рамках єдиної державної політики на користь Україні.

Юрій Глеба,

*начальник управління культури
Закарпатської облдержадміністрації,
заслужений працівник культури України*

Публічні бібліотеки як культурно-освітні центри громад

Вилегжаніна Т. І.,

*генеральний директор НПБУ,
заслужений працівник культури України,
кавалер ордена княгині Ольги III ступеня,
віце-президент УБА,
член ЦК Профспілки працівників культури України*

З початку XXI сторіччя спостерігається значне зростання ролі публічних бібліотек (ПБ) в українському суспільстві.

Публічні бібліотеки відбивають плюралізм думок громадян України та є об'єднуючою силою незалежно від місця їх розташування. У населеному пункті можуть бути релігійні установи різних конфесій, існувати декілька конкуруючих підприємств і фірм, функціонувати школи різного типу тощо. Але бібліотека, як публічний заклад, має об'єднати навколо себе всіх членів громади, бути необхідною для них. І це одне з найважливіших завдань публічних бібліотек, особливо під час проведення в Україні адміністративно-територіальної реформи.

Нині на тлі розпочатого бюджетного реформування публічні бібліотеки функціонують в очікуванні адміністративно-територіальної реформи, що спирається на Закони України „Про добровільне об'єднання територіальних громад” та „Про засади державної регіональної політики”.

У повному обсязі наслідки майбутніх перетворень для бібліотек виявляться пізніше, коли реформи запрацюють на повну силу. Але вже зараз можна уявити ймовірний розвиток подій, виявити больові точки, напрацювати відповідні рекомендації.

Перша проблема: реформи обов'язково зачеплять бібліотечні мережі в регіонах. Варто очікувати зміни кордонів об'єднаних територіальних громад, що спричинить необхідність реорганізації мереж та призведе до зміни статусу бібліотек. Головне в даному разі, щоб оптимізація публічних бібліотек не стала їх банальним скороченням. Для запобігання цьому керівникам бібліотек, методичним службам усіх рівнів треба вивчати й аналізувати питання щодо організації бібліотечного обслуговування в регіонах і здійснювати інформаційну та методичну підтримку органів влади під час прийняття рішень.

При реорганізації бібліотечної мережі в малонаселених зонах обслуговування варто обов'язково враховувати наявність публічної бібліотеки в сільській адміністративній одиниці, а також такі фактори, як інформаційні та соціокультурні потреби громади, розвиток інфраструктури, кліматичні особливості, стан доріг і логістику, історико-культурні традиції. Крім цих рекомендацій, за відсутності або при закритті стаціонарної сільської бібліотеки обов'язковим є використання будь-яких інших форм бібліотечного обслуговування – бібліотечного пункту, пересувної бібліотеки/бібліобуса, віддаленого доступу до Інтернету (до речі, інтернетизація сільських бібліотек – це перспективна, більше того, альтернативна ідея).

У зв'язку з реформуванням галузі необхідно переглянути мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30. 05. 1997 № 510. Підґрунтям для створення нового нормативно-правового акту мають стати матеріали паспортизації публічних бібліотек країни та результати загально-

державних досліджень „Вивчення стану забезпечення сільського населення України публічними бібліотеками” (2013) та „Вивчення стану забезпечення міського населення публічними бібліотеками” (2014).

Демографічна ситуація, що склалася сьогодні в країні, процеси міграції населення, впровадження інформаційних технологій, зміни в запитах користувачів, викликали необхідність проведення в серпні 2014 р. паспортизації бібліотечних закладів. Паспортизацією було охоплено 15 974 публічні бібліотеки комунальної форми власності – обласні, міські, районні (районні в містах), сільські, селищні, в т. ч. централізовані бібліотечні системи 22 регіонів України та м. Києва. Безумовно, у цілому по Україні кількісні показники дуже різні, але, як приклад, наведу дані по трьох регіонах – Закарпатська, Івано-Франківська, Херсонська області, показники яких можна порівняти. Але треба враховувати, що Закарпаття – це територія, яка розташована у гірській зоні; Івано-Франківщина – частково, а Херсонська область – це степова зона. Тому моделі побудови бібліотечної мережі у цих регіонах будуть мати свої особливості.

Охоплення населених пунктів України та їх жителів бібліотечним обслуговуванням

Регіон	К-сть населених пунктів		К-сть населення в них		У т. ч. до 15 років		К-сть населених пунктів, що мають		К-сть населених пунктів, що мають		К-сть населених пунктів, що не мають бібліотечного обслуговування		К-сть населених пунктів, що не мають бібліотечного обслуговування		З них, к-сть населених пунктів, у яких відстань до найближчого населеного пункту, де є бібліотечне обслуговування, становить			
	загалом	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	загалом, осіб	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	загалом, осіб	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	бібліотечні пункти	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	клуби-бібліотеки	у т. ч. у сільській місцевості (село, селище)	інші заклади, що здійснюють бібліотечне обслуговування	у т. ч. у сільській місцевості	до 3 км	від 3 до 5 км	більше 5 км	
Закарпатська	604	574	1 190 633	834 532	238 309	165 108	427	398	24	24	3	3	0	0	150	82	40	28
Івано-Франківська	804	765	1 399 895	806 320	233 532	132 629	674	637	21	21	0	0	0	0	109	68	32	9
Херсонська	673	632	1 206 896	564 734	183 921	83 728	392	355	32	31	5	5	0	0	244	66	79	99

Кількість публічних бібліотек і чисельність їх персоналу в регіонах України

Регіон	К-сть публічних бібліотек				З них у складі ЦФС				К-сть бібліотечних фахівців, осіб			
	загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)
Закарпатська	480	19	0	418	426	15	0	373	840	92	0	454
Івано-Франківська	749	37	4	643	738	33	2	643	1312	142	28	694
Херсонська	468	33	5	364	279	20	4	207	786	88	13	384

Бюджет робочого часу публічних бібліотек України

Регіон	Обслуговування користувачів здійснюється																			
	до 10 годин на тиждень				від 10 до 20 годин на тиждень				від 20 до 40 годин на тиждень				40 годин на тиждень				більше 40 годин на тиждень			
	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)	публічні бібліотеки, загалом	у т. ч. спеціалізовані для дітей	у т. ч. спеціалізовані для юнацтва	із загальної кількості, що розміщуються у сільській місцевості (село, селище)
Закарпатська	4	0	0	4	15	0	0	14	22	0	0	22	358	6	0	332	79	12	0	46
Івано-Франківська	4	0	0	4	55	0	0	55	117	1	0	117	543	23	2	467	30	13	2	0
Херсонська	21	0	0	21	96	0	0	92	137	2	0	130	167	19	1	114	43	12	4	3

Саме для Закарпатської області була б актуальною мобільна бібліотека. Ще у 2012 році Закарпаття пропонувало обрати для старту програми „Бібліобус” пілотний проект із залученням двох обласних бібліотек, які надаватимуть послуги жителям віддалених населених пунктів Великоберезнянського, Перечинського та Ужгородського районів, а також із залученням ЦРБ Тячівського і Мукачівського районів. Причому цю шляхетну справу бібліотечні фахівці готові були розпочинати з мінімальними матеріально-технічними ресурсами: 2 одиницями транспортних

засобів на зразок мікроавтобусів „Еталон”, „Богдан” або „Газель”; технічним оснащенням (ноутбук, модем для доступу в Інтернет, мультимедійний проектор) і, безумовно, новими книгами, половина з яких – для дітей. За скромними підрахунками, на впровадження даного проекту необхідно 1–1,2 млн грн., яких на той час в обласному бюджеті не було.

Ветерани бібліотечної справи добре пам’ятають, як у 1970–1980-ті рр. бібліюбуси, безумовно, з більш простим оснащенням, привозили мешканцям сіл та селищ книги, журнали, газети, виконували їх замовлення на нові видання. Але нині зовсім інші вимоги до організації роботи бібліюбусів. Вони мають бути не лише транспортом для доставляння літератури, але й мобільними інформаційно-бібліотечними центрами з постійно оновлюваним фондом, доступом до Інтернету, до бібліотечних, правових та інших спеціалізованих баз даних, сучасною аудіо- і відеотехнікою для проведення освітніх та соціокультурних заходів. Саме такий комплекс дозволить забезпечити належний рівень інформаційних, освітніх послуг для жителів віддалених сільських районів, що сприятиме подоланню різниці між культурним рівнем міста і села.

З цього приводу хочу навести білоруський досвід. У Білорусі реалізується проект „Бібліюбус – інформаційний посередник між місцевою владою і жителями віддалених сіл”, сенс якого полягає в підтримці позитивного іміджу місцевої влади, наданні бібліотечних послуг населенню, зокрема в забезпеченні його правовою інформацією. Бібліюбус, який курсує по віддалених селах Осиповичського району, працює за графіком, що збігається з виїздами в ці населені пункти автолавок, служб побутового обслуговування. Особливу увагу бібліотекарі приділяють дітям, а сучасне аудіо- і відеообладнання дає змогу проводити для них різноманітні заходи, організувати покази вистав лялькового театру тощо. Дорослі, окрім суто бібліотечних послуг, мають можливість отримати юридичну інформацію, користуючись правовою базою даних, зробити ксерокопію, батьки – проконсультуватися щодо методів залучення дітей до читання. Передбачено використання безпроводного Інтернету. Вся техніка працює автономно, оскільки бібліюбус оснащено генератором, перетворювачем електричного струму тощо. Спільним у наведених прикладах є те, що на реалізацію згаданих проектів було виділено як державні (у т. ч. з місцевих бюджетів), так і недержавні кошти.

Таким чином, можна стверджувати, що наявність мобільної бібліотеки вигідна і населенню, і бібліотекарям, оскільки бібліюбус дозволяє максимально наблизити інформацію до користувачів, створити їм найкращі умови для отримання бібліотечної книги. А для бібліотекарів це ще й можливість розширити сферу свого впливу, залучити нових користувачів, підвищити основні показники роботи і показати значну ефективність бібліотечної діяльності.

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, форм представлення інформації та забезпечення доступу до неї знайшли відображення в змісті роботи бібліотек, ще більше наблизивши їх до користувачів. Бібліотека стає одним з найнеобхідніших елементів соціальної інфраструктури, пов’язаних із задоволенням фундаментальних прав членів місцевих громад на інформацію, культуру, освіту.

Бібліотечна діяльність розвивається за інноваційними напрямками з використанням різноманітних креативних форм. Завдяки цьому інформація, яку отримують користувачі, стає сприйнятливою й оригінальною. Нові форми соціокультурної діяльності бібліотек ми висвітлюємо на шпальтах щоквартального науково-виробничого журналу „Бібліотечна планета”, заснованого у березні 1998 року. Неодноразово редакція, вважаючи цікавим досвід роботи бібліотек Закарпаття, публікувала його за матеріалами звітів Закарпатської ОУНБ. Активними дописувачами є і бібліотечні фахівці з Закарпаття – Л. Григаш, В. Лехцер, Г. Ковальчук, О. Канюка та інші. Дякуємо, колеги! І ще велика подяка за те, що ви були першими активними і відповідальними партнерами Національної парламентської бібліотеки України у створенні Електронної бібліотеки „Культура України” (<http://elib.nplu.org/>).

Цей електронний ресурс, який створюється на корпоративних засадах, сприяє просуванню культурного продукту у глобальній мережі. Про це свідчать схвальні відгуки з різних куточків світу.

Далеко не всі сприймають ідеї кооперації, можливості узгодженої співпраці тощо. На жаль. Тому що процеси глобалізації в економічному, соціальному, культурному просторах, активне використання комп'ютерних технологій в усіх сферах людського життя створюють нові можливості для накопичення інформації і швидкого її обміну величезними масивами. Географічна або територіальна приналежність перестає бути необхідною умовою функціонування і взаємодії соціальних інститутів, котрі володіють інформацією або генерують її. Виникають нові організаційні форми установ, що створені на основі координації та кооперації. І якщо координація передбачає узгодження планів роботи бібліотек із визначенням конкретних напрямів діяльності та її розмежуванням, то кооперація – більш складна форма координаційних взаємозв'язків. Її підґрунтям є використання ресурсів та можливостей учасників (бібліотек, інформаційних центрів тощо) з метою оптимального інформаційного забезпечення фізичних і віртуальних користувачів.

Так навіщо бібліотечним закладам потрібна корпорація? Сьогодні її треба розглядати як засіб виживання бібліотек на інформаційному ринку. Ера цифрових комунікацій спричинила заснування і швидке розповсюдження інформаційних комерційних компаній, головний бізнес яких – створення і підтримка гігантських повнотекстових баз даних і надання платного доступу до них через Глобальну мережу. Єдина можливість збереження позицій бібліотек в інформаційному середовищі – підвищення якості обслуговування з одночасним скороченням виробничих затрат і отриманням додаткового фінансування за рахунок упровадження нових послуг. Це завдання може бути реалізовано шляхом об'єднання зусиль і ресурсів на основі корпоративних бібліотечних мереж, які є ідеальним засобом консолідації, оскільки забезпечують передавання і використання даних незалежно від їх реального місцезнаходження. З отриманням значною кількістю бібліотек доступу до Інтернету, використанням сумісних АІБС, розробленням конверторів форматів бібліографічних записів, наявністю уніфікованої лексики (Інформаційно-пошуковий Тезаурус) виникли головні передумови для створення в Україні єдиної інформаційної бібліотечної мережі.

Основним при цьому є усвідомлення бібліотечним співтовариством необхідності змін, щоб забезпечити таку якість обслуговування, яка задовольнить користувачів. В іншому випадку це зроблять конкуренти – різні соціальні інститути або недержавні структури, а інформаційне суспільство обійдеться без нас.

Не можу не зупинитися ще на одній гострій проблемі, яка існує у всьому світі, але й не тільки в українському суспільстві. Це проблема читання.

В нашу цифрову епоху видавці зіткнулися зі скороченням накладів друкованих книг, поліграфісти – із закриттям друкарень, а бібліотекарі – зі зниженням інтересу до традиційного читання, зменшенням кількості відвідувачів бібліотек, напівпорожніми читальними залами.

Аналізуючи вітчизняний доробок у цьому напрямі, можна констатувати, що бібліотеки мають значний досвід у просуванні книги, а саме:

- створюється система розповсюдження інформації про книгу як шляхом традиційних книжкових виставок, так і з використанням нових інформаційних технологій;
- бібліотеки сприяють виробленню навичок з орієнтування в літературному просторі (дайджести, рекомендаційні списки, бібліографічні огляди тощо);
- здійснюється індивідуальне обслуговування користувачів з урахуванням їх інтересів і запитів;
- удосконалюється і поширюється соціокультурна діяльність, що стає провідним напрямом діяльності сучасної бібліотеки;
- бібліотечні фахівці підвищують свій професійний рівень з питань книгознавства, вдосконалюють роботу із залучення до читання.

У Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка відповідно до читацького попиту склалася певна система популяризації української художньої книги: соціологічні дослідження „Українська художня книга: погляд користувача”, різноманітні соціокультурні заходи тощо.

Фахівці НПБУ, які відвідали щорічне свято „Книжковий Миколай”, досі всім розповідають

про незабгненний заряд бадьорості і креативність працівників книгозбірні, діяльність якої є прикладом для публічних бібліотек Закарпаття.

Розмаїття форм їх діяльності ґрунтується на спільності цілей цих закладів. І найголовнішими з них є забезпечення розвитку демократії в мультикультурному суспільстві регіону на основі постійної популяризації знань, сприяння поширенню в ньому гуманізму і толерантності.

До цього висновку я дійшла, аналізуючи інформаційний бюлетень за матеріалами звітів публічних бібліотек Закарпаття „У нас в бібліотеках...”. Щороку – нові розділи, нові форми роботи, нові проекти... І методичний вплив, і допомога Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка: Серія „Бібліо-клас” (обласна школа керівника, матеріали обласних семінарів-тренінгів). Дуже важливо, що видання цієї серії містять примірні тексти організаційно-розпорядчих та регламентуючих документів, розроблених з використанням досвіду бібліотек інших регіонів України і адаптованих до умов Закарпаття.

Головна книгозбірня – ОУНБ ім. Ф. Потушняка, яка є безперечним лідером у розбудові бібліотечної справи у регіоні, є ініціатором здійснення багатьох бібліотечних проектів, завдяки втіленню яких публічні бібліотеки долають цифрову нерівність між сільським і міським населенням, упроваджують нові інформаційні технології, надають населенню життєво важливі послуги – від навчання користування комп’ютером та Інтернетом, доступу до е-урядування й адміністративних послуг до інформаційної підтримки малого бізнесу та фермерських господарств.

У цілому проектна діяльність притаманна багатьом публічним бібліотекам України. Саме тому фахівці НПБУ виділили її як окремий напрям в електронному ресурсі „Українська бібліотечна енциклопедія” (www.ube.org.ua), де кожна бібліотека може розповісти про свій досвід і цікаві проекти.

Найближчим часом перед бібліотечною спільнотою буде поставлено завдання раціональнішого використання матеріально-технічних та трудових ресурсів. Уже сьогодні в деяких областях розпочато процес реструктуризації мережі бібліотек: одні книгозбірні взагалі зникають з бібліотечної мапи країни, іноді разом із селами, інші – „об’єднують”, утворюючи з двох або кількох самостійних бібліотек одну, ще одні – стають структурними підрозділами інших закладів культури. Для того, щоб вижити і отримати суспільне визнання, бібліотека повинна сьогодні зайняти активнішу, ніж учора, позицію. І це стосується не тільки асортименту та якості бібліотечних послуг, що надаються, але й цілеспрямованої роботи щодо лобювання своїх професійних інтересів у засобах масової інформації, різноманітних суспільних структурах, перш за все, владних. Тому наше першочергове завдання – зробити все, щоби бібліотеки, в яких ми працюємо, стали закладами, котрі, розміщуючись у певній місцевості/території, задовольняли б потреби конкретної громади, брали активну участь в її повсякденному житті.

Успіхів вам, шановні колеги, здоров’я і творчого натхнення!

Бібліотечна справа: основні аспекти управлінської діяльності

Дурунда О. С.,

*головний спеціаліст управління культури
Закарпатської обласної державної адміністрації*

У Закарпатській області функціонує 484 бібліотеки системи Міністерства культури України, в яких нараховується 5,8 млн. примірників документів, в т. ч. 2,2 млн. для дітей. Бібліотечне обслуговування дітей та юнацтва здійснюють обласна бібліотека для дітей та юнацтва, 18 спеціалізованих бібліотек для дітей, 404 філії, 52 самостійні децентралізовані бібліотеки, 7 юнацьких абонементів та 17 кафедр з обслуговування юнацтва.

Управлінням культури, міськрайвідділами культури діяльність бібліотек області спрямовується на забезпечення доступу населення до інформаційних та культурних цінностей, реалізацію державної політики у сфері культури, співпрацю з усіма категоріями населення, розширення асортименту бібліотечно-інформаційних послуг, збереження та популяризацію культурних цінностей.

Значна увага приділялась поповненню бібліотечних фондів. За рекомендацією департаменту фінансів облдержадміністрації обласна програма розвитку бібліотечної справи була включена до Програми розвитку культури і мистецтва в області на 2011–2015 роки. Саме за рахунок коштів цієї програми щорічно здійснюється поповнення фондів бібліотек області, виділяються кошти для обласних бібліотек з нагоди відзначення Всеукраїнського дня бібліотек, здійснюється видання „Календаря краєзнавчих пам'ятних дат”.

За підтримки обласної державної адміністрації значна частина книг, виданих у рамках обласної програми популяризації закарпатської книги та сприяння книгорозповсюдженню, теж розподіляється для бібліотек області. Фонди бібліотек області поповнюються також за рахунок державних програм за сприяння та підтримки Міністерства культури України.

Управлінням культури облдержадміністрації (начальник – Ю. Ф. Глеба) спільно з обкомом профспілки працівників культури (голова – Н. М. Товтин), з метою підтримки закладів культури у сільській місцевості, було започатковано щорічні обласні конкурси-огляди діяльності бібліотечних, клубних, музейних закладів культури. Фінансування цих оглядів теж здійснюється за рахунок коштів Програми розвитку культури і мистецтва в області. Учасниками таких конкурсів стали майже всі сільські бібліотеки та бібліотеки – методичні центри області. На першому етапі щорічно у кожному районі обираються три найкращі. А відтак – з поміж них – обласним оргкомітетом із залученням фахівців бібліотечної справи визначаються переможці на рівні області. Серед них були бібліотеки-філії: с. Свобода (завідувачка – Т. М. Буркало) Берегівського району, сс. Мала Копаня (В. Ф. Дубровка), Нове Село (М. Г. Молнар), Черна (І. І. Росоха) Виноградівського району, сс. Малий Березний (Л. В. Пекар), Жорнава (Т. Ю. Блага) В. Березнянського району, сс. Завадка (Л. В. Легета), Підполоззя (Л. О. Фельбаба) Воловецького району, сс. Лази (Т. В. Токар), Новоселиця (В. М. Томишинець), Руське Поле (І. В. Роман) Тячівського району, сс. Раково (В. Ю. Король), Дубриничі (О. А. Томаш), Тур'я Пасіка (О. Ю. Ільович), Тур'я Ремета (Т. Ю. Воронич) Перечинського району, сс. Завидово (С. І. Мишло), Пістрялово (В. І. Ревті) Мукачівського району, сс. Лозянський (С. А. Тайстра), Негровець (Н. І. Савинець) Міжгірського району, сс. Березово (О. В. Попович), Копашново (Н. П. Багара) Хустського району та ін. В номінаціях кращий методичний центр були відзначені Виноградівська (директор – К. Г. Вашкеба), Перечинська (Л. М. Герцог) централізовані бібліотечні системи. У рамках таких конкурсів обласною радою за поданням управління культури та бібліотек – методичних центрів відзначається і діяльність відділів культури та голів сільських рад. Для прикладу, обласною радою було нагороджено Почесною грамотою обласної ради начальника відділу культури Міжгірської райдержадміністрації О. М. Шемета., голів сільських рад: с. Лозянський – І. П. Сопка та с. Келечин – І. Ф. Черепанинця Міжгірського району, с. Дротинці – М. М. Боглю та с. Черна – В. В. Івашка Виноградівського району, с. Тур'я Ремета – М. М. Бігана Перечинського району та ін. Проведення оглядів-конкурсів дозволило не тільки привернути увагу до стану справ у бібліотеках області, відзначити кращих професіоналів, але й покращити матеріально-технічну базу бібліотек, налагодити більш тісну співпрацю бібліотеки, влади, громади, а відтак – підняти престиж бібліотеки, допомогти стати вагомим джерелом духовності, насамперед у сільській місцевості.

У 2014 році за підтримки управління культури спільно з обласними бібліотеками проведено обласний огляд-конкурс книжково-ілюстративних виставок бібліотек до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, переможцями якого стали Виноградівська, Перечинська, Тячівська (директор – І. С. Ключкей), Ужгородська (В. Н. Валієва) центральні районні бібліотеки, Мукачівська центральна міська (О. А. Стадник), Ужгородська міська бібліотека для дітей (Л. М. Ленарт) та бібліотека с. Забродь Хустського району (Г. В. Петрінко). Переможців нагороджено комплектами

книг та флеш-носіями під час урочистих заходів з нагоди відзначення Дня української писемності та мови і Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва.

Управлінням культури підтримуються всеукраїнські конкурси, спрямовані на популяризацію книги, що проводяться за сприяння Міністерства культури України. Серед них „Найкращий читач року”, „Легенди рідного краю”, „Моя мала батьківщина”, „Нащадки пам'ять бережуть”, „Найкращий відгук на сучасну дитячу прозу”. Для прикладу, у 2013 році у обласному турі Всеукраїнського конкурсу „Найкращий читач України”, що проводився в рамках відзначення в Україні Року дитячої творчості, взяли участь три тисячі учнів 6-х та 7-х класів області. Переможці конкурсу відвідали фестиваль дитячого читання „Книгоманія” (м. Львів).

З метою заохочення до читання дітей на базі обласної бібліотеки для дітей та юнацтва (директор – В. Д. Чіка) щорічно за підтримки управління культури проводяться літературні конкурси, свята із залученням кращих користувачів бібліотек області. Серед них: „Розкажу Миколаю про що я читаю”, „Історія одного села”, „Рідної мови чиста криниця” (до Дня української писемності та мови), „Найкраща читаюча сім'я” (до Міжнародного дня сім'ї) та ін.

Знаходять підтримку з боку управління культури облдержадміністрації, структурних підрозділів у сфері культури райдержадміністрацій та міськвиконкомів грантові проекти бібліотек, насамперед програма „Бібліоміст”. Із початку реалізації програми в Україні, за ініціативи управління культури, облдержадміністрацією та обласною радою було підписано меморандум із директором програми „Глобальні бібліотеки” Матеєм Новаком і координатором програми у Закарпатській області Богданом Микицеєм. У рамках виконання цього меморандуму обласна та районні державні адміністрації, міськвиконкоми забезпечували ремонт приміщень, придбання нового обладнання, Інтернет-підключення та безперерйну оплату за Інтернет для бібліотек переможців конкурсів програми „Бібліоміст”. За підтримки управління культури було оновлено приміщення обласного регіонального тренінгового центру обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка.

Не менш важливою для успішного старту програми „Бібліоміст” було забезпечення участі бібліотекарів у тритижневих тренінгах з новітніх бібліотечних послуг, що проводились у регіональному тренінговому центрі програми „Бібліоміст” на базі Закарпатської ОУНБ (директор – О. А. Канюка). Саме завдяки підтримці і розумінню відділів культури, представники всіх бібліотек переможців, а згодом і представники цих відділів, мали можливість пройти тренінги з питань надання інформаційних послуг населенню, модернізації бібліотек та успішної реалізації отриманих грантів.

Питання діяльності бібліотек, насамперед реалізація програми „Бібліоміст” (якою весь час опікувався Андрій Вишняк, координатор програми в Закарпатській області), інформатизація, збереження та популяризація інформаційних ресурсів, піднімались на засіданнях колегій облдержадміністрації, райдержадміністрацій та міськвиконкомів, колегій управління культури облдержадміністрації, підсумкових та тематичних нарадах, семінарах, тощо. Всі ці заходи не тільки сприяють підтримці бібліотечної справи, але часто допомагають зберегти приміщення бібліотеки, для прикладу, як це було з приміщенням Мукачівської міської бібліотеки ім. О. Духновича.

За підтримки управління культури, Закарпатською організацією Національної спілки письменників України (голова – В. П. Густі) проводились дні закарпатської літератури у бібліотеках області та започатковано творчі поїздки письменників у бібліотеки області. Такі акції проведено у Воловецькому, Міжгірському, Хустському, Виноградівському, Мукачівському, Ужгородському районах, під час проведення яких відбулися зустрічі з читачами, а бібліотеки цих районів отримали в подарунок для своїх користувачів добірки книг закарпатських авторів. Донести книгу до кожного користувача, зіграти теплом свого таланту та подарунками – мета благодійної літературної акції „Зцілює слово”, у рамках якої Закарпатська організація Національної спілки письменників України, за підтримки управління культури відвідала вихованців будинків-інтернатів Мукачівського, Перечинського, В. Березнянського, Тячівського, Іршавського, Ужгородського районів, реабілітаційного центру „Дорога життя” у м. Ужгород, Мукачівський військовий шпиталь. Спільно із Закарпатською організацією Національної спілки письменників України раз у два роки

проводиться Міжнародний літературний фестиваль „Карпатська ватра” письменників з різних регіонів Карпат, які пишуть українською мовою. Зазвичай базами для проведення таких зустрічей з письменниками стають бібліотеки області.

Управлінням культури спільно з обласними бібліотеками здійснюється організаційно-методичне забезпечення діяльності бібліотек, яке спрямовується насамперед на активізацію співпраці бібліотеки і громади, бібліотеки і влади, оптимізацію діяльності бібліотек, активне впровадження інноваційних послуг, кращого досвіду роботи бібліотек України та області, якісне виконання технологічних процесів, збереження і популяризацію фондів, використання новітніх технологій, підвищення фахового рівня працівників, підтримку видавничої діяльності тощо. Здійснюється надання методичної, консультативної допомоги органам місцевої влади з питань культури, базової мережі, бібліотечної, інформаційної діяльності.

З метою підвищення ефективності діяльності бібліотек області та їх керівників, відповідно до наказів управління культури проводяться заняття обласної школи керівника, обласні семінари, тренінги, практикуми, круглі столи, конференції, майстер-класи, дні сільської бібліотеки тощо. Велика увага на цих заняттях приділяється правовим питанням діяльності бібліотек, розгляду звернень, обговоренню проблемних питань та виробленню пропозицій до проектів документів нормативного та законодавчого характеру тощо. Приділяється значна увага участі представників управління культури, обласних бібліотек у всеукраїнських заходах, присвячених діяльності бібліотек та популяризації книги. Досвід діяльності управління культури та бібліотек області презентується на всеукраїнських семінарах, круглих столах, ярмарках ідей, нарадах тощо. Активно долучаються до цієї справи і бібліотеки – методичні центри районів і міст. Для прикладу, колектив Виноградівської централізованої бібліотечної системи популяризував свій досвід роботи на Всеукраїнському ярмарку ідей у конкурсі „Краща інноваційна бібліотечна послуга” і здобув третє місце та Почесну грамоту Міністерства культури України за вагомий особистий внесок у створення духовних цінностей та високу професійну майстерність. Представник управління культури О. С Дурунда та директор Виноградівської централізованої бібліотечної системи К. Г. Вашкеба взяли участь у комітетських слуханнях Верховної Ради України на тему: „Розвиток сільських бібліотек як інформаційних та культурних центрів”.

Актуальні питання діяльності бібліотек, обговорення проектів планів основних масових заходів та заходів з підвищення кваліфікації, переліку книг, необхідних для поповнення фондів бібліотек області та багато інших розглядаються на засіданнях об'єднаної науково-методичної ради. Продовжується практика проведення експертно-діагностичних аналізів діяльності районних та міських централізованих бібліотечних систем та децентралізованих бібліотек за участі провідних фахівців обласних бібліотек.

Реагуючи на звернення працівників бібліотек, їх роботодавців, на виконання п. 1. 8 наказу Міністерства культури України від 16.07.2007 „Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури при управлінні культури створено комісію та здійснюється атестація працівників бібліотек інших систем і відомств. На запрошення бібліотек області представники управління культури разом з фахівцями обласних методичних центрів беруть участь у атестації працівників бібліотек. Відповідно до наказів управління культури облдержадміністрації організовуються заняття на обласних курсах підвищення кваліфікації працівників бібліотек області системи Міністерства культури України за участі досвідчених фахівців бібліотечної справи. Одночасно фахівці обласної бібліотеки для дітей та юнацтва, управління культури беруть участь у навчальних заходах з підвищення кваліфікації працівників шкільних бібліотек, що проводяться на базі Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

В числі перших обласні бібліотеки були рекомендовані для виїзних зустрічей з трудовими колективами за участі голови обласної ради та постійної комісії обласної ради з питань освіти, науки, культури, духовності, молодіжної політики, фізкультури і спорту, національних меншин та інформаційної політики. На одній з таких зустрічей було обговорено кандидатуру нового

директора Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка. Представляла її Л. З. Григаш, яка 25 років гідно очолювала цю установу. За поданням управління культури кандидатури директорів та статуту обласних бібліотек затверджено рішеннями сесії обласної ради.

За ініціативи відомих діячів культури Закарпаття, відповідно до звернення колективу бібліотеки та подання управління культури рішенням сесії обласної ради від 26 травня 2011 року № 225 Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці було присвоєно ім'я Федора Потушняка.

Здійснюється моніторинг діяльності підвідомчих установ з питань реалізації державної політики в галузі культури: законів України, актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства культури України та інших міністерств і відомств. Надаються пропозиції до програм соціально-економічного та культурного розвитку, готуються проекти рішень сесії обласної ради та проекти розпоряджень голови облдержадміністрації, що відносяться до компетенції управління культури та хід реалізації яких потребує оперативного інформування; пропозиції та інформаційно-аналітичні матеріали, пов'язані із підготовкою та відзначенням державних, історичних, ювілейних дат і подій, що надходять від Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Секретаріату Президента, Міністерства культури України та інших юридичних і фізичних осіб, що потребують реагування в межах компетенції управління культури.

Управлінням культури на виконання наказу Міністерства культури України щорічно здійснюється підготовка зведених статистичних даних діяльності бібліотек області згідно з формами 6-НК та 80-рвк, до яких додається ще й програма ЕСМАР, що потребує детального вивчення та узгодження із згаданими формами звітності, де показники надаються в абсолютних цифрах, а затверджені раніше форми вимагають заокруглені цифри (з одним і двома знаками після коми).

На сьогодні стан бібліотек області є вразливим та залежним від правових, соціальних, економічних аспектів, особливо це відчувається у районах, де бібліотеки працюють в умовах децентралізації мережі та з недостатнім забезпеченням бюджетними коштами. Гострим залишається питання матеріально-технічної бази, оновлення бібліотечних фондів, оснащення сучасною комп'ютерною технікою та ліцензійним програмним продуктом. Бібліотека, що визначена Законом України „Про бібліотеку і бібліотечну справу” як інформаційний, культурний, освітній заклад, потребує висококваліфікованих відповідальних спеціалістів, які б досконало володіли професійними знаннями та швидко орієнтувались у сучасних інформаційних ресурсах... Потребують особливої уваги питання підготовки кадрів, підвищення кваліфікації та щоденна самоосвіта кожного працівника. Досвідчених висококваліфікованих кадрів вкрай бракує у методичних відділах бібліотек, що є методичними центрами, у т. ч. в обласних бібліотеках. Вивчення ефективності діяльності методичних відділів показало, що штатні одиниці методичних відділів, навіть обласних бібліотек зазнають постійних ротаций, що стає проблемним у наданні методичної допомоги бібліотекам області, підготовці кваліфікованої аналітичної інформації, виважених пропозицій та рекомендацій із підтвердженням особистого практичного досвіду їх реалізації та адаптації до бібліотек різних типів і видів.

Управління культури і надалі докладатиме зусиль для збереження мережі бібліотек області, насамперед тих, що працюють ефективно для своєї громади. Особливо це актуально в період адміністративно-територіальної реформи в країні, процесів децентралізації та формування спроможних громад.

Забезпечення високого рівня бібліотечного обслуговування населення, запровадження інновацій в практику бібліотечної діяльності та використання інформаційних технологій, створення комфортних умов для користувачів, сприяння розвитку місцевих громад, соціального партнерства, забезпечення вільного доступу до друкованих та електронних носіїв інформації, впровадження новітніх комп'ютерних технологій, оцифрування документів, реалізація інформаційних, культурно-дозвіллевих проектів та програм, видавнича діяльність – це далеко не повний перелік завдань, на вирішення яких і надалі буде спрямовуватись діяльність бібліотек області.

Майбутнє бібліотек області у великій мірі залежатиме від державної політики у сфері культури та бібліотечної справи.

Публічні бібліотеки Закарпаття: виклики сучасності

Канюка О. А.,

*директор Закарпатської обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка*

Останні кілька років для бібліотек області були періодом активних змін і трансформацій. Цьому сприяли реалізації ряду проектів, завдяки яким наші бібліотечні заклади значно модернізувалися. Вони почали працювати у відповідності до потреб своєї місцевої громади, стали комфортним осередком громадського життя.

Активне застосування інформаційних технологій у практиці обслуговування змінює образ бібліотеки, зумовлює переосмислення поняття професіоналізму бібліотечних працівників, змінює мотивацію їхньої діяльності.

Усе це позитивно впливає на імідж бібліотеки, спонукає розглядати її як один із соціальних інститутів, що виправдовує сподівання користувачів, забезпечує задоволення їхніх інформаційних потреб.

В області на сьогодні нараховується 604 населені пункти, в яких проживають майже 1,2 млн. чол. До їх послуг 484 публічні бібліотеки, з них 418 знаходяться у сільській місцевості. Бібліотечним обслуговуванням на 01. 01. 2015 року охоплено 35,5% населення.

70,8% населених пунктів забезпечені стаціонарними бібліотечними установами, 29,2% – стаціонарних бібліотек не мають, в частині з них працюють пункти видачі, книгоношення тощо.

95,0% населених пунктів Закарпаття знаходяться в сільській місцевості і нараховують 574 адміністративні одиниці, де зосереджено 70,1% всього населення Закарпаття. Користувачами бібліотек є 40,5% сільського населення.

У 41 населеному пункті здійснюється нестационарне обслуговування. 136 позбавлені бібліотечного обслуговування та знаходяться на відстані від найближчої бібліотеки від 1 до 7 км. При цьому необхідно враховувати, що в нашій області не подолано бездоріжжя та багато гірських поселень.

Запропонована програма пересувних бібліотек, так званих бібліобусів, які б забезпечували необхідною літературою населення в важкодоступних та малонаселених районах, так і залишилась на папері.

Існують проблеми і в обслуговуванні міського населення області. Окремі густонаселені мікрорайони міст обласного підпорядкування потребують позастанціонарного бібліотечного обслуговування.

Але сьогодні нам потрібно готуватись саме до таких форм роботи, згадати, що таке бібліотечний пункт, пересувка, бібліобус, пункт книговидачі, колективний абонемент, книгоношення тощо, в більшості населених пунктах. Адже у нас багато сіл, які не мають навіть 500 мешканців, а фінансові органи країни гостро ставлять питання врахування демографічної ситуації, крім того, що вимагають збільшення мінімального соціального нормативу щодо забезпечення бібліотеками населення. І це є одним з найважливіших викликів сучасності для бібліотечної мережі нашого регіону.

Ефективність бібліотечного обслуговування населення залежить від якості та доступності бібліотечних ресурсів. З метою вивчення стану бібліотечного обслуговування населення, ефективності існуючої мережі та необхідності підготовки до змін, в області проведено вивчення стану нестационарного обслуговування, здійснено аналіз статистичних показників (за електронною системою моніторингу публічних бібліотек (далі – ЕСМаР) та, на вимогу Міністерства культури, проведено паспортизацію бібліотек.

Болючим питанням для кожної книгозбірні залишається проблема оновлення бібліотечних фондів, тому працівники бібліотек розуміють, що конкурси та проекти, які націлені допомогти вирішити це питання хоча б частково – це один з небагатьох шансів поповнення бібліотечних фондів новою літературою.

Фонди публічних бібліотек області нараховують 5 767 380 примірників видань на різних носіях інформації. Левову частку (94,5%) складають друковані видання. Поступово зростає частка видань державною мовою. Роками не вирішується питання забезпечення бібліотек виданнями мовами компактно-проживаючих національних груп.

В той же час навіть в районах, що обслуговують національні меншини (крім Березівського та Ужгородського районів), обертаність книг українською мовою перевищує середньообласний показник (2,2), тобто її недостатньо також, як і видань мовами національних меншин. І це лише маленька частинка виклику сучасності щодо формування бібліотечних ресурсів.

Протягом 2014 року до бібліотек надійшло в середньому понад 1470 назв, 62097 прим. нових видань, з них 39,2% – періодичні видання. 57,4% надходжень розподілено до бібліотек, що обслуговують населення сільської місцевості. В середньому на 1 користувача надійшла 0,1 книги.

Щороку фонди зменшуються. В першу чергу, через недостатнє їх поповнення. Основними джерелами є державні та регіональні програми, обмінні фонди та дарунки і надзвичайно малий відсоток складає придбання книг на запит користувача. Лише Міжгірська, Тячівська, Мукачівська, Рахівська ЦБС та Хустський район мають можливість замовити і придбати необхідні книги, хоча також не в бажаному обсязі.

В останні роки трохи активізовано діяльність щодо очищення фондів. Так, у 2014 році вилучено 161886 прим. видань. Досить великий відсоток списання через стихійні лиха, загублені користувачами та фізично зношені.

Не дивлячись на значну кількість вилучених видань, до цього часу не виправдано велика наявність морально застарілої літератури в усіх бібліотеках, крім того, із 43,7% видань іноземними мовами (крім видань мовами національних меншин) – 43,5% складають саме російськомовні (у т. ч. багатотомні академічні) видання. Особливо це позначається на сільських бібліотеках, де вони взагалі ніколи не були потрібні і за ними на полицях не видно нових книг. Що робити з таким станом наших фондів, як і коли його виправляти, як домогтися збільшення надходжень, де шукати альтернативні джерела поповнення фондів – це питання, які вже постали перед нами сьогодні!

Як бачимо з вищеназваних проблем, документні інформаційні ресурси бібліотек в нашій області дуже обмежені.

Проте, необхідно відмітити, що останнім часом зростає імідж бібліотек за рахунок розвитку додаткових сервісів – впровадження новітніх технологій, що впливає на якість послуг та оперативність інформації, яка надається населенню. На жаль, не всі бібліотеки регіону включено до системи інформатизації. В основному інформатизація здійснювалась лише за кошти, що надходили від проектної діяльності обласних, 7 районних бібліотек та районів, що обслуговують угорське населення.

На сьогодні комп'ютерами забезпечено лише 31,1% бібліотек області, у т. ч. в сільській місцевості 22,3%. Доступ до Інтернет мають лише 20,5% бібліотек, у сільській місцевості – 13,7%.

Всього в бібліотеках області нараховується 474 комп'ютери, у т. ч. в сільській місцевості – 156. Більшість технічних засобів в районах придбані понад 5 років тому, тобто ця техніка вже майже застаріла. Великою проблемою є відсутність ліцензійного програмного забезпечення і бібліотечного програмного продукту. Країна на шляху реформ, розпочато євроінтеграційні процеси, серед яких зобов'язання щодо припинення піратства у сфері інформаційних технологій. І це необхідно враховувати сьогодні керівникам, купуючи техніку.

Якщо аналізувати наявність комп'ютерів, копіювально-розмножувальних засобів, мультимедійної техніки по бібліотеках, то видно, що основна їх кількість зосереджена в обласних та районних бібліотеках. Найбільше їх у Виноградівській, Рахівській, Ужгородській ЦБС. Активно

закуповуються на сьогодні комп'ютери в Тячівській та Міжгірській ЦБС. В сільській місцевості комп'ютерів значно менше, а якщо є, то лише завдяки участі у програмі „Бібліоміст” або в інших проєктах.

Тут треба врахувати, що не всі бібліотеки, що мають комп'ютери, мають доступ до Інтернет. Якщо говорити про сучасне якісне інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів, то маємо говорити також про впровадження новітніх технологій у внутрішній роботі бібліотек (замовлення нових надходжень, періодики, їх опрацювання, створення власних електронних ресурсів тощо), що значно впливає на якість послуг. Це означає необхідність термінової комп'ютеризації нашої мережі, що є величезною проблемою в області і ставить перед нами серйозний виклик!

Незважаючи на далеко недостатню забезпеченість сучасною технікою, бібліотеки розпочали створення власних інформаційних ресурсів та активізували обслуговування користувачів за допомогою нових інформаційних технологій. Особливо активними в цьому плані є бібліотеки Виноградівської районної ЦБС. Кількість записів у їх електронних базах даних вже понад 11,0 тис., кількість абонентів інформації – понад 400, кількість задоволених запитів понад 40,0 тис, кількість блогів, сторінок у соціальних мережах – 27. Зрушились у сторону збільшення ці показники ще в кількох ЦБС, які придбали бібліотечну програму ІРБІС. Так, протягом року Міжгірська ЦБС ввела до електронного каталогу 4700 записів, Рахівська – 1150, Тячівська – 1470.

Відсутність можливості у кожній окремої бібліотеки задовольняти потреби своїх користувачів власними фондами та базами даних поставили перед публічними бібліотеками області нагальні завдання стосовно переходу до корпоративних форм співпраці у формуванні регіональної інформаційно-ресурсної бази. Так, обласна бібліотека для дітей та юнацтва, Тячівська, Рахівська, Міжгірська районні бібліотеки, які придбали програмне забезпечення „ІРБІС: Система автоматизації бібліотек”, долучилися до регіональної корпоративної каталогізації. Така форма співпраці не лише суттєво прискорює і підвищує якісний рівень обслуговування, але й забезпечує своєчасний і швидкий доступ користувачів до інформації, що стосується даного регіону, підвищує кваліфікацію працівників бібліотек в області інформаційних технологій.

З року в рік друкована продукція публічних бібліотек області набуває все ширшого застосування у практиці їх діяльності. Усвідомлена потреба у власному друкованому продукті сприяє і вдосконаленню його якості, і розширенню необхідного тематичного спектру, і уточненню адресного спрямування.

Стає доброю традицією видання Календарів краєзнавчих пам'ятних дат, що допомагає накопичувати, зберігати і використовувати цінний матеріал з історії того чи іншого району або міста. Популярністю користуються календарі Мукачівської міської, Іршавської районної бібліотек. Успішним був перший календар Мукачівська ЦРБ.

Варта постійного продовження і розширення практика видання покажчиків, що фіксують події того чи іншого району в місцевій та центральній пресі. Добру справу роблять ті бібліотеки, які видають бібліографічні покажчики-персоналії, присвячені помітним постатям нашого краю. Так, Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, окрім традиційної серії „Корифеї Закарпаття: бібліографія”, започаткувала дві нові серії: „Закарпатська публіцистика в іменах: бібліографія”, „Культура краю в особах”. За цей час вийшли „Митці Закарпаття – лауреати премії ім. Т. Шевченка”, персоналії, присвячені Ю. Керекешу, Ю. Шкробинцю, М. Томчанію, Ф. Кривіну, Ф. Потушняку, В. Вароді, Зореславу та ін. Особливий резонанс серед громадськості викликало видання „Закарпатська Шевченкіана”, видане до ювілею Шевченка.

Багато позитивних зрушень в освоєнні бібліотеками друкованої продукції, що рекламує діяльність та перелік бібліотечних послуг – буклети, візитівки, пам'ятки. Варто відзначити вдалі рішення в цьому плані Міжгірської, Рахівської, Великоберезнянської, Ужгородської районних та Мукачівської міської центральних бібліотек. Максимум інформації про бібліотеку та її послуги, читабельні шрифти, дизайн, що відповідає змісту – все це робить таку продукцію справді потрібною.

Кадри публічних бібліотек – один з найважливіших ресурсів, завдяки якому бібліотеки можуть працювати як інформаційні, культурні та духовні центри. Кадровий склад публічних бібліотек області нараховує 837 працівників, з них в сільській місцевості – 438. Повну вищу освіту мають лише 29,1%, а вищу бібліотечну – 20,8%. Ще менше їх у сільській місцевості, відповідно – 7,7% та 5,9%. При тому, що в області працює коледж культури і мистецтв та факультет КНУКіМа, в бібліотеках без спеціальної освіти працюють 91 чол., у т. ч. в сільській місцевості – 60.

Колективи бібліотек в основному сталі, великої плинності кадрів немає.

54,5% працівників мають стаж понад 20 років; 22,9% – від 10 до 20 років; лише 22,6% працюють в бібліотеках до 9 років. В той же час 49,5% працівників мають вік від 45 до 60 років і більше. Працюючих людей пенсійного віку 101 чол.; підлягають виходу на пенсію протягом найближчих 5 років – 89.

Як вже говорилося, повну вищу бібліотечну освіту мають лише 174 працівники, – 91 не мають фахової освіти, навчаються лише 43. В той же час молоді випускники коледжу (які в більшості продовжують здобувати вищу фахову освіту) залишаються не працевлаштованими! Хоча саме молоді кадри здатні зробити корисний внесок у розвиток бібліотеки завдяки власній енергії, креативності, обізнаності в новітніх технологіях.

Необхідно відзначити, що в останні роки бібліотечні працівники стали більш активними, з'явилося багато знахідок в організації роботи з користувачами. Участь у семінарах, тренінгах, міжрегіональних ярмарках бібліотечних інновацій, безумовно, сприяли як професійному зростанню, так і креативним змінам у бібліотеках. На сьогодні вже не достатньо традиційних бібліотечних послуг, тому поряд з традиційними вони намагаються використовувати нові, сучасні форми роботи, які б задовольняли найрізноманітніші категорії користувачів: скайп-конференції, вебінари, віртуальні подорожі, флешмоби, бібліоквести, майстер-класи, різноманітні акції. Завдяки вуличним опитуванням бібліотеки наблизились до населення, „вийшли в люди” для ефективного діалогу, щоб задовільнити потреби конкретної громади.

Матеріальна база більшості бібліотек області не відповідає сучасним вимогам. В області є лише одне спеціально побудоване бібліотечне приміщення – це будівля Мукачівської міської центральної бібліотеки, але й воно вже не зовсім відповідає сучасним вимогам щодо комфортного обслуговування користувачів. 48% бібліотек розташовані в орендованих приміщеннях, що значно ускладнює їх утримання. 60 бібліотек потребують капітального ремонту, але згідно із законодавством на орендовані не можна витратити кошти. Тому основний інструмент для точного ремонту приміщень сьогодні – руки бібліотекаря та її рідних і знайомих, а фінансові витрати – їх власний гаманець і, можливо, благодійна допомога. В такий спосіб утримувати старі приміщення у пристойному вигляді неможливо.

Крім того, оренда приміщення – це постійна загроза його втрати, особливо в умовах адміністративно-територіальної реформи та повновладдя місцевих органів.

В області небагато бібліотек, які можуть пишатися своїми приміщеннями, обладнанням, технічним устаткуванням, сучасним оформленням інтер'єру, можливістю для створення окремих інформаційних та дозвіллевих зон. В основному це обласні, районні міські та кілька сільських філій. Щодалі погіршується матеріально-технічна база більшості сільських бібліотек, вони потребують ремонту або модернізації, деякі навіть не опалюються. Обмеженість коштів не дозволяє передплачувати у необхідній кількості періодичні видання та поповнювати книжкові фонди. Мешканці сіл не купують книги, адже їх ціни занадто високі для пересічного селянина, до того ж у селі відсутня книжкова торгівля. Говорити ж про наявність у більшості сільських бібліотек інформаційних чи інтернет-центрів навіть не доводиться. Але саме сільська бібліотека (навіть із своїм дуже повільно поновлювальним фондом) залишається єдиним безплатним, отже максимально доступним для найширших верств населення (у тому числі й соціально незахищених) інформаційним та культурним центром сучасного села. У край несприятливих умовах вона продовжує виконувати свої функції, шукає шляхи для існування та подальшого розвитку.

Все вище назване не додає нам оптимізму, адже потріскані стіни, стеля, що обвалюється, застарілі, темні від пічного опалення меблі, поламані стільці, відсутність нових книг та Інтернету не сприяють залученню населення до користування бібліотеками.

Якщо проаналізувати такі показники, як години роботи публічних бібліотек, кількість населення в зоні їх обслуговування, навантаження на одного бібліотечного працівника, кількість „тимчасово непрацюючих” бібліотек, що в деяких районах зачинені вже рік і більше, то необхідність реформування бібліотечної галузі стає очевидною. Це вимога сьогодення.

Адміністративно-територіальна реформа, довкола якої сьогодні активно дискутує суспільство, не може не стосуватись бібліотечної мережі. Вимоги щодо оптимізації галузі пов'язані з економічними і демографічними факторами, що впливають на процес кількості бібліотек у всьому світі. В багатьох населених пунктах зменшується кількість жителів і, відповідно, скорочуються податкові надходження. Це призводить до закриття бібліотечних закладів у малонаселених пунктах.

Хоча сьогодні загальнодоступним і практично безкоштовним джерелом отримання різноманітної інформації для всіх верств населення залишаються, все-таки, публічні бібліотеки, які покликані збирати, зберігати і надавати користувачам різноманітну актуальну інформацію за їхніми запитами.

В той же час нам, на місцях в першу чергу, необхідно зрозуміти самим і донести до громадськості та влади – які фактори будуть впливати на зміни в обслуговуванні населення, які ризики нас чекають, і що можна використати на користь бібліотекам і лише тоді можна бути готовими до будь-яких викликів сучасності.

Етномарафон:

*Мистецтвознавець, викладач
Закарпатського художнього
інституту Роман Пилип
презентує свою книгу
„Художня вишивка українців
Закарпаття ХІХ – першої половини
ХХ ст.“, яка є першим і поки що
найповнішим виданням такого
роду в нашому краї.*

*Постійний учасник заходів краєзнавчого характеру – вокальний ансамбль “Арніка”
Ужгородського РБК (кер. Леся Дубенко та Софія Рябець)*

Літературний марафон, присвячений 200-річному ювілею Т. Г. Шевченка

У 2011 році бібліотеці присвоєно ім'я Федора Потушняка, а у 2012 – на фасаді встановлено меморіальні дошки Ф. Потушняку та П. Скунцю

Бібліографія: зберігаємо пам'ять народу...

*Презентація книги
народного артиста України
та лауреата Національної премії
ім. Т. Шевченка
Василя Нечепи „Рід козацький”.
Вдячність кобзарю висловлює
заступник голови облдержадмі-
ністрації Андрій Сербайло.*

*Презентація
видавничого проекту
„Приватна колекція”
зібрала велике коло
шанувальників.*

*На фото: лауреат
Національної премії
ім. Т. Шевченка,
письменниця
Галина Пагутяк,
письменник, дослідник
літератури, видавець
Василь Габор та дослідник
історії преси Закарпаття
Юрій Бідзіля.*

*Організатори
українсько-чеського
інтелектуального
клубу
ім. Івана Ольбрахта
Оксана Цімбота,
Оксана Чужа,
Олександр Гаврош,
Іванна Когутич,
Галина Ковальчук.*

Вечір „Ужгород – Корваліс – міста-побратими”, присвячений благодійній діяльності міст-побратимів. Учасниками були і діти Часлівської школи-інтернату (проект “Бібліотечний”)

*“Рок-вечірка в бібліотеці?
Клас!”*

*Майстер-клас з танців
“між стелажми”
дає Денис Деменко*

*Грає гурт
“Тристовісім”*

*“Закарпатські
позералки”
(ивидкі
побачення)*

“Ніч в бібліотеці” – містичні історії від Владислава Товтина

*Зустріч колективу
з депутатом
Верховної ради України
Миколою Томенком*

*Засідання клубу
“Читаємо разом”.
На фото:
модератор Іванка Когутич
та письменник, декан
факультету іноземної
філології УЖНУ,
Михайло Рошко.*

*Новосілля
у “Вікні в Америку”
відкривають
Олена Канюка (директор)
та Оксана Дурунда
(гол. спец. ОУК)*

Група слухачів
 “Школи керівника” відвідали
 бібліотеку-філію
 с. Грушово
 Тячівського району:
 Сидять:
 Валентина Валієва,
 Марія Бетлянин,
 Валентина Лехцер,
 Світлана Деяк,
 Оксана Дурунда,
 Олена Канюка;
 Стоять:
 Інна Ключкей,
 Валентина Чіка,
 Ольга Стадник,
 Олена Левко,
 Єва Варга,
 Ганна Худа,
 Олена Костенко,
 Любов Герцег,
 Надія Пермінова.

Ольга Дзуровчик
 та Оксана Січ
 проводять заняття з
 електронного звітування
 в регіональному тренін-
 говому центрі.

“Школа керівника” у Волівці:
 Оксана Дурунда
 (головний спеціаліст управління культури ОДА),
 Валентина Хміль
 (начальник районного відділу культури),
 Надія Роман
 (завідувачка ЦРБ),
 Іван Щербей
 (голова Волівецької районної ради)

Книжкове свято “Книга-фест”.

*Подяка організаторам –
Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка:
Іван Качур (заст. голови ОДА) та
Людмила Григаиш (директор ЗОУНБ)*

*Голова обласної ради
Володимир Чубірко дякує
за багаторічну сумлінну працю
головному бібліотекарю
Наталії Волошиній*

*Привітати колектив та читачів з 70-річчям бібліотеки прийшли голова облради
Володимир Чубірко, нач. управ. культ. Юрій Глеба, та заст. голови ОДА Олександр Петік.*

Виховуємо юних патріотів України разом

Чіка В. Д.,

*директор Закарпатської обласної
бібліотеки для дітей та юнацтва,
заслужений працівник культури України*

Патріот у сучасному розумінні – це людина, яка відчуває любов до своєї Батьківщини, відданість та гордість за свій народ, прагнення захистити його надбання, примножити його загальнолюдські, національні і морально-духовні цінності. Тепер, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання підростаючого покоління нашої країни. Адже, основні риси громадянина формуються в юному віці під впливом загальнонародних цінностей, у взаємодії особистості з суспільством, яке на кожному етапі репрезентують родина, заклади освіти, культури, в т. ч. бібліотеки, громадські організації, засоби масової інформації, інформаційно-комунікаційні технології.

Події останнього часу дають підстави стверджувати, що більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Майдан розбудив почуття гідності, приналежності до української нації незалежно від етнічного походження. Проявом патріотичного духу, свідченням формування української нації стало масове використання національної та державної символіки у повсякденному житті. Проте, коли існує пряма загроза втрати державної незалежності, ведеться інформаційна війна з боку іншої держави, виникає нагальна необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання.

У контексті патріотичного виховання юних слід відмітити ряд недавніх указів Президента України: „Про День Гідності та Свободи”, „Про День Соборності України”, „Про День захисника України”, „Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності”, „Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді”.

Про важливість даного питання свідчить й прийнята постанова Верховної Ради України (від 12.05.2015 р. № 373) „Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді”. Нещодавно наказом Міністерства освіти і науки України (від 16.06.2015 р. № 641) затверджена Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Заходи щодо її реалізації та методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Здійснення всіх системних заходів буде спрямоване на формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей: поваги до національних символів; участі у громадсько-політичному житті країни; повазі до прав людини; верховенство права; толерантного ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, до регіональних та національно-мовних особливостей; рівності усіх перед законом; готовності захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Патріотичне виховання має давні традиції у бібліотеках для дітей, та сьогодні розставляє нові акценти і вимагає нових підходів. В першу чергу, це – вибір форм та методів бібліотечної роботи, вікові особливості юних користувачів. У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена родини, колективу, виховуючи любов до рідного дому, своєї країни, її природи, культури, традицій. У підлітковому віці виховується духовно осмислений патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, його прав та свобод, виробляється громадянська позиція. У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старшокласники не лише ідентифікують себе з українським народом, але прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні.

Тому, з метою вивчення рівня патріотичної свідомості сучасних юнаків та дівчат Закарпаття, думки бібліотечних працівників краю щодо дієвих форм та методів бібліотечної роботи з патріотичного виховання дітей та юнацтва, ефективності використання ресурсів книгозбірень згідно з потребами користувачів цієї тематики, обласна бібліотека для дітей та юнацтва протягом цього року проводить обласне соціологічне вивчення „Патріотизм це...”.

З урахуванням сучасних вимог бібліотечні працівники області вносять зміни та доповнення у систему роботи з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Зокрема, в усіх закладах оформлені інформаційні стенди, куточки державної символіки України. Приділяється значна увага розкриттю фонду через організацію дієвих, інтерактивних розгорнутих книжкових виставок, виставок-звернень, -кросвордів, -вікторин, експрес-виставок, тематичних полиць: „Нам пора для України жити”, „Наша Україна – єдина країна”, „В родиннім колі ми усі єдині”, „Історія назве наш час – народженням Людини”, „Одна родина – одна країна”.

Оперативному інформуванню користувачі сприяють інформаційні списки, дайджести з історії, політичного та суспільного життя України, інформаційна продукція малих форм: „Майдан – сторінка історії України”, „Волонтерський рух”, „Герої АТО – наші земляки”, „Волонтерство – погляд у сьогодні”, „Не здолати Україну!” тощо.

На офіційних веб-сайтах, блогах бібліотек для дітей області оперативно висвітлюється інформація про перебіг проведених заходів та виставки літератури з означеного питання.

Заохоченню інтересу дітей молодшого шкільного віку до рідної історії, її культури, мови, традицій українського народу сприяють прем'єри нових книг про Україну, історичні калейдоскопи, народознавчі подорожі, свята вишиванок, майстер-класи з виготовлення народних оберегів, писанок, різноманітні мовні та літературні конкурси. Запам'ятається найменшим читачам нашої бібліотеки народознавча стежина „Чим багата українська хата”. Зустрічали гостей господині, одягнені в українські народні костюми (бібліотечні працівники), як ведеться в Україні – запашним короваєм. Діти дізналися, чому з давніх-давен хата вважалася берегинею життя і роду, познайомилися з її важливими атрибутами та народними символами українців. На завершення свята учасники декламували вірші про Україну, відгадували загадки, доповнювали вірші римами.

Цікавими для дітей є інтерактивні форми роботи, які виховують любов до української мови та культури: конкурс на кращий мовний плакат, конкурс декламаторів, зустрічі з письменниками краю, вечори української поезії. Ряд заходів відбулося в бібліотеках краю до Дня української писемності та мови: мовний вернісаж „Рідної мови чиста криниця” та гра-подорож „Дзвенить струмочком рідна мова” (Закарпатська ОДЮБ), акції „Підтримаймо рідну мову!”, „Там, де живе рідна мова, живе український народ” (Мукачівська ЦМБС), конкурс читців „Бринить, співає наша мова” (Виноградівська РДБ), година мовознавства „Безцінна спадщина мого народу” (Іршавська РДБ), літературно-поетичний вечір „І голос предків чути крізь віки” (Міжгірська РДБ).

Особлива увага приділяється відзначенню державних свят. Творчо підходять до їх проведення працівники Виноградівської РДБ. В рамках відзначення Дня Конституції України юним відвідувачам бібліотекарі запропонували тематичний огляд літератури „Україно, ясен мій цвіт”, пізнавальну гру „Наші права – щасливе дитинство”, геральдичну подорож „Символи моєї країни”, інтелектуальну вікторину „Ключі від форту Право”, гру-конкурс „Карта моєї країни”. З нагоди відзначення Дня Державного прапора України та Дня Незалежності України була організована тематична акція „Квітуча, славна Україно, ти наша ненько золота”. Програма акції було насиченою та різноманітною. Діти з цікавістю опановували нетрадиційну техніку створення рельєфних візерунків сіллю „Символи нашої держави”, малювали на асфальті „Україна – це я”, знайомилися з книжковою виставкою „Моя країна – Україна”, брали участь в інтелектуальних перегонках „Українці й україночки”.

До річниці буремних подій на Майдані в бібліотеках для дітей області відбулися години пам'яті, вечори-зустрічі, уроки мужності та гідності, майдан пам'яті: „Майдан: Революція Гідності”, „Між життям і смертю”, „Пробудження нації”, „Герої не вмирають”, „Сердечь найвища

висота”, „Гідність, Воля і Перемога” (В. Березнянська, Берегівська, Міжгірська, Перечинська, Рахівська, Свалявська РДБ).

Формування юного патріота неможливе без живого спілкування з очевидцями тих подій, волонтерами, які збирають і доставляють гуманітарну допомогу для українських військових. Діти краю виявляють свої найкращі патріотичні почуття, підтримуючи українську армію. Юні читачі долучаються до роботи волонтерського руху підтримки закарпатських військових, беруть участь в акціях „Голуби миру”, „Повертайтеся живими”, „Оберіг для воїна”, „Лист пораненому”; конкурсах дитячих малюнків „Світ без війни” та „Малюнок моєму Герою” (Виноградівська РДБ), „Єдина Україна” (Воловецька РДБ), „Я люблю свою Україну” (Хустська РДБ); конкурсах плакатів „Ми – за мир в Україні” (Ужгородська ЦБС); вуличних акціях „Підтримай українського солдата словом”, „Гідність. Свобода. Майбутнє” (Тячівська РДБ); патріотичному інтерв'ю „Я – патріот своєї країни” (В. Березнянська РДБ), флеш-мобах „Діти – за мир!” (ЗОДЮБ), „Мир очима дітей” (Мукачівська РДБ); патріотичному фрістайлі „Ми – українці” (Мукачівська МДБ).

Під час проведення свята-конкурсу „Розкажу Миколаю, про що я читаю”, що організувала Мукачівська міська бібліотека для дітей, відбувся майстер-клас з тісто-пластики „Ангел-хранитель бійцям АТО”. Адже на свято були запрошені волонтери та бійці АТО, які проходили лікування в Мукачівському військовому шпиталі. Щоб воїни відчули підтримку та знали, що діти вірять в них і в мир на нашій землі, виготовлені власноруч обереги юні читачі вручили захисникам Вітчизни з побажанням здоров'я та миру. На завершення свята відбувся святковий концерт та солодкий фуршет. Подібну творчу акцію „Гарний настрій – воїну АТО” працівники цієї бібліотеки влаштували вже перед Великоднем, спільно з волонтерами громадської організації „Молодіжні ініціативи Закарпаття”. Діти взяли участь у майстер-класах з виготовлення писанок, тісто-пластики та м'якої іграшки. Усі виготовлені юними талантами вироби були продані під час благодійної ярмарки, а виручені кошти були спрямовані на підтримку тих, хто забезпечує нам мир і спокій – бійцям 128 механізованої гірсько-піхотної бригади.

Нещодавно Воловецька районна бібліотека спільно з дитячою школою мистецтв долучилися до участі у Всеукраїнському конкурсі патріотичного плаката, який проводиться Міністерством культури України. 8 липня на центральній площі селища відбувся вуличний конкурс „Український патріотичний плакат – 2015”, метою якого стала підтримка військових в зоні АТО та волонтерського руху. Конкурс проходив напрочуд цікаво тому, що майстер-клас проводив художник Михайло Грига й намалювати плакат зміг кожен небайдужий. Найактивнішими учасниками стали діти та підлітки. Виготовлені ними три плакати було продано на суму 400 грн. і передано до благодійної скриньки для воїнів АТО, яка була відкрита під час конкурсу, та вісім робіт подаровано воїнам АТО.

Нового змісту набуває відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги. В усіх книгозбірнях для дітей області відбулися майстер-класи з виготовлення маків „Квіти пам'яті” за участю майстринь та волонтерів. Біля Меморіалів визволителям працівники В. Березнянської РДБ провели літературний мікрофон „У війни немає забуття”, Виноградівської, Перечинської та Міжгірської РДБ – години пам'яті „Уклін живим – загиблим слава”. В Мукачівській МДБ був організований історичний день „А пам'ять священна”, в рамках якого пройшла зустріч двох поколінь – ветеранів Другої Світової війни та сучасних підлітків; презентація Книги пам'яті про ветерана війни О. П. Русінова; прем'єра літературно-музичної композиції зразкового дитячого театального колективу „Росинка” „Назавжди зупиніться всі війни на світі” та патріотичний флеш-моб „Квітка маку – символ пам'яті”.

Бібліотеки для дітей Закарпаття долучилися до сімейного конкурсу „Книга пам'яті мого роду”, ініційованого НБУ для дітей. Урочисте нагородження переможців першого обласного туру відбулося під час відзначення 70-річчя Перемоги. Сімейні книги, які надійшли до обласної бібліотеки для дітей та юнацтва майже з усіх куточків Закарпаття, вразили своєю ширістю, любов'ю до своїх прадідів та прабабусь. І кожна з них – це лише маленька часточка великої данини пошани як полеглим, так і живим переможцям. Всім творчим роботам була надана

об'єктивна оцінка поважного журі, яке очолив Олег Самойлович – голова комітету Організації ветеранів України Закарпатської області, кавалер орденів Великої Вітчизняної війни, Червоної Зірки, Богдана Хмельницького II ступеня. Переможцями стали читачі Тячівської, Воловецької, Перечинської, Берегівської РДБ та Мукачівської й Ужгородської МДБ. Зворушливою частиною свята стало літературно-музичне привітання ветерану, що прозвучало у виконанні учнів 4-А кл. Ужгородської СЗОШ I ст. № 1 та народної артистки України Клари Попович-Лабик.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у молоді особистості готовності до захисту Вітчизни. Вшановуючи сучасних захисників України та пам'ять про загиблих героїв за свободу й незалежність України, в бібліотеках проходять години пам'яті „За Україну, за її долю, за честь і волю”, **патріотичні години „Пантеон героїв”**, „Їх буде пам'ятати Україна” (до Дня пам'яті Героїв Крут), патріотичні читання „Моя Карпатська Україна”. **В обласній бібліотеці для дітей та юнацтва була організована** виставка плакатів студентів Ужгородського коледжу мистецтв ім. А. Ерделі „Карпатській Україні – 75” **та відбувся вечір-реквієм „Герої Красного поля”**.

Робота, пов'язана з вивченням історії України, рідного краю – відвідання місць історичних подій, збирання документів та матеріальних пам'яток, складання історії свого роду – вкрай важлива. В бібліотеках створюються міні-музеї, організовуються виставки, віртуальні краєзнавчі подорожі, вікторини, історичні калейдоскопи: „У цім краю, де серця рідна пристань”, „Ми із того краю, де трембіти грають”, „Від роду, до народу”, „Славними сторінками історії України”. **Популярні серед сучасних підлітків клуби за інтересами** патріотично-краєзнавчого спрямування, які працюють у бібліотеках Великоберезнянської, Виноградівської, Мукачівської, Перечинської, Рахівської, Тячівської РЦБС, Мукачівської МЦБС.

Бібліотеки області, що обслуговують дітей та юнацтво, постійно знаходяться у творчому пошуку, бо несуть відповідальність за духовний, інтелектуальний і моральний розвиток майбутнього нашої нації. Патріотизм сьогодні є нагальною потребою держави, оскільки високий рівень патріотизму населення здатен забезпечити соціально-політичну стабільність та гідне місце України в цивілізованому світі.

Використані джерела:

1. Бібліотеки Закарпаття – дітям та юнацтву : цифри і факти : інформаційний бюлетень. Вип. 8 / Закарпат. обл. б-ка для дітей та юнацтва ; авт. -уклад. І. М. Хмара, Т. М. Вудмаска. – Ужгород, 2015. – 28 с.
2. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015р. № 641 // Початкова освіта. – 2015. – № 13. – С. 4-16.
3. Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді : постанова Верховної Ради України від 12 травня 2015 року № 373 // Урядовий кур'єр. – 2015. – 27 трав. (№ 93). – С. 14.

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства

Медведь М. М.,

директор Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, канд. філол. наук

У статті розкривається інноваційний розвиток Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету в умовах інформатизації суспільства. Характеризуються пріоритети в роботі з впровадження новітніх комп'ютерних технологій в бібліотечні процеси університетської книгозбірні за період 2013–2015 рр.

Ключові слова: *Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, електронна бібліотека, університетський репозитарій, інновації, електронний каталог бібліотеки.*

Як відомо, у сучасних умовах глобалізації бібліотеки активно долучаються до формування інформаційного суспільства. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету активно входить в цей процес, взявши за основу перехід від традиційних парадигм обслуговування до ролі посередника поширення інформації до користувачів. Відкриття електронного доступу власної інформаційної продукції, основою яких є аналоги паперових одиниць фондів, практично підтверджуються вектором розвитку інформаційно-аналітичної діяльності університетської книгозбірні, який базується на запитах сучасних користувачів бібліотеки. Пріоритет отримуватиме ефективне використання наукових напрацювань викладачів університету. Одне з головних завдань найбільшої книгозбірні краю став прискорений механізм пошуку, відбору потрібної інформації.

Сучасний користувач перебуває у просторі інформації, що рухається багатьма каналами. Успіх його діяльності залежить від компетентності, пов'язаної зі створенням та споживанням текстів у різних форматах, серед яких є і візуальний, адже традиційне читання переживає кризу [3; 20].

Інноваційні перетворення бібліотеки Ужгородського національного університету торкаються всіх напрямів її роботи, а гарантом успіху є використання новітніх інформаційних технологій. Створення власних електронних ресурсів визначено в таких критеріях:

- власні бази даних;
- створення цифрових аналогів друкованих видань;
- наповнення депозитарію УжНУ;
- електронні образи друкованих видань.

До категорії створення власних баз даних університетської бібліотеки, в першу чергу, можна віднести створення електронної бібліотеки УжНУ, інтенсивне наповнення якої розпочалось у 2013 році. Функції електронної бібліотеки – формування, зберігання та ефективне використання різноманітних колекцій цифрових ресурсів. Мета електронної бібліотеки УжНУ – вільний доступ у бібліотечній мережі, з подальшим відкриттям доступу в мережі університету. Крім електронних повнотекстових документів у електронну бібліотеку також увійшли мультимедійні документи. Нагромадження матеріалів здійснюється за певної предметної області, але основу яких чітко визначено: наукові, навчальні та методичні групування. Всі матеріали поділяються на власне університетські, до яких віднесено напрацювання викладачів Ужгородського національного університету та придбані електронні ресурси.

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету є вагомим структурним підрозділом вузу. Крім основного свого завдання – надавати допомогу навчальному процесу та підготовці майбутніх спеціалістів, бібліотека займається власними науковими дослідженнями, основу яких складають бібліографічні покажчики. У 2014 році бібліотека відкрила вільний інтернет-доступ до шести бібліографічних покажчиків, які вийшли в світ за останні роки.

На сайті бібліотеки розміщено електронний архів наукових вісників Ужгородського університету, який вміщує в собі всі серії, видані університетом з періоду його заснування. Особливий інтерес відвідувачів сайту викликає окремо заархівована електронна колекція „Наукові записки Ужгородського державного університету”, що вийшли в світ за період з 1947 по 1963 роки. Колекція розпочинається з повнотекстового, ідентичного паперовому, першого випуску наукового збірника 1947 року видання. Вся колекція нараховує 50 випусків збірників університету (станом на вересень місяць 2015 року відкрито у вільний доступ 26 випусків).

З 2015 року Наукова бібліотека УжНУ відкрила для студентів та викладачів свого вузу нову послугу Інтернет–послугу на сайті www.culonline.com.ua Ця послуга являє собою електронний доступ до великої кількості книг online- бібліотеки, якою цілком легітимно може користуватися кожен студент чи викладач Ужгородського національного університету. Це понад 800 найпопулярніших видань за різноманітною тематикою: аудит, бухгалтерський, кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки та ін. Протягом передплаченого періоду користувач безкоштовно отримує доступ (його надає бібліотека університету) до електронних книг, які вже вийшли чи продовжують виходити у видавництві „Центр навчальної літератури”. У середньому видавництво поповнює online- бібліотеку 10 назвами книг на місяць, тобто доступ до текстів нових видань надається до виходу їх друком. Започаткована цьогоріч передплата online-бібліотеки має значні переваги: від 40% меншої вартості порівняно з паперовими варіантами книг до чудової можливості поповнення електронної бібліотеки та швидким доступом до книг.

Останнім часом на сайті бібліотеки (libuzhnu.brinkster.net) відкрито доступ до віртуальних виставок. До прикладу, „Шевченкіана на сторінках періодичних видань Підкарпатської Русі: із фондів Наукової бібліотеки УжНУ”. Особливу увагу віртуального користувача звернуто на один із часописів „Пчолка”, який виходив з 1923 по 1932 роки, головний редактором якого був – Августин Волошин. Видавався часопис в Ужгороді товариством „Просвіта”, матеріал у часописах подавався народною мовою.

Цього року бібліотека долучилася до наповнення електронного репозитарію ДВНЗ УжНУ (dspace.uzhnu.edu.ua). Він являє собою створення єдиного електронного архіву результатів науково-дослідної роботи, статей, методичних розробок викладачів та науковців університету, навчальних кваліфікаційних робіт студентів для їх централізованого зберігання й надання відкритого доступу до них світовій академічній спільноті. Наявність такого репозитарію суттєво впливає на світовий рейтинг інтернет-присутності вишу (Webometrics, фактор OPENNESS). Наукові статті, розміщені науковцями у відкритому доступі, цитують набагато частіше, ніж статті з традиційних друкованих журналів і періодичних видань. Завдяки самоархівуванню рейтинг цитування робіт автора в більшості галузей науки зростає як мінімум удвічі [1].

Значний відсоток наповнення електронного репозитарію здійснює Наукова бібліотека. Станом на вересень місяць 2015 року бібліотекою завантажено понад 2600 статей з вісників, науково-технічних збірників, журналів, матеріали конференцій ДВНЗ „УжНУ” та ін. Це складає близько 70 відсотків від загалу наповнення репозитарію.

Загальновідомо, що ефективність наукових досліджень значною мірою залежить від ступеня розвитку системи наукової комунікації. Важливим джерелом у системі наукової комунікації, її найбільш успішним та вдалим засобом є науковий журнал [2;3].

Бібліотека Ужгородського університету серед пріоритетів інноваційної діяльності активно пропонує користувачам мережі Інтернет новинку комунікації – доступ до повнотекстової бази „Наукова періодика УжНУ”. Відкриття нового ресурсу для читацького загалу викликано підвищеним інтересом користувачів до достовірних і якісних публікацій. Цей ресурс представлено науковими журналами „Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства”, „Карпатика” (реферативне фахове видання в галузі історичних наук), „Сучасні дослідження з англійської філології” та ін.

Важливим кроком у розвиток інформатизації бібліотеки стало створення електронного каталогу бібліотечного фонду Наукової бібліотеки. Сьогодні це близько 200 тисяч назв з півтора-мільйонного фонду бібліотеки.

Електронний каталог представляє собою об'єднану тематичними характеристиками базу, що виконує фондівідображальну, інформаційно-пошукову, довідкову та ряд інших функцій.

У 2015 році електронний каталог доповнила бібліографічна база дисертаційних робіт, захищених науковцями в спеціалізованих радах Ужгородського університету протягом 70 років існування університету. Незабаром база дисертаційних робіт стане відкритою для перегляду її віртуальними користувачами і це стане основою в пошуку відомостей про дослідження і спрямує користувача саме до Наукової бібліотеки УжНУ, визначаючи попередні умови доступу до паперових варіантів досліджень. Віднесений до категорії класичних університетів України, Ужгородський національний університет включений до переліку освітніх установ на отримання обов'язкового примірника авторефератів дисертацій на здобуття наукових ступенів. Саме тому електронний каталог авторефератів поповнюється щоденно і на сьогодні складає понад 50 тисяч назв.

Електронний каталог бібліотеки нараховує 187487 записів, з них:

описи книг – 112 230 записів

описи статей – 16 750 записів

описи періодичних видань – 3 919

описи електронних документів – 165

описи дисертаційних досліджень – 752

описи авторефератів – 50 363

Поряд із впровадженням інноваційних технологій в роботу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, особлива увага працівниками бібліотеки приділяється питанням збереження бібліотечних фондів. У комплексі проблем збереження фондів основою стало збереження книжкових та рукописних пам'яток. Фонд відділу стародруків та рідкісних видань Наукової бібліотеки УжНУ – унікальне зібрання рукописних та друкованих пам'яток XV–XIX ст. Загальний фонд відділу складає 20576 одиниць зберігання. Колекція рукописних книг НБ УжНУ складає 559 примірників. Враховуючи культурно-історичну значимість значної частини своїх фондів, керівництво бібліотеки винесло на розгляд Вченої ради університету пропозицію клопотання перед Міністерством освіти і науки України щодо включення колекції інкунабул та колекції рукописних книг до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Позитивний відгук щодо доцільності цієї процедури підтверджено Національною Академією наук України, Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Саме це стане подальшим поштовхом до реставраційних робіт унікальних пам'яток культури та створення фондів цифрових страхових копій унікальних книжок, рукописів.

Для Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету розпочався новий етап розвитку, який співпав з реалізацією концепції інформатизації бібліотек України та створенням інтегрованих науково-інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Дубів, О. В. Створення єдиного електронного репозитарію (сховища) наукових публікацій УжНУ – Режим доступу : https://drive.google.com/a/uzhnu.edu.ua/file/d/0B3PCJW2f_a7jRW1ibTh4bnFrUVk/view
2. Симоненко, Т. Проект «відкритого доступу» – портал «Наукова періодика України» / Тетяна Симоненко // Бібліотечний вісник. – 2009. – №1. – С. 3–6.
3. Соколов А. В. Книжность. Интернет. Интеллигентность / А. В. Соколов // Библиотековедение. – 2010. – № 4. – С. 20.

Інтерактивний простір сучасної бібліотеки як засіб залучення населення до читання

Дзуровчик О. М.,

*заступник директора з наукової роботи
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Соціокомунікаційний простір сучасної бібліотеки передбачає нові підходи і пріоритети в організації обслуговування користувачів. Це зумовлено зростанням ролі інформаційних технологій, які стрімко увійшли в наше життя. Вони змінили і звичну діяльність бібліотек, впливаючи на кожну грань бібліотечної роботи.

З глобалізацією ЗМІ та бурхливим розвитком індустрії розваг, які витісняють читання і як одне із джерел отримання інформації, і як пізнавальну форму дозвілля, залучити до бібліотеки сучасного користувача стає нелегким завданням.

Зниження інтересу до читання – це загальносвітова тенденція. Багато країн, реалізуючи власні стратегії і програми підтримки та розвитку читання, шукають ефективні засоби протидії цій згубній тенденції, оскільки читання відіграє надзвичайно важливу роль для розвитку будь-якої особистості і країни в цілому. Генеральний директор НПБУ Т. І. Вилегжаніна наголошує: „Сьогодні основним завданням бібліотекарів, від розв’язання якого залежить навіть існування самих бібліотек, є збереження прошарку громадян, які читають і визначають моральний клімат у суспільстві, рівень його інтелектуального розвитку. При цьому сучасний бібліотечний фахівець повинен бути культурним лідером у своїй сфері, своєму регіоні, своїй країні. Та щоб отримати суспільне визнання, бібліотека повинна зайняти активнішу, ніж учора, позицію”.

Обласне соціологічне дослідження „Стан поінформованості населення області про бібліотечно-інформаційні послуги”, проведене за участі публічних бібліотек області, виявило, що „живе”, неформальне спілкування з потенційними та реальними користувачами дає ефективні наслідки – охочих відвідати бібліотеку стає більше, думка громади про бібліотеку і бібліотекарів стає, як правило, позитивною, а книгозбірня – популярнішою у місті. Тому, в першу чергу, передбачаючи стратегію бібліотечного обслуговування населення, бібліотеки області враховують потребу користувачів у нових, інтерактивних формах роботи. Вони ще не мають сталої методики проведення, тому що народжені фантазією, особистим креативним баченням бібліотечних працівників.

Термін „інтерактивність” походить від англійського слова *interaction*, яке в перекладі означає „взаємодія”. Ефективність взаємодії бібліотеки і користувача – це показник, що характеризує, наскільки швидко і зручно користувач може досягти своєї мети, отримати те, що відповідає його бажанням і потребам у повсякденному житті. У дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, тобто здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо. Він виступає не лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище. Інтерактивні, діалогові форми більш дієві, і пояснюється це просто, – побачене і почуте людина запам’ятовує на 50-60%, а якщо бере безпосередньо участь – на 90%.

Перш ніж використовувати інтерактивні форми як засіб залучення населення до читання, необхідно визначити особливості підготовки до їх проведення:

- взаємодія з користувачем ще до його приходу в бібліотеку (попередні бесіди, спостереження, опитування і т. д.);
- „живе” спілкування бібліотекаря з користувачем та користувачів між собою;
- актуальність та сучасність обраної тематики заходу, його відповідність стратегії бібліотеки та запитам потенційної аудиторії;
- залучення партнерів бібліотеки – навчальні заклади та установи культури, громадські організації, благодійні фонди та фахівців інших організацій;

- поєднання в заходах традиційних та мобільних форм інформаційно-дозвілєвої діяльності (семінари-тренінги, „круглі столи”, виставки-діалоги, конкурси, екскурсії, літературні марафони, флешмоби, майстер-класи, бібліотечні пікніки, бібліоквести, благодійні ярмарки і т. ін.)
- активна реклама заходу в ЗМІ та соціальних мережах;
- використання інформаційних технологій та медіа-ресурсів бібліотеки (телемости, вебінари, віртуальні конференції, скайп-вечори, презентації, літературні вітальні);
- моніторинг відвідуваності заходів.

Організуючи різноманітні інтерактивні форми, варто пам'ятати, що головним у цих акцій має бути саме Книга, а головною метою – максимальне наближення її до користувача.

Останнім часом бібліотеки області почали широко використовувати інтерактивні форми роботи для популяризації фондів книгозбірень та нових бібліотечних послуг. Ідеї для їх проведення містять креативні рішення і нестандартні для бібліотечної практики форми проведення просвітницьких акцій.

Так, програма святкування Всеукраїнського дня бібліотек з кожним роком стає більш насиченою та різноманітною. Працівники книгозбірень перетворюють цей день в загальноміське свято, де кожний бажаючий може стати учасником заходів в рамках „Ночі в бібліотеці”, флеш-мобів „Читаюча людина – багата країна”, бібліоквестів „У пошуках бібліотечного скарбу”, екскурсій „Лабіринтами книгозбірні” та „Бібліотека, яку не знає читач”, відвідати майстер-класи, а також стати читачем бібліотеки навіть за її межами.

В рамках святкування 70-річчя заснування Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка найбільш популярною виявилась акція „ANTISELFI” (бібліотечна фотостудія), метою якої було повернути увагу до класичної фотографії – коли при певній постановці з красивими декораціями знімає фотограф, і зробити її популярнішою, ніж селфі. І, звичайно ж, повернути інтерес до класичної книги, а не електронної. Саме бібліотечні каталожні шафи, різноманітні книжки, підшивки газет та журналів були використані для оформлення інсталяцій на фотомайданчику в одному із відділів бібліотеки.

Для підтримки місцевих видавництв та активізації широкого читацького загалу бібліотека вже кілька років є співорганізатором проведення у місті виставки-ярмарку „Книга-фест”. Виставка передбачає організацію конкурсу „Мистецтво книги”, саме в бібліотеці працює його журі, а представлені видання може оцінити для себе будь-який відвідувач бібліотеки. У переддень проведення ярмарку видавці, бібліотекарі, письменники та читачі збираються за круглим столом у приміщенні бібліотеки, щоб обговорити актуальні питання книговидавничої галузі та залучення населення до читання, спільними зусиллями виробити конкретні пропозиції щодо поліпшення ситуації у цій справі. Традиційною є презентація почесного гостя „Книги-фест” – престижного і потужного видавництва з-за меж області, яка допомагає шанувальникам книги знаходити потрібні видання, закарпатським авторам – виходити на всеукраїнський книжковий ринок, бібліотекам міста – можливість поповнити фонди та надати інформацію про свої можливості а громадянам – зустрітися з потрібною книжкою, відкрити для себе нового автора, обрати книгу „для душі”.

Привернути увагу до книги можна і при відзначенні будь-яких свят. Так, Берегівська ЦРБ до Дня святого Валентина для всіх закоханих оголосила акцію „Валентинка – улюбленому письменнику”, де можна було виявити симпатію в письмовій формі улюбленому письменнику.

З нагоди святкування Міжнародного жіночого дня працівники Ужгородської центральної міської бібліотеки організували „Квітково-книжкову феєрію”. На центральній площі міста вони вітали жінок уривками віршів відомих класиків зарубіжної та української літератури та квітами. Від такої незвичайної квітково-книжкової акції отримали задоволення і працівники бібліотеки, і мешканки міста.

Для підтримки читання поза стінами бібліотеки були організовані акції „Бери, читай, не зволікай”, флеш-моб «Читаюча людина – багата країна» (Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка), „Українська молодь читає” (Виноградівська міська філія), „Бібліотека – храм збереження

часу” (Іршавська ЦРБ), флеш-моб „Читали, читаємо, читатимемо!” (В. Березнянська ЦРБ), виїзні читальні зали „Душа належить людству і епохам” (Іршавська ЦРБ), „Літнє сонце на книжковій сторінці” (Виноградівська РДБ) та „Бажаєш бути сучасним – читай!” (В. Березнянською ЦРБ).

Ефективним є бліц-опитування „Книга для мене – це...” (Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка), „Book-симпатія” (бібліотека-філія с. Королево Виноградівської ЦБС). Цікавий досвід вивчення читацьких уподобань запровадили у Виноградівській ЦРБ, використовуючи постійно діючу інтерактивну книжкову виставку „Я прочитав цю книгу...”. Особливістю цієї виставки є те, що читачі самостійно обирають, до якого із запропонованих розділів віднести прочитану книгу: „Раджу прочитати і Вам...”, „Ця книга мені сподобалась...”, „Ця книга мене налякала...”, „Ця книга мене здивувала...”, „Нічого не зрозумів...”, „Не зміг дочитати до кінця...”, „Ця книжка надихнула мене...”, „Ця книжка покращила мій настрій ...”

Найкращий досвід створення інтерактивних виставок має Мукачівська ЦМБ. В її арсеналі виставки-подорожі, виставки-спогади, виставки-вітання, виставки-загадки, виставки-вікторини: „На хвилинку зупинитись, на вітрину подивитись...”, „Тобі це треба знати”, „Перший дзвінок для тих, кому...50...”, „Маленькі таланти, з яких виростають люди”, „Вимкни телевізор і читай”, „Ти шукаєш роботу? Заходь до нас...” та ін.

Використовуючи можливості технології web-2.0, бібліотеки області вже залучають і віртуальних користувачів за допомогою блогів та соціальних мереж – сервісів, що дозволяють легко створювати, змінювати і публікувати контент будь-якого роду (текст, відео, аудіо). На власних сторінках бібліотек в соціальних мережах Facebook та ВКонтакте постійно публікується інформація про мистецькі заходи, які відбулись та проводитимуться бібліотеками. Використовуючи ці сервіси, користувачі можуть і спілкуватися, і співпрацювати один з одним, пропонувати цікаві ідеї, тобто, вони стають рівноправними учасниками бібліотечного процесу. Це означає, що реальний та віртуальний простір бібліотеки стає більш інтерактивним, єдиним.

Завдяки участі Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка у проекті „Піар-офіси сучасних бібліотек” за програмою „Бібліоміст” активізувалась співпраця із закарпатськими онлайн-ресурсами та всеукраїнськими медіа. Майже більшість онлайн-видань, які представлені в інформаційному просторі Закарпаття, регулярно публікують інформації працівників бібліотеки, а також репостують з власних сторінок бібліотеки в соціальних мережах. Використовуючи медіа-простір, відео-сюжети про заходи бібліотеки транслюються на телеканалах „Тиса-1”, „21 канал”, „М-студіо”, „Уж-інформ” та „24 Канал”. З метою популяризації фондів бібліотеки на телеканалі „Тиса-1” працівники бібліотеки проводять бібліографічні огляди із серії „Бібліо-рев’ю”. Набув популярності серед віртуальних користувачів і канал в You Tube „Виноградівська ЦРБ”.

Завдяки цим технологіям бібліотечні працівники мають можливість запозичити цікавий досвід у колег та показувати в реальному часі великій кількості онлайн користувачам, як бібліотеки змінюються – *сміливо ламають стереотипи та невтомно працюють над удосконаленням діяльності*. До такого висновку дійшли експерти культурно-видавничого проекту „ЧИТОМО”, який саме займається популяризацією читання. Журналіст цього проекту Анастасія Івашина в статті „Мультимедійність і поліфункціональність: принципи успішних бібліотек України”, проаналізувавши історії успіхів бібліотек, підкреслює: *„неважливо, де книгозбірня розташована – у мегаполісі чи далекому селі, головне, що всюди вона успішно виконує свою головну роль – об’єднує місцеву громаду та забезпечує інтелектуальні й культурні потреби відвідувачів, відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства”*. **Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка** очолила список п’яти найуспішніших бібліотек України за версією „ЧИТОМО”.

Отже, через впровадження інтерактивних форм бібліотечного обслуговування читання поступово стає більш привабливим для користувачів, а це сприятиме формуванню нового іміджу бібліотеки – сучасного культурного та інформаційного центру.

Проектна діяльність бібліотек Закарпаття

Ковальчук Г. К.

*заступник директора
з питань інформатизації
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Сьогодні вже немає потреби доводити комусь, наскільки важлива для бібліотек участь у різних професійних і грантових конкурсах. Адже, в першу чергу, це можливість одержання додаткових фінансових надходжень та технічних засобів, активізація творчої активності, підвищення професійного рівня бібліотечних працівників.

Бібліотеки області протягом останніх років успішно проводять проектну діяльність.

Впровадження новітніх технологій в роботу Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка вимагало чимало зусиль, засвоєння нових форм діяльності, навиків роботи і співробітництва. Складним був перший етап комп'ютеризації бібліотеки через відсутність бюджетного фінансування. Тому бібліотека шукала позабюджетні кошти, якими стали гранти. Починаючи з 2002 року бібліотека таким чином отримала понад 200 тисяч доларів США. Модернізація виробничих процесів, використання комп'ютерних технологій в ЗОУНБ розпочалися в 1997 році, коли завдяки проекту Міжнародного фонду „Відродження” „Створення мережі бібліотек, пов'язаних електронною поштою” з'явився перший комп'ютер .

З метою підтримки вільного і відкритого обміну інформацією Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні на початку 2000-х років започаткував конкурс проектів „Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP, LEAP-Connect)”.

Закарпатська ОУНБ першою з бібліотек області долучилася до проекту і це стало поштовхом для активізації розвитку інформатизації бібліотеки та автоматизації бібліотечних процесів не лише в обласній бібліотеці, а і в бібліотеках області. Після перемоги в конкурсі та відкриття Інтернет-центру проект також був реалізований Мукачівською ЦМБ, Виноградівською, Іршавською, Перечинською, Тячівською ЦРБ та Воловецькою районною бібліотекою.

Відповідно до проектів бібліотеки отримали фінансування для придбання техніки, програмного забезпечення, підключення до мережі Інтернет, оплати послуг провайдера, навчання користувачів.

Значимість проекту LEAP для бібліотек однозначна – відбувся стрибок у бібліотечній діяльності на перспективу; використання Інтернет-технологій привернуло увагу засобів масової інформації до проблем бібліотек, а відтак сприяло збільшенню підтримки бібліотек з боку влади.

Наступний проект, в якому взяла участь Закарпатська ОУНБ – ”Створення регіонального інформаційного порталу та інформаційного центру на базі бібліотеки” (2003 р.). Мета – покращення та розширення можливостей доступу до інформаційних продуктів урядових, громадських, бізнесових, добровільних та міжнародних організацій, що за допомогою нових цифрових технологій повинно забезпечити ширшу поінформованість представників громадського суспільства, дати певні соціально-економічні переваги як окремим громадянам, так і різноманітним громадсько-соціальним об'єднанням та спільнотам в Україні. Були створені регіональні інформаційні центри в бібліотеках області, які на сьогодні продовжують діяти як Пункти доступу громадян до публічної інформації та Громадські інформаційні центри.

З 2004 р. в Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка діє ресурсно-інформаційний центр „Вікно в Америку”, створений (як структурний підрозділ відділу документів іноземними мовами) за проектом Посольства США в Україні. Мета центру – надання актуальної інформації про США, поповнення фонду англомовними ресурсами, інформування про американські програми навчання та обміну.

Уряд Сполучених Штатів виділив кошти для придбання колекції книжок і відеоколекції документальних і класичних американських фільмів. Крім того, бібліотека отримала фінансування

на меблі та обладнання, зокрема, комп'ютери з програмним забезпеченням та підключенням до Інтернету, копіювально-множильну, мультимедійну техніку, iPad-и та електронні рідери.

На сьогодні центр став фактично осередком американської культури на Закарпатті, вивчення та удосконалення англійської мови і здобув чимало прихильників. На його рахунку сотні культурних акцій та подій.

Діяльність центру постійно підтримується Посольством США в Україні. За весь період на його розвиток бібліотека отримала понад 1 млн. гривень.

Центр європейської інформації створений на базі Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка за сприяння Міжнародного фонду „Відродження”. Відкриття Центру – результат конкурсу Європейської програми Міжнародного фонду „Відродження” „Створення центрів європейської інформації на базі обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) у вибраних регіонах України”.

Мета центру – надання широкого доступу до інформаційних ресурсів з питань європейської інтеграції та поширення знань про засади функціонування Європейського Союзу, діяльність Європейської Комісії та її Представництва в Україні, відносини Україна–ЄС, економіку, політику, культурні традиції країн-членів ЄС.

В 2015 році Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка долучилася до реалізації проекту „Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках”. Цей проект реалізується за підтримки УБА та освітнього проекту „Erasmus +”, який є своєрідним продовженням попереднього проекту

Проект триватиме три роки і передбачає 3 компоненти:

I. Інформаційно-методичний компонент: вивчення та узагальнення досвіду роботи ЦЄІ, підготовка методичних матеріалів для бібліотекарів з питань створення пунктів ЄІ та поширення європейської інформації, проведення конференції, семінарів і тренінгів;

II. Компонент побудови мережі: розширення мережі ЦЄІ та пунктів ЄІ задля поширення інформації про ЄС не тільки в обласних центрах, а й у місцевих громадах;

III. Компонент активної дії: популяризація європейських цінностей та ідей євроінтеграції серед місцевих громад, проведення „Днів Європи”, відеоконференцій, шкіл євроінтеграції, квес-тів для молоді, інтерактивних вуличних акцій „Європейський квартал” тощо.

Починаючи з 2009 року в Україні спільними зусиллями Міністерства культури України, Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та Української бібліотечної асоціації реалізується програма „Бібліоміст”.

Завдяки програмі „Бібліоміст” комп'ютерами та доступом до мережі Інтернет обладнано 8 бібліотечних систем Закарпаття (районні бібліотечні системи Виноградівського, Перечинського, Іршавського, Рахівського, Свалявського, Великоберезнянського, Ужгородського районів та Ужгородська міська бібліотека).

Бібліотеки цих систем отримали 120 комп'ютерів з програмним забезпеченням, по 32 сканери, принтери, набори мережевого обладнання. А бібліотеки с. Мала Копаня Виноградівського району, с. Майдан Міжгірського району, с. Раково Перечинського району та Виноградівська районна бібліотека перемогли в Конкурсах проектів співпраці бібліотек з місцевими громадами.

У приміщенні Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка з 2010 року діє Регіональний тренінговий центр (РТЦ), обладнаний сучасною технікою. Тренери – працівники бібліотеки, які пройшли навчання у галузі новітніх технологій та сучасних інформаційних послуг в Головному тренінговому центрі (м. Київ), навчають бібліотечних працівників області та користувачів.

Діяльність РТЦ спрямована за основними трьома напрямками, які сформувався та є найбільш ефективними:

- тренінги для бібліотечних працівників;
- для учасників проекту „Бібліотечний” – учнів спеціалізованої Часлівської школи-інтернату;
- для окремих груп користувачів.

На сьогодні 45% бібліотекарів області володіють навичками роботи з комп'ютером та основами роботи в мережі Інтернет. В РТЦ навчались не тільки учасники програми „Бібліоміст”, а всі ті, що мають комп'ютери та доступ до Інтернету. Метою тренінгів було збільшення кількості інноваційних послуг для залучення громади до бібліотек.

Вже зараз 97% від тих, хто пройшов навчання, створили блоги, 50% районних бібліотек – декілька блогів, 100% зареєстровані в кількох соціальних мережах.

Бібліотеки-учасниці програми запровадили скайп-трансляції творчих заходів, дискусій, скайп-конференції, скайп-зустрічі.

Завдяки діяльності РТЦ вдалося розширити і активізувати роботу проекту „Бібліотечний”, що тривав чотири роки і який мав на меті сприяти соціалізації та інтеграції в суспільство учнів старших класів Часлівської спеціалізованої школи-інтернату

З метою отримання інформації для всебічного розвитку особи та підвищення рівня свого життя до навчання в РТЦ та використання новітніх технологій залучаються користувачі різних (за віком, освітою, соціальним станом тощо) категорій.

Реалізація в бібліотеках області проектів в рамках програми „Бібліоміст”, діяльність РТЦ відчутно позначилися і на інших ділянках бібліотечної роботи, значно розширився спектр послуг, що сприяло підвищенню авторитету бібліотек області як центрів всебічної та актуальної інформації.

Обласна бібліотека була задіяна в новому проекті „Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)”. Для бібліотекарів області на базі РТЦ проведено тренінг з питань надання консультаційних та бібліотечно-інформаційних послуг вимушено переміщеним особам, налагодження ефективних механізмів комунікації цієї категорії користувачів з місцевими органами влади, сприяння їх соціальній адаптації.

За весь період реалізації програми „Бібліоміст” в область залучено понад 1,2 млн. грн.

Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка долучилася до проекту по створенню української дейзі-бібліотеки. „DAISY” – це особливо зручний для користувачів із вадами зору формат, оскільки він має функцію навігації аудіованою книжкою: повністю незряча людина спроможна протягом кількох секунд віднайти будь-який потрібний їй розділ, параграф, сторінку в такій аудіокнижці. Проект має на меті – відкрити публічні бібліотеки для незрячих читачів, адаптувати їх книжкові фонди, зробити більш доступними літературу для відвідувачів з глибокими порушеннями зору. Проект має свої пріоритети: по-перше, це література українською мовою, і, по-друге, це навчальна і наукова література, яка використовується учнями та студентами. На 2 комп'ютерах бібліотеки встановлено програмне забезпечення, рекомендоване для запису аудіофайлів, а також подаровано мікрофон для запису. У цьому проекті беруть участь 8 працівників бібліотеки.

Бібліотеками області реалізовано ряд проектів спільно з благодійним фондом „Центр громадських ініціатив”.

В 2012 році на території 5 районів Закарпаття був реалізований партнерський проект БФ „Центр громадських ініціатив” та п'яти централізованих бібліотечних систем області під назвою „Громадська взаємодія”. Проект здійснено за фінансової підтримки Фонду Східна Європа. Мета проекту – підвищення рівня поінформованості та обізнаності осіб літнього віку (старше 50-ти років) та осіб з особливими потребами – жителів Перечинського, Іршавського, Рахівського, Березівського, Виноградівського районів Закарпатської області з питань виборчого права та виборчого законодавства.

Наступний проект, в якому спільно працюють Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка та БФ „Центр громадських ініціатив” – проект по залученню населення до вивчення та використання

е-послуг й інструментів е-урядування на базі сучасно обладнаних публічних бібліотек „Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування” в рамках програми „Бібліоміст”. Географія реалізації проекту – В. Березнянський, Перечинський, Ужгородський, Свалявський, Іршавський, Виноградівський, Рахівський райони та м. Ужгород. Мета проекту: підвищення поінформованості жителів Закарпаття про можливості використання е-послуг та е-урядування через запровадження надання нових послуг бібліотеками, що долучені до програми „Бібліоміст”.

В рамках реалізації проекту „Сприяння реалізації прав сільського населення на доступ до публічної інформації” для бібліотечних працівників області проведено тренінги, підготовлено та розповсюджено інформаційні матеріали. Сума гранту в звітному році становить 32,3 тис. грн. Проект був реалізований за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні.

Спільно з благодійним фондом за фінансової підтримки Інституту досліджень та тренінгів імені Джона Сноу в рамках програми „Здоров’я жінок України”, Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, В. Березнянська, Виноградівська, Іршавська, Перечинська, Свалявська, Рахівська, Ужгородська районні та Ужгородська міська бібліотеки з квітня 2013 року і по сьогоднішній день працюють у цікавому і надзвичайно популярному серед молоді проекті „Майбутнє варто планувати”. Мета проекту – підвищення поінформованості жінок та пар репродуктивного віку щодо прийняття рішення стосовно планування сім’ї та репродуктивного здоров’я, використання сучасних та ефективних методів контрацепції як альтернативи непланованій вагітності та абортів шляхом проведення широкомасштабної інформаційної кампанії на території Закарпатської області.

Бібліотеки області (Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, Ужгородська ЦМБ, Виноградівська, Ужгородська ЦРБ, бібліотека-філія с. Нове Село Виноградівського району) взяли участь у реалізації проекту „Громадські інформаційні центри у Вінницькій, Закарпатській, Львівській та Рівненській областях – II етап”. Проект співфінансований у рамках програми польського співробітництва для розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща, програма „Підтримка демократії” Фондації Міжнародної Солідарності. На сьогодні функціонує 5 Громадських інформаційних центрів в бібліотеках області. Мета центрів – розповсюдження інформації про наявні послуги електронного урядування (е-урядування) національного, регіонального та місцевого рівнів серед різних груп населення. В центрах систематизуються національні електронні інформаційні ресурси і електронні послуги органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Серед Громадських інформаційних центрів відбувся конкурс на написання міні-грантів, переможцем якого стала бібліотека-філія с. Нове Село Виноградівської районної ЦБС. За кошти гранту філія придбала 2 комп’ютери.

Ряд проектів бібліотеками області реалізовано для підтримки бібліотек, що обслуговують угорське населення (Берегівський, Виноградівський, Мукачівський, Тячівський, Ужгородський райони, м. Берегово та Ужгород).

Бібліотеки, які обслуговують угорське населення, вже впродовж 5 років беруть участь у Програмі Марої. Програма Марої оголошується щороку для бібліотек Карпатського регіону з компактним проживанням угорців, які обслуговують угорськомовних користувачів. Мета проекту – підтримка національної ідентичності, популяризація творів угорських письменників і творів класиків світу. Перевага цієї Програми в тому, що бібліотечні працівники мають можливість самостійно замовляти книги з каталогів різних видавництв на певну суму (яка кожного року різна), що в подальшому отримають безкоштовно. Щорічний розмір проекту оголошується на Конференції угорських бібліотекарів Карпатського басейну в м. Чонград, учасниками якої є бібліотечні працівники області.

Щороку, починаючи з 2012 року, міжнародний благодійний фонд „Бетлген Габор олоп” і благодійний фонд „КМКС” оголошують проект „За угорське культурне і освітнє життя”. „Бетлген Габор олоп” – це відокремлений державний фонд, основна мета якого допомагати реалізовувати проекти, які відносяться до національної політики Угорщини. Мета проекту – підтримка угорських громад Закарпаття, підвищення культурно-освітнього життя громади, примноження і збереження угорської культури на територіях інших держав, де проживають угорці.

Районні та сільські бібліотеки отримали фінансування для придбання бібліотечних меблів, книг, комп'ютерної техніки з підключенням до Інтернет, мультимедійної техніки, поточних ремонтів у бібліотеках.

У 2014 році Національний Фонд Угорщини започаткував програму на підтримку книговидавничої справи та популяризації угорськомовної літератури за межами Угорщини, і завдяки цій програмі бібліотеки мають можливість замовляти книги з одного зведеного каталогу. У 2014 р. кількість примірників з одного видання була обмежена 1 екземпляром, у 2015 р. взяли до уваги пропозицію надати можливість при наявній кількості необхідного видання в межах оголошених видань замовляти по потребі (але кількість призначених певній бібліотеці визначають в залежності від попиту).

Крім того, багато бібліотекарів взяли участь в індивідуальних проектах, де вони мали можливість долучитися до тренінгів, обміну досвідом, підготувати та реалізувати власні проекти.

Проектна діяльність Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка відображена в ряді видань, підготовлених бібліотечними працівниками: „Інтернет-центр: 5 років діяльності”, „Вікно в Америку”: ресурсно-інформаційний центр”, „Центр європейської інформації”, „Програма „Бібліоміст” на Закарпатті”, „Вікно у світ добра”, „Бібліотеки Закарпаття в світовому просторі”, „Бібліоподорож по Закарпаттю” та ін.

Тобто, результатом участі в проектній діяльності є: новий досвід співпраці і досвід реалізації проекту; перетворення бібліотеки на реальний центр громади; відкриття нових методів організації просвітницької діяльності серед населення; додаткове фінансування.

Отже, участь у проектній діяльності, уміння презентувати бібліотеку, бажання заявити про себе та свій заклад – мотивація до подальшої проектної діяльності.

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: віхи історії

Воробець В. В.,

заступник директора Наукової бібліотеки УжНУ;

Турянця Н. Ю.,

заступник директора з інформаційних технологій Наукової бібліотеки УжНУ

2015 рік – особливий у житті Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, адже 18 жовтня ми відзначаємо 70- річний ювілей. Це поважний вік, де за плечима багато перемог, труднощів та досвіду. Історія бібліотеки – це частина біографії університету, що починається з 1945 року. Перебуваючи протягом століть у складі іноземних держав, лише в 1945 році, після створення Закарпатсько-Українського Університету, Закарпаття отримало право на створення університетської бібліотеки, яка б поєднала в своїх фондах літературу різних мов та культур, але перевагу отримала література українського спрямування. Зважаючи на виключну потребу піднесення культури в Закарпатті, підставою для створення такої бібліотеки стала Постанова Центрального Комітету Комуністичної Партії Закарпатської України та Народної Ради Закарпатської України з 19-го липня 1945 року. У пункті 9-му цієї постанови вказувалося: „Віддати у розпорядження університетові всі безгосподарчі бібліотечні фонди; надати йому право відбирати у всіх наявних бібліотеках ті книги та рукописи, які необхідні для створення наукової Університетської бібліотеки”. Постанова Ради Народних Комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У за № 1709 від 18 жовтня 1945 р. „Про відкриття державного університету в м. Ужгород”

в пункті № 6 зобов'язувала Комітет у справах політичних установ при Раднаркомі УРСР з фондів літератури, що повернені з Німеччини, скомплектувати бібліотеку для Ужгородського університету в кількості 10 тисяч примірників навчальної, наукової, політичної та художньої літератури; а пунктом № 7 зобов'язати Укркнигокультторг надіслати Ужгородському університетові в ІV кварталі ц. р. 20 тисяч примірників навчальної, наукової, політичної та художньої літератури; пунктом № 8 – зобов'язати Академію Наук УРСР до 1 листопада 1945 року виділити і надіслати до Ужгородського університету – 10 тисяч наукової та художньої літератури. До першого лютого 1946 року у фондах бібліотеки було більше 40 тисяч примірників книг, з яких дві з половиною тисячі були підручниками. Першим приміщенням бібліотеки була єдина кімната першого поверху державної реальної гімназії (вул. Підгірна, 46, теперішній хімічний факультет). Через півроку бібліотека була перенесена у дві кімнати колишнього гуртожитку жіночої семінарії по вул. Волошина, 35, а звідси в 1947 році у три просторі кімнати колишнього гуртожитку монастиря отців Василіан (нині вул. Волошина, 54, фізичний факультет). До фонду бібліотеки в цьому році були приєднані бібліотека Ужгородської гімназії, частина бібліотеки колишнього товариства „Просвіта”, на базі якого в першій половині 40-х років діяло видавництво „Підкарпатського общества наук” та редакція часопису „Літературна неділя”. Розширення бібліотечного фонду та динаміка його поповнень спричинили порушення питання його розміщення. Університетська бібліотека, завдяки ухваленню виконкомом Закарпатської обласної ради народних депутатів від 5 квітня 1949 року, була переміщена в приміщення резиденції Мукачівської греко-католицької єпархії (вул. Капітульна, 9). Протягом шістьох десятиліть бібліотека університету залишалася в цьому приміщенні, накопичуючи та зберігаючи культурні надбання Закарпаття, відкриваючи вільний доступ до знань. Організатором і першим завідувачем бібліотеки в 1946 році було призначено Є. М. Шадунова. Особливо інтенсивний розвиток новоствореної бібліотеки розпочався з 1947 року, за керівництва О. М. Фесенко. В той час штат працівників бібліотеки складався з чотирьох бібліотекарів (для порівняння: теперішній штат бібліотечних працівників нараховує понад 80 осіб). З 1964 року до 1972 року керування бібліотекою очолював І. І. Киричок, до 1977 року – І. В. Сабадош, з 1978 року, близько 30 років, бібліотекою керувала О. І. Почекутова, справу якої з 2007 продовжила Н. І. Гунько. З 2013 року бібліотеку очолює кандидат філологічних наук М. М. Медведь.

У період з 1947 по 1991 роки бібліотека отримувала обов'язковий примірник літератури з Центрального колектора наукових бібліотек колишнього Союзу, що значно збагатило і поповнило її фонди. Велику допомогу бібліотеці надавали вузівські бібліотеки Києва, Львова, Харкова, Дніпропетровська, Москви, Ленінграда та інших міст.

Окрасою фонду Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету є колекція рукописів та стародруків XV – XIX ст., яка складає 20576 одиниць. Серед них: 548 рукописних книг, 26 інкунабул (першодруковані книги, що побачили світ латинською мовою до 1500 р. включно), 216 палеотипів (стародавні європейські друковані книги, видані до 1 січня 1551 р.). Частина інкунабул настільки рідкісна, що їм немає аналогів в інших бібліотеках України та зарубіжжя (серед них є твори III-VII та XIII-XV століття). Видавцями цих інкунабул були видатні майстри книгодрукування: Антон Кобергер, Теодор де Рагазонібус, Баптіста де Тортіс, Вартоломей де Заніс Бернардин Беналій, Й. Ментелін, Н. Кеслер та ін.

Дослідження давніх рукописів і стародруків Ужгородського державного університету провів Василь Лазарович Микитась. Перша частина унікального опису і каталогу „Давні рукописи і стародруки” вийшла у 1961 році, в ньому вчений дав ґрунтовний опис рукописів у тематично-хронологічному порядку, друга частина – вийшла в 1964 році. Дослідженню перлин „колискового періоду” книгодрукування – інкунабулам, присвячене дослідження Юрія Михайловича Сака „Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету”, що побачило світ у 1974 році. Перлинами в колекції є інкунабули „Augustinus, Aurelius: De arte praedicandi” (книжечка святого Августина про мистецтво проповідання) та Johannes Chrysostomus: Homiliae super Matheum. s. l. e. a. – видання відносять до 1466 року; „Острозька біблія”, видана першодрукарем Іваном

Федоровим у 1581 році та найдавніша з рукописних книг Закарпаття – „Мінея” (мінеї – богослужбні книги: служби на кожен день) написана у 1500 та 1556 роках.

Крім відділу рукописів і стародруків, проведено велику роботу з виділення в окремий фонд видань XIX ст. Створено відділ „Карпатика”. Тут розміщено в основному книги, журнали, газети з історії Закарпаття, освіти, культури, з питань мовознавства, літературознавства, давні шкільні підручники. Великим попитом користуються періодичні видання – „Науковий збірник „Просвіта”, часописи „Підкарпатська Русь”, „Наш рідний край”, „Пчілка”, „Карпатський світ”, „Зоря”, „Листок”, „Літературна неділя” та ін. Серед видань особливе місце займає календар, виданий О. Духновичем у 1856 р., „Церковна газета” за 1856-58 роки, що має автограф О. Духновича. У фондах є багато літератури про життя і творчість закарпатських культурно-освітніх діячів, просвітителів, письменників В. Довговича, Ю. Венеліна-Гуци, О. Духновича, А. Кралицького, О. Митрака, Є. Фенцика, І. Сільвая, Є. Сабова, А. Волошина та інших. У 1989–1990 рр. із спецфонду до відділу передано 956 книг.

У 2010 році бібліотека переміщена в нове сучасне приміщення (вул. Університетська, 14), отримавши додаткову площу у головному корпусі університету, яка складає близько двох тисяч квадратних метрів.

Сьогодні бібліотека Ужгородського національного університету – це 1,5 млн. примірників навчальної, наукової, науково-популярної, довідкової, художньої літератури, періодики, на магнітних дисках та інших видань друкованої продукції. Вона – найбільша книгозбірня області із розгалуженою системою: 10 абонементів, 6 читальних залів, 36 кафедральних бібліотек. Значний відсоток бібліотечного фонду складають реферативні журнали, збірники наукових праць, періодичні часописи, інформаційні видання. Бібліотека веде книгообмін з 35 вузівськими бібліотеками України, та з 4 бібліотеками закордонних вузів, що є важливим джерелом комплектування книжкового фонду.

Структуру бібліотеки складають такі відділи: комплектування та обліку літератури, наукового опрацювання документів та організації каталогів, довідково-бібліографічний, краєзнавчий „Карпатика”, рукописів та стародруків, іноземної літератури, зберігання книжкових фондів, обслуговування читачів, автоматизації та комп’ютерних технологій.

Однією з основних складових роботи Наукової бібліотеки є наукова діяльність, результатом якої стали понад 70 бібліографічних показників. До 70-річчя Ужгородського національного університету бібліотекою підготовлено до друку бібліографічний показник „Основні наукові праці Ужгородського університету (1991–2015 рр.)”.

Наукова бібліотека УжНУ бере активну участь у роботі науково-практичних конференцій бібліотек вишів України (Києві, Львові, Харкові, Івано-Франківську, Одесі).

Праця колективу бібліотеки була високо оцінена державою: О. І. Почекутова нагороджена медаллю „За трудову відзнаку” (1986 р.) та відзначена званням „Заслужений працівник культури України” (1995); С. С. Сорока – член обласної організації Національної спілки письменників України (2007 р.), „Заслужений працівник культури України” (2007 р.); О. Г. Люта – нагороджена „Орденем Княгині Ольги III-го ступеня” (2007 р.).

Діяльність бібліотеки висвітлена в збірниках: „Скарбниця духовності” (Ужгород, 1997), „Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності” (Ужгород, 2000), „Наукова бібліотека УжНУ. Довідник” (Ужгород, 2005), „Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства” (Ужгород, 2005), „Бібліотеки Закарпаття в добу перемін” (Ужгород, 2010).

Сучасний етап розвитку Наукової бібліотеки характеризується зміною пріоритетів її діяльності. До традиційних завдань збереження і примноження книжкових зібрань додаються функції інформаційних центрів, які мають потужні бази даних і забезпечують використання світових інформаційних мереж. Удосконалюються бібліотечні технології і форми обслуговування читачів.

Для створення спеціальної інформаційної бази на сучасному рівні та для оперативного обслуговування користувачів у Науковій бібліотеці функціонують дві спеціалізовані електронні читальні зали. Одним із напрямів розвитку бібліотеки є впровадження інформаційних техно-

логій. У 2002 році Ужгородським університетом було закуплено вітчизняне програмне забезпечення, рекомендоване Міністерством освіти і науки України, – УФД/Бібліотека. Програма забезпечує автоматизацію основних виробничих циклів. Як інформаційний центр бібліотека здійснює оперативний доступ не тільки до друкованих видань, але й до інших інформаційних ресурсів. Найбільша перевага цього процесу – оперативність обслуговування користувачів та мобільність пошуку літератури. Комп'ютеризовано дві читальні зали, відділи обслуговування читачів таких факультетів: економічного, міжнародних відносин, історичного, філологічного та факультету суспільних наук. Продовжується комп'ютеризація відділів наукової та художньої літератури, „Карпатика”, довідково-бібліографічного відділу.

З 2004 року розпочато створення електронного каталогу. Діє локальна комп'ютерна мережа, яка забезпечує процес створення, використання електронного каталогу і обслуговування читачів. З вересня 2014 року створено базу „Читач” і вперше розпочато електронне обслуговування видачі підручників студентам. Читачам надається можливість користуватися Інтернетом та зоною WI-FI, електронним репозитарієм наукових публікацій УжНУ.

XXI століття відкрило нові горизонти в роботі бібліотеки Ужгородського національного університету. Поспішаючи за науково-технічним прогресом, бібліотека освоїла інноваційні бібліотечні технології, серед яких першочергове місце отримала комп'ютеризація. Запровадження інновацій покращує обслуговування користувачів, надаючи безперешкодний та швидкий доступ до необхідного джерела інформації. В цьому колектив бібліотеки бачить своє першочергове завдання і успішно його виконує.

Єднає книга. Всеукраїнська акція “Українська молодь читає”

Вудмаска Т. М.,

*заступник директора з питань
обслуговування юнацтва Закарпатської
обласної бібліотеки для дітей та юнацтва*

Книги – найефективніший інструмент передачі знань та ідей, який активно сприяє формуванню продуктивного мислення, громадської позиції. Читання їх – це фактор удосконалення людської особистості, формування її культури та ставлення до навколишнього світу.

Відродити соціальну роль книги, підтримати авторитет читаючої людини, посилити у молоді мотивацію до читання, виховати повагу до книги – основна мета Всеукраїнської акції „Українська молодь читає”, ініціатором проведення якої стала Державна бібліотека України для юнацтва. Учасники Акції поставили перед собою завдання за 100 днів залучити до читання мільйон зацікавлених! Для бібліотекарів це стало неабияким викликом. За умовами акції необхідно було розмістити повідомлення про заходи на сторінці Акції у фейсбуці <https://www.facebook.com/addmillionreaders>; прикріпити офіційні хештеги до повідомлень про заходи в рамках Акції; відомості про організаторів та зміст поточних заходів. Бібліотеки краю теж долучилися до її проведення. З березня до червня 2015 року активну участь взяли Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва, Виноградівська, Великоберезнянська, Іршавська, Перечинська, Свалявська, Тячівська центральні районні бібліотеки.

Нестандартний підхід до реклами акції застосували працівники міської бібліотеки-філії Виноградівської ЦБС. „Увага! Увага! Виноградів інфікований новим штамом вірусу. Симптоми цього вірусу насторожують: небувала спрага до книжкових новинок, втома в ногах і важкість в руках. Зважаючи на те, що імунітету до „книжкового вірусу” в більшості виноградівської

інтелігенції не виробилося, тому запрошуємо до бібліотеки!”, – таке оголошення дійсно привернуло увагу молоді міста до книгозбірні. Була організована екскурсія до бібліотеки, відбулися презентації книжкової виставки „Книжковий вірус” та буктрейлера на книгу О. Гавроша, „Чорне вино любові”. На завершення відбувся флеш-моб „Book love story” (зізнайся книзі у коханні), під час якого учасники, розкриваючи книгу, завмирили (удаючи, що уважно читають), вигукували: „Ми любимо читати!” та відпустили уявне серце з повітряних кульок в небо, щоб поділитися любов’ю до книги з іншими. Інформація про проведення флеш-мобу розповсюджувалася через соціальні мережі.

Привернула увагу юних користувачів Великоберезнянської центральної районної бібліотеки виставка-рекомендація „Від книги – до світла, до знань, до життя” та представлена інформація на стенді „Всеукраїнська акція „Українська молодь читає”. Щоб залучити до читання молодих людей, працівники бібліотеки організували бібліотечні лавочки „Бажаєш бути сучасним – читай!”, на яких юнаки та дівчата знайомилися з кращими творами сучасної української літератури, з новими надходженнями літератури до бібліотеки та обмінювалися думками.

Під гаслом „Вічна магія книги” для підлітків відбувся бібліо-шопінг, в ході якого юнаки та дівчата рекламували один одному свої улюблені твори. Під час заходу активна читачка бібліотеки Кристина Планчак презентувала ровесникам свою першу книгу „Охоронці кристалів”.

Особливо цікавими для юнаків та дівчат стали голосні читання „Озвучена книга” та букслом „Нам без книг – ніяк не можна”. Молоді люди ділилися враженнями та емоціями від своїх улюблених книг, які вони принесли з собою, й взяли активну участь у конкурсі на краще декламування віршів та флеш-мобі „Читали, читаємо, читатимемо!”

Незабутні творчі зустрічі відбулися в Закарпатській ОДЮБ. Юнаки та дівчата Ужгородської спеціалізованої ЗОШ-інтернату з поглибленим вивченням окремих предметів мали нагоду зустрітися з відомим закарпатським письменником та журналістом Олександром Гаврошем.

Відповідаючи на численні запитання, автор популярних творів для підлітків розповів про свою філософію сприйняття життя, про створення художнього фільму „Іван Сила”, що був знятий за його книгою „Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”, про свої творчі плани.

Зустріч учнівської молоді міста Ужгорода з Мирославом Вовком, організатором та координатором читацького клубу „Коло книжки” (м. Львів) та Оксаною Панько, викладачем кафедри міжнародної комунікації факультету туризму УжНУ, членом Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва залишила незабутні враження. Спілкуючись зі своїми ровесниками, Мирослав розповів про себе, свої літературні захоплення, про ідею створення та щоденне життя читацького клубу. Зацікавила молодіжну аудиторію розповідь п. Оксани про діяльність Центру, про розробку та впровадження низки соціальних та державних проектів, пов’язаних з розвитком літератури для дітей та юнацтва, її дослідженням та прочитанням, що, безсумнівно, є запорукою дитячої та юнацької просвіти в Україні.

Захоплююче та жваво пройшло обговорення світового бестселера американського письменника Дена Брауна „Код да Вінчі”. Протягом години читачі обласної бібліотеки для дітей та юнацтва обмінювалися думками про твори Дена Брауна та дискутували щодо вдалого поєднання в романі детективу, трилеру та елементів тасмниці, фантазували щодо продовження пригод головного героя роману – професора символіки Гарвардського університету Роберта Ленгдона.

Популяризації української книги серед молоді сприяли виставка-реклама „Українська книга – оберіг нації, її гордість і краса” та інформаційний стенд „Україна читає”, які організувала Перечинська районна бібліотека.

Працівники Мукачівської центральної міської бібліотеки спільно з молодими книголюбамі м. Мукачева до Дня міста провели масштабний флеш-моб „Місто ЧИТАЄ” – тримаючи книги в руках, одна група молоді утворила з натовпу живу книгу, інші учасники склали із букв слова „Мукачево”, „Бібліотека” і гасло флеш-мобу – та фотоконкурс „СЕЛФІ З КНИГОЮ”. Для участі в конкурсі потрібно було зробити креативну селфі-фотографію з книгою та надіслати її на

електронну пошту, або принести на електронному носієві чи, власне, вже зроблене фото в бібліотеку. Фінальним акордом заходу стало вручення нагород переможцям фотоконкурсу „СЕЛФІ З КНИГОЮ” на центральній площі міста. Переможницею конкурсу стала студентка Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу – Юлія Щока.

Іршавською, Свалявською та Тячівською ЦРБ проведено вуличні акції читання „Книги і журнали для тебе”, „Українська молодь читає”, „Читаємо разом. Читаємо один одному”, в ході яких юнаки та дівчата розповідали про свої улюблені книжки, зачитували уривки з них. Для юних користувачів були організовані виставки-поради, виставки-реклами: „Модна фішка”, „Фентезі-forever”, „Від книги до стилю”.

Бібліотечні працівники підготували бібліографічні матеріали, рекомендаційні списки літератури, пам’ятки, буклети: „9 переваг читання”, „Як навчитись швидко читати”, проводились бліц-опитування „Скажи мені, що ти читаєш?”, „Книга – симпатія” та інші.

Активна участь у проведенні Всеукраїнської акції „Українська молодь читає” сприяла підвищенню іміджу бібліотек області у суспільстві, зміцненню їх ролі у формуванні інтелектуального, думуючого та читаючого покоління майбутнього. Думаємо, що організація подібних акцій в майбутньому буде цікавою та корисною для молоді.

Країна “Читалія” запрошує... День відкритих дверей в Закарпатській обласній бібліотеці для дітей та юнацтва.

*ЗОДЮБ: Презентація книги О. Тимофєєвої “Колискова для сонечка” .
На фото: Ольга Шаповалова (б-кар), Корнелія Коляджин (худож., ілюстр. книги),
Оксана Дурунда (гол. спец. ОУК), Наталя Ребрик (доц., канд. філол. наук), Ольга Тимофєєва
(автор книги), Василь Густі (голова Закарп. осередку НСПУ), Клара Попович-Лабик (нар. арт.
України), Марина Манзулич (вчителька), Інна Хмара (заст. директ. ЗОДЮБ) та учні 3-Б класу
Ужгородської ЗОШ І ст. № 1.*

ЗОДЮБ: Творча зустріч молоді з письменником Олександром Гаврошем

Вихованці СОШ № 5 ім. В. Гренджі-Донського – найактивніші відвідувачі Ужгородської центральної міської бібліотеки для дітей.

Моніторинг суспільної думки щодо ролі і місця бібліотеки в житті ужгородців

Лехцер В. Г.,

головний бібліотекар науково-методичного відділу Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка (далі – **Бібліотека**) – провідний інформаційний, просвітницький і культурний центр області, депозитарій краєзнавчих видань, місце духовного спілкування творчої інтелігенції та широких кіл громадськості краю.

Пріоритетним напрямом її діяльності є співпраця з усіма категоріями соціуму, забезпечення вільного та оперативного доступу населення області до бібліотечних ресурсів, надання широкого асортименту бібліотечно-інформаційних послуг, забезпечення інформаційних запитів користувачів на основі новітніх технологій, створення для них комфортних умов.

Вона є найбільш популярною бібліотекою в регіоні. Щорічно її відвідування становить понад 200 тис.; кількість користувачів, яким видається близько 430 тис. документів, становить 20,3 тис. чол. До їх послуг документно-інформаційні ресурси, які нараховують понад 422,0 тис. одиниць на різних носіях інформації. Традиційний довідково-пошуковий апарат до фонду, електронний каталог, власностворені електронні бази, вихід в Інтернет, наявність веб-сайту – все це розширює можливості пошуку та доступу до необхідної інформації.

Завдяки розвитку електронних та комунікативних технологій розширюється репертуар бібліотечних послуг. Здійснюється віртуальне довідкове обслуговування віддалених користувачів. З кожним роком у діяльності бібліотеки з'являються нові напрямки роботи, вносяться зміни в бібліотечні процеси і технології.

Роль бібліотек постійно змінюється внаслідок соціально-економічних реформ та інформаційних технологій. Бібліотека враховує ці зміни і будує свою діяльність відповідно до потреб населення свого регіону.

З метою уточнення визначених напрямків діяльності Бібліотеки, одержання інформації про сучасні інтереси мешканців обласного центру та її користувачів, проводяться різноманітні соціологічні розвідки. Так, визначенню ролі і місця Бібліотеки в інформаційному середовищі міста було присвячено локальне дослідження „Бібліотека в житті ужгородців: інформаційний простір, сучасні послуги, перспективи розвитку”. Його важливою складовою було анкетування та опитування мешканців міста і користувачів Бібліотеки, в яких взяли участь представники більшості наявних груп населення: молодь до 22 років – 43,5%, люди активного працездатного віку – 46,7%, особи поважного віку – 9,8% (понад 60 років). Усього опрацьовано 3520 анкет.

42,1% ужгородців вважають, що серед бібліотек міста найбільш авторитетною і популярною є Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка. Їм подобається оперативне та якісне обслуговування, можливість отримання необхідної інформації, культура обслуговування, затишне приміщення, зручне місце знаходження та режим роботи, можливість цікаво провести вільний час.

Більшу частину опитаних приваблює універсальність фонду, легкий пошук книг та інформації, влаштовує професіоналізм бібліотечних працівників, можливість спілкування, комфортність умов, оформлення інтер'єру, оснащеність технічними засобами. Респонденти відмітили, що Бібліотека для них: місце отримання необхідних видань (47,7%), інформаційний центр (44,6%), культурно-дозвіллевий центр (29,9%), місце спілкування (20,8%), краєзнавчий центр (14,7%).

Мешканці міста та користувачі Бібліотеки схвально оцінюють просвітницькі заходи, які проводить книгозбірня. Молодь вважає, що слід розвивати інтерактивні форми просвітницьких заходів, зокрема, флешмоби, музичні вечори, майстер-класи з хенд мейду, танцювальні та музичні вечірки, перегляди та обговорення фільмів тощо. Люди середнього та старшого віку надають

перевагу презентаціям нових книг, вечорам пам'яті культурних діячів, зустрічам з цікавими людьми.

Більшість опитаних відзначають, що останнім часом значно зменшилось надходження нових книг, назв періодичних видань, недостатньо електронних варіантів документів, тому книжковий фонд влаштовує тільки 37,5% респондентів, значно менше фонд газет та журналів – 17%, ще менше нові надходження – 7,5%. Причиною цього є хронічна нестача коштів, у зв'язку з чим бібліотека не має можливості придбавати достатню кількість нових книг, періодичних видань, формувати фонд документів на електронних носіях інформації.

Під час опитування пропонувалось оцінити діяльність Бібліотеки. Більшість опитаних вважають її: „відмінною” – 48,6%, „доброю” – 46,9% , „задовільною” – 4,5%.

У зв'язку з розширенням репертуару електронних послуг, вдосконаленням ролі бібліотеки як публічної, виникла потреба у вивченні обізнаності жителів міста щодо можливостей Бібліотеки, її подальшого розвитку. Для цього було проведено соціологічне дослідження „Стан поінформованості населення про бібліотечно-інформаційні послуги”. Його складовою були вуличні опитування. Вони проводились в різних мікрорайонах міста: на залізничних та автовокзалах, вуличних кафетеріях, в місцях відпочинку, рекреаційних зонах, автобусних зупинках тощо. Опитувані, в переважній більшості, охоче відповідали на запропоновані їм питання, висловлювали свої думки та бачення майбутнього книгозбірні. Їм роздавалися рекламні матеріали про Бібліотеку, її ресурси та послуги, які вона надає. Як з'ясувалось, такий метод збору інформації як вуличні опитування був цікавим не тільки респондентам, але й самим бібліотечним працівникам.

Всього було опитано 9982 чол., що становить 8,7% населення міста різних за віком: від старшокласників до людей пенсійного віку. За соціальним статусом: працюючі, тимчасово безробітні, молоді мами, студенти, школярі, пенсіонери. З них користуються бібліотекою 52,1%.

Вивчалось також ставлення мешканців міста до читання. 40,4% вважають його одним із важливих засобів самовдосконалення і розвитку; 20,3% – джерелом нових знань; 38,9% – непоганим способом для проведення вільного часу; 13,8% – вирішенням особистих проблем; 35,3% – можливістю відійти від повсякденних проблем і знайти душевне заспокоєння. В той же час 31,9% опитаних вважають, що читання не завжди виправдана трата часу, адже теж саме можна знайти в Інтернеті.

В ході опитувань виявилось, що багато мешканців міста (38,8% опитаних) не знають про сучасні послуги, які може безкоштовно надавати Бібліотека, зокрема, віртуальні довідки, уточнення особистих даних у „державному реєстрі виборців”, правові консультації з питань пенсійного забезпечення, соціального захисту, трудової міграції, замовлення квитків на літак, потяг, автобус, оплата комунальних платежів, заповнення анкет на субсидії тощо. Особливо це стосується людей старшого покоління, яке звикло до того, що у бібліотеку можна приходити лише за книгами та періодичними виданнями.

З аналізу отриманих даних можна зробити висновок, що більшість респондентів ставляться до Бібліотеки позитивно. 92,4% респондентів вважають, що бібліотеки потрібні, оскільки вони чи не єдиний заклад з можливостями для спілкування, культурного та особистісного зростання. Звичайно, місце бібліотеки в житті молодих людей змінюється під впливом інформаційних технологій і телебачення, але все ж книгу комп'ютер замінити не зможе.

В ході дослідження мешканці міста та користувачі висловили свої побажання та пропозиції, які сприятимуть зростанню привабливості Бібліотеки:

- ввести електронний запис у бібліотеку та здійснювати обслуговування користувачів в автоматизованому режимі;
- відобразити в електронному каталозі весь фонд бібліотеки та оприлюднити його на сайті;
- систематично оновлювати фонди актуальними виданнями, розширити асортимент періодичних видань, збільшити придбання електронних книг та забезпечити технічні умови для їх використання; знаходити можливість для – передплати електронних баз даних;

- перевести в електронний варіант періодичні видання минулих років, в першу чергу краєзнавчі;
- покращити технічне оснащення бібліотеки, оновити комп'ютерну техніку, збільшити швидкість Інтернет-зв'язку, надати доступ до Інтернету у відділі документів іноземними мовами;
- придбати ліцензійні програми для самостійного вивчення іноземних мов;
- організувати безкоштовні курси по вивченню іноземних мов, зокрема, німецької, угорської, іспанської. Заняття у діючому англomовному клубі „English-speaking house” проводити диференційовано, враховуючи ступінь підготовки його учасників;
- проводити колективні перегляди нових фільмів, телепрограм з актуальних подій з подальшим їх обговоренням;
- організувати літню терасу у дворіку Бібліотеки для читання та проведення різних заходів та акцій;
- для більш комфортного обслуговування користувачів створити, по можливості, куток з м'якими кріслами, де можна було б переглянути книги та періодику;
- запровадити попередній запис на отримання літератури підвищеного попиту;
- встановити кулери для води та кавовий автомат.

У зв'язку з помітним зростанням інтересу до сучасного літературного процесу в Україні, а також для уточнення запитів користувачів Бібліотеки, виявлення лакув української художньої літератури у її фондах, було проведено локальне дослідження „Українська художня книга: погляд користувача”. Воно допомогло виявити коло та склад користувачів, які цікавляться українською художньою літературою, їх запити, мотиви звернення, встановити структуру читання цієї літератури за жанрами та видами видань, визначити твори українських письменників, що користуються найбільшим читацьким попитом, проаналізувати незадоволений попит.

У ході дослідження вивчалась інтенсивність використання фонду української художньої літератури, його відповідність запитам користувачів. Було виявлено пасивну частину цього фонду, яка становить 24,9%. Її вивчення показало, що до видань, котрі не мають попиту, потрапили книги авторів, вартіх читацької уваги. Серед них твори І. Багряного, В. Барки, Т. Осьмачки, У. Самчука. Для їх популяризації працівники бібліотеки почали організовувати традиційні та віртуальні виставки, літературні вечори та усні журнали.

За наслідками дослідження визначені пріоритетні напрямки діяльності бібліотеки по удосконаленню обслуговування користувачів українською художньою літературою.

З метою своєчасного ознайомлення користувачів з новими іменами українського красного письменства, новинками українських художніх творів започаткована організація розгорнутих книжкових виставок, які викликають зацікавленість відвідувачів бібліотеки: „Сила брэнда: нові імена в українській художній літературі”, „Нова хвиля української прози”, „Український художній ренесанс”, „Жіночі голоси у вітчизняній літературі”, „Погляд на життя очима поета” та ін. Завдяки внесенню опитаними в анкети назв нових книг, які їх цікавлять, бібліотека змогла запозичити деякі прогалини у найновіших виданнях, зокрема, було придбано новий роман Ю. Винничука „Танго смерті”, твори М. Матіос „Черевички Божої матері”, В. Шевчука „Птахи з невидимого острова”, збірку вибраних поезій С. Йовенко „Любов і Смерть” та інші.

На базі відділу художньої літератури Бібліотеки у 1999 році за ініціативи і кошти користувачів створено „фонд комерційної літератури”, який є суттєвим джерелом поповнення фонду. Для з'ясування ефективності його використання, категорій користувачів, які ним користуються, тематики і літературних течій в художній літературі, що їх цікавлять, видань і авторів, які користуються найбільшим попитом у читачів, було проведено вивчення „Комерційний фонд як нетрадиційна форма задоволення запитів користувачів”.

Вивчення показало, що „комерційний фонд” активно використовується, про що свідчить висока обертаність кожної книги. Було відзначено помітне зростання якості читацьких літературних смаків, адже якщо раніше основу „комерційного фонду” складала література розважального

характеру – романи про кохання, детективи, фентезі, то сьогодні читача приваблюють і більш серйозні твори – зокрема, історичні романи та мемуари. Цьому в значній мірі сприяє активна робота працівників, які намагаються вплинути на виховання художнього смаку читачів, звернути їх увагу на якісне читання, організовуючи книжкові виставки, презентації книг, зустрічі з письменниками тощо. Висновки дослідження сприяли вдосконаленню формування „комерційного фонду” та активізації його популяризації.

З метою вивчення ринку читацьких потреб та вироблення нових послуг для користувачів щорічно проводяться моніторинги читацького попиту, в ході яких вивчаються читацькі запити, виявляються відмовлення користувачам у необхідних документах, на які існує активний попит, але вони відсутні у фондах бібліотеки, або їх кількість недостатня. Отримані під час проведення моніторингів дані допомагають в подальшій роботі з користувачами, адже причини відмовлень аналізуються, узагальнюються, намічаються шляхи їх усунення, вживаються заходи щодо виправлення ситуації, вводяться нові бібліотечні послуги.

Потреба якомога ефективніше використовувати передплачену періодику викликала проведення дослідження „Періодичні видання: тенденції розвитку та змін читацького попиту”. Виявлено місце періодики у фондах Бібліотеки, джерела її надходження, динаміка цін, кількісний та якісний склад, ефективність використання. Отримані дані щодо популярності серед читачів журналів тієї чи іншої галузі, виявлені видання, що залишаються поза увагою користувачів, а також видання, які читачі пропонують передплачувати.

Продовженням дослідження є щорічні вивчення рейтингу журналів та газет. В умовах недостатнього фінансування поповнення фондів такі вивчення дають можливість з’ясувати відповідність читацького попиту та пропозицій, є обґрунтованою основою для оперативного коригування передплати з метою найбільш повного задоволення інтересів користувачів.

Щорічно досліджується ефективність роботи Інтернет-центру Бібліотеки, використання новітніх технологій, рівень інформаційної обізнаності читачів щодо культури спілкування в мережі Інтернет та проблем, що виникають в процесі мережевих комунікацій, аналізується тематика, повнота та якість виконання довідкових запитів користувачів. До прикладу, серед питань, що вивчались – „Задоволення інформаційних запитів користувачів в Інтернет-центрі”, „Веб-спілкування та мережевий етикет”, „Про що нас питають?” та ін.

Для прогнозування стратегії розвитку бібліотек області, забезпечення якісного бібліотечного обслуговування населення, введення нових сервісних послуг, впровадження інноваційних форм і методів роботи з громадою Бібліотека, як методичний центр, організовує обласні дослідження за участі публічних бібліотек області, надає їм методичну допомогу щодо проведення власних соціологічних розвідок. Тематика досліджень: „Бібліотечні ресурси правової тематики та їх використання”, „Бібліотечний фахівець: сучасні вимоги, майбутнє професії”, „Нестационарні форми бібліотечного обслуговування області: стан, проблеми і шляхи їх розв’язання”, „Система підвищення професійної компетентності бібліотечних працівників області”, „Обслуговування користувачів в бібліотеках: складові успіху” та ін.

Головним підсумком дослідницької роботи є висновок: бібліотека буде центром суспільного життя, якщо спроможна постійно наповнювати новим змістом свою діяльність та враховувати потреби своєї громади.

Робота бібліотек області на допомогу українській армії та підтримки громади в умовах воєнної загрози

Січ О. І.,

*завідувачка науково-методичного відділу
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Працівники закарпатських бібліотек не залишаються осторонь трагічних подій на Сході України і беруть активну участь у заходах з підтримки воїнів української армії.

Книгозбірні області організовують різноманітні акції „Бібліотеки Закарпаття – армії України”. Під таким гаслом проходив в області і Всеукраїнський день бібліотек 2014 року.

До прикладу, у рамках його відзначення в Закарпатській обласній бібліотеці ім. Ф. Потушняка (далі – **Бібліотека**) пройшов перший в області бібліоаукціон. На ньому „з молотка” пішли книги – новинки вересня, подаровані місцевими видавництвами. Бібліоаукціон продовжився продажем виробів прикладного мистецтва: блокнотів, обгорток для паспорта ручної роботи, біжутерії, творів образотворчого мистецтва від авторів різних поколінь. Для участі в аукціоні були надані книги: роман словацького письменника Вітьо Став'ярського у перекладі Василя Густі – „Брудні черевики”, нове дослідження журналіста і письменника О. Гавроша про закарпатського силача Івана Фірцака „У пошуках Івана Сили”, гостросюжетна повість французького письменника Гастона Шеро „Чудовисько” у перекладі ужгородського науковця Віктора Мотрука та ін.

Свої мистецькі роботи на аукціон надали: дизайнер Ліна Ісак, художник і педагог Емма Левадська, а також її вихованці з об'єднання „Малий Лувер”, учні ужгородської школи мистецтв педагогів Еліни Роман та Василя Вовчка, студенти Закарпатського художнього інституту педагога Людмили Корж-Радько, а також працівники бібліотеки Рената Ференцик та Лариса Ільченко. Залучені кошти – 4145 грн. були передані через волонтерів в зону АТО.

Успішною виявилась ще одна акція, що продовжила низку інших, проведених Бібліотекою для збору коштів на потреби української армії – „Подарунок від Миколая”, що проходила переддень свята. До неї долучилась і громадська організація „Культурний простір” (голова – Анжела Манн), передавши для аукціону книги від львівського видавництва „Апріорі”. Інші, доволі рідкісні книги, подарували читачі та працівники бібліотеки. То ж учасники аукціону, окрім допомоги захисникам Вітчизни, мали можливість знайти для близьких омріяний подарунок або відкрити для себе раніше невідомого автора. Відповідну атмосферу в залі створювали гумор ведучого, активіста Бібліотеки Едуарда Коваленка, емоційні розповіді волонтера Дзвінки Лободи, а також низка старовинних колядок та пісень про Святого Миколая у виконанні співачок Мирослави Копинець та Вікторії Черничко. Своєрідною підказкою зорієнтуватись у виборі присутнім слугували бібліографічний огляд та відеорезентація запропонованих на аукціон книг. Таке поєднання емоційних та інформаційних складників програми виявилось успішним. Всі книги знайшли своїх нових власників, а на допомогу захисникам було зібрано 3000 грн.

Бібліотека традиційно співпрацює з військовою частиною, що базується в Ужгороді. Дехто з воїнів вже кілька місяців перебуває в зоні АТО. Саме на їх потреби працівники Бібліотек, в перші місяці боїв на Сході, передали захисникам 6000 грн. та 2000 грн. перерахувала профспілкова організація Бібліотеки. Перед тим бібліотечні працівники передали землякам 350 книжок.

Головна книгозбірня краю долучилась до Всеукраїнської акції зі збору та переробки пластикових пляшок та окремо кришочок-закруток для протезування воїнів АТО, запровадженої Благодійним фондом „Овес” (пластикова пляшка та кришка вироблені з різних видів пластику, дробляться в гранули і використовуються як сировина або продаються, а кошти спрямовуються на протез для конкретного бійця. Акція водночас виконує дві функції: екологічну та соціальну).

У Бібліотеці встановлено два пункти їх збору. До акції долучилися бібліотеки м. Ужгорода, Рахівського та Хустського районів.

„Книга не лише розважає, навчає, але й рятує. У співпраці з читачами та письменниками Бібліотека не без успіху провела вже кілька благодійних книжкових ярмарків і аукціонів. Але, як виявилось, допомогти солдатам можна не лише коштами з продажу книг, а й власне книгами. Ба більше, з таким проханням до нас звертались і самі військові. Коли ми оголосили акцію зі збору книг для наших вояків на передовій, за два дні надійшло понад півтисячі видань. Зібрані книжки поповнять бібліотеки військових частин і шпиталів”, – повідомила у ювілейному звіті перед громадськістю директор Закарпатської обласної універсальної бібліотеки Олена Канюка. У травні відбулась IV обласна книжкова виставка „Книга-фест – 2015”, де учасники та гості свята мали можливість взяти участь у книжковій лотереї, а також долучитись до Всеукраїнської акції „Бібліотека українського воїна”, подарувавши книги солдатам. Акція стала дуже популярною серед всіх бібліотек області. Так, наприклад, лише одна бібліотека-філія с. Пацакньово Ужгородської РЦБС збрала в бібліотечку 100 книг. Частина книг передана в Мукачівський військовий госпіталь, а решта – безпосередньо в зону АТО.

Різні форми підтримки армії України знаходять і у центральних районних та міських бібліотеках області.

Зокрема, працівники **ЦБС м. Мукачева** відзначили Всеукраїнський день бібліотек, оголосивши акцію „Подаруй книгу для бійців АТО”. Мета акції – комплектування бібліотечки для поранених бійців, що проходять лікування у Мукачівському військовому шпиталі. Окрім книг бібліотекарі організували у шпиталі виступ цирку, співаків та музикантів, а для бійців 128-ої танкової дивізії на власні кошти закупили чоботи, ліхтарики, батарейки, ліки і передали на Схід. Мукачівська ЦМБ продовжує і далі опікуватись шпиталем. Протягом березня – квітня 2015 року у Мукачівській міській ЦБС діяв благодійний проект „Христос воскрес! Воскресни, МИЛОСЕРДЯ!”, в його рамках відбувались різні патріотичні акції, спрямовані на залучення коштів, подарунків та підняття бойового духу захисників. Серед них: патріотична благодійна акція „Книга – воїну АТО”, проведена спільно з волонтерською видавничою групою „Серце патріота” та благодійним фондом „Віта дольче”, арт-зустріч „Магічний світ мистецтва”, куди завітали члени творчого об’єднання „Палітра-Спектр” та місцеві художники, де учасники обговорювали напрямки, тенденції і течії у сучасному образотворчому мистецтві та долучилися до добродійної акції „Даруючи картину – подаруй життя”, під час якої подарували власні картини для реалізації на благодійному ярмарку на користь поранених воїнів; з нагоди Всесвітнього дня поезії відбулась добродійна акція „Підвішена книга”, головна умова якої – безкорисливий дарунок книги – бійцям АТО в обмін на читання вірша, було зібрано більше 100 книг; за підтримки громадського об’єднання „Молодіжні ініціативи Закарпаття” було проведено перший безкоштовний благодійний майстер-клас з писанкарства для дітей та дорослих „Розмалюю писанку, розмалюю”, краші свої роботи учасники також передали для благодійного ярмарку. Успішним було і творче рандеву „Молодість. Натхнення. Талант”, в рамках якого, відбулась акція „Гарний настрій – воїну АТО”. Молодь долучилася до виготовлення колективного постеру „128-ма – ГЕРОЇ АТО”, на якому кожен залишив власне побажання бійцям із надією та вірою у перемогу. За час дії проекту вдалося зібрати 4000 гривень, всі кошти були передані на лікування бійцю Рустаму Росулу. Річницю Незалежності України бібліотека м. Мукачева відзначила патріотично-мистецькою акцією „Живи, Україно!”, де діяла книжкова торговля „Придбай книгу – підтримай воїнів АТО”. Було зібрано 300 грн., ще 200 додала профспілка бібліотеки і на виручені кошти було закуплено продукти для військового шпиталю. Завдяки активістам волонтерської організації „Серце патріота” в цей день на подвір’ї бібліотеки діяв пункт плетіння маскувальної сітки.

Більшість публічних бібліотек області вдало поєднують у своїй діяльності, спрямованій на активне реагування на нинішню ситуацію в Україні, традиційні бібліотечні форми роботи (літературно-мистецькі та інформаційно-бібліографічні акції, флеш-моби, книжкові виставки, зустріч із волонтерами та учасниками АТО) з конкретними діями по збору коштів та необхідних воїнам речей.

Активно проводиться така робота у **Хустській центральній міській бібліотеці**, де налагодили зв'язок із „Рухом підтримки закарпатських військових”. Окрім великої роз'яснювальної роботи щодо порядку мобілізації до лав військ України (в той час, коли на цю тему подавалось дуже багато неправдивої інформації), у бібліотеці з серпня по грудень було зібрано 22 560 грн. На ці кошти було закуплено: палатка на 50 місць, технічні засоби, різна військова амуніція. Волонтерська діяльність бібліотеки постійно висвітлюється в ЗМІ: місцевих газетах, радіо ЕРА, телеканалі „М-студіо”. З метою патріотичного виховання молоді в бібліотеці організована виставка „Твоя доля у твоїх руках”, де окрім документальних та ілюстративних матеріалів, розміщені експонати, подаровані бібліотеці бійцями батальйону „Айдар”. На прохання солдатів, за зібрані містянами кошти, в квітні міська бібліотека закупила побутову хімію, партію чобіт та дощовиків. До акції по збору речей та продуктів харчування для Мукачівського прикордонного загону долучилися учні Хустської гімназії-інтернату.

Протягом року саме до бібліотеки поступали і індивідуальні звернення громадян Хустщини. Так, мешканка с. Сокирниця звернулася за допомогою для сина. Бібліотека миттєво зреагувала на прохання, зв'язалися з деякими волонтерськими організаціями, які знайшли все необхідне. Також представник прикордонного відділу „Ракош” попросив допомоги їм з канцелярськими приладами. Працівники бібліотеки за кошти від благодійних внесків для воїнів АТО закупили необхідні їм товари на суму 225 грн. Всього за період 2014–2015 рр. бібліотекою було зібрано 27010 грн.

Масштабною і емоційною була акція „Україна єдина”, організована працівниками **Тячівської ЦРБС** та районним будинком культури разом з громадською організацією „Митці Тячівщини”. Особливо хвилюючою була зустріч учасників акції з воїном, що приїхав у відпустку – Іваном Сідеєм, сином завідувачки бібліотеки-філії с. Калини Галини Сідей. На згадку про цю зустріч бібліотекарі подарували воїну ікону-оберіг. В бібліотеці с. Дулово в квітні відбулась зустріч з учасниками АТО 128 бригади – односельчанином Іваном Яремою та його товаришем, бійцем з Вінницької області Сергієм Колотилом. В с. Терново – бійцем Валерієм Мургою, який поділився з присутніми своїми враженнями про бої на Сході. 21 серпня відбулась зустріч з бійцем СП „СІЧ” Іваном Бережником, який відвідав книгозбірню та розповідав про життя бійців АТО. Опісля діти вирізували сердечка, писали на них свої побажання, а Іван Миколайович пообіцяв передати їх воїнам. Альбом-естафета „Україна єдина” з теплими зверненнями та малюнками був переданий армійцям. Бібліотеки Тячівщини тісно співпрацюють з волонтерським центром „Горгани”. Так, в лютому бійцям передали теплі речі, зокрема светри і теплі шкарпетки, продукти харчування, а також книги письменників району. Напередодні Великодня працівники бібліотечних установ долучилися до благодійної акції „Приготуймо Великодній кошик для солдата”.

Працівниками бібліотек **Виноградівської ЦБС** спільно з громадськістю, товариствами, педагогічними колективами шкіл організовано і проведено різноманітні масові заходи щодо героїзації осіб, які віддали життя за Україну, та вшанування їх пам'яті: патріотичні години, зустрічі з учасниками АТО, вечори пам'яті, інформаційно-просвітницькі та благодійні акції: „Героям слава – вписано у серці”, „Мені колискову ангел співає, і рана смертельна уже не болить”, „Славить державу не влада, славить державу народ”, „Сучасні герої України”. Під час останньої акції передано 100 книг, отриманих у рамках Всеукраїнської акції „Бібліотека українського воїна” Виноградівській військовій частині, а також зібрано і передано воїнам АТО 475 грн.

Бібліотеками м. Виноградів організовано і проведено інформаційно – просвітницьку акцію з нагоди відзначення Дня державного прапора та Дня незалежності України „Мій сонячний дім – моя Україна”.

Напередодні Різдвяних свят воїнам було відправлено 5800 грн. та 5300 передано на реабілітацію воїну, який повернувся з зони АТО. Згодом організатори передали 450 упаковок збагаченої білками харчової суміші „Manna Pack” швидкого приготування від Асоціації „Духовного відродження” Україна, Місії „Євразія” США, „Руху підтримки закарпатських військових – Виноградів”.

Перечинщина також провела ряд акцій. В бібліотеці с. Порошково проведено патріотичну годину поезії „Повертайтеся живими”, а також відбувся перегляд документального фільму „Неоголошена війна”. У бібліотеці с. Сімер організовано годину спілкування „Вони наші герої”, а також зустріч з учасниками АТО Русланом Скрипом та Михайлом Зиничем. У бібліотеці с. Тур’я-Ремета для старшокласників проведено патріотичну годину „Герої сучасної війни”, переглянуто презентацію „Війна забрала життя 25 закарпатців...”, а також відбулась зустріч з учасником АТО Іваном Бабичем.

Майже у всіх бібліотеках **Берегівського району** оформлені стенди та кутки пам’яті, присвячені героям АТО. У бібліотеці с. Н. Ремета Берегівської ЦБС за участі місцевої школи була проведена зустріч з Євгеном Соловкою – учасником бойових дій в АТО.

Активно співпрацюючи з районною організацією „Червоний Хрест” та волонтерами, що діють у районі, працівники **Рахівської ЦБС** приєдналися до благодійної акції „Подаруй воїну свято!”, що стартувала на Рахівщині 10 листопада і тривала до 19 грудня. Метою акції був збір і формування подарунків та звернень військовим у зону АТО до Дня Святого Миколая. Бібліотеки Рахівського району також долучилися до збору коштів військовим в зоні АТО. За отримані кошти в розмірі 2474 грн було придбано: шкарпетки, спідню білизну, ліки, засоби гігієни, солодощі та каву. 14 лютого зібрана допомога була передана на передову волонтером Сніжаною Тулик. Профком бібліотечних працівників Рахівщини перерахував 1147 грн для придбання військового комплекту для бійців АТО.

В районній бібліотеці відбулась зустріч з мешканцем с. Луг – Миколою Божуком – учасником подій на Майдані, в Криму та АТО. Він поділився з присутніми спогадами про свій нелегкий шлях у лавах української армії.

У результаті благодійної акції „Милосердя”, що тривала на **Мукачівщині** з ініціативи відділу культури райдержадміністрації, бібліотечні працівники району зібрали для потреб учасників АТО кошти на суму 3430 грн, теплі речі та продукти харчування.

Акції „Хоробрі серця” та „Подаруй книгу учаснику АТО” проводили працівники **Великоберезнянської ЦРБС** разом з місцевою гімназією та волонтерами. На фестивалі вертепів та колядницьких груп Великоберезнянщини бібліотекарі провели збір коштів для бійців АТО. Відвідувачам фестивалю пропонували гарячий чай та каву за гроші, які повинні „зігріти” бійців. Всього вдалось зібрати 1400 грн. У березні в бібліотеці с. Сіль відбулась зустріч з односельчанином, бійцем 128 бригади Олександром Каналашем, який розповідав про своє ставлення до війни, про настрої місцевих жителів на сході України. На згадку про зустріч діти передали йому листи та малюнки для солдатів, а також подарували прапор з побажаннями. „Боже великий, єдиний, нам Україну храни” – під такою назвою в с. Бегендецька Пастіль на Великоберезнянщині було проведено благодійний концерт, присвячений героям та патріотам України. Результат – 527 грн і продукти харчування. Окрім того, читачі бібліотеки виготовили іконки-обереги, які були освячені і подаровані бійцям.

„Повертайтеся живими” – така назва акції, проведена у бібліотеках-філіях **Ужгородського району**, у програмі якої були зустрічі із учасниками АТО, конкурс малюнків-послать та конкурс плакатів серед юнацтва на тему „Ми за мир в Україні”.

Окрім того, долучившись до заходів з підтримки воїнів АТО, бібліотекарі Ужгородського району закупили продукти харчування на суму 1000 грн, майже всі бібліотеки-філії підтримали акцію „Зігрій солдата” по збору теплих речей. У бібліотеці с. Оріховиця відбулась зустріч з учасниками АТО та мобілізованими бійцями, які проходили навчання на полігоні. А для пораненого бійця було зібрано 5000 грн на операцію.

Вечір пам’яті „Небесної Сотні” із залученням учасників Майдану та АТО пройшов у **Воловецькій** районній бібліотеці для дорослих.

Варта уваги інформаційно-бібліографічна робота, спрямована на акумулювання та поширення інформації з питань, що в складній ситуації минулого року викликали найбільшу зацікавленість населення. Так, до прикладу, у Перечинській ЦРБ систематична картотека статей поповнилась рубриками „Майдан – сторінка історії України”, „Права та гарантії військовослуж-

бовців”, „Законодавство: Збройні Сили України”, „Герої антитерористичної операції”, „Допомога переселенцям із Криму та Сходу”. В Ужгородській ЦРБ у папці „Для вас, захисники Вітчизни” зібрані і поповнюються матеріали на тему „Про права осіб, мобілізованих на військову службу”, „Пільги для учасників бойових дій”. В Хустській МБ на спеціальному стенді розміщено інформацію щодо порядку мобілізації та необхідні речі для воїнів. В Тячівській РБ оформлено теку-накопичувач „Герої не вмирають”, де зібрані всі матеріали про воїнів АТО району.

Бібліотеки Закарпаття також активно включились у роботу з реалізації проекту „Бібліотеки як центри підтримки громад в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)”.

Для бібліотекарів області на базі РТЦ було проведено тренінг з питань надання консультаційних та бібліотечно-інформаційних послуг вимушено переміщеним особам, налагодження ефективних механізмів комунікації цієї категорії користувачів з місцевими органами влади, сприяння їх соціальної адаптації. Аналогічні тренінги провели центральні бібліотеки області.

Учасники навчань з'ясували, які послуги бібліотеки області можуть надавати внутрішньо переміщеним особам, щоб стати ефективними центрами підтримки громад в умовах воєнної загрози. Були проаналізовані наявні ресурси, які бібліотеки можуть використовувати для допомоги переселенцям, визначили можливі канали розповсюдження цієї інформації, отримали відомості про громадські ініціативи, які допомагають вимушеним переселенцям, а також ознайомилися з алгоритмами отримання базових послуг із відновлення втрачених документів.

У Закарпатті, у всіх районах є переселенці з Криму, Луганська, Горлівки, Донецька, Слов'янська, Маріуполя і т. д. (декілька донеччан тимчасово проживали в родинях наших працівників). Не всі вони зареєстровані як „біженці”, але їх залучають до користування бібліотеками. До прикладу, в Бібліотеці на сьогодні читацький квиток отримали 25 чол. зі Сходу. Всі послуги вони отримують безкоштовно, у т. ч. використання Інтернет, відкриття поштових скриньок, скайп-зв'язку тощо. Намагаємось залучати їх на просвітницькі заходи, що проходять щочетверга. Бібліотека налагодила зв'язки з Центром зайнятості населення і отримує інформацію про реєстрацію переселенців, там же знаходяться рекламні листівки Бібліотеки для них. Аналогічна робота ведеться в районах.

З метою донесення до внутрішньо переміщених осіб найнеобхіднішої для них інформації були розроблені флаєри, які містять інформацію про адресу та режим роботи бібліотек, послуги, що надає централізована бібліотечна система, місцезнаходження служб, які займаються питаннями ВПО. Ці флаєри були роздані в установи, відвідування яких найбільш ймовірно біженцями: лікарні, центр зайнятості, управління праці і соціального захисту населення, Червоний Хрест тощо.

На блозі Виноградівської ЦРБ – Громадського інформаційного центру та міської бібліотеки-філії відкрито рубрику „Корисна інформація для переселенців (ВПО)”. В Інтернет-центрі Тячівської ЦРБ переселенцям зі Сходу допомагають створювати електронні адреси, навчають користуватися скайпом, щоб віднайти друзів та родичів, які залишилися в гарячих точках. У Перечинській центральній районній бібліотеці створено інформаційний куточок „Територія для „приємного спілкування”. В Іршавській ЦРБ сформовано інформаційну базу даних щодо правового та соціального забезпечення громадян України, які прибули на тимчасове перебування до Іршавського району. Зокрема, зібрано окремі нормативні документи щодо місця перебування та права на освіту, свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні, надання адресної допомоги ВПО, консультації фахівців щодо отримання державної допомоги. До речі, в Іршавському районі найбільша група переселенців. Серед проблем переселенців – відсутність постійного житла й труднощі з оформленням реєстрації за місцем проживання. На допомогу їх вирішенню спрямована діяльність бібліотек, адже це категорія, яка потребує до себе особливого ставлення.

В усіх районах є багато позитивних прикладів допомоги переселенцям.

Мукачівська ЦБС обслуговує 20 користувачів дорослого віку та 16 молодшого. Окрім того, 3 особи з окупованих територій працюють за направленням центру зайнятості. 1 молода сім'я

отримала від бібліотеки допомогу: одяг дітям та слуховий апарат для чоловіка, 2 користувачі з цієї категорії відвідують вечори російськомовних літературів. Діти переселенців стали постійними відвідувачами бібліотеки на Перечинщині. Вони користуються Інтернетом, спілкуються в соціальних мережах з однокласниками з різних областей України. Завдяки допомозі бібліотекарів Іршавщини переселенці змогли взяти участь у виборчому процесі. Так, переселенка, що опинилася у с. Вільхівка, проживає тепер у монастирі „Євангелія Пречистої Богородиці” цього району, тримає постійний зв'язок зі своїм чоловіком і сином з зони АТО, дізнається про стан рідних та близьких, які залишилися на території Донецької області. Тут же бібліотекарі допомогли матері, переселеній із зони бойових дій, отримати документи дитини, і, як наслідок, дитина може відвідувати дитячий садок. У Свалявському районі поки що користувачів з числа ВПО – найменше. Тут, ще у 2014 року в село Неліпіно вимушено переїхали дві жінки з дітьми. В одній шестеро неповнолітніх дітей в іншій – троє хлопців, один з них інвалід з народження. Вони стали постійними користувачами сільської бібліотеки. Вона стала для цих дітей місцем спілкування з батьком, який залишився в зоні АТО. Саме завдяки доступу до мережі Інтернет у бібліотеці та за допомогою бібліотекаря один із переселенців, Андрій Димченко зміг захистити курсову роботу та практику.

Бібліотеки Іршавського, Хустського, Міжгірського, Воловецького, Ужгородського, Мукачівського, м. Ужгород та інших також долучились до акції по збору товарів першої необхідності для ВПО, які знайшли притулок на Закарпатті. Зібрані продукти харчування, одяг, взуття, іграшки та шкільні приладдя передавались в медико-соціальні центри та безпосередньо переселенцям. А бібліотека-філія Нове Село Виноградівської ЦБС, спільно з греко-католицькою громадою села виготовили віночки та медові калачі, які продавали на ярмарку народних майстрів у м. Виноградів під девізом „Подаруй надію”. За отримані кошти громадою села було підготовлено 200 коробок з подарунками для дітей-переселенців із зони АТО.

Таких прикладів безліч, а висновок один: бібліотеки області допомагають зрозуміти людям, що вони не залишаться в біді без допомоги, а Україна єдина!

Інформаційно-бібліотечний сервіс як основа зростання іміджу бібліотеки у громаді

Вашкеба К. Г.,

директор Виноградівської районної ЦБС

В умовах сучасного інформаційного суспільства відбувається інтенсивне оновлення діяльності публічних бібліотек, які, за визначенням ІФЛА, повинні забезпечувати свободу розповсюдження інформації і вільний доступ будь-якої людини до інформації, яку вона шукає.

В останні роки за публічними бібліотеками закріплюється статус соціального, освітнього, інформаційно-культурного закладу, центру міжособистісного спілкування і змістового проведення дозвілля. Бібліотека, донедавна достатньо консервативний соціальний інститут, сьогодні активно шукає нові моделі, шляхи та напрями своєї подальшої ефективної роботи, розширює функції, стає невід'ємним елементом всіх соціальних програм, сприяє вирішенню сучасних проблем громади.

Для повноцінного функціонування книгозбірні необхідними є два основні елементи: користувач та бібліотечні ресурси. Останні складаються, в першу чергу, з фонду на всіх носіях інформації, фахівців, які його обслуговують та матеріально-технічної бази, що сприяє створенню, розвитку, збереженню та використанню бібліотечних ресурсів що, в свою чергу, є основними складовими формування сприятливого образу бібліотеки і мають велике значення для створення її позитивного іміджу. Саме сучасна матеріально-технічна база бібліотечної установи відіграє

важливу роль для збереження фонду, оперативності та комфортності обслуговування користувачів, створення належних умов для роботи з інформаційними ресурсами, привабливості бібліотеки для користувачів і нового сприйняття її суспільством.

Бібліотеки Виноградівщини шукають і знаходять свого читача, створюють свій неповторний імідж, заохочують користуватись саме своєю бібліотекою завдяки розширенню спектра бібліотечних послуг, створення багатовекторного інформаційно-бібліотечного сервісу.

Сервіс (англ. service – служба) – обслуговування населення в повсякденному житті. Сервіс бібліотечно-інформаційних послуг – це погодження двох складових (запитів користувачів та можливостей бібліотечного фонду), результатом чого є повноцінне задоволення читацьких потреб. Бібліотечною практикою доведено, що тільки при вмілому поєднанні традиційної культури спілкування з книгою та нових інформаційних технологій бібліотеки можуть задовольняти інформаційні, соціокультурні потреби жителів громади.

Завдяки використанню бібліотеками Виноградівщини нових інноваційних послуг значно покращилась співпраця бібліотек з владою, бізнесом, соціально-культурними закладами, студентами, учнями ЗОШ району, громадськими і культурологічними товариствами. Це стало можливим завдяки активній проектній діяльності, що спонукає бібліотеки району постійно знаходитись у творчому пошуку, розвивати соціальні партнерства, генерувати нові ідеї, співпрацювати із громадою, досліджувати потреби різних цільових груп, ініціювати та впроваджувати нові послуги задля позитивного динамічного розвитку, підвищення іміджу бібліотеки, книги та інформації в суспільстві. Так, з 2012 року фонди ЦБС систематично поповнюються новими угорськомовними книгами, які бібліотеки отримують завдяки участі у міжнародних програмах „Марої”, а з 2014 року в програмі „Підтримка видання та розповсюдження угорськомовної літератури за межами Угорщини”. Всього за період дії цих проектів система отримала понад 3,5 тис. примірників книг на суму понад 300 тис. грн. Це чудово ілюстрована галузева і художня література, книги для дітей.

Із 2012 року бібліотеки, які обслуговують компактно проживаюче угорське населення, щорічно беруть участь у міжнародній грантовій програмі „Бетлен Габор Олап” завдяки якій бібліотеки закупають офісні комп’ютери, копіювально-розмножувальну техніку, бібліотечні меблі, проводять поточні ремонти бібліотек.

На сьогодні Виноградівська районна централізована бібліотечна система нараховує 39 структурних одиниць. У 23 з них працюють Інтернет-центри, де поруч з традиційними бібліотечними послугами користувач може:

- самостійно або з допомогою бібліотекаря провести пошук інформації в мережі Інтернет, відкрити власну електронну пошту;
- провести запис отриманих матеріалів на з’ємні носії інформації (CD-ROM-и, флеш-носії), скористатись послугами сканування та копіювання;
- пройти курси навчання основам комп’ютерної грамотності та правилам роботи в Інтернет-мережі;
- пройти навчання по е-урядуванню, онлайн курси англійської мови;
- зателефонувати рідним і друзям по скайпу в інші міста та за кордон;
- поділитися фото, музикою, відео з друзями у соціальних мережах;
- отримати правову консультацію, зокрема, з питань пенсій, соціального захисту через Громадську приймальню при ЦРБ;
- вигідно продати вирощений урожай, скориставшись електронними аграрними біржами;
- знайти оголошення про вакансії, навчитися грамотно складати резюме, подавати свою кандидатуру і проходити співбесіду;
- влаштувати собі цікавий відпочинок й екскурсії;
- скористатись послугами Інтернет-магазинів;
- проводити різноманітні заходи (зустрічі, засідання клубу за інтересами або громадського об’єднання) у комфортному приміщенні бібліотеки;

- виконувати домашні завдання і готувати творчі проекти, користуватися електронними підручниками;
- вивчити іноземну мову та перекласти текст за допомогою онлайн-словників і перекладачів, поспілкуватись з носіями мови у дискусійних клубах;
- прочитати новини свого регіону, країни, світу і висловити власну думку;
- ознайомитися з інформацією про роботу органів влади, прокоментувати владні ініціативи і взяти участь у прийнятті важливих рішень;
- завантажити та прослухати аудіо книги;
- контролювати нарахування коштів за спожиту електроенергію, воду та газ;
- здійснювати резервування та придбання проїзних квитків на авіалінії, автобуси, поїзди;
- проводити бронювання готелів, путівок і турів для відпочинку;
- проходити пробні онлайн тестування та зареєструватися на ЗНО;
- зареєструвати дитину в садок та багато іншого.

Обслуговування віддалених користувачів, реклама бібліотечних послуг здійснюється через Web-сайт Виноградівської ЦРБ, блоги 13 бібліотек соціальну мережу Фейсбук, КАНАЛ в YouTube Виноградівська ЦРБ.

Щоб довести інформацію про оновлення бібліотечних послуг, використання сучасної техніки, нові інформаційні ресурси для представників громад, бібліотека організує для лідерів громад, громадських активістів, представників різних цільових аудиторій конкретної громади села або районного центру тренінги, інформаційно-просвітницькі заходи, диспути, відповідає на запитання. До прикладу, бібліотеки Виноградівщини протягом останніх двох років спільно із благодійним фондом „Центр громадських ініціатив” реалізовували ряд проектів: „Сприяння реалізації прав сільського населення на доступ до публічної інформації”, „Публічні бібліотеки – мости до е-урядування”, „Громадські інформаційні центри у Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Миколаївській та Рівненській областях – II етап”, „Майбутнє варто планувати”. Саме завдяки цим програмам за останні роки вдалося впровадити нові напрямки обслуговування користувачів: доступ до електронних джерел та Інтернет, створення ресурсних центрів з питань євроінтеграції, центрів правової освіти, соціальних ініціатив тощо. З вересня по грудень поточного року ГО „Спілка угорських бібліотекарів Закарпаття”, а саме, по 4 бібліотеки Виноградівського і Берегівського районів реалізовуватимуть проект „Разом з громадою – заради громади”, виграний у конкурсі малих грантів „Підтримка місцевих ОГС та громадських ініціативних груп для здійснення демократичних змін в Україні” у рамках проекту „Українська регіональна платформа громадських ініціатив”, що підтримується Європейською Комісією.

Мета проекту – надати неупереджену та незалежну від партійної діяльності та адмінресурсу інформацію про особливості виборчої кампанії до органів місцевого самоврядування та завдання і очікувані результати адміністративно-територіальної реформи в Україні. При цьому створити широку об'єднавчу платформу усіх організацій громадянського суспільства, що займаються просвітництвом та моніторингом впровадження адміністративно-територіальної реформи, виборчим процесом.

Реалізація проекту здійснюватиметься через проведення навчальних семінарів-тренінгів, інформаційних зустрічей, скайп-конференцій, демонстрування документальних фільмів про права людини від „Кіно клубу DocudaysUA”; видрук буклетів та інформаційних флаєрів. Проект передбачає перетворення публічної бібліотеки на інформаційний центр громади, коли, з одного боку, бібліотека формує громадську думку і доводить її до владних органів, а, з іншого, інформує громаду про діяльність місцевої влади, що, в свою чергу, надає інноваційного характеру роботі бібліотек. Адже саме в бібліотеці акумулюється місцева інформація, готуються дайджести, інформаційні дос'є, експрес-інформації про рішення місцевої влади, нові соціальні пільги, навчання за кордоном, поради безробітним – тобто те, що найбільше потрібне населенню.

Завдяки співпраці з громадськими організаціями та активній участі в проектній діяльності бібліотек, значно підвищилась обізнаність громад; бібліотеки набули більшого порозуміння та

підтримки з боку місцевої влади; залучили нових користувачів. Відчутно зросла роль бібліотеки у житті громад. Користувачами бібліотек стають люди, які раніше ніколи не відвідували бібліотеку, приходять молодь, які готують курсові та дипломні роботи, виконують групові завдання, особливо ті, хто має власний ПК, проте не має Інтернет-зв'язку вдома, відшукують та копіюють на власні носії художні твори, підручники.

Відтепер віртуальні зустрічі з близькими людьми, які проживають або працюють у Польщі, Німеччині, Італії, США, Іспанії, відбуваються в стінах книгозбірень. До бібліотеки приходять родинами аби взяти участь у навчанні основам комп'ютерної грамотності, забронювати місце для отримання Шенгенської візи у консульствах, взяти участь у сімейному спілкуванні. Бабусі та дідусі вперше побачили своїх онуків через скайп-зв'язок. Обслуговування віддалених користувачів, реклама бібліотечних послуг здійснюється через Web-сайт Виноградівської ЦРБ, блоги бібліотек (13), соціальну мережу Фейсбук, КАНАЛ в You Tube Виноградівська ЦРБ.

Працівники бібліотек заручаються підтримкою владного і громадського лоббі шляхом проведення вуличних інформаційно-просвітницьких акцій, роботи літніх читальних залів, „Бібліомістечка”, „Бібліоавтобуса”, шляхом видруку власних буклетів, флаєрів, плакатів, логотипів.

Отже, непрості реалії сьогодення змусили публічні бібліотеки Виноградівщини швидко розвиватися, еволюціонувати відповідно до змін у потребах населення. І хоча бібліотека завжди асоціювалась з інерційним соціальним інститутом, сьогодні вона демонструє мобільність, здатність відповідно реагувати на зміни макросередовища. Публічним бібліотекам вдалося підтвердити свою необхідність суспільству і на практиці довести, що це життєздатний унікальний соціальний інститут.

Модернізація діяльності бібліотеки: орієнтація на вирішення суспільно значущих проблем

Стадник О. А.,

*директор Мукачівської міської ЦБС,
кавалер ордена Княгині Ольги III ст.*

Сьогодні у суспільстві ще існує уявлення про бібліотеки як про установи з усталеними традиціями й формами роботи, однак ці заклади постійно змінюються, будуючи свою діяльність відповідно до перетворень, що відбуваються в країні.

Особливо це стосується публічних бібліотек, на діяльність яких за роки незалежності вплинули утвердження та розвиток місцевого самоврядування, впровадження у бібліотечну роботу сучасних технологій, використання інформаційно-комунікаційних засобів.

Суттєвих змін зазнають основні завдання і функції бібліотеки як важливого елемента всієї системи. Дедалі помітнішими в практиці стають особливості, що визначають книгозбірню як доступний широкому загалу осередок громадських комунікацій. Насамперед, це: доступність бібліотечних послуг; публічний, відкритий характер діяльності; можливість використання бібліотечних ресурсів дистанційно.

Відбулась значна трансформація мети, змісту, завдань і функцій бібліотеки. Зміни, що відбулись у житті країни, спонукали до:

- визнання основного покликання бібліотеки – забезпечення вільного доступу до інформації;
- переосмислення принципів взаємин бібліотекаря і читача, якого почали вважати активним учасником бібліотечного процесу.

А власне модернізація діяльності Мукачівської міської бібліотеки розпочалася з середини 1987 року, коли фундамент, як вважали, „могутньої держави” тріснув і розпочався тривалий процес – від застою до розпаду.

Припинення централізованого комплектування фондів, нульове фінансування бібліотек (навіть заробітну плату отримували продуктами) змусило дирекцію ЦБС застосувати „нові” форми роботи. Розпочали „заробляти” з книгоношення – невдало. Перші серед бібліотек області створили платні об’єднання за інтересами „Макраме”, „В’язання” – які успішно працювали і жили в бібліотеках системи понад 8 років.

Вдалими і цікавими як новинка бібліотечної роботи виявились аукціони – їх ми проводили як у приміщенні бібліотеки, так і на вулицях міста. Збирали вони надзвичайно велику кількість зацікавлених. Це стосується і платних вечорів пам’яті відомих поетів В. Висоцького, А. Ахматової, С. Єсеніна. Зароблені кошти йшли на придбання нових книг та утримання бібліотеки.

1991 рік, серпень – ГКЧП, проголошення незалежності України – бібліотека миттєво реагує – зокрема, переглянуто репертуар фондів у відкритому доступі, розпочинається ера відродження української літератури, українських авторів, які відбули тюремне ув’язнення „за патріотизм”.

Відсутність коштів на утримання бібліотеки системи змушує звертатися до спонсорів. Дирекцією складений кошторис на утримання бібліотек на 1996 рік на 10 мільярдів гривень. У словнику бібліотекаря з’являються нові словосполучення: літературний турнір, круглий стіл, літературний вернісаж... Створюємо банки даних для населення: Житлові субсидії „Центр зайнятості”, „Знайти роботу”... Складаємо Угоди про творчу співпрацю – з фірмою „Аудит”, видавництвом „Еллара”, ПП „Компакт”, МП „Елада”.

У січні 1993 року вперше введено вступний внесок за користування бібліотекою – 50 коп. А в квітні цього ж року знову зламано стереотип сприйняття бібліотеки як „тихої, скромної” установи – до 190 річчя з дня народження О. Духновича біля бібліотеки проведено велелюдний мітинг, перекрито рух автотранспорту: міський голова І. Лукеча відкриває барельєф Будителю, общество русинів і мукачівці співають гімн „Я русин есть, был и буду...”.

На I Всеукраїнський День бібліотек міський голова В. Балоба дарує бібліотеці ксерокс та надає доплату до зарплати з позабюджетних коштів міста.

Бібліотека вводить нові платні послуги: ксерокопіювання, оренда приміщень, розробка сценаріїв, нічний абонемент, систематизація домашніх бібліотек... Одночасно в рамках цих сухих повідомлень про вимушені дії адміністрації ЦБС з метою збереження бібліотеки, її традицій, надбань, та зрештою і кадрів – проводилися масштабні творчі акції, Міжнародний фестиваль української поезії, презентації видавництва, велелюдні зустрічі з відомими закарпатськими та київськими письменниками. Стало „модно” проводити в бібліотеці загальноміські акції: День святого Миколая, Міжнародний день сім’ї, фестиваль книг єврейських авторів (з новоутвореним товариством єврейської культури Хесед-Шпіро) за участі перших осіб міста. До Днів міста, пісенних та інших фестивалів бібліотека „виносить” книжково-ілюстративні виставки в приміщення міського Будинку культури, театру, художньої школи та інших мистецьких закладів, а також на вулиці міста.

2003 рік – переломний для бібліотеки. І з цього року, з серпня, ми вправі використовувати слово „модернізація” в повній мірі, адже взяли участь у проекті „LEAP-II”! „Інтернетизація” змінила ставлення до бібліотеки міської громади, а влада сприймає тепер Бібліотеку як повноправного партнера в багатофункціональному організмі міста.

Небувалий приплив читачів до бібліотеки саме завдяки Інтернет-центру. На кінець 2005 року читачів бібліотеки стає більше на 1 тисячу, книговидач – на 12 тисяч, а відвідуваність збільшилось у 3 рази. Проводиться попередній запис. Бажаючих – незліченно. Організуються групи студентів, учнів старших класів на навчання „азам комп’ютерної грамотності”. Мета одна – забезпечити доступ до світової Інтернет-мережі найширшого кола мукачівців.

Бібліотека співпрацює з військовим ліцеєм, а також з працівниками Червоного Хреста, організовує для них навчання „Інтернет для чайників”. З центром зайнятості проводимо спільний

семінар-навчання „Шукаю роботу”. Бібліотекар Інтернет-центру у 2005 році бере участь у Між-регіональному семінарі з розвитку співпраці клубів волонтерів Червоного Хреста „Адреси дружби”. Вчимо інших, навчаємось і самі – керівники ЦБС відвідують семінари, тренінги в Тернополі, Києві, Донецьку, Ялті.

Бібліотека продовжує участь у проектах, оголошених Посольством США – виграєм кошти на провайдерські послуги, знову 2 компютери для Інтернет-центру.

Завдяки Інтернет готуємо матеріали для книги „Мукачево – місто над Латорицею”. Фондами бібліотеки, а також Інтернетом користується Оксана Головчук, видавець, доктор політичних наук, яка в книгах „Мукачево – місто відкритих сердець”, „Мукачівщина...” та часописів „Світ Карпат”, „Закарпаття. Бізнес. Туризм. Духовність” посилається на бібліотеку і дякує за сприяння в підготовці матеріалів.

Інтернет став засобом пізнання, освоєння та застосування нових технологій у навчанні і задоволенні не тільки професійних запитів. До прикладу: завдяки новітнім технологіям провели для мукачівців і ветеранів війни 9 травня демонстрацію кінофільму „Останній матч”. Відділ сім'ї, молоді і спорту міськвиконкому забезпечив бібліотеку проектором. Враження від спільного перегляду та обговорення кінофільму у всіх – словами не передати!

Функціонування Інтернет-центру в бібліотеці підняло на якісно новий рівень інформаційне обслуговування користувачів, що сприяло утвердженню позитивного іміджу бібліотеки.

Історія успіху нашої бібліотеки у роботі проекті LEAP-II та неймовірне прагнення читачів стати користувачами Інтернету, змусило нас і в подальшому включитися в інші проекти, оголошені Посольством США. У 2007 році адміністрація бібліотеки звертається до міського голови В. В. Петьовки з листом про необхідність надання безперешкодного доступу до мережі Інтернет (з облаштуванням пандусів) на I поверсі бібліотеки. Мер міста підтримав бібліотеку – з міського бюджету було виділено 70,0 тис. грн. для ремонту облаштування нового Інтернет-центру, місто подарувало бібліотеці 10 комп'ютерів; за власні кошти бібліотека виготовила спеціальні комп'ютерні столи для інвалідів-візочників. Через півроку новий Інтернет-центр урочисто відкрив свої двері. В цей час створено веб-сайт бібліотеки. У 2009 році бібліотека створила свій блог.

Наші перші „учні” в Інтернет-центрі Сергій Муха, Тетяна Мукоєд та Ольга Новаковець завдяки бібліотечному Інтернет-центру домоглися успіхів у навчанні, роботі та особистому житті: Сергій отримав змогу дистанційно навчатися в національному університеті Львівської політехніки і через Інтернет успішно склав іспит та отримав диплом бакалавра за спеціальністю „Документознавство та інформаційна діяльність”. А користувач бібліотеки Іван Фазекош (інвалід III групи) не мав власного комп'ютера. Завдяки працівникам Інтернет-центру він швидко оволодів комп'ютером, навичкам пошуку інформації в Інтернет-мережі. Зрештою, по Інтернету він знайшов не тільки роботу, але й дружину.

Людмила Трусова, інвалід (з вадами слуху) з дитинства, позбавлена повноцінного спілкування, а за допомогою Інтернету знайшла друзів для листування з різних куточків України та Росії.

Користувачі бібліотеки Т. Мукоєд та О. Новаковець отримали роботу у косметичній фірмі „Oriflame” і, на сьогоднішній день Тетяна Мукоєд – директор, а Ольга Новаковець – „Золотий директор” (кар'єрні сходінки працівників „Oriflame”), продовжують користуватись послугами нашого Інтернет-центру.

Шукаючи роботу за кордоном через Інтернет, користувач Михайло Медвідь дізнався про вакансію помічника майстра на заводі по виготовленню побутової електроніки в Чехії, влаштувався там на роботу і, зараз Михайло – менеджер на фірмі „AVX”.

Заслуженому художнику України, мукачівцю Петру Фелдеші терміново знадобилося потрапити в Лувр – подорож здійснено Інтернетом, а згодом він побував у Парижі на пленері художників.

Літературне об'єднання „Рідне слово” завдяки Інтернет спілкується з видавництвом „Дніпро” та колегами по перу з усіх куточків України.

Продовжує розвиватися видавнича діяльність. З 2008 року бібліотека розпочала випуск „Календаря знаменних і пам'ятних дат м. Мукачеве”, це видання випускаємо щороку. Методичний відділ спільно з іншими структурними підрозділами ЦБ видає інформаційні дайджести, методичні поради, методико-бібліографічні матеріали, консультації, буклети, флаери, дайджести, сценарії. Аналіз асортименту видавничої продукції показав: система видавничих матеріалів знаходиться у розвитку, змінюються їх тематична та жанровидова структури.

В традиціях бібліотек м. Мукачево безкоштовні акції: „Перший дзвоник для тих, кому за 50” та „Читай! Не хочеш читати – слухай!” (діти й дорослі разом слухають книги з голосу акторів, мають змогу взяти додому аудіо диск).

Згідно з даними Української бібліотечної асоціації, в Україні діють 16 тис. публічних бібліотек. Тільки 21% з них мають доступ до Інтернету. Це велике щастя, найперше для користувачів, що в ці відсотки входить Мукачівська міська ЦБС. Практично кожен структурний підрозділ має доступ до мережі Інтернет, а філія № 7 – забезпечена ще й скайп-зв'язком. По скайпу проводимо читацькі конференції, обговорення книг, спілкуємося зі своїми колишніми колегами-бібліотекарями, які виїхали в Ізраїль, Канаду, Естонію. Позитивний резонанс отримала зустріч однокласників ЗОШ № 7 (німецькомовний мікрорайон „Паланок”) та німецьким містом Гамбург, куди виїхали колишні учні цієї школи.

На жаль, справи з технічним, інноваційним і матеріальним забезпеченням бібліотек ЦБС в останні роки погіршились. З 2011 року в бібліотеках системи не з'явилося жодного нового комп'ютера. В практику роботи відділу обробки впроваджено демо-версію „Ірбіс”. ЦБС не мають повноцінного програмного бібліотечного продукту, що значно утруднює і гальмує створення власних електронних ресурсів.

Однак, нові підходи до реалізації завдань бібліотек продовжують формуватися:

- змінюються пріоритети, наповнюються новим змістом такі традиційні функції, як аналітична та інформаційна, з'явилися нові – прогностична, рекламно-видавнича тощо;

- впроваджуються інноваційні процеси та технології в організацію безперервної освіти бібліотечних кадрів, використовуються сучасні методики проведення семінарів, навчань, тренінгів, майстер-класів;

- відбуваються певні зміни у змісті, формах та методах щодо вироблення загальної стратегії розвитку бібліотечного обслуговування населення міста, аналізу діяльності і прогнозування розвитку бібліотек системи, до кумуляції та ретрансляції кращого досвіду;

- масові заходи, які відбуваються нині у бібліотеці, вражають своєю інформаційною насиченістю, інноваційністю, креативністю, різноманіттям форм, нестандартними підходами до їхньої організації та проведення. Ще 15 років тому ми і уявити собі не могли „бібліотечні ночі”, книжкові ярмарки та аукціони, танці поміж стелажів, літературні кав'ярні і ще безліч – малих чи більших змін в поведінці Бібліотеки, яка в нашій уяві була місцем тиші, розміреного спокою з відчуттям зануреності в історію, старовину.

- бібліотеки за останні роки навчилися бути мобільними і вчасно реагувати на всі зміни, які відбуваються в суспільстві. Тепер вони різні: і тихо-розмірені, і шалено-яскраві, і гомінкі – що кому до вподоби.

Сучасні реалії вкотре доводять, що бібліотечні заклади з ідеологічної установи поступово перетворились на соціокомунікаційні центри для широких верств населення. У діяльності книгозбірні, яка на сьогодні не має ідеологічного впливу, знайшли відображення практично всі сторони життя суспільства: економіка, політика, наука, освіта, культура, мистецтво, духовність тощо. Бібліотека сьогодні є центром формування здорового способу життя; завдяки розповсюдженню важливої інформації сприяє запобіганню антисоціальних проявів у суспільстві.

Набули розповсюдження різного роду бібліотечні акції, мета яких – привернути увагу до бібліотеки та читання якомога більше людей через проведення різноманітних соціологічних опитувань та організацію флешмобів: „Бібліотека виходить у люди”, „Подаруй бібліотеці книгу”, „Мукачево читає” і т. ін. Все більшої популярності набувають „Літературні кав'ярні”, „Літературний подіум”, „Театр однієї книги”, „Бенефіси”, „Творчі лабораторії” тощо.

Серед важливих факторів, які сприяли модернізації діяльності бібліотек в системі масових комунікацій виділяємо такі:

- нове сприйняття ролі та розуміння місії бібліотеки в суспільстві;
- глобалізація культурних, економічних і політичних процесів;
- трансформація системи ціннісних орієнтирів і потреб соціуму;
- можливість використання комп'ютерних технологій та новітніх засобів комунікації тощо.

Суттєву роль відіграли також зміни, спричинені об'єктивним реальним станом навколишнього середовища.

Наша бібліотека, як і всі її структурні підрозділи, підтримує і розвиває гуманістичну місію, визнаючи головною фігурою усієї бібліотечної справи людину як найбільшу цінність суспільства.

Партнерські зв'язки бібліотеки з органами влади, громадськими організаціями та іншими структурами змінюються і набирають нових забарвлень. Бібліотеки організовують інформаційно-консультативні заходи, спрямовані на забезпечення населення повноцінною інформацією про важливі події суспільного життя, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування; забезпечують донесення до населення офіційної точки зору перших осіб регіону. З цією метою в ЦБС діють регіональний інформаційний та громадський інформаційний центри, пункти ПДГ.

Працівники ЦБС розуміють, що сучасний світ швидко змінюється і необхідна відповідна реакція бібліотек на ці зміни, бо не затребувані суспільством, вони рано чи пізно будуть витиснуті із соціуму.

Наша бібліотека поряд із традиційними формами масової роботи продовжує активно впроваджувати в свою практику новітні технології, які сприяють формуванню нового іміджу бібліотеки, розкривають інформаційно-культурний потенціал закладу, розширюють поле бібліотечної масово-комунікаційної діяльності.

Бібліотека продовжує розвиватись, модернізуватись у відповідності до вимог часу. Сьогодні ні в кого не виникає сумніву, що специфіка кожної сучасної бібліотеки полягає в інноваційному характері її діяльності, а це, в першу чергу – відповідність вимогам інформаційного суспільства.

Забезпечення збереження пам'яті народу для майбутніх поколінь (бібліографічна діяльність Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка)

Бадида М. Б.,

*головний бібліограф відділу
наукової інформації та бібліографії
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Нині, в час активної трансформації суспільства, не втрачає своєї актуальності потреба опори на історичну пам'ять, потреба збереження використання документованих знань.

Саме цій меті слугує бібліографічна діяльність нашої бібліотеки, важливу частку якої складають бібліографічні видання краєзнавчої тематики.

Система у цій роботі почала вибудовуватись після створення у 1991 році відділу краєзнавства та утвердження бібліотеки як депозитарію карпатики.

Оскільки наша бібліотека, окрім усього – депозитарій матеріалів, що стосуються не тільки сучасних меж краю, але й історичного Закарпаття в цілому, то бібліографічна діяльність щодо збереження історичної пам'яті для майбутніх поколінь разом з такими важливими напрямками роботи, як формування, збереження краєзнавчого фонду, створення відповідного довідково-бібліографічного апарату та власних інформаційних ресурсів для потреб користувачів, є пріоритетною.

За роки своєї діяльності наша бібліотека збрала чимало матеріалів про область. Частину з них було опубліковано у різних тематичних бібліографічних збірниках. Проте до 60-х років минулого століття не було покажчика, який би охоплював усі сторони життя Закарпаття. Першим випуском такої краєзнавчої бібліографії був покажчик „Література про Закарпатську область за 1965–1966 роки”, яким бібліотека розпочала видання щорічників літератури про область. З 1986 року такий покажчик під назвою „Поточний краєзнавчий бібліографічний покажчик літератури” почав виходити щоквартально.

З 1991 року цей покажчик виходив під назвою „Універсальний краєзнавчий бібліографічний покажчик літератури”, з 1996 року – „Література про Закарпатську область: бібліографічний покажчик літератури... квартал... року...”.

З 2002 року з метою більш чіткої систематизації документів почали видаватися два покажчики – щоквартальний „Закарпаття на сторінках преси” та щорічний „Книга Закарпаття... року: анотований каталог видань: з фондів ЗОУНБ”.

Звірка з ними допомагає виявляти прогалини у краєзнавчих документах і налагоджувати організацію як ретроспективного, так і поточного комплектування краєзнавчими матеріалами.

Покажчик „Книга Закарпаття...” віддзеркалює стан книговидавничої справи в області, дає уявлення і про книги, які виходять в області, і про видання з карпатознавства, що вийшли друком за межами краю, і про динаміку видавничого процесу, його здобутки і проблеми.

Лідером попиту і фахівців бібліотечної справи, і науковців, і широкого кола бібліотеки є „Календар краєзнавчих пам'ятних дат на ... рік”, що з 2002 року вміщує не тільки перелік дат, але й статті-персоналії, бібліографічні приписи, а також загальний перелік загальноукраїнських пам'ятних дат та розділ, присвячений цікавим історичним подіям краю під назвою „Цікаво знати”.

Це видання стало своєрідною візитівкою бібліографічної діяльності нашої бібліотеки. Представлені у ньому матеріали широко використовуються не лише у бібліотеках нашої області, але й України, а також у культосвітніх установах, начальних закладах, на нього існує постійний попит у бібліотеках Чехії, Угорщини та Словаччини, в бібліотеках деяких університетів США, а також у бібліотеці Конгресу США.

Оперативному пошуку потрібної інформації у тих чи інших випусках „Календаря...” допомагає Путівник за 2002–2013 роки, що крім повних бібліографічних описів кожного календаря та фотографії обкладинки містить відомості про авторів статей та довідковий апарат, який включає іменний покажчик ювілянтів, покажчик установ, організацій та подій, яким були присвячені статті, а також іменний покажчик авторів.

Позитивний резонанс громадськості щоразу викликають нові випуски серії „Корифеї Закарпаття: бібліографія”, започаткованої у 2007 році. Якомога повніша бібліографія, оглядові статті науковців, довідковий апарат – все це сприяє авторитетності цих видань, серед яких покажчики, присвячені таким знаковим для нашого краю постатям, як Михайло Томчаний, Федір Потушняк, Ласло Балла, Фелікс Кривін, Юрій Шкробинець, Петро Скунець, Зореслав. При укладанні бібліографії у багатьох випадках були використані не лише наявні в бібліотеці документи та матеріали, але й особисті архіви та документи з інших, деколи і зарубіжних книгозбірень. Так, до прикладу, в одному з найновіших випусків серії „Корифеї Закарпаття: бібліографія” – покажчику „Зореслав (о. Севастіян Сабол)” використані матеріали і авторського архіву, доступ до яких надано завдяки згоді володарки авторських прав Зореслава, науковцю-карпатознавцю Любиці Баботі, а також бібліографічні джерела державної наукової бібліотеки в Пряшеві (Словаччина).

Особливе місце серед випусків серії належить покажчику „Федір Потушняк (до 100 річчя від дня народження)”, і не тільки тому, що ім'я цього визначного письменника, вченого, культурно-освітнього діяча носить наша бібліотека. Видання вмістило матеріали про різні грані творчості та життя Федора Потушняка (1910–1960) з 1934 по 2010 рік, частина яких бібліографована вперше. Для досягнення повноти покажчика з дозволу автора монографії „Життя і наукові пошуки Федора Потушняка”, доктора історичних наук, професора УжНУ Михайла Тиводара, використано розділ „Бібліографія наукових праць Федора Потушняка”.

Ще одна особливість видання – розділ „Премія імені Федора Потушняка: історія встановлення та хроніка подій”.

Бібліографічний покажчик „Михайло Томчаний”, підготований до 95-річчя від дня народження визнаного майстра прози, особливий тим, що окрім іншого вміщує дані та матеріали літературного музею М. Томчання при ЗОШ № 7 м. Ужгорода, а також вперше забібліографовані статті про створення трисерійного телефільму „Сила землі” за романом М. Томчання „Жменяки”.

Фахівці-історики вже відмітили повноту бібліографії покажчика „Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій”, де зроблено спробу зосередити й систематизувати в одному виданні всі джерельні матеріали з фондів нашої бібліотеки, що стосуються аналізу і вивчення передісторії та подій Карпатської України. Матеріал зібрано фактично за останню чверть століття – відколи в нашій державі ведуться серйозні дослідження названої проблематики, а також деякі публікації ще ранішого часу.

Закарпаття здавна славиться мистецькими талантами. Тому покажчик „Закарпатські митці – лауреати національної премії ім. Т. Г. Шевченка”, що вперше зібрав найповнішу бібліографію лауреатів цієї премії – уродженців нашого краю, постійно користується підвищеним попитом. Оскільки за час, що минув після видання покажчика (2008) список лауреатів зріс, очевидно, надалі варто передбачити наступний випуск покажчика.

Широкого розголосу і в області, і за її межами набув виданий до 200-річчя Великого Кобзаря збірник наукових та публіцистичних статей, есе, спогадів, поетичних добірок, бібліографічних джерел „Закарпатська Шевченкіана”, де вперше зібрано матеріали та відомості про вплив постаті Тараса Шевченка та його творчості на громадське і культурне життя Закарпаття з кінця ХІХ століття до наших днів.

Врахувавши інтерес науковців та працівників бібліотек до такої моделі видання, де бібліографія доповнена різноплановим текстовим матеріалом, бібліотека готує подібний збірник і до ювілейного року Івана Франка.

Особливе місце серед бібліографічних видань нашої книгозбірні належить покажчику „Коллекція видань Омеляна Довганича у фондах ЗОУНБ”, де зібрано найбільш вагомий видання та публікації доктора історичних наук, давнього друга бібліотеки Омеляна Довганича. Його багата та різноманітна наукова спадщина присвячена в основному історії Закарпаття другої половини ХХ століття, історії, в якій донедавна було чимало „білих плям”. Саме завдяки Омеляну Дмитровичу в історію Закарпаття повернуті не тільки малодосліджені її сторінки, але й сотні імен реабілітованих історією.

Тож це видання – не тільки данина пам'яті видатного історика, але й можливість зберегти для наступних поколінь ретельно досліджені ним сторінки історії нашого краю.

Дещо експериментальним, але, як показав час, вдалим було рішення об'єднати під однією обкладинкою бібліографічні матеріали поетів-ровесників – Василя Вароді та Людмили Кудрявської, авторів багато в чому різних, проте об'єднаних єдиним часом літературного дебюту, мистецьким середовищем 60-х років минулого століття – періоду, що активно вплинув на подальший розвиток громадської думки та культури України.

Бібліографічний покажчик „Постаті і ритми закарпатського шістдесятництва: Василь Вароді, Людмила Кудрявська” структурно складається з двох покажчиків, об'єднаних і часом творчих пошуків поетів, і навіть іменем літературознавця, що аналізує ці пошуки, вписуючи поезію Василя Вароді та Людмили Кудрявської в історичний контекст доби шістдесятництва.

Продовжуючи вже апробовані серії покажчиків, фахівці-бібліографи, відгукуючись на запити користувачів, започаткували нові, серед яких „Закарпатська публіцистика в іменах: бібліографія” та „Культура краю в особах”, в яких вже вийшли покажчики, присвячені журналісту Олександрові Гаврошу, працівникам бібліотеки – Надії Панчук та Людмилі Григаш.

Видання цих серій дозволяють зафіксувати події в новітній історії Закарпаття, що відбувалися на зламі XX–XXI століть – періоду, особливо багатого на зміни і в громадській свідомості, і в економічному укладі, і в розвитку культури.

Частина згаданих видань вже доступна користувачам і в електронному варіанті на сайті бібліотеки.

Певна увага приділяється пошуку матеріалів з історії бібліотечної справи в краї. Так, кілька років тому розпочато видавничий проект „Бібліотеки Закарпаття”. За участі бібліографів центральних районних та міських бібліотек області зібрано публікації щодо діяльності бібліотек регіону протягом 1945–2010 років і видано покажчик „Портрет словом: бібліотеки Закарпаття”. Пошук та збір матеріалів продовжується. Наступний випуск буде доповнений пошуковим апаратом, що об’єднає обидва видання.

Планами на майбутнє передбачається, крім традиційних щорічних „Календар...”, „Книгароку”, персоналій та серійних видань, підготувати другий випуск покажчика „Книга з автографом” та „Бібліографію бібліографів Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка”, адже забезпечення збереження пам’яті народу для майбутніх поколінь є основним завданням науково-бібліографічної діяльності бібліотеки.

Література:

1. Бібліотеки Закарпаття в добу перемін : матеріали міжвід. наук. -практ. конф., присвяч. 65-річчю Закарпат. ОУНБ / Упр. культури Закарпат. облдержадмін Закарпат. обл. універ. наук. б-ка ; уклад. : Л. З. Григаш, В. Г. Лехцер ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010 – 348 с. : іл.

Сучасна бібліотека: змінюємо формат, створюємо новий образ

Нануда Є. Ю.,

*головний бібліограф відділу обслуговування
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Головним фактором, який впливає на зміни у книгозбірнях, є формування нового мислення у персоналі бібліотек. З впровадженням сучасних технологій для нас відкриваються нові можливості, серед яких найголовнішими є розвиток партнерських стосунків із громадами, що допомагає розширити сучасний бібліотечний сервіс.

Поява Інтернету та розвиток новітніх технологій стрімко змінюють суспільство і сприйняття інформації людьми. Саме тому сучасні бібліотеки використовують нові форми роботи для якісного задоволення інформаційних потреб користувачів.

Основна мета нових форм роботи – відкрити доступ до всіх ресурсів бібліотек, створити комфортні рекреаційні зони, запропонувати нові формати обслуговування як у віртуальному, так і в реальному режимі.

За результатами моніторингу Київського інституту соціологічних досліджень, населення України використовує джерела інформації наступним чином: 45% – інтернет-ресурси; 20% – телебачення; 12% – преса; 8% – радіо. 15% із цих статистичних даних становить так званий інформаційний вакуум – люди, котрі не мають доступу до вище перерахованих джерел

інформації. Це важлива категорія потенційних користувачів бібліотеки, для яких плануються окремі ділянки робочого процесу.

Розвиток науки і техніки є передумовою до змін образу бібліотеки. Ми допомагаємо розвиватися науці, вона змінює вигляд бібліотеки! Сьогодні майже у всіх книгозбірнях створені вільні WI-FI-зони, запроваджуються мобільні технології, активно використовуються мультимедійні сервіси. Крім сайту бібліотеки, який розширює фізичні межі та функції книгозбірні, реєструються і регулярно поповнюються офіційні сторінки бібліотек в соціальних мережах. Соціальні мережі – це потужні медіа-майданчики, де інформаційно грамотні „юзери” (користувачі інтернет-ресурсів) цілодобово мають доступ до інформації. Бібліотекарі активно використовують цей ресурс для швидкого інформування про роботу та заходи, які організовує бібліотека. Адже, на відміну від сайту, де, щоб отримати інформацію, треба цілеспрямовано зайти на його адресу, користувачі соцмереж автоматично отримують оновлену інформацію через стрічку новин.

Не менш важливим інструментом у роботі бібліотеки є ведення і поповнення блогів. Блоги бувають тематичними, подієвими або індивідуальними окремих структурних підрозділів бібліотеки, на яких максимально і деталізовано представляється бібліотечна робота. Важливим технічним елементом у веденні блогу є проставлення хештегів (ключові слова) в кінці публікованого матеріалу. Завдяки хештегам інформація, яка розміщена на блогах, швидко відображається у пошукових системах. А це дозволяє інформувати ще більшу кількість користувачів.

Поряд з використанням бібліотечних інновацій популяризуються і основні форми роботи. Однією з таких форм була, є, і буде книжкова виставка. Але для максимального привернення уваги користувачів до виставки її форму необхідно оновлювати. Саме тому в світовій бібліотечній практиці невід’ємною частиною виставкової роботи є книжкова інсталяція. Креативно та змістовно оформлена книжкова інсталяція використовується як окрема форма роботи або ж стає ефективним доповненням до публічних заходів, котрі організовує бібліотека. Так, книжкова інсталяція в Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка „Прикрась ялинку цукеркою – подаруй дитині Різдво” стала початком низки благодійних акцій, які проводить бібліотека протягом останніх років.

Під час благодійної акції, спрямованої на доброчинність дітям-сиротам, які перебувають на лікуванні в Ужгородській міській дитячій лікарні, користувачі бібліотеки прикрашали книжкову ялинку солодощами, іграшками та приносили підгузники. Крім того, до бібліотеки приєдналися нові партнери – місцева кав’ярня, працівники якої долучилися до збору подарунків, а також стали новими користувачами бібліотеки. Варто зазначити, що благодійні акції значною мірою привертають увагу громади до діяльності бібліотеки, приносять суспільно-корисний результат, а також формують позитивний імідж установи в соціумі.

Оскільки одним із пріоритетних напрямків роботи сучасних бібліотек є популяризація читання та книги, доцільно використовувати таку форму роботи, як букросинг. Точки букросингу варто організовувати у місцях, віддалених від бібліотеки, де є потік людей, які весь час змінюються. Це можуть бути місцеві кав’ярні, лікарні, туристичні об’єкти та інші місця, власники чи керівники яких є потенційними партнерами для бібліотек. Таким чином, свій перший пункт букросингу обласна бібліотека відкрила біля підніжжя гори Говерли, в туристичному будиночку. Саме тут туристи зупиняються під час негоди, а книжки, зібрані бібліотекарями, допомагають змістовно перебути вимушену зупинку. Наступним пунктом букросингу став „Стрітбук” біля будівлі бібліотеки, розрахований на активну рекламу читання серед мешканців Ужгорода.

Однією із складових успішної формули діяльності бібліотеки є громадські організації, тобто – „**Бібліотека + ГО = вигідне партнерство, нові можливості!**”. Співпраця з ГО наштовхує бібліотекарів на втілення нових ідей, мотивує до участі у різноманітних конкурсах та проектах. Так, завдяки партнерству з ГО, Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка реалізувала ряд успішних проектів, організувала низку креативних публічних заходів, які змінили ставлення до ролі бібліотеки і підняли імідж у громаді. Завдяки участі у проекті „Громадські інформаційні центри у Львівській, Закарпатській, Волинській та Рівненських областях – II етап” спільно з БФ „Центр

громадських ініціатив”, на базі бібліотеки створено Громадський інформаційний центр (ГІЦ) та блог з однойменною назвою (<http://zounb.blogspot.com/>). Цей центр активно працює з населенням міста, інформує та консулює громадян у сфері е-урядування.

Успішна діяльність ГІЦ привернула увагу до бібліотеки нових партнерів, серед яких Громадський центр соціальної допомоги населенню (ГЦСДН). Спільно з ГЦСДН для жителів міста був організований консультаційний семінар з питань оформлення субсидій, а також проведений психологічний тренінг „Професійне вигорання: як його уникнути”.

Досвід показує, що суспільно-побутові проблеми та їх вирішення є важливою темою для організації бібліотечних форм роботи. Кілька таких проблем вирішувались на засіданнях гайд-парків, проведених спільно з ГО „Наш Рід”, де обговорювались питання безпритульних собак, засміченості та екологічного стану міста, пошук волонтерів-перевідників, які за європейським досвідом могли б переводити дітей-пішоходів у „години пік”, коли проїжджі частини найбільше завантажені транспортними засобами.

Продовженням активної співпраці з ГО „Наш Рід” стала ініціатива презентації України науковими виданнями обласної бібліотеки, а також письменників Закарпаття на міжнародній виставці „Світ книги –Прага” (Чехія). Україна вперше за 21 рік проведення цієї виставки брала участь у такій масштабній культурній події, а бібліотека була одним із організаторів Національної експозиції „Український Дім” і достойно представила свою роботу на світовому рівні. На цій виставці було встановлено і налагоджено партнерські зв’язки із публічною бібліотекою м. Млада Болеслав, а також підписано Меморандум про співпрацю між цією книгозбірнею та Закарпатською ОУНБ ім. Ф. Потушняка. Першим результатом такої співпраці став міжнародний обмін книгами між бібліотеками для своїх громад. На базі бібліотеки працює українсько-чеський інтелектуальний клуб ім. І Ольбрахта. Аналогічну роботу проводить бібліотека в Чехії, популяризуючи нашу літературу та розповідаючи про Україну.

Бібліотека все частіше проявляє ініціативу, виходить за установлені рамки, часові, географічні та фізичні межі, руйнуючи стереотипи, які роками, як ярлики, прикріплені нам з радянських часів. Досвід показує, що нетрадиційні підходи до організації просвітницьких заходів користуються великою популярністю серед користувачів і жителів краю. Одним із вдалих прикладів проведення таких заходів стала „Ніч в бібліотеці”, що проходила в режимі нон-стоп до пізньої ночі. Вечірнє бібліотечне життя дуже сподобалось відвідувачам, адже для них були організовані майстер-класи з фотомистецтва, виготовлення прикрас з полімерної глини, художній розпис хною, поетичний марафон молодих поетів Ужгорода, презентації книг відомих письменників Закарпаття, а також виступи рок-гуртів „Позичений час”, „Цедра” та „Етюд”. Успішно проведений масштабний захід мав своє продовження наступного року. Таким чином, на чисельні прохання жителів міста була організована „Ніч в бібліотеці-2”, яка мала тематичне наповнення у зв’язку з подіями, які відбуваються на Сході України. Відвідувачам було запропоновано взяти участь у „Бібліоаукціоні” (отримані кошти пішли на потреби закарпатських військовослужбовців), спробувати свої сили у майстер-класах з виготовлення національної символіки, завітати у салон краси „Патріот”, де всім бажаючим робили патріотичні зачіски, манікюр та художній розпис тіла. Кульмінацією „Ночі в бібліотеці-2” стало патріотичне фаєр-шоу, яке викликало шквал емоцій серед ужгородців та гостей міста і завершилось спільним виконанням Гімну України.

При реалізації проекту „Майбутнє варто планувати” головною книгозбірнею області була проведена молодіжна інформаційна акція „Закарпатські позералки”, яка передбачала швидкі побачення молоді у бібліотеці, виступи рок-гуртів, а також лекцію з психології сексуальності. Окрім перерахованого наповнення акції, окреме місце займав бібліографічний огляд літератури з репродуктивного та сексуального здоров’я, який в жартівливій формі знайомив відвідувачів вечора із фондом бібліотеки і популяризував читання та здоровий спосіб життя. Невимушена подача інформації, приправлена порцією гумору, легко сприймається користувачами і заохочує до відвідування бібліотеки та її майбутніх заходів.

Нині бібліотеки намагаються завойовувати нові читацькі аудиторії, знайомити із сучасними можливостями, рекламувати нові послуги. Часто трапляється так, що пропозиція є, а попиту на

неї немає. Одне із головних завдань сучасних бібліотек – збільшити попит на бібліотечні пропозиції. Нестандартні форми, такі як вінілова вечірка „Круглий звук”, „Танцюй так, ніби ніхто не бачить”, „Йога у бібліотеці”, „Су-джок-терапія” та інші заходи сприяли виконанню цього завдання в обласній бібліотеці. Завдяки цим заходам у бібліотеки з’явилися нові користувачі та нові партнери. Після вінілової вечірки „Круглий звук” відомі ді-джеї міста стали користувачами книгозбірні, а вініловий бібліотечний фонд є невід’ємним атрибутом їхньої роботи на радіо, дискотеках та тематичних музичних вечірках. Танцювальний вечір дав змогу ужгородцям ближче познайомитись з культурою студентів із різних країн світу, які навчаються в нашому місті, налагодити дружні відносини, а також ефективно та цікаво проводити спільно дозвілля у бібліотеці.

Бібліотечним працівникам досить важко зважитись на експериментальні методи роботи і вийти за межі традиційних літературно-музичних вечорів та історичних годин. Але реальність та сьогодення зобов’язують це робити. Для того, щоб бібліотечні експерименти приносили позитивні очікувані результати, необхідно:

- знайомитись, налагоджувати контакти з потенційними партнерами;
- генерувати ідеї та озвучувати їх;
- створювати ініціативні групи серед користувачів та друзів бібліотеки;
- освоювати нові навички, а значить постійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень;
- шукати контакти з медіа та активно співпрацювати із засобами масової інформації.

Перераховані вище пункти – це гарантована запорука організації успішного бібліотечного заходу, зростання престижності бібліотеки та залучення нових користувачів.

Організація нових бібліотечних послуг в дитячих бібліотеках

Ленарт Л. М.,

*заступник директора з питань
обслуговування дітей Ужгородської ЦМБС*

Роль сучасної бібліотеки, в т. ч. для дітей, підвищується в багато разів, якщо вона поєднує в своїй роботі традиції та інновації, щоб іти в ногу з часом в обслуговуванні нового покоління користувачів. Саме тому перед нами гостро постає питання, як перетворити дитячу бібліотеку у заклад, невимушена атмосфера якого сприяла б залученню дітей до читання, розвитку їх творчих здібностей та задоволення всіх інформаційних потреб.

На сучасному етапі розвитку суспільства переглядаються традиційні методи бібліотечної роботи, виникає необхідність оновлення та збагачення колишніх теоретичних і практичних установок для того, щоб найкращим чином відповісти на численні питання часу. Бібліотека для дітей покликана розуміти поточні та прогнозувати перспективні інформаційні потреби користувачів, створювати й надавати відповідні послуги. Головне в її роботі – модернізація змісту діяльності.

Ужгородська міська бібліотека для дітей завжди приділяла значну увагу створенню комфортних умов для проведення змістовного дозвілля дітей. У бібліотеці можна переглянути виставку робіт творчого об’єднання „Барви Карпат”, ознайомитися з дитячими роботами юних художників творчої групи „Весела палітра”, поспілкуватися з старшим поколінням клубу „Ветеран”, взяти участь у різноманітних заходах.

Сьогодні сучасна книгозбірня не може існувати без застосування новітніх технологій. Бібліотека, що стала повноправною частиною віртуального простору, з кожним днем усе впевненіше рухається вперед у роботі з освоєння інформаційних ресурсів. Це значно вплинуло на статус бібліотек для дітей, які з установ, що забезпечували доступ до документних ресурсів,

трансформувалися в установи, що забезпечують доступ до інформації на різних носіях і можливість інтерактивного спілкування. Таким чином, відповідаючи сучасним вимогам, своєчасно реагуючи на зміни зовнішнього середовища, бібліотеки отримали можливість не тільки зберегти, але значно підвищити свій авторитет у суспільстві.

У 2012 році відбулися позитивні зміни, які дозволили дитячій книгозбірні міста вийти на новий рівень обслуговування. В рамках реалізації проекту програми „Бібліоміст” в Ужгородській ЦМДБ обладнано комп’ютерну зону з повним комплектом технічних засобів. З того часу бібліотекарі оперативно забезпечують вільний доступ юним користувачам до ресурсів світової інформаційної мережі та надають нові бібліотечні послуги.

Сьогодні представлення своєї бібліотеки в Інтернеті – не данина моді, а усвідомлена форма роботи, продиктована часом. Систематично оновлюється бібліотечний блог, що дозволяє реалізувати ряд завдань з просування оперативної інформації про діяльність Ужгородської ЦМДБ в інформаційному просторі та значною мірою підвищує комфортність обслуговування користувачів.

Організований в читальній залі Інтернет-центр значною мірою сприяє поліпшенню якості обслуговування, розширює знання читачів-дітей в області новітніх технологій, надихає до створення власних інформаційних ресурсів на допомогу освіті і творчому розвитку особистості, а також урізноманітнює дозвілля дітей і підлітків. Саме наявна у бібліотеці сучасна комп’ютерна техніка, локальна мережа та швидкісний Інтернет дозволяють найповніше задовольняти зростаючі інформаційні потреби наших користувачів.

На сьогоднішній день бібліотека активно використовує соціальні мережі як майданчик для взаємодії та просування бібліотечних послуг, а також – як засіб спілкування з користувачами.

Першим нововведенням стало спілкування бібліотекарів з боржниками через соціальні мережі, зокрема, „ВКонтакте”. Ніхто не буде заперечувати той факт, що у соцмережах зближення людей відбувається швидше, ніж в реальному житті. Цілком логічно, що бібліотечні працівники намагаються використовувати цей факт в своїй роботі. Адже цільова аудиторія саме цієї соціальної мережі – діти та підлітки. Це і наштовхнуло бібліотекарів впровадити таку нетрадиційну форму роботи з усунення читацької заборгованості, що дало позитивний результат.

Бібліотека тісно співпрацює з освітніми закладами міста. В багатьох школах м. Ужгорода ввели електронні щоденники учня. Тож батьки, які не мають вдома доступу до Інтернету, можуть скористатись ним у бібліотеці, щоб перевірити оцінки своїх дітей.

У 2013 році по всіх школах України проводився моніторинг знань учнів 5-х та 10-х класів. Щоб знайти відповіді на запитання моніторингу, необхідний був доступ до Інтернету. Багато наших користувачів готувались до уроків у бібліотеці. В учнів 11-х класів з’явилась можливість зареєструватись на зовнішнє незалежне оцінювання, зайшовши до бібліотеки.

З метою пошуку, підтримки талановитих школярів і популяризації природничих знань в Україні щороку відбувається Міжнародний інтерактивний природничий конкурс „КОЛОСОК”. Багато дітей нашого міста беруть активну участь у ньому. Користуючись Інтернетом, вони знаходять інформацію та відповіді на запитання конкурсу, перечитують он-лайн номери журналів, яких немає в бібліотеці.

Останнім часом в Інтернет мережі з’явилося безліч віртуальних майстер-класів для дітей з виготовлення різноманітних виробів своїми руками (хенд мейд). До прикладу, учні 5-х класів зацікавились виготовленням орігамі. Вони переглянули всю літературу, яка була наявна у фонді бібліотеки, але цього виявилось замало. Тому було організовано перегляд майстер-класу через мережу Інтернет і у бібліотеці запрацювала ціла майстерня з виготовлення орігамі.

Запровадження інноваційних форм роботи позитивно впливає не тільки на стосунки між бібліотекарем і читачем, але й дозволяє більш творчо презентувати книги для дітей. При проведенні заходів великою популярністю користуються перегляди відеороликів, мультфільмів, буктрейлерів до дитячих книг. Щоб заохотити дітей до читання, у бібліотеці проводяться веб-огляди „Персонажі улюблених книг – герої дитячих мультфільмів”.

Також у практику роботи ввійшли віртуальні подорожі, заочні екскурсії музеями світу, Інтернет-мандрівки.

Бібліотечні працівники навчають дітей роботі з ПК, проводять індивідуальну консультативну роботу в мережі Інтернет. Вони навчають шукати необхідну інформацію, створювати мультимедійні презентації, оформляти вітальні листівки, створювати свою електронну пошту та інше.

Бібліотекарі не забувають і про захист дітей від небезпечної інформації в мережі. Вони проводять різноманітні бесіди, інтерактивні години, практичні заняття: „Як не заплутатись в „павутинні“, „Корисні поради Інтернет-мандрівникам“, „Особливості он-лайн спілкування”.

Активне використання інноваційних форм роботи привело до збільшення кількості відвідування бібліотеки, залучення нових юних читачів, а також членів їх сімей. Особлива увага приділяється дітям та їх родинам, які тимчасово переміщені із східних областей.

Для того, щоб і надалі бути потрібними своїй громаді, бібліотечні працівники в своїй повсякденній роботі повинні якомога ширше використовувати сучасні інформаційні технології та впроваджувати нові бібліотечні послуги.

Фонди Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка: формування та організація

Веселовська І. І.,

*завідувачка відділу формування фондів
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Фонд Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка (**далі – Бібліотека**), яка є головною бібліотекою регіону – це упорядковане найбільш повне зібрання документів у межах Закарпатської області, унікальне за сукупністю зібраних видів і типів видань, універсальності тематики, хронологічної глибини, мовної приналежності і виконує роль ведучої ланки в системі бібліотечних фондів обласного значення. Структура фонду визначається специфікою і особливостями складових її частин, необхідністю забезпечення їх науково-обґрунтованого комплектування, наукового опрацювання документів, ефективного їх розміщення, зберігання та сприяння активізації використання. Безпосередньо відповідають за формування та організацію фонду:

- відділ формування фонду (далі –ВФФ) здійснює первинне опрацювання документів та їх облік, передає нові надходження на технічне та наукове опрацювання; контролює всі процеси роботи з фондом в Бібліотеці.
- відділ каталогізування (далі – ВК) науково опрацьовує документи: використовуючи систему ІРБІС здійснює бібліографічний опис, систематизує, визначає предметні рубрики (за тезаурусом), забезпечує технічну обробку видань тощо;
- відділ зберігання бібліотечного фонду (далі – ВЗБФ) здійснює заходи щодо організації і раціонального розміщення фондів для забезпечення їх зберігання, максимального використання площі книгосховищ та створення зручних умов для його використання; Основною ланкою є відділ формування фондів (далі – ВФФ), завданнями якого є:
 - формування універсального за складом фонду з урахуванням пріоритетів суверенної України в координації з іншими бібліотеками м. Ужгорода та області;
 - забезпечення контролю за надходженням „обов’язкового примірника” документів регіональних видавництв;
 - організація документообміну з бібліотеками України та іноземних держав;
 - облік та контроль за рухом фонду Бібліотеки;
 - забезпечення розвитку фондової політики публічних бібліотек області.

Для реалізації вище вказаних завдань Бібліотека виконує комплекс робіт, пов'язаних з проблемами організації фондів своєї Бібліотеки та бібліотек області.

Формування універсального за складом фонду здійснюється на основі:

- довідкового апарату на допомогу комплектуванню (адресні картотеки книготоргівельних установ, видавництва, бібліотек-партнерів; прайс-листи, каталоги організацій, що розповсюджують документи, у т. ч. на нетрадиційних носіях інформації; картотеку до комплектування тощо);
- результатів вивчення складу фонду, його відповідності до запитів користувачів та ефективності використання (щорічний аналіз статистики та обліку незадоволеного попиту, соціологічні дослідження: опитування, анкетування, дні суцільного обліку тощо).

Поточне комплектування та доукомплектування фонду бібліотеки вітчизняною і зарубіжною літературою та періодичними виданнями, на жаль, не можна назвати плановим і регулярним, адже в межах виділених асигнувань це здійснити неможливо. Кошти виділяються в обмеженій кількості і одноразово. У поточному році, на перше листопада за бюджетні кошти ще не було придбано жодної книги. В кінці року, за дуже короткий час неможливо відшукати необхідні видання у різних видавництвах та гуртівнях і здійснити якісні замовлення, тому комплектування далеко не повністю забезпечує попит користувачів.

Щорічно є клопіт з переплатою періодики. У 2013 році Державне Казначейство заблокувало виділені кошти і у 2014 році Бібліотека працювала без оперативних інформаційних джерел. Незручності у формуванні фонду періодичних видань створює необґрунтоване віднесення витрат на них по коду економічної класифікації до капітальних видатків, адже це в більшості інформація тимчасового значення, але оперативна і тому потрібна. Крім того, Бібліотека не має права передоплати, а іншого способу передплатити періодику немає.

Не дивлячись на складну економічну ситуацію, Бібліотека все ж таки поповнює свій фонд новими документами за рахунок спеціальних Державних програм щодо поповнення фондів публічних бібліотек; замовлення та відбору документів з обмінно-резервних фондів бібліотек всіх систем і відомств України; отримання документів у результаті міжбібліотечного міжнародного книгообміну.

Суттєвими джерелами є надходження за рахунок програми „Українська книга”, спеціальних розпоряджень Президії НАН України через Інститут енциклопедичних досліджень, наказів Міністерства культури України через Національну Парламентську бібліотеку. Завдяки цим проектам Бібліотекою отримано протягом 5-ти років 1327 прим. суспільно значущих видань та сучасної художньої літератури на суму 87,7 тис. грн.

Крім того, Бібліотека постійно шукає інші можливості поповнення своїх фондів. Одним з таких шляхів є зв'язки та угоди про співпрацю з організаціями, що надають послуги книгорозповсюдження, а саме – з видавництвами, книгарнями, бібліотеками, приватними підприємцями, авторами тощо. Так, Бібліотека бере активну участь в організації книжкового свята, ініціатором якого вона є. Це виставка – ярмарок „Книга-Фест” (з 2010 р.). За кілька років, крім закарпатських видавництв, її учасниками були видавництва „Темпора”, „Грані-Т” (м. Київ); „Навчальна книга-Богдан” (м. Тернопіль), „Апріорі”, „Астролябія”, „Місто Лева”, „Світ” (м. Львів), „Волинські обереги” (м. Рівне); Кожне видавництво дарує свої видання Бібліотеці.

Виставка-ярмарок передбачає участь видавництв у конкурсі „Мистецтво книги” з різних номінацій („Публіцистика”, „Проза”, „Наукове видання”, „Животворне минуле”, „Туризм і рекреація”, „Мистецтвознавство”, „Видання для дітей”, „Книга, видана за межами області” та „Гран-прі”). Усі видання, які подаються на конкурс, мають бути суспільно значущими для Закарпаття. Книги попередньо виставляються в Бібліотеці, тут працює журі конкурсу, всі номіновані книги залишаються в Бібліотеці (щоразу 50-70 книг).

З огляду на те, що Бібліотека виконує функції депозитарію краєзнавчої літератури, важливим джерелом поповнення краєзнавчого фонду є „обов'язковий примірник” регіональних видавництв, який представлено в анотованому покажчику „Книга Закарпаття року”, щорічно від

260 до 300 назв. Одним з джерел надходжень краєзнавчих видань є кошти, що спрямовує обласна державна адміністрація на видання за „Програмою підтримки засобів масової інформації, видання творів закарпатських авторів та розвитку інформаційної галузі”, а також управління культури – на поповнення фондів бібліотек за „Програмою розвитку культури і мистецтв в області на 2011–2015 роки”. За їх рахунок фонди збагатились на 422 примірників краєзнавчих видань вартістю 17,0 тис. грн.

Більшість місцевих авторів вважають престижним подарувати свої твори Бібліотеці. Серед них – Ю. Чорі, Л. Кудрявська, Н. Панчук, С. Федака, М. Дочинець, В. Новак, О. Грін, Т. Ліхтей, Ю. Кушнір, О. Гаврош, С. Біляк, Ю. Балєга, І. Хланта, В. Густі, Ю. Шип, П. Трачук, В. Габорець та ін.

Джерелом поповнення фондів є також проведення різноманітних заходів: презентацій книг, бібліоаукціонів, зустрічей з письменниками, науковцями, відкриття „нових імен”.

На базі Бібліотеки працює журі конкурсу обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка, та міжнародної ім. Зореслава, участь в яких беруть і автори з-за меж області. Тут також всі номіновані книги залишаються у фонді Бібліотеки. Клуб літературних дебютів „Нові імена” , де молоді автори вперше представляють свої твори на суд читачів та відзначення переможців премії „Дебют” (журналістський проект) також додають певну кількість книг до фонду.

Впродовж майже двадцяти років Карпатська регіональна митниця передає культурні цінності, вилучені на митних постах, внаслідок чого фонд бібліотеки за 5 років збагатився 249 примірниками книг, 3 рукописами, 23 картинами.

На жаль, багато років кардинально не вирішується проблема поповнення фонду виданнями іноземними мовами взагалі, та мовами компактно проживаючих в регіоні національних меншин. Практично лише дарунки авторів та особисті зв'язки працівників з сусідами за кордоном допомагають поповнювати фонд книгами румунською, словацькою, німецькою мовами. Так, завдяки співпраці з бібліотекою м. Млада Болеслав до Бібліотеки надійшло 70 прим. книг чеською мовою. Трохи легше з надходженнями угорською мовою, завдяки участі Бібліотеки в реалізації грантових проектів „Марої-програма” та „Підтримка видання та розповсюдження угорськомовної літератури за межами Угорщини”. Протягом останніх років до відділу іноземними мовами надійшли понад 1000 прим. книг та 60 видань на нетрадиційних носіях інформації. В рамках проекту Посольства США „Вікно в Америку”, через Українсько-американський благодійний фонд „Сейбр-Світло”, періодично надходять англомовні книги та АВ-матеріали,

Якщо аналізувати кількість надходжень за джерелами, то порівняння не на користь плановому науково-обгрунтованому формуванню фондів, адже дарунки не завжди „вкрай необхідні” видання. За п'ять останніх років, коли коштів все ж виділялось більше ніж в попередні роки (179,0 тис. грн.) замовлено і придбано, відповідно до запитів користувачів лише 1868 прим. документів, то в дарунок, за той же час, отримано 9737 прим.

На 01. 10. 2015 року фонд Бібліотеки нараховує 422,65 прим. документів, до кінця року очікується його поповнення, адже сесією Закарпатської обласної ради виділено 100,0 тис. грн. на придбання книг та 60,0 тис. для передплати періодики на 2016 рік.

До складу фондів входять документи незалежно від року видання та за різними ознаками: видами (друковані видання, CD, DVD, відео касети, і т. п.); типами (наукові, науково-популярні видання, художні твори, нотні, картографічні тощо); змістом (з права, філософії, техніки, мистецтва і т. ін); мовами (українською та ще 17 мовами Світу).

Спостерігається стабільна тенденція зростання у фонді частки видань державною мовою, хоча їх ще дуже мало: 2000 рік – 15,2%; 2005 – 20,4%; 2010 – 26,2; 2015 – 29,3%.

Особливу частину фонду складають цінні та рідкісні видання, які на сьогодні виділені і введені до електронної БД „Рідкісна книга” , всього 2,0 тис. прим.

З метою забезпечення фізичного збереження рідкісного фонду, більш зручного пошуку та використання він відокремлений від основного фонду у ВЗБФ. Крім того, сформовані різні колекції. Так, відокремлена колекція книг-мініатюр та малоформатних видань, яка налічує майже

тисячу видань. Зберігається ця колекція в антикварній шафі. А користувачі мають змогу ознайомитися з їх бібліографією у покажчику „Краплини книжкового моря : колекція книг-мініатюр та малоформатних видань у фондах Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка”, виданого у 2013 році. Покажчик вміщує 849 бібліографічних описів, які згруповані в алфавітному порядку, за зведеною російсько-українською абеткою, а потім подаються бібліографічні описи книг (відповідно до мови оригіналу) у латинському алфавіті. Користування виданням полегшує довідковий апарат, який містить передмову від укладачів, вступну статтю та іменний покажчик.

Значною є колекція книг з автографами авторів, які також забібліографовано у друкованому каталозі „Книга з автографом”. Він вміщує близько 800 бібліографічних описів з колекції книг з автографами, що знаходяться у фонді ЗОУНБ. Видання практично відображає всю історію поповнення фонду бібліотеки книгами, подарованими авторами – від 50-тих років минулого століття до наших днів. Ця колекція постійно поповнюється, тому готується до друку друге доповнене видання.

Цінними також є колекції довідкових видань, які видавались у Санкт-Петербурзі (типолітографія І. А. Ефрона, книговидавниче товариство „Просвіта”), у Москві (типографія товариства І. Д. Ситіна), книг історика-краєзнавця Омеляна Дмитровича Довганича та ін.

Ще значна частина цінних видань розташована у відділі документів іноземними мовами, і робота з їх обліку та опрацювання продовжується.

З метою інформування користувачів про наявні фонди в Бібліотеці створено „Систему каталогів та картотек”, яка складається з 16 каталогів та 8 картотек традиційних (карткових, друкованих) та електронних і включає опис всіх документів, що є в наявності. Протягом певного часу здійснено роботу з перекладу Абетково-Предметного покажчика (обов'язковий допоміжний апарат до систематичних каталогів та СКС) українською мовою. Перелік предметних рубрик постійно поповнюється, що розширює можливості пошуку необхідних видань у фонді. Електронний каталог ведеться з 2003 року (нові надходження), здійснюється робота по включенню до ЕК „ретро-фонду”. Кожне видання опрацьовується de-viso. На 01. 10. 2015 р. ЕК налічує понад 90,0 тис. записів. За останні 5 років засистематизовано біля 17,0 тис. документів, до каталогів влило понад 67,0 тис. карток.

Крім Системи каталогів та картотек, з метою інформування користувачів про Фонд Бібліотека організовує:

- загально-бібліотечний День інформації (кожна середа місяця, після санітарного дня);
- публікації інформації про нові надходження до фонду на сайті Бібліотеки;
- інформаційні хвилини в різних програмах на телебаченні;
- постійно діючі та тематичні книжково-ілюстративні виставки, у т. ч. віртуальні та виїзні (в театрах, залах облдержадміністрації, на вулиці і т. п.);
- заходи, що сприяють популяризації літератури серед користувачів (презентації нових видань, літературні авторські вечори та творчі акції, бібліоаукціони тощо);

Значна увага приділяється питанням збереження фонду. Весь персонал Бібліотеки бере участь у виконанні комплексу заходів, спрямованого на збереження фонду.

Відповідно до „Перспективного плану перевірки фонду на рр. ” кожні п'ять років проводиться „інвентаризація”, виявлена нестача відшкодовується працівниками бібліотеки, майже тому Бібліотека активно працює з „забудькуватими” читачами. Систематично здійснюються всі можливі санітарно-гігієнічні заходи.

Протягом останніх п'яти років значно покращились умови зберігання фондів (відремонтовані підвальні приміщення, встановлено осушувачі, влаштовано системи кондиціонування та протипожежної сигналізації тощо) і, внаслідок цього, зменшилась кількість вилучених видань. Незважаючи на те, що робота по очищенню фондів ведеться систематично, у фонді є значна пасивна частина. Сьогодні ще не можна вважати, що фонди повністю очищені від неактуальних морально застарілих видань, полиці перевантажені також російськомовною світовою літературою та „народів СРСР” (адже Бібліотека понад 50 років отримувала обов'язковий примірник з центрального колектора Москви), на які сьогодні повністю зник попит.

Фонд Бібліотеки організований в систему (далі – СФ), це сукупність планомірно організованих, доповнюючих один одного взаємозв'язаних бібліотечних фондів всіх її структурних підрозділів, що забезпечує виконання завдань Бібліотеки, у відповідності до її Статуту, та будується (по можливості) за принципами науковості, планомірності, економічності, доступності. Взаємозв'язки в СФ проявляються в тому, що фонд кожного структурного підрозділу, маючи певну ступінь автономності, функціонує у відповідності з цілями і завданнями системи в цілому.

Організація роботи з фондом кожного структурного відділу-утримувача фонду, їх координація та взаємозв'язок регламентується „Правилами внутрішнього трудового розпорядку”, спеціальними Положеннями, а також визначаються технологічними та персональними посадовими інструкціями.

Вважаємо, що:

- показники книгозабезпеченість 42 та обертаність фонду 1,0 на сьогодні втратили свою значимість **для нашої Бібліотеки** і не відображають дійсного стану забезпечення читачьких запитів: Бібліотека формує фонди з 1945 року, коли надходили багато непрофільних заідеологізованих та дублетних видань, а в певні часи існував ліміт на їх вилучення, тобто утворилась велика пасивна частина фонду. До речі, в останні роки було відмінено інструкцію щодо списання майна і це також позначилось на фондах. Кількість користувачів у нас не може безкінечно зростати, адже населення в місті лише 120,0 тисяч, а бібліотек в місті лише публічних – 8;
- Інструкції щодо обліку, порядку списання, інвентаризації бібліотечних фондів повинні розробляти фахівці бібліотечної справи та Міністерство культури України, а не фінансисти Міністерства фінансів та Казначейства (не можна прирівняти книгу до сантехніки);
- необхідно змінити коди економічної класифікації щодо поповнення фондів (книги і періодика), адже сьогодні це „капітальні видатки”, на які кошти практично не виділяються; Крім того, періодика (особливо газети, журнали для дітей тощо) – це інформація тимчасового значення, а відноситься за КЕКВами до „основного фонду”, що не є логічним.
- кошти на поповнення фондів в бюджетах всіх рівнів мають бути виділені „окремим рядком” – „захищена стаття”, адже це основа статутної діяльності будь-якої бібліотеки;
- бібліотеки повинні мати право **на передоплату** для придбання періодичних видань (завжди, а не чекати на щорічну Постанову Кабінету Міністрів!);
- необхідно розробити і прийняти на державному рівні нормативи забезпеченості населення книгами та щорічного оновлення фондів.

Власні електронні бази даних: проблеми створення та використання

Яблонська Н. М.,

*завідувачка відділу інформаційних технологій та
електронних ресурсів Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потоушняка*

Бібліотеки за усіх часів були і нині залишаються основними сховищами фундаментальних знань.

Сучасна бібліотека сьогодні — це не тільки сховище документів, вона трансформується в інформаційний центр, що повинен задовольняти потреби суспільства, спираючись не тільки на власні фонди і обслуговуючи кожного, хто бажає стати користувачем бібліотеки, використовуючи при цьому різноманітні канали і способи отримання та надання інформації.

Соціальні і економічні зміни, що відбуваються в суспільстві, знаходять своє відображення і в діяльності бібліотек, як установ, що стоять на перехресті інформаційних потоків. Бібліотека повинна негайно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, щоб якомога повніше і швидше забезпечити інформаційні потреби користувачів.

Сьогодні питання впровадження у бібліотечну практику інформаційних та телекомунікаційних технологій, створення власних електронних ресурсів і визначення тенденцій їх подальшого розвитку є дуже актуальним.

Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка постійно намагається йти в ногу з часом і робить все можливе, щоб бути актуальною і цікавою користувачеві. Це стосується не тільки бібліотечних фондів чи працівників, але й інформаційних ресурсів. Наші працівники розробляють прикладне програмне забезпечення для електронних баз даних.

Так, для найбільш повного задоволення запитів користувачів, нашою бібліотекою створено такі бази даних: „Електронна бібліотека”, „Художники Закарпаття”, „Письменники Закарпаття – лауреати літературних премій”, „Видатні закарпатці”, які є в доступі онлайн на сайті нашої бібліотеки [www. biblioteka. uz. ua](http://www.biblioteka.uz.ua).

Однією з перших (2007) було створено і розміщено на сайті базу даних „**Електронна бібліотека**”. До цієї бази бібліотекою розроблено Положення про електронну бібліотеку, яке визначає правове забезпечення функціонування електронної бібліотеки, в тому числі її юридичний статус, правові норми, що визначають порядок функціонування, регламентують процес створення, надання і використання інформації, прав та обов'язків власників електронних ресурсів. Юридичною складовою Положення є також договори, які укладаються ЗОУНБ з автором електронної версії твору, відповідно до якого автор передає бібліотеці право на розміщення книги на сайті. Цей договір не надає бібліотеці виключного права на володіння книгою. Також договір може включати в себе список книг, які автор надає бібліотеці. Зі свого боку бібліотека зобов'язується у 10-денний термін виставити книги на сайті.

База складається з двох розділів: „Краєзнавча література” та „Художня література”. Розділ „Краєзнавча література” наповнюють раритетні видання та унікальні краєзнавчі документи (на які закінчився строк дії авторського права і які перейшли у суспільне надбання (ст. 28, 30 Закон України „Про авторське право і суміжні права”)), а також бібліографічні покажчики, видані бібліотекою чи книги, надані авторами для розміщення. Так, розділ наповнюють видання, підготовлені вченими поч. ХХ ст. про виховання молоді, про флору та фауну Підкарпатської Русі, історію та культуру тогочасного Закарпаття, книги, присвячені відомим історичним діячам краю, а також кілька збірників народних пісень нашого краю. Крім того, тут є книги вже сучасних авторів, зокрема, Олега Зайцева „Режисери Закарпатського театру ХХ ст. ”, Емми Зайцевої „Від ескізу до вистави”, де представлено сценографічні роботи головної художниці Закарпатського обласного музично-драматичного театру Емми Зайцевої, книга, присвячена видатному хореографу та викладачу Ужгородського коледжу культури Михайлу Суслікову, а також ґрунтовний збірник „Закарпатська Шевченкіана”, приурочений до 200-річчя Т. Шевченка, де зібрано різнопланові матеріали та відомості про вплив постаті Тараса Шевченка та його творчості на громадське і культурне життя Закарпаття з кінця ХІХ століття до наших днів. Для створення електронної версії твору кожна сторінка книги сканується у форматі JPG, після чого обробляється і верстається у форматі PDF.

Розділ „Художня література” вміщує твори сучасних закарпатських авторів, таких як Олександр Гаврош, Оксана Луцишина, Володимир Тимчук, Василь Кузан та Наталія Гумен та книгу французького письменника Жоржа-Леона Годо „Магнітне поле” в перекладі викладача УжНУ Віктора Мотрука.

2010 року була створена база даних „**Художники Закарпаття**”. Базу веде і постійно поновлює відділ обслуговування. Наразі база нараховує 193 записи. База формується у тісній співпраці з митцями краю. Відомості, з якими може ознайомитись користувач – це біографічна довідка, роки життя митця, премії та звання, якими нагороджено художника, публікації про нього, web-

посилання на сторінки, де є інформація про митця. А також детальна інформація про роботи автора: рік написання, на якому матеріалі створено роботу, розмір і де зберігається дана робота. На сторінці, яка присвячена конкретному митцю, також містяться фотографії робіт. З кожним автором укладається тристоронній „Договір про співробітництво”, в якому він надає право нашій бібліотеці та Національній парламентській бібліотеці України розмішувати свої твори на сайті бібліотек. Також цим договором гарантується дотримання законодавства про авторське право. Електронна база „Художники Закарпаття” надає можливість професійним художникам різних жанрів безкоштовно скористатись цим інформаційним ресурсом. До інформації мають доступ всі користувачі України та інших країн, що цікавляться образотворчим мистецтвом. База постійно поновлюється новими іменами та редагується.

Національною парламентською бібліотекою України реалізується проект електронна бібліотека „Культура України”, перед яким стоять наступні завдання: просвітницьке, в рамках якого формуються колекції, спрямовані на поширення знань про культуру України; наукове, направлене на сприяння глибокому вивченню теми (предмету) науковцями і фахівцями в області суспільних і гуманітарних дисциплін та довідкове, що задовольняє потреби в інформації з питань культури.

Наша бібліотека також долучилася до цього проекту. Для його реалізації працівниками створюються метадані на кожного митця, який міститься в базі, а також на його роботи. Ці метадані включають в себе: коротку інформацію про автора та фотографії його робіт. Також бібліотекою для цього проекту скануються, обробляються і надсилаються книги, які мають наукову, суспільну та історико-культурну цінність. На кожну таку книгу створюється окрема папка, де зберігається файл книги у форматі PDF, текстові документи анотацій трьома мовами (українською, російською та англійською), бібліографічний опис на книгу, та зображення кожної сторінки окремо у форматі JPEG. Так, зараз у електронній бібліотеці „Культура України” розміщено 39 записів: про митців Закарпаття та книги.

Із збільшенням технічних можливостей бібліотека вирішила акумулювати у власних ресурсах інформацію про видатних діячів краю, для чого були створені наступні бази даних.

База даних **„Видатні закарпатці”** – створена і ведеться з 2011 р. відділом наукової інформації та бібліографії. Вона містить відомості про видатних діячів історії, релігії, педагогіки, культури. На 1. 09. 2015 р. до бази внесено 96 записів, які подано за абеткою. Кожен запис містить біографічну довідку про діяча, роки життя, описується громадська чи політична діяльність, перелік праць, якщо письменник, то перелік творів, фото (якщо є), в кінці запису подається література про діяча, а також посилання, де можна знайти інформацію в мережі Інтернет. База постійно поповнюється новими іменами та редагуються вже внесені записи. У базі здійснюється пошук за абеткою.

„Видатні закарпатці – лауреати літературних премій” – база даних, яка ведеться з 2012 р. і, на даний момент, містить 59 записів, вона присвячена письменникам краю, що стали лауреатами українських та закарпатських літературних премій. База постійно оновлюється і редагується. Лауреати премій подаються за абеткою. Кожен запис містить коротку біографічну довідку, літературний доробок та фото лауреата, а також інформацію про те, за який твір було присуджено ту чи іншу премію і в якому році. Крім того, подається вичерпний опис кожної премії, де подаються відомості про саму премію: її повна назва, рік заснування, хто засновник премії та за які літературні досягнення присуджується. Базу веде відділ художньої літератури.

Також на сайті бібліотеки розміщено **„Зведений каталог періодичних видань”**. Цей каталог вміщує перелік періодичних видань, які передплачено бібліотеками м. Ужгород. Видання тут розміщені за абеткою, вказано на який період їх передплачено і в якій бібліотеці можна знайти конкретний примірник журналу чи газети.

Крім того, у стадії написання ще 3 бази даних, які згодом також будуть розміщені на сайті бібліотеки, це „Про нас пишуть” (статті про події та акції нашої бібліотеки), „Унікальне Закарпаття” (цікаві факти про Закарпаття та про людей, історію краю, визначні пам’ятки тощо), „Краєзнавчі газети” (оцифрування газетних краєзнавчих статей).

Щоденна практика використання власних електронних ресурсів свідчить про комплексний вплив цього аспекту діяльності бібліотеки, перш за все, на якість обслуговування користувачів, налагодження взаємозв'язків між інформаційними потоками, традиційними та електронними носіями інформації, скороченням шляху потрібної інформації до всіх і кожного.

Сільська бібліотека: орієнтир – на громаду

Молнар М. Г.,

*завідувачка бібліотеки-філії
с. Нове Село Виноградівської ЦБС*

Бібліотеки з їхньою багатовіковою історією завжди були для пересічної людини уособленням храму мудрості, хранителями історичної пам'яті, гарантами збереження культури та духовності.

Ідеологія філії с. Нове Село Виноградівської централізованої бібліотечної системи сьогодні – бути повноцінним учасником і організатором різних соціальних проєктів, спрямованих на покращення життя членів сільської громади, допомагати духовному та освітньому розвитку кожної особистості шляхом залучення до читання.

Бібліотека є повноправною поважною складовою інфраструктури села і району, максимально наближена та відкрита до конкретних людей, інтереси яких покладено в основу всієї діяльності.

Сільська бібліотека-філія с. Нове Село вивчає та враховує різноманітні потреби як реальних, так і віртуальних користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям села, організовує їхнє культурне дозвілля і є гарантом забезпечення рівного доступу до інформації.

Бібліотекою користується 46% населення, тобто щорічно інформаційно-бібліотечні послуги надаються 800 мешканцям села, їм видається понад 16,0 тис. примірників друкованих видань. Загальний книжковий фонд бібліотеки нараховує 14882 прим., з яких 25% – документи угорською мовою, адже в селі компактно проживає національна група угорців.

Наявність у бібліотеці сучасної офісної техніки (комп'ютерів, принтера, кольорового телевізора), DVD, музичних творів на дисках, іграшок, вільний доступ до ресурсів Інтернет-мережі дають можливість бібліотеці бути сучасною, привабливою для всіх категорій населення, тобто стати центром громади.

З метою поліпшення своєї матеріально-технічної бази, створення позитивного іміджу серед громади, інформування населення про свої можливості та послуги бібліотека однією з перших, серед філій району, почала брати участь у проєктній діяльності, налагодженні зв'язків з громадськими організаціями та реалізації різних просвітницько-дозвіллевих програм. Участь в їх реалізації забезпечила бібліотеці можливість надавати користувачам крім традиційних бібліотечних послуг (видача документів, організація виставок та вечорів), які також стали більш цікавими та ефективними, нові інформаційні послуги, у т. ч послуги е-урядування.

Найбільш популярними серед населення є:

- оформлення документів для отримання Шенгенської або робочої візи у різні країни світу;
- реєстрація до Угорського консульства у м . Берегово або Ужгороді (на час для отримання візи);
- купівля квитків на літак (США, Великобританія, Іспанія);
- сканування документів з подальшою відправкою електронною поштою в Угорщину, Італію, Чехію;

- медична он-лайн консультація у лікарів Угорщини;
- реєстрація у дитячий садок;
- пошук роботи в Україні і за кордоном;
- продаж нерухомості та купівля товарів через Інтернет-магазини і т. ін.

Значно розширився сервіс бібліотечних послуг після перемоги бібліотеки - філії с. Нове Село у проєктах:

- „Громадські інформаційні центри у Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Миколаївській та Рівненській областях – II етап”, в рамках якого при бібліотеці створений Громадський інформаційний центр;
- „Бібліотека, як складова електронного діалогу громади і влади”, співфінансування здійснювалось у рамках програми польського співробітництва для розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща. В рамках проєкту бібліотека створила блог Новосільської сільської ради (<http://noveselo.blogspot.com/>), де друкуються неопубліковані офіційні документи сільської ради;
- Програма „Підтримка демократії”. Для ефективної реалізації проєкту від грантодавців бібліотека отримала два потужні офісні комп’ютери, що дало змогу користувачам бібліотеки отримувати оперативну і достовірну інформацію з Інтернет мережі і роздруковувати її на електронні носії.
- „Доступ сільського населення до публічної інформації”, у партнерстві з БФ „Центр громадських ініціатив”. У рамках проєкту проведені виборчі вечорниці і по сьогодні згадуються односельцями як один із вдалих бібліотечних заходів, де було вміло поєднано інформацію про виборчий процес з традиціями села.
- „Майбутнє варто планувати”, також спільно з благодійним фондом „Центр громадських ініціатив” за фінансової підтримки програми „Здоров’я жінок України”. Проєкт виявився дуже популярним і має своє продовження вже третій термін.

Про роботу бібліотеки, історію, традиції і звичаї села, відомих людей села бібліотека інформує громаду через бібліотечний блог (<http://teddajot.blogspot.com/>). За досить короткий термін блог переглянули близько 22,0 тис. користувачів.

Розуміючи, що майбутнє України – освічена, креативна, професійно грамотна та патріотично налаштована молодь, бібліотека найбільшу увагу приділяє роботі з дітьми та підлітками, а партнерами, спільно з якими бібліотека проводить просвітницьку, інформаційну і дозвіллеву роботу, є загальноосвітня і музична школи, товариство угорської культури, представники різних релігійних конфесій, батьки, депутатський корпус.

У першу чергу, бібліотека працює з молодими мамами, залучаючи їх до читання та користування бібліотекою, де вони можуть зрозуміти, як багато може бібліотека дати їх дітям. Як вже сказано вище, частина мешканців – угорці, бібліотека допомагає дітям засвоювати державну мову, поважати рідний край, знати його історію, традиції. Виховання і навчання проводиться за допомогою різноманітних ігрових моментів, в рамках різних клубів за інтересами та гуртків. Гордістю бібліотеки є робота гуртка хенд-мейд „Люби і роби добро”, який працює при бібліотеці понад 8 років і намагається об’єднати дітей та підлітків навколо корисної справи. Вікова категорія учасників від 5 до 18 років. Це мешканці с. Нове Село і навколишніх сіл. Діти, граючись, знайомляться з відповідними книгами, вчать власноруч виготовляти сувенірні вироби за малюнками книг чи описами в Інтернеті з бісеру, кукурудзяного листя, соломи, гіпсу, кори дерев, сірників, полотна. До занять бібліотека готує розповідь про матеріал, з яким діти працюють, а під час їх роботи намагається помічати іскорки талантів своїх земляків. Чимало користувачів бібліотеки саме тут відкрили в собі здібності художника, музиканта, актора-лялькаря...

Вся діяльність бібліотеки спрямована на виховання в дітях любові і поваги до людей, необхідності приносити людям користь і потреби допомогти тим, кому потрібна допомога.

Крім морального задоволення від процесу виготовлення виробів, міжособистісного спілкування гуртківці отримують і матеріальне заохочення, але не особисто для себе. Так, у 2014 році

бібліотека спільно з греко-католицькою громадою села виготовили різдвяні віночки та медові калачі, які виставили на ярмарку народних майстрів у м. Виноградів під гаслом „Збір коштів на допомогу дітям зони АТО – подарунки дітям на Різдво”. За кошти, виручені від продажу виробів, громадою села було підготовлено 200 коробок з подарунками для дітей – переселенців із зони АТО. Акція проводилась спільно із київським благодійним фондом „Подаруй надію” (голова Роман Голованов).

Спільно з ними також було організовано благодійний концерт з метою збору коштів на проведення операції по пересадці серця 38-річному односельчанину Чобо Болло. Під час іншого благодійного концерту зібрано 5200 грн. для лікування члена клубу „Люби і роби добро” і т. ін.

Гуртківців клубу за інтересами „Люби і роби добро” для проведення майстер-класів часто запрошують на фестивалі, Дні села, у дитячі табори відпочинку, санаторії і будинки відпочинку Закарпаття, а також в Угорщину.

Налагодивши партнерські відносини з благодійним фондом з Угорщини „Мистецтво за націю” (м. Будоерш) гуртківці спільно з Новосільською школою мистецтв неодноразово представляли культуру Закарпаття в Угорщині, а також приймали гостей з Угорщини, які, навзаєм, приїжджали у Нове Село зі своєю культурною програмою, дарували для потреб бібліотеки книги, кольоровий телевізор, диски з мультфільмами для дітей.

При підтримці БФ „Подаруй надію”, спільно з Новосільською греко-католицькою єпархією та активом села бібліотека організували День матері, День захисту дітей, сімейний спортивний фестиваль, куди приїхали жителі і навколишніх сіл (близько 500 чол.)

Під час свят організовувались бібліоманданчики для малечі, де члени лялькового театру „Ластівка”, який діє при бібліотеці більше 5 років, здійснили постановку казок, проводили головні читки для дошкільнят.

Такі спільні заходи для жителів всіх вікових груп гуртують громаду, допомагають відчутти себе однією сім’єю, відчутти силу громади.

А ініціатором і центром цього об’єднаного процесу є звичайна сільська бібліотека.

Інноваційні форми роботи бібліотеки вищого навчального закладу

Лукеча Е. Ю.,

*провідний бібліотекар, керівник бібліотеки
Ужгородського коледжу культури і мистецтв*

Бібліотека — це організм, який буде живим
тільки тоді, коли він змінюється разом із
суспільством в цілому та користувачами зокрема.

А. Збитневська

У нових політичних, економічних, соціальних умовах, які характеризують сьогодення, тих функцій, які традиційно виконувала бібліотека в суспільстві, вже недостатньо.

Сьогодні, на жаль, спостерігається певна байдужість сучасних студентів до книги, до читання. Зацікавити „планшетного” читача дедалі стає важче. Читання стає все прагматичнішим, а не для „душі”, хоча саме високохудожня література розвиває творче натхнення, фантазії, мислення. Інтернет замінює процес живого спілкування з книгою. Поки що книга і комп’ютер мирно співіснують, доповнюючи один одного. А що буде далі – покаже час.

Зараз існує багато різних установ, які є конкурентами бібліотек. Але основною перевагою книгозбірень є те, що вони – безкоштовні. Тому дуже важливо бібліотекарям психологічно пристосуватися до сучасних умов, підвищувати свій професійний рівень, бути готовим до інновацій, застосовуючи творчий підхід для подолання пасивності серед своїх читачів.

Саме цього вчить бібліотечний маркетинг, мета якого максимальне задоволення користувачів та підняття іміджу бібліотеки. Діяльність бібліотек повинна користуватися попитом, що є стрижневою основою маркетингу. Він повинен пронизувати всю бібліотечну діяльність тому, що він починається з користувача і закінчується користувачем.

Це вимога часу. Щоб бібліотечні послуги були затребувані, необхідно зробити відвідування читача важливою подією. Це непросто, адже наш читач – це переважно підлітки і молодь, а ця категорія найбільш вибаглива. Вони із задоволенням ідуть на ті заходи, які їм близькі по духу, по формі проведення й інтерактивному „кипінню”. Тому, поряд з традиційними методами бібліотечної роботи намагаємось застосовувати нестандартні зміст і форму, нове бачення, нові засоби комунікації тощо.

Добре себе зарекомендували різноманітні акції. Уже доброю традицією стала щорічна акція „Книжковий Миколай завітав у коледж культури і мистецтв”. Кращі читачі отримують подарунки, боржники – символічні прутики з нагадуванням про заборгованість. Акція „Відзначення кращих читачів” з різних номінацій („Найбагатший формуляр”, „Бібліотечний волонтер”, „Пунктуальність й акуратність”, „Ерудиція й допитливість”, „Найактивніший відвідувач”) відбулася в рамках тематичного вечора „Її Величність книга запрошує...”. Крім цінних подарунків номінанти отримали дипломи. Ефективною була акція „День забудькуватого читача”. Вона спрямована виключно на роботу з боржниками. Протягом дня наші читачі мали змогу повернути заборговані книги без справляння „штрафних санкцій”, тобто без моралі і повчань. Якщо боржники не відреагували на барвисте оголошення про акцію, бібліотекарі самі навідуються до них на класний час.

Практикуємо у своїй діяльності малі форми масової роботи, які не потребують ні великих затрат, ні часу, такі як:

- інформхвилинка (коротке інформаційне повідомлення на будь-яку тему);
- зустріч-інтерв'ю (задається цікава тема, проходить опитування читачів, згодом кращі відповіді представляємо на бібліотечних стіннінках);
- бібліотечний десант – це виїзний захід за межі бібліотеки з метою інформування користувачів тієї чи іншої установи. Ми спробували цю форму застосувати у нас, у коледжі. За згодою викладача історії України, на уроці в її кабінеті провели експрес-вікторину (швидко, за короткий час);
- дегустація літературних новинок (своєрідне обговорення новинок літератури, обмін думками, враженнями від прочитаного). Проводимо під час презентації виставок нових надходжень. Нашим студентам подобається;
- день веселих витівок (гра-конкурс на бібліотечні запити-курйози). В цей день у бібліотеці гамірно від того, що дуже багато відвідувачів. Сміх, жарти, витівки лунають звідусіль. Читачі, які придумали найкумедніші запити, нагороджуються подарунками: книгами, цукерками тощо.
- літературний флешмоб. Нещодавно студенти-режисери, за ініціативою свого викладача, присвятили його 85-й річниці від дня народження Ліни Костенко. У найбільш людних місцях(у читальній залі в т. ч.) вони раптово з'являлися й читали улюблені вірші поетеси, а потім одночасно швидко розходились в різні сторони. Бібліотекарі з свого боку коротко інформували присутніх про цікаві факти з життя і творчості Ліни Василівни.

Для студентів бібліотечної спеціалізації бібліотекарі час від часу проводять майстер-клас. Це одна з форм ефективного навчання, передача студентам досвіду, майстерності шляхом прямого і коментованого показу прийому бібліотечної роботи.

З цікавістю взяли участь наші читачі в арт-зустрічі „Художня спадщина великого Кобзаря”. Вахта пам’яті „Голодомор 1931–1933рр. – геноцид українського народу” спонукала їх до глибоких роздумів про сенс життя.

Цьогорічний бібліотечний уїк-енд, присвячений Всеукраїнському дню бібліотек, „зацепив” багатьох. Разом із „смаколиками” бібліотекарі організували для своїх користувачів добірки різноматичних документів-новинок (детективи, фантастика, історична тематика, твори про кохання, пригодницька література) під назвою „Читати – це престижно”. Спрацювало! Багато з представлених творів вибрано читачами. Приємним подарунком для нас, бібліотекарів, стали записи читачів з привітаннями, побажаннями, відгуками про роботу бібліотеки коледжу у символічній книзі.

Не пропав інтерес у наших читачів до диспутів. Нещодавно у читальній залі було проведено диспут на тему „Закоханість чи кохання”, де участь взяли бібліотекарі. Відкритий перегляд художньої літератури на тему кохання спонукав багатьох присутніх почитати „щось романтичне”. Для їхньої уваги бібліотекарі представили також рекомендаційний список літератури „Гімн коханню”.

Разом з колегами-філологами в бібліотеці створена літературна вітальня, де часто проводяться літературні вечори, вечори поетичного настрою, вечори-посвяти та ін.

Поширена форма масової роботи у нашій бібліотеці – виставкова. Для того, аби читач не пройшов мимо виставки, намагаємось придумати якусь родзинку чи то в оформленні, чи подачі матеріалу. Тому часто практикуємо бібліотечні виставки з „приставками”: виставка-кросворд „О рідне слово, хто без тебе я?” (розроблено два кросворди „Літературна піраміда” та „Літературна павутина”), виставка-загадка „Відгадай, хто мій господар”, виставка-реквієм „Данина шани”, виставка-галерея, виставка-враження „Мій улюблений твір”, виставка-вдячність „Бібліотека їм вдячна”, виставка-досє „Твої права – твоє життя”, виставка-вікторина „Колір надії – колір перемоги”. До речі, остання дуже популярна серед читачів, адже тема дуже актуальна. Література, представлена на ній, різноманітна (довідники, монографії, історичні факти, документальні хроніки та ін.). Всі ми знаємо, що Україна ніколи не виступала агресором щодо своїх сусідів чи будь-кого. Та, на превеликий жаль, протягом всього свого існування змушена час від часу боронити свою незалежність, соборність, цілісність. Питання вікторини „Чи знаєш ти історію свого народу?” розроблялись на основі представлених книг і висвітлюють історичні події різних епох, а також події сьогодення. Наші студенти мають можливість перевірити й поглибити свої знання з історії України, а також пройти своєрідний „тест” на міцність патріотичного духу справжнього українця. Подобаються нашим читачам озвучувані виставки нотних видань „Заслужено визнані”, „Велетні світової культури” та ін. Тихе звучання музики у читальній залі чарує всіх відвідувачів без винятку. Протягом року оформляється величезна кількість тематичних, персональних виставок. Майже всі масові заходи, які проводяться в коледжі, супроводжуються бібліотечними виставками, які є не тільки їх інформаційною, а й естетичною окрасою.

Мають успіх і віртуальні виставки „Висока місія музики”, „Феномени української культури” та ін. Виставкова робота висвітлюється на сайті коледжу. Організуючи бібліотечні виставки, прагнемо, щоб після перегляду читачами у них було бажання сперечатись, роздумувати, робити висновки, формулювати думку.

Одним із напрямів бібліотечної роботи є довідково-бібліографічна діяльність. Довідково-пошуковий апарат у постійному русі до збагачення. На сьогодні ведуться три каталоги, у т. ч. електронний, 19 різнопланових картотек. Бібліотека випускає поточний інформаційний бюлетень нових надходжень, рекомендаційні та інформаційні списки. Ефективною формою надання інформації читачам слугують тематичні папки-досє (38 папок) на актуальні теми. Зібрано й систематизовано теку-накопичувач „Про нас пишуть”, випущено літопис життя бібліотеки „Історія бібліотеки коледжу культури і мистецтв в іменах”.

Але найбільш вагомим, на нашу думку, стало створення бібліографічного покажчика „Безцінний дарунок”. Це каталог книг, на яких стоять автографи авторів, укладачів, упорядників і

просто людей, які щиро поділилися власним бібліотечним набутком з нами. Тому ці видання для нас безцінні. З особливою бережністю і великим інтересом користуються цими книгами вдячні читачі нашої бібліотеки.

Бібліотекарі разом з читачами започаткували зошит вдячності й шани великому Кобзареві. Це послання сучасників у вічність. На основі цих міні-творів випущено стіннівку під такою ж назвою. Також випущено ряд стіннівок, в яких багато цікавої й корисної інформації про життя нашої бібліотеки, коледжу, а також бібліотечної сфери загалом „Бібліотека у моєму житті”, „Книга – це знання. Знання – це багатство. Будьмо багаті!” та інші.

Інформаційна робота бібліотеки, щоб бути ефективною, повинна носити систематичний, оперативний, випереджаючий характер, особливо якщо інформація важлива для читачів-викладачів. Для уваги педколективу у читальній залі створено два методичних кути: „Творча лабораторія викладачів Ужгородського коледжу культури і мистецтв” та „Інноваційні технології навчання”. У першому – зібрано і представлено навчально-методичні посібники, методичні розробки та рекомендації тощо. У другому – крім освітнянських часописів та літератури представлені картотеки ДЗК (диференційоване забезпечення керівництва) та ВРІ (вибіркове розповсюдження інформації для викладачів-предметників, для яких навчально-методичної літератури обмаль).

Групове інформування викладачів відбувається шляхом складання інформаційних списків нових надходжень та списків з актуальних педагогічних проблем. Намагаємося для наших колег бути не тільки помічниками, а й партнерами у виховному та навчальному процесі.

Реформування бібліотеки, виховання мислячого, грамотного, вдумливого користувача немислиме без сучасних новітніх технологій. Для послуг наших користувачів придбано 5 комп'ютерів, телевизор, DVD – плеєр, проектор, принтер, ксерокс.

Але для досягнення головної мети своєї діяльності цього замало. У процесі роботи з читачами нового (on-line) покоління постійно задаємось питаннями: які види бібліотечних послуг їм потрібні, як змінити технології в організації бібліотечного обслуговування, що зробити так, щоб було цікаво. Звісно, задумів-ідей багато.

Розуміємо, не все так просто втілити в життя. Але колектив книгозбірні з оптимізмом дивиться вперед, докладає багато зусиль для максимального задоволення потреб своїх користувачів та зростання іміджу бібліотеки як одного з найважливіших структурних підрозділів вищого навчального закладу.

Бібліотека як посередник діалогу в поліетнічному середовищі громади

*Ключкей І. С.,
директор Тячівської районної ЦБС*

Будучи перехрестям культур, мов і цивілізацій, Закарпаття традиційно демонструє приклад взаємодії західної і східної субкультур у межах одного регіону. Особливо характерний у цьому плані Тячівський район, де проживають представники 27 національностей. Більш компактно – румуни 19,3 тис. чол. (10,6%), угорці 6,2 тис. чол. (3,4%).

З огляду на це, одним із пріоритетних завдань є подальше зміцнення історично-традиційної атмосфери міжетнічної злагоди, толерантності співжиття та високого рівня взаєморозуміння між представниками різних національних груп, конкретне вирішення їх запитів щодо збереження своєї національної ідентичності.

Сьогодні національні меншини мають можливість висловлювати свою думку на різні теми,

розвивати рідну культуру і традиції материнського роду, звичаї, бути рівними з усіма у прагненні будувати майбутнє.

В нашому районі створені 8 громадських об'єднань за національною ознакою, вони офіційно зареєстровані та ведуть активну діяльність щодо збереження національної культури:

- соціально-культурне товариство румун Закарпаття ім. Кожбука, голова – Опріш Ю. М. (сmt. Солотвино, з 1994.);
- громадська організація „Надія”, голова – Токар М. М. (сmt. Солотвино);
- Карпатське румоно-українське товариство співдружності „Марамуреш-Солотвино” – Бокоч Г. М. (сmt. Солотвино з 2010 р.);
- товариство Угорської Культури Закарпаття (ТУКЗ) Солотвино, голова – Седлак Д. Д. (сmt. Солотвино з 1989 р.);
- соціально-культурне товариство румун Закарпаття ім. Івана Міхале де Апша, голова – Бокоч Ю. В. (с. Нижня Апша (з 1999р.);
- соціально-культурне товариство румун Закарпаття „Дачія”, голова – Ботош І. М. (с. Нижня Апша);
- товариство угорської культури Закарпаття «Тисо-Віраг», голова – Козмо Т. Л. (Тячево);
- районне національне товариство «Романе гілля», голова Попович К. І. (Тячево)

Саме з цими громадськими об'єднанням співпрацюють бібліотеки району, приділяючи постійну увагу задоволенню національно-культурних потреб, збереженню духовної самобутності поліетнічних громад, поваги до мови та культурної спадщини національних меншин, стаючи своєрідним центром і посередником діалогу у багатонаціональному середовищі жителів Тячівщини.

Вісім бібліотек Тячівської ЦБС обслуговують компактно проживаючі національні групи, з них:

- угорців: центральна районна бібліотека для дітей м. Тячево; філії – сmt. Солотвино, сmt. Буштино, с. Округла;
- румун: філії – сmt. Солотвино, сс. Нижня Апша, Глибокий Потік, Топчино.

Щороку бібліотеками Тячівщини обслуговуються понад 69,4 тис. мешканців району. З них угорців 1935, що складає 38,7% угорського населення та 4115 румунського – 19,3%.

Головна проблема, з якою з року в рік доводиться стикатися бібліотечним працівникам цих населених пунктів – надзвичайна бідність фондів бібліотек, які обслуговують національні меншини.

Наявний книжковий фонд Тячівської ЦБС станом на 01. 01. 2015 р. становить 424,7 тис. примірників, у т. ч. угорською мовою – 6,2 тис. (1,5%); румунською – 12,1 тис. (2,8%). Тут не вистачає літератури з будь-якої тематики, особливо для дітей. Загальна книгозабезпеченість користувачів по бібліотеках, які обслуговують угорців, складає лише 0,5, у зв'язку із дуже великою кількістю пасивної частки фонду, на яку немає попиту. На жаль, поповнення і оновлення фонду для національних груп дуже проблематично. Тут поки що немає жодної системи.

Щоправда, завдяки налагодженню зв'язків з „Асоціацією угорських бібліотекарів Закарпаття” ЦБС отримала можливість збагатити фонди угорською літературою за проектом „Марої-програма”, де виділено 500 тис. форинтів на комплектування бібліотек, що обслуговують угорців. Однак, у 2014 році не отримано жодної книги румунською мовою і лише в поточному році стали надходити дарунки від румунських товариств, зокрема товариства „Дачія”. Треба відмітити, що це товариство останнім часом суттєво поповнило своїми подарунками бібліотеки-філії сіл Нижня Апша та Топчино. Окрім книг, „Дачія” забезпечує бібліотеки, що обслуговують румунське населення, друкованим виданням „Апша”, що теж допомагає обміну новинами у царині суспільного життя та культури, фіксації надбаного досвіду.

У центральній районній бібліотеці та бібліотеках-філіях населених пунктів, де компактно проживають румуни та угорці, стало доброю традицією відзначення національних свят та ювілеїв видатних діячів історії і культури Румунії та Угорщини, що проходять, як правило, у

багатомовному форматі, а в бібліотеках-філіях сіл Нижня Апша, Глибокий Потік, Топчино діють гуртки української мови, які відвідують жителі сіл, що не володіють українською. Заняття в цих гуртках зазвичай проводять учителі-філологи, широко послуговуючись прикладами з української історії та літератури.

Ефективною формою міжнаціонального спілкування, взаємознайомства культур є численні свята та фестивалі, на які так багата Тячівщина, як, до прикладу, один з найбільш відомих – „Марцішор”, де збираються і місцеві жителі, і гості з інших міст, із сусідньої Румунії. Працівники бібліотек на таких святах беруть на себе інформаційно-просвітницьку місію, розгортаючи широкі виставки краєзнавчої тематики, де відповідна література доповнюється мистецькими творами, зразками національного вбрання, предметами народного побуту.

Треба відмітити, що важливою ознакою останніх років у нашому районі стало підвищення соціального значення культури, тут розроблена і здійснюється Програма розвитку культури Тячівського району на 2011–2015 роки.

У рамках Програми проведено цілу низку культурно-мистецьких заходів, серед яких: свято зимового фольклору „Вертеп–2012”, фестиваль сучасної та народної пісні „Веселка над Тисою” (2011), районний огляд-конкурс „Таланти одного села”, „Весняний полонинський хід” та інші.

В усіх цих акціях є значна частка організаційних та інформаційно-просвітницьких зусиль бібліотечних працівників району, що, як правило, посилює естетичний та просвітницький аспект таких заходів, сприяє взаєморозумінню між представниками різних національних груп.

Особливо багатим на акції об’єднавчого характеру був тривожний 2014 рік. Гасло „Україна єдина!” стало спільним для багатьох культурно-просвітницьких акцій, що проходили і в районному центрі, і в більшості сіл району. Жителям багатонаціонального Тячева запам’ятався флеш-моб до Дня незалежності України, організований бібліотечними працівниками Тячівської ЦРБ та ЦДБ разом з іншими працівниками культури та інтелігенцією міста – живе гасло „Україна єдина!” було утворене вишитими рушниками.

Проведене ЦРБ анкетування „Патріотизм у розумінні сучасної молоді” підтвердило – яскраві масові акції, підкріплені інформаційним ресурсом, сприяють усвідомленню і своєї національної ідентичності, і розумінню приналежності до спільноти, готової захищати свої права і демократичні цінності в складі держави Україна.

Показовим у цьому плані був і конкурс малюнків „Війна очима дітей”, що проходив у філії смт. Солотвино, де проживають і угорці, і румуни. Юні учасники конкурсу відтворювали на папері своє бачення війни і кожен своєю рідною та українською мовою „захищав” свій малюнок, проявляючи при цьому ширий патріотизм.

Події на Сході внесли свої корективи в життя нашого району – його жителями стали і сім’ї переселенців з окупованих територій. Так, користувачами філії села Нижня Апша стала вся родина Каралкіних, переселенців із Горлівки, які тепер є постійними відвідувачами бібліотеки та учасниками просвітницьких заходів. Обслуговують переселенців також у філії смт. Буштино – там їх проживає доволі багато. Тут чути впереміж українську, російську, румунську, угорську мови. Адже не важливо, якої ти національності, де ти народився і зрід, головне, що ти будеш дарувати людям, а також наскільки розуміти і підтримувати один одного, прислухатися до думки іншого, поважати традиції та звичаї кожної з культур.

Набутий досвід доводить – Тячівський район і надалі завжди залишатиметься місцем, де мирно співіснують люди різних національностей, знаходячи щоразу більше можливостей для взаємного діалогу.

Погляд у минуле, вектор у майбутнє (з практики роботи відділу художньої літератури ЗОУНБ ім. Ф. Потушняка)

Шляхта О. С.,

*завідувачка відділу художньої літератури
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

Художня література — це синтетичне мистецтво, бо апелює до зору, нюху, дотику, смаку і до „шостого” почуття (інтуїції, ірреального, трансцендентного).

У нашому житті література відіграє визначну роль. З дитинства до похилого віку людина живе нібито у взаємодії двох світів – повсякчасної дійсності та художньої літератури. У літературних образах і подіях ми намагаємося виявити повсякденне, звичне, а от реальні стосунки ми часто будуємо на прикладах ідеальних героїв і величних почуттів із прочитаних творів. З них ми пізнаємо життя, вчимося споконвічним духовним цінностям, знаходимо відповіді на свої численні питання.

Тисячоліттями людство виробляло та удосконалювало моральні норми та ідеали прекрасного. Все це, неначе у дзеркалі, відбивається у творах художньої літератури. Кожна епоха накладала свій відбиток на систему моральних цінностей суспільства, а література, увібравши їх, доносить до читача.

Добра книжка – насолода для справжнього читача. Можна зробити насолоду тривкою: читати повільно, декілька разів перечитувати, запам'ятовувати окремі вислови, певні абзаци, відшукувати потаємні і водночас наче власні думки...

І, звісно, відділ бібліотеки, який пропонує таку літературу своїм користувачам – це відділ художньої літератури. Ядро нашого читацького активу – це інтелігенція міста: вчителі, медики, юристи, підприємці. Значна частина читачів – студенти. Якщо учні та студенти мають недовгий стаж читання у відділі, обмежений роками навчання, то старші люди – наші постійні і віддані читачі. Ця група читачів у читанні художньої літератури знаходить можливість задоволення своїх особистих інтересів, смаків саме у нашому відділі. А ось читання студентської молоді в основному носить прагматичний характер, тобто вони звертаються у відділ з метою задоволення навчальних потреб з української або світової літератури. Науковців цікавлять літературознавчі дослідження, монографії. Приємно відзначити, що останнім часом у всіх категорій читачів зріс попит на сучасну українську літературу.

Сьогодні бібліотека адаптує свою діяльність до сучасного процесу в суспільстві. Для цього необхідно оцінити реальний стан роботи ВХЛ, проаналізувати його можливості і резерви. Саме на це і спрямована дослідницька діяльність відділу. Так, в 2015 році відділ брав участь у вивченні „Бібліотека в житті ужгородців: інформаційний простір, сучасні послуги, партнерські зв'язки”. А також у відділі проводилося бліц-опитування користувачів „Книга для мене – це...”. Такі акції суттєво допомагають уточнити зацікавлення наших користувачів, спланувати тактику і стратегію діяльності відділу.

Організація у відділі низки книжкових виставок на тематику, яка б відповідала зацікавленню найактивніших читачів, ефективно сприяє популяризації сучасної української літератури. Найкращі з – них це „Сила брэнда: нові імена в українській художній літературі”, „Нова хвиля української прози”, „Мейнстрім у сучасній художній літературі”, „Український літературний ренесанс”. „Жіночі голоси у вітчизняній літературі” – ця виставка популярна у жінок. Деякі виставки присвячені датам: „Книги, що створили сучасний світ” (до Всесвітнього дня книги та авторського права), „Дитина читає – країна процвітає” (до Міжнародного дня дитячої книги), „Сучасна зарубіжна проза: Схід – Захід” – ця виставка була найбільш ефективною, тобто майже на кожну книжку була черга. Однією з найпопулярніших виявилася виставка „Закарпаття: література покоління он-лайн” про сучасний літературний процес в нашому краї. Також мала

успіх виставка „Книги, що перетнули кордон”, де експонувались твори української літератури, що завоювали популярність в світі.

Сучасну українську літературу важко популяризувати без односторонності. Тому бажано залучати до цього процесу активних користувачів, філологів, митців-аматорів, літераторів.

Бібліотека намагається привернути увагу громадськості, державних і недержавних установ та організацій, засобів масової інформації до проблеми зниження рівня читацької активності; проводити всеукраїнські конкурси, фестивалі, що сприятиме підвищенню престижності читання тощо.

Важливою для нашого відділу є участь у проведенні щорічної виставки-ярмарку „Книга-Фест”. Знайомство з видавцями та письменниками з інших міст – Львова, Києва, Чернівців, Рівного не тільки допомагає поповнювати фонди книжковими новинками, але й знаходити нові ідеї для акцій, які планує та проводить бібліотека. Саме завдяки книжковому святу наші читачі мали змогу познайомитись з новими книгами Василя Шкляра, Марії Матіос, Юрія Вінничука, Марії Чумарної на творчих зустрічах, уже поза форматом „Книги-Фесту”.

Для розкриття сучасного літературного процесу, наближення читачів до справді небуденних літературних явищ та імен, бібліотекарі уважно відслідковують творчість літераторів, які народились або працювали в Закарпатській області, використовуючи різноманітні форми роботи: вечори-зустрічі, літературні вернісажі, презентації, вечори поезії, засідання літературних віталень, літературні портрети, краєзнавчі калейдоскопи тощо.

Сприяє організації цієї роботи і те, що саме на базі бібліотеки працює відбіркова комісія обласної літературної премії ім. Ф. Потошняка, а більшість її номінантів презентуються в нашій читальній залі.

Такі заходи щодо популяризації найновішої української літератури як зустрічі з письменниками викликають щоразу більший інтерес молоді. Тільки за останній рік в нашій бібліотеці відбулися презентації книжок сучасних письменників Закарпаття та України: Сергій Бут „Листи з того світу”, Марічка Черничко „Три стільці”, Андрій Любка „Карбід”, Люба-Параскевія Стринадюк „У нас, гуцулів”, Лесь Белей „Ліхіє дев'яності: любов і ненависть в Ужгороді”. А також зустрічі з Сергієм Федакою, Томашом Деяком, Михайлом Фазаном, Віком Ковреєм, Світлоною Лісовською, Василем Кузаном, Михайлом Рошком, Оксаною Луцишиною, Андрієм Курковим та іншими сучасними українськими письменниками. Ефективність таких форм популяризації сучасної прози та поезії настільки велика, що користувачі бібліотеки шикуються в чергу, щоб отримати для читання книгу, що презентувалася.

Відслідковуючи сучасний літературний процес, працівники відділу намагаються вплинути на виховання художнього смаку читачів, звернути їх увагу на достойне читання, твори, у яких пульсує час. І тепер наші читачі із задоволенням читають книги таких авторів, як: Сергій Жадан, Юрій Андрухович, Любка Дереш, Оксана Забужко, Ірен Роздобудько, Тарас Прохасько, Юрій Винничук, Юрій Іздрик, Олександр Ірванець, Марина Меднікова, Олександр Михед, Юрій Щербак, Артем Чех, Павло Коробчук, Вікторія Дикобраз, Олексій Чупа, Катерина Батушан. Це свідчить про зростання інтересу до сучасної української художньої книги. Адже розширення її тематичного та історичного діапазону дозволяє познайомитись із досі замовчуваними періодами історії України, як, до прикладу у „Чорному вороні” Василя Шкляра, торкнутись ще гарячих епізодів дня нинішнього у творах Сергія Жадана, помислити над майбутнім, звернувшись до нових романів Юрія Щербака.

Особливою фарбою в житті та роботі відділу є літературні вечори, усні журнали, презентації книг, які дають чудову можливість для емоційного відкриття певних літературно-історичних епох та творчості й особистості письменників, поетів.

Прикладом таких заходів за останній рік можна назвати літературні вечори: „Високий лет з надламаним крилом” (до 80-річчя від дня народження В. Симоненка), вечір поезії „Поезія, народжена в шістдесяті”. Вже традиційно проводити ці вечори та читати поезію нам допомагають вихованці Народної студії поезії „Чарівне слово” під керівництвом Наталії Якушко. Завжди на таких заходах багато класичної музики у виконанні лауреата міжнародних конкурсів Лесі Дубенко

та вокального ансамблю „Арніка” Ужгородського районного будинку культури, а також інших музикантів.

Для активізації читання української художньої літератури відділ застосовує різні форми та методи популяризації цієї літератури. Так, при відділі з 2007 року діє клуб літературних дебютів „Нові імена”, мета якого – робота з особами, які мають схильність до літературної творчості, організація зустрічей з побратимами по перу, поглиблення літературної освіченості всіх категорій користувачів, особливо молоді.

Оскільки до створення клубу підштовхнуло саме життя, перші засідання викликали інтерес і преси, і громадськості. Прикметно, що інформація про одне з перших засідань була опублікована в авторитетній газеті „Новини Закарпаття”. Відділ художньої літератури почали навідувати молоді автори, яким хотілося апробувати свої твори, так би мовити, на публіці. Для того, щоб ці автори мали можливість почути не тільки відгуки залу, але й літературознавців та письменників, в ініціативну групу клубу були запрошені викладачі вузів – літературознавці Наталія Бедзир, Наталія Ребрик, Тетяна Ліхтей, головний редактор видавництва „Карпати” Борис Кушнір, письменники Христина Керита, Людмила Кудрявська, Василь Кухта, Михайло Рошко.

Щоб ефективно і продумано діяти, був розроблений загальний план діяльності клубу, що став складовою річного плану бібліотеки. У своїй діяльності клуб керується Положенням про клуб „Нові імена”, в якому сформульовано мету та функції цього творчого об’єднання. Головна мета – робота з особами, які мають схильність до літературної творчості, організація зустрічей з побратимами по перу на місцевому рівні. Взяти участь в роботі клубу можуть всі бажаючі проявити свій талант, популяризувати його й застосовувати у життя.

Наявність Положення та планування, присутність на засіданнях старших за віком авторитетних фахівців не привела до заорганізованості. Форми проведення засідань бувають різними, залежно від віку, основної професії, кола спілкування того чи іншого „дебютанта”. Часто представлення дебютанта супроводжує інструментальна музика або пісня, що емоційно підсилює літературний текст, або створює деколи несподіваний, але дуже цікавий контраст. Так, до прикладу, вірші Романа Шипа, енергетично насичені та модерні за формою, чудово відтінила виконанням закарпатських народних пісень його дружина, музикант за професією.

Обов’язковий момент кожного із засідань – виступ так званої групи підтримки – тих, хто може цікаво і доброзичливо представити молодого автора. Ще один обов’язковий момент – запитання залу, часом серйозні, а часом трохи колючі і дотепні. Підсумовує засідання, як правило, виступ літературознавця, письменника чи видавця. Завершує кожне засідання клубу вільне спілкування за кавою, де клубники можуть перезнайтись, обмінятись контактними телефонами. Адже клуб збирає під своїм символічним дахом людей, різних за віком, життєвим, професійним та літературним досвідом – і тим цікавими одне одному.

У практиці своєї діяльності клуб свідомо уникає категоричності оцінок, а слугує лише попереднім орієнтиром у виборі творчого шляху, сприяє усвідомленню того, що свобода творчості не означає відсутності моральних та естетичних засад.

Ми прагнемо, щоб і молоді автори, і зацікавлені учасники засідань клубу, збираючись під символічним дахом „Нових імен”, одержували і новий поштовх до творчості, і неформальну літературну та естетичну освіту.

Діяльність клубу не обмежується камерними зібраннями та літературними зустрічами. При тісній співпраці з обласною організацією Національної спілки письменників України, засобами масової інформації клуб і шукає нові таланти, і стає подальшим кроком до їх розвитку.

Ми з інтересом слідкуємо за подальшою долею наших дебютантів, бажаємо їм творчого зросту, успіхів, нових публікацій.

Діяльність клубу кілька разів ставала темою випусків радіоальманаху „Грані”, передач „Доброго ранку Закарпаття” телеканалу „Тиса”.

Вірші деяких дебютантів: М. Данканич, М. Шутко, К. Воротинцева та К. Шимоняк було опубліковано на сторінках альманаху „Гірський кришталі”, який після перерви у понад 20 років

знову почав видаватись у видавництві „Карпати” і відроджує традиції висвітлювати творчість молодих авторів.

Наших дебютантів було відзначено на нараді молодих літераторів Закарпаття, яку провела Закарпатська організація Національної спілки письменників України за підтримки управління у справах сім'ї, молоді і спорту облдержадміністрації. Головним відкриттям цієї наради стали імена кількох учасників нашого клубу, в тому числі, Наталії Ігнатюк, Світлани Оксіюк, Віктора Опаленика. Багато з наших дебютантів уже видали свої поетичні збірки, які також презентували у нашій бібліотеці. У львівському видавництві „АРС” в 2012-му році вийшла книга „Покоління on-line”, де також опубліковані твори молодих авторів, які вперше презентувались в нашій бібліотеці. З метою розповсюдження інформації про молоде поповнення рядів красного письменства краю бібліотека презентувала книгу журналістам у прес-центрі.

Життєздатність клубу визначається не окремою темою, а головним чином атмосферою, що складається в клубі. Вільні, демократичні стосунки дуже корисні для учасників. Вони знайомляться з новими друзями, книгами, творчістю побратимів, отримують необхідні знання, самі діляться досвідом, допомагають порадами іншим, знаходять однодумців. Сюди приходять люди, якими рухає інтерес або бажання розвиватися, ті, що за влучним висловом одного з наймолодших авторів, Віктора Опаленика, прагнуть „... вирватись і малювати Всесвіт усією палітрою кольорів...”.

Якщо раніше ми шукали таланти, то тепер вони самі звертаються в бібліотеку за допомогою в проведенні заходів, за порадами, за бажанням бути почутими.

Наша бібліотека намагається популяризувати творчість літераторів, і особливо талановитої молоді, які народились або працюють в нашому регіоні, використовуючи різноманітні форми роботи, у т. ч. сучасні технології. Так, на сайті ЗОУНБ розміщено інформацію про діяльність клубу. В планах – створення зворотнього зв'язку наших читачів з учасниками клубу, який би дав можливість ознайомитися з новими їх творами, а потім висловити думки щодо прочитаного, які, до речі, інколи цікавіші за офіційну критику. До речі, Премія „Дебют”, яка вручається в нашій бібліотеці, була заснована наприкінці 2007 року з ініціативи закарпатських письменників Олександра Гавроша, Сергія Федаки, Михайла Рошка та керівництва Закарпатської обласної організації партії „ВО „Батьківщина”. Головна мета премії — виявлення, підтримка та заохочення талановитих молодих авторів, які зробили перші кроки в літературі. Журі обирає переможців в прозовому та поетичному жанрах з-поміж тих молодих авторів, які протягом року дебютували в літературі (видали книжку або мали публікації в альманахах, літературних журналах українською мовою). Лауреатам вручається пам'ятний диплом та грошова премія, розмір якої визначається щорічно. Багато з тих молодих талантів, що відкривалися в нашому клубі, отримали цю премію і це надихає нас на активізацію подальшої роботи.

Окрім усього, успішна робота клубу – шлях залучення до читання та зацікавлення сучасним літературним процесом тих, хто прийде в бібліотеку завтра, врешті, це – запорука успіху і авторитетності бібліотеки як установи, що допомагає духовному і професійному розвитку здібної молоді.

Вже традиційним у відділі стає сімейне читання. Саме тому для читачів, що приходять у бібліотеку з дітьми, у відділі створено куток „Країна дитячих мрій”, в якому діти мають змогу вибрати собі книгу за смаком, помалювати, погратися, поки їх батьки обирають літературу для себе. Девіз кутка „Діти, які читають – майбутнє України”.

Час не стоїть на місці, і нашого відділу, звісно, не оминули сучасні технології. У відділі 3 комп'ютеризовані робочі місця. Працівники відділу вводять до електронного каталогу художню літературу (ретро-фонд). Вже кілька років відділ веде електронну базу даних „Письменники – лауреати літературних премій”, тобто користувач може отримати інформацію про всеукраїнські та обласні літературні премії, їх Положення, номінантів та переможців. Особливе місце займає БД щодо письменників краю. У 2015 році було створено в Інтернеті блог відділу художньої літератури. В ньому регулярно поновлюється інформація про нові надходження до відділу, літературно-мистецькі вечори та інші творчі заходи, подається цікава інформація про книги та

бібліотеки взагалі. Ми з нетерпінням чекаємо на відгуки користувачів про нашу роботу на блозі. Статистика відвідування нашого блоку користувачами Інтернету є досить показовою, географія відвідувачів – широка: від Північної Америки – до Далекого Сходу.

Отже, для того, щоб ефективно популяризувати сучасну українську літературу, потрібно систематично вивчати читацький попит і потреби користувачів, здійснювати постійну роботу по виявленню та аналізуванню відмовлень читачам в необхідних їм книгах. Для ознайомлення користувачів із сучасним літературним процесом, наближення їх до справді небуденних літературних явищ та імен треба постійно відслідковувати творчість літераторів, як місцевих, так і загальноукраїнських авторів. Щоб досягнути всі дрібні, проте такі важливі нюанси свого часу, потрібно читати якісну художню літературу тієї країни, в якій живеш. Адже художній твір, як чарівний ліхтар дозволяє і сягнути поглядом у минуле, і відчутти – сьогодення, і прослідкувати вектор майбутнього, бо внутрішня логіка мистецького твору буває переконливішою, аніж передбачення політологів.

Формування колективу як запорука досягнення успіху в діяльності

Григаиш Л. З.,

*учений секретар Закарпатської ОУНБ
ім. Ф. Потушняка,
заслужений працівник культури України*

– „... ми віддані та компетентні у своїй професії, володіємо і постійно вдосконалюємо професійні знання та навички;
– сприяємо гармонізації відносин у бібліотечному колективі, розвитку професійної самосвідомості його членів...”
Кодекс етики бібліотекаря

Бібліотека – важлива ланка людської цивілізації і є показовим елементом прогресу, його незмінним джерелом.

Традиційною місією бібліотек завжди було збір, комплектування та збереження книжкового фонду, створення бібліографічних покажчиків, довідково-інформаційне обслуговування читачів.

Новою місією бібліотек є забезпечення реалізації прав людини на інформацію та знання.

Бібліотеки сьогодні активно модернізуються технологічно і трансформуються в інформаційні центри, діяльність яких спрямована на забезпечення інформаційних потреб конкретної громади. Отже, пріоритети мають бути соціально сфокусованими. Всі напрями діяльності повинні демонструвати сучасний статус бібліотеки, в першу чергу як загальнодоступної інформаційної та соціально-культурної установи, яка має помітний вплив на хід суспільних процесів.

Саме в цих умовах великого значення набувають особистість бібліотекаря, його професіоналізм, комунікабельність, організаторські здібності, здатність сприймати нове і бажання втілювати його в життя, а також активна життєва позиція.

Формування колективу однодумців, його виховання є основою кадрової політики Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка (далі – **Бібліотека**).

З метою отримання обґрунтованих даних щодо кількісної та якісної характеристики бібліотечних працівників проводились соціологічні дослідження „Бібліотечні кадри Закарпатської області: контингент і потреби” (спільно з бібліотечним відділенням Ужгородського училища

культури) та „Бібліотечний фахівець: сучасні вимоги, майбутнє професії”. Вивчалась статистика, проводились опитування, здійснювались пошукові розвідки історії бібліотечної справи в краї.

Якщо звернутись до семидесятилітньої історії Бібліотеки, можна назвати кілька десятків імен бібліотекарів, які внесли свій вагомий вклад в її розвиток. Вони на це заслуговують. Це директори – Д. Д. Сас, Л. І. Качалко, П. О. Гаврилко, О. О. Стоколос, Д. О. Вдовін, П. Ф. Распопін, О. П. Пудсакуліч, Л. З. Григаш. Під час їх каденцій доводилось боротись з багатьма труднощами, що були пов'язані і з політикою держави, і матеріальними нестатками, і відсутністю уваги влади до проблем бібліотеки.

Заступники директора – Марія Дулка, Іван Кірячок, Нінель Коростильова, Галина Сторожук, Олена Кас'яненко, Валентина Лехцер, Оксана Дурунда, Галина Ковальчук, Олена Канюка, Ольга Дзуровчик. Саме вони займались стратегією розвитку різних напрямів діяльності бібліотеки, що, як показало життя, була доволі успішною.

Історик за спеціальністю Володимир Неточасєв започаткував у публічних бібліотеках області бібліотечне краєзнавство. Марія Рушак очолила новостворений відділ краєзнавчої літератури. Тамара Васильєва об'єднала навколо „Календаря краєзнавчих пам'ятних дат” наукову та мистецьку еліту краю. Марія Івашко була незмінною ведучою багатьох літературно-мистецьких акцій. Пірошка Гадар стала організатором системи обслуговування національних меншин. Олена Бардош була одним з найдосвідчених організаторів служби МБА. Віра Губіна створила дієву і ефективну методичну службу. Ганна Місєвра та Ганна Бобоніч багато років опікувались питаннями формування фондів та організації каталогів. Цей перелік нескінченний... .

Вихованців Бібліотеки охоче запрошують працювати в інших бібліотеках та організаціях. До прикладу, Васирина Годам очолювала базову бібліотеку профспілок області, Віра Губіна – обласну бібліотеку для юнацтва, Галина Сторожук – обласну медичну наукову бібліотеку, Любов Герцег – Перечинську району централізовану бібліотечну систему; Марія Івашко та Надія Панчук займали посаду заступника директора з наукової роботи в обласній бібліотеці для юнацтва; Валентина Лехцер очолювала методичну службу в науковій бібліотеці УЖНУ, а пізніше – займала посаду головного спеціаліста управління культури облдержадміністрації, на цій посаді сьогодні працює Оксана Дурунда і т. д.

Закріплюючи позитивний імідж, що набула за минулі роки, Бібліотека постійно дбає і про те, щоб його віддзеркалювала і поведінка кожного з працюючих сьогодні членів колективу. Вважаємо, що колектив кваліфікований і досвідчений. Адже цим питанням приділяється багато уваги.

По-перше: в Бібліотеці існує практика відбору кадрів через тісні зв'язки з Ужгородським коледжем культури і мистецтв. З 1990 року Бібліотека приймає в колектив його випускників і є постійною базою їх виробничої практики. Підсумки практики підводяться публічно, на розширеному засіданні дирекції, що сприяє більш серйозному ставленню студентів до виконання практичних завдань, їх особистої відповідальності та авторитету. Студенти всіх курсів беруть активну участь у проведенні просвітницьких заходів, що проводить Бібліотека. Під час розподілу випускників враховуються рекомендації викладачів. Директор Бібліотеки багато років була головою державної екзаменаційної комісії на випускних іспитах, що також сприяло виявленню справді талановитих майбутніх бібліотекарів.

Усвідомлюючи необхідність поповнення кадрового складу випускниками, фахова освіта яких носить випереджувальний характер, тобто таких, яким доведеться працювати з будь-якими технічними засобами і програмним забезпеченням, що будуть впроваджуватись завтра, бібліотека організувала для викладачів бібліотечного відділення Ужгородського коледжу культури і мистецтв курс навчання з впровадження новітніх технологій на базі регіонального тренінгового центру, створеного за програмою „Бібліоміст”.

Бібліотека плідно працювала з цикловою комісією бібліотечних дисциплін, яку багато років очолювала Г. Г. Черевко (на сьогодні – М. М. Гомоляк) і яка постійно цікавилась змінами в бібліотечній справі, відвідувала обласні семінари та включала до навчальних програм інноваційні елементи, що також сприяло швидшій адаптації випускників на їх першому робочому місці.

Під час відбору випускнику ставиться умова обов'язкового здобуття повної вищої освіти.

Цьому сприяла і багаторічна діяльність Ужгородського факультету КНУКІМ (ініціаторами відкриття якого були колишні начальник управління культури В. С. Габорець та директор коледжу культури і мистецтв М. М. Митровка). За рахунок цього в бібліотеках області значно збільшилась кількість працівників з вищою спеціальною освітою. Це засвідчує статистика. В Бібліотеці з повною вищою за фахом освітою працювали на 01. 01. 1991 року – 49,2%; на 2000 – 71,3%; на 2010 – 83,2%; на 2015 – 86,5%.

На 01. 12. 2015 року в Бібліотеці нараховується 84 штатні одиниці. З них: бібліотечних фахівців – 73,5; господарська служба налічує 9 од. (прибиральниці, гардеробники, техніки), бухгалтерська служба – 2,5 од.

У штаті є посада головного інженера, який займається виключно обслуговуванням оргтехніки (якої на сьогодні досить багато, більшість – вже відпрацювала свій ресурс і потребує постійного нагляду).

Майже всі працівники мають спеціальну бібліотечну освіту, тобто – 93,8%. Виключення складають п'ять бібліотекарів відділу інформаційних технологій та електронних ресурсів. На жаль, в штаті бракує фахівців АТ, адже заробітні плати справжніх фахівців не влаштовують, а на доплати і надбавки (за „вислугу років” та „особливі умови”) вони права не мають. Тому бібліотекарі змушені і навчати користувачів комп'ютерної грамотності, і виконувати роботу програмістів та консультантів Інтернет-центру. Тому серед них є люди з вищою освітою різних галузей народного господарства, але із знаннями і досвідом роботи з новітніми інформаційними технологіями.

Всі посади керівників (у т. ч структурних підрозділів) займають фахівці з повною вищою освітою відповідного напрямку, згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик. 12 чол. (16,3%) мають середню спеціальну освіту, з них 8 – з великим бібліотечним стажем, які навчатися вже не будуть з різних причин (за станом здоров'я, віком і т. п.), 4 чол. здобувають повну вищу освіту на III-IV курсах вишів.

По-друге: в Бібліотеці прийнято практику розподіляти по відділах працівників різних за стажем (тобто досвідом роботи), та віком (тобто життєвим досвідом), що сприяє вихованню молодих фахівців, передавання їм досвіду та збереженню традицій, які склались в колективі. Вони проходять стажування на всіх ділянках бібліотеки, під час якого досвідчені працівники визначають ступінь їх підготовки, інтерес до певної діяльності і, по можливості, призначаються в той відділ, де і молодому фахівцю, і бібліотеці буде найбільше користі. Саме тому колектив активний, веселий і креативний!

На сьогодні працюють фахівці зі **стажем** до 3-х років – 10; від 3-х до 10 років – 11; від 10 до 20 років – 19; понад 20 років – 30;

за віком: до 30 років – 23, у т. ч. троє з них очолюють відділи (науково-методичний, зберігання бібліотечних фондів та краєзнавства); від 30 до 45 років – 27; від 45 до 60 років – 15; понад 60 років (тобто працюючих пенсіонерів) – 9.

Але, проблемою видів трудової діяльності інформаційної індустрії, до якої належить і бібліотечна, є старіння як кадрового складу, так і професійних знань, набутих під час навчання у вишах, і тому постійне поновлення фахових знань є безперечною умовою професіоналізму працівника.

В Бібліотеці розроблено (спільно з обласною бібліотекою для дітей та юнацтва) „Положення про систему підвищення фахової компетентності бібліотечних працівників області”. Окремим розділом „Положення” є програма занять для працівників Бібліотеки „Фаховий орієнтир”.

Для досягнення більшої ефективності занять з підвищення професійної майстерності фахівців різних за освітою, стажем роботи, посадою, завданнями, визначеними персональними посадовими інструкціями, всі працівники поділяються на декілька категорій:

1. Працівники, що мають фахову освіту:

- завідувачі структурних підрозділів, головні спеціалісти;
- провідні фахівці з кваліфікацією „бакалавр”, „спеціаліст”, „магістр”;
- фахівці II-I категорій з кваліфікацією „молодший спеціаліст” та новопризначені в бібліотеку або переведені на іншу посаду працівники;

2. Працівники, що займають посади бібліотечних фахівців, але не мають спеціальної фахової освіти.

Забезпечення дієвості системи безперервної освіти, мотивації до відвідування занять з підвищення кваліфікації досягається обов'язковою активною участю в їх організації і проведенні всіх бібліотечних працівників, без винятку.

Програма занять передбачає лекції, презентації, повідомлення, практичні заняття і, звичайно, інтерактивні форми навчання, тренінги в РТЦ тощо. До підготовки усних і письмових консультацій, повідомлень, оглядів, методико-бібліографічних матеріалів, розробки домашніх завдань і т. ін. залучаються завідувачі всіх структурних підрозділів Бібліотеки в якості модераторів. Це також сприяє їх самоосвіті, спонукає систематично знайомитись з досвідом колег провідних бібліотек України та формулювати пропозиції щодо запозичення нових підходів до вирішення певних проблем. До речі, тематику та форми самоосвіти обирає кожний працівник самостійно. Багато нового і цікавого модератори знаходять у матеріалах квітневої конференції „Бібліотека і книга в контексті часу”, яку щороку ініціює НПБУ (ген. директор – Т. І. Вилегжаніна); використовують спеціалісти і методичні матеріали та публікації фахової періодики, доповіді і повідомлення конференцій, які проводять наші колеги ОУНБ – Дніпропетровська (директор – Н. М. Титова), Вінницькі (директор – Н. І. Морозова), Миколаєва (Н. Ф. Богза), Кіровограда (О. М. Гаращенко), Луганська (І. П. Риб'янцева), Херсона (Н. І. Коротун) та ін.

Політика розвитку кадрового потенціалу в Бібліотеці не обмежується лише підвищенням фахового рівня персоналу. Велика увага приділяється саме питанням виховання колективу, формування почуття співпричетності кожного працівника до загальної справи, тобто „відчуття єдиної команди”.

Основним документом, що регламентує щоденну роботу колективу, є ретельно розроблені „Правила внутрішнього трудового розпорядку”, які коректуються відповідно до вимог сьогодення. „Правила”, „Положення про відділ”, персональні „Посадові обов'язки” не лише визначають права і обов'язки адміністрації та працівників, а чітко регламентують організацію виробничого процесу Бібліотеки, встановлюють взаємозв'язки та взаємозалежність структурних підрозділів, а також взаємозамінність кожного працівника. Ці документи спрямовані на забезпечення якісного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування населення; мають сприяти вихованню працівників у дусі сумлінного ставлення до праці, подальшого зміцнення трудової дисципліни, організації праці на науковій основі, раціонального використання робочого часу, забезпечення високої якості виконуваних робіт, створення в колективі ділової, сприятливої атмосфери.

У цій справі адміністрації велику допомогу надає профспілковий комітет (голова Гопко І. А.), який докладає всіх можливих зусиль щодо збереження та розвитку давніх традицій, що склались в колективі роками. Діяльність профспілкової організації та її активу була спрямована:

- по-перше, на розвиток всіх виробничих процесів Бібліотеки; навчання колективу новітнім технологіям; зростання іміджу Бібліотеки і бібліотекарів в суспільстві;
- по-друге, створенню здорової морально-психологічної атмосфери в колективі, що, в свою чергу, передбачає охорону праці та соціальний захист працівників; розвиток та задоволення інтересів членів профспілки; організацію спільного дозвілля.

Одним з напрямів організації діяльності профспілкової організації є участь в управлінській діяльності, тобто організації самоврядування трудового колективу. Основою для цього є Колективний договір між адміністрацією та органом, що представляє трудовий колектив (Профком). За основу під час розробки беруться основні положення „Кодексу законів про працю в Україні”, законодавчі та нормативно-правові акти в галузі бібліотечної справи та оплати праці, Статут Бібліотеки. Щорічно, відповідно до вимог часу та змін в законодавстві, до Колективного договору вносяться зміни та доповнення. Саме цим документом визначаються соціальні гарантії працівників, основні заходи з створення та дотримання безпечних умов праці, її оплати та стимулювання.

Профком контролює дотримання правил ведення трудових книжок, своєчасне занесення записів до них щодо заохочень працівників, внесення змін кар'єрного росту.

З метою недопущення прийняття несправедливих рішень щодо визначення фахового рівня працівників, до складу атестаційної комісії включено голову профкому.

Колективний договір сприяє також регулюванню режиму роботи. Щороку профком складає Графік відпусток, враховуючи бажання та сімейні обставини працівників. До Колективного договору внесено додаткові (не передбачені законодавством) відпустки: 1 вересня (матерям та бабусям, діти яких йдуть до школи), 1 листопада (день пам'яті, коли люди йдуть до рідних на могили), дні весілля тощо. Таке рішення приймав колектив і в цей час відсутніх на робочому місці замінюють колеги.

Голова профкому бере участь у вирішенні питань морального та матеріального стимулювання праці: підписує погодження та прохання про висування працівників до відзначення подяками та грамотами вище стоячих організацій та погоджує накази директора на виплату премій. Всі стимулюючі виплати прописані в спеціальному „Положенні про встановлення доплат, надбавок та премій працівникам...”, тобто, забезпечується абсолютна гласність умов оплати праці, що створює атмосферу взаємоповаги і турботи про людину. Профком контролює також забезпечення своєчасної виплати заробітної плати. Працівники отримують всі визначені законодавством виплати: 50% за „особливі умови роботи”, відсотки за „вислугу років”, „знання іноземної мови”, компенсації випускникам коледжу за невикористану відпустку в розмірі місячної стипендії, премії до Всеукраїнського Дня бібліотек та за результатами року. Всі працівники отримували посадовий оклад на оздоровлення до відпустки, навіть в останні два важких роки отримали частину окладу матеріальної допомоги на вирішення побутових проблем. До речі, питанням побуту також приділяється певна увага. В Бібліотеці є мікрохвильова піч, холодильник, бойлер для нагрівання води тощо. Колектив забезпечений основними засобами, приладдям та матеріалами для праці.

Питання здоров'я працівників також хвилюють адміністрацію та актив профспілкової організації. З 2011 року в бібліотеці придбано тонометри для виміру тиску, цього року в Бібліотеку прийшли медики, провели опитування працівників щодо стану здоров'я, здійснили аналіз на холестерин, видали кожному рекомендації, крім того, бажаючи могли пройти процедуру аналізу крові на СНІД і т. ін. Під час загальної епідемії грипу всім працівникам видаються маски. Профком слідкує за дотриманням норм виробничої санітарії, контролює процеси дотримання адміністрацією законодавства щодо техніки безпеки. Щороку проводиться плановий та позаплановий інструктаж щодо техніки безпеки на робочих місцях.

З метою створення у колективі здорового морально-психологічного клімату чільне місце приділяється організації культурно-масової роботи. Щорічно сценарії святкування різних дат оновлюються, стають все змістовнішими. До них включаються проведення вечорів, різних концертів, змагань, конкурсів, організуються виставки творчості працівників та їх дітей, готуються стіннівки тощо. Це згуртовує колектив, сприяє розвитку його творчих можливостей. До прикладу, у 2012 році у дітей та онуків працівників Бібліотеки гостював Дід Мороз. Свято вдалося – діти брали участь в різних конкурсах, отримували подарунки біля ялинки. Мама та бабуся залишилися задоволені; святкування Нового 2013 року вилилося у костюмований бал, де в конкурсі на кращий карнавальний костюм взяла участь більшість членів колективу; всеукраїнський День бібліотек 2014 року колектив відзначав, підкоривши Говерлу, де організував пункт буккросингу. . .

Традиційною, під час Всеукраїнського Дня бібліотек є зустріч з ветеранами бібліотечної справи. Атмосфера таких зустрічей завжди зворушлива, емоційна, наповнена спогадами про те, що і як було в той час, коли вони були молодими. Завжди підкреслюється, що „історія починається не з нас”, і ми лише продовжуємо їх справу. Вважаємо, що це не лише данина людям, які присвятили своє життя Бібліотеці, але ще й виховний момент для працюючих сьогодні. Вони повинні знати, що їх в майбутньому тут також будуть з радістю чекати і в будні, і в свята.

Варто відмітити і такий маленький нюанс – досить часто наші „сімейні” свята разом з нами відмічають і керівники управління культури та обкому профспілки (Юрій Федорович Глеба, Іван Іванович Канюка, Оксана Степанівна Дурунда, Наталя Михайлівна Товтин). Це також додає авторитету колективу, піднімає його настрій та самооцінку.

В останні два роки активізувалась спортивно-оздоровча робота. Збірна команда Бібліотеки „Універсальні бійці” двічі брала участь в обласній галузевій спартакіаді працівників закладів та установ культури. Команда помітно вирізнялась від інших креативною формою – футболками з усім відомими значками на майках „Сучасна бібліотека” та „Я люблю бібліотеку”, а також своїм позитивним емоційним настроєм. Яскрава, активна, весела, галаслива команда привертала увагу усіх учасників та глядачів стадіонів!

Завдяки наявним сучасним комп’ютерним технологіям діяльність профспілкової організації стала більш доступною і яскравою. На стенді профорганізації, крім необхідних документів і оголошень, вміщуються фоторепортажі з найцікавіших подій у житті колективу, вітання з важливими для працівників подіями, об’яви щодо проведення акцій. Такий діловий куточок є у кожному відділі. У 2013 році за підсумками обласного галузевого огляду-конкурсу на кращу первинну профспілкову організацію, у номінації з кількістю понад 40 членів профспілки, саме організація Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка зайняла I місце. Її нагороджено Грамотою ЦК профспілки працівників культури України і грошовою премією.

Спільна діяльність адміністрації та профкому дає свої наслідки:

- протягом вже багатьох років в колективі (жіночому!) немає гучних конфліктів, скарг і розбірок;
- безболісно пройшла зміна керівника Бібліотеки, тобто завдяки створеному нормальному морально-психологічному клімату колектив обрав достойну людину, і нам не дістався чийсь „ставленик”;
- в Бібліотеці працює дружний, креативний, успішний колектив, здатний сприймати і втілювати в життя нове – технології, інтерактивні форми роботи і відпочинку.

Крім роботи власне на колектив, Бібліотека як методичний центр разом з колегами Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва, намагається створити дієву об’єднану команду керівників та методистів центральних районних бібліотек. При цьому використовується весь інструментарій організаційної та науково-методичної діяльності (соціологічні дослідження, вивчення та забезпечення фахових інформаційних потреб, підвищення рівня професійної компетенції, огляди-конкурси тощо).

Особливу роль у згуртуванні колективу мають щорічна дводенна „Школа керівника” та спільні семінари-тренінги, що кожного разу проводяться на базі одного з районів. Бажання показати себе і свій колектив колегам сприяє підвищенню рівня діяльності приймаючої сторони і появи почуття вдячності та гордості за колег – учасникам.

Важливе тут не тільки постійне підвищення кваліфікації бібліотекарів, мобільність їх знань, але й стан згуртованості колективу, готовність обстоювати його корпоративні інтереси. Такі якості, як показує досвід, набуваються як у процесі спільних дій, так і в організації неформальних акцій, свят, пам’ятних подій. Саме тому планом кожної „Школи” передбачається „культурна програма” (виїзд на природу, дружня вечеря, „вечірні посиденьки” в готелі тощо).

В області лише 13 районних та 4 міських центральних бібліотек. Колектив директорів та методистів в основному сталий. Нові фахівці, що з’являються, обов’язково потрапляють в „зону уваги” методичних центрів, з ними більш предметно працюють методисти, допомагаючи швидше стати „своїм у команді”.

Одним з напрямів своєї діяльності Бібліотека визначила збереження для історії імен тих, хто присвятив своє життя бібліотеці. Адже якщо наші бібліотеки ще живі, до того ж не всі втратили свою привабливість для людей, значить, частина бібліотекарів і справді володіли і володіють унікальними якостями, що дозволяють не лише вижити бібліотекам, але й розвиватись.

Етапним у цьому плані було видання ювілейного довідника „Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності” (2000). Схвально зустрінутий громадськістю Закарпаття та бібліотечними фахівцями України як перше видання такого плану, цей довідник вмістив історичні та довідкові матеріали про діяльність бібліотек Закарпаття від появи перших бібліотек до кінця ХХ століття. Крім відомостей про бібліотечні установи області, видання збагачене великою кількістю фотографій, персоналіями осіб, які багато зробили для розвитку бібліотечної справи у краї,

залишили помітний слід у вдячній пам'яті читачів. Частина цих імен повернуто історії культури Закарпаття після тривалого забуття, інші введено в науковий обіг вперше.

Популярність цього видання спонукало нас на розвиток цієї ідеї, і через 10 років з'явилась яскрава, кольорова книга „Закарпатська ОУНБ в особах”. Про діяльність бібліотеки розповідають фотографії в розділах „Культурно-просвітницькі акції”, „Преса і телебачення дружать з нами „домами”, „Разом шукаємо відповіді на питання доби...”, „Ми відкриваємо світ, світ відкриває нас”, „Змінюємо, вдосконалюємо, рекомендуємо...”, „Труднощі долаємо весело, до святкування ставимося серйозно”. Але більша частина видання розповідає про людей, вірніше – люди розповідають про себе і свій шлях у професію. До автобіографії директор додавала кілька слів чи речень щодо ділових або людських якостей працівника. Крім фотографії кожної особи (не важливо, яку посаду займає) подано гумористичну присвяту, яка дуже точно визначає саме їй притаманні риси характеру.

Всі видання, що вийшли друком за останні 15 років, добре ілюстровані фотографіями та подають короткі відомості про бібліотекарів не лише нашої Бібліотеки, а й колег з інших бібліотек України (‘Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства’) та області („Бібліотеки Закарпаття в добу перемін”, інформаційні бюлетні „У нас в бібліотеках” та серії „Бібліо-клас”, покажчик „Портрет словом” та ін.)

„... бібліотекарі щодня роблять ту справу, яку не зроблять ні бізнесмени, ні економісти, ні політики – зберігають інформаційну спадщину суспільства, пам'ять народу, тобто зберігають і передають нащадкам найцінніше – його духовність”. І не випадково, започатковану Бібліотекою нову серію „Культура краю в особах” відкривають видання, присвячені саме бібліотекарям – Надії Панчук та Людмилі Григаш.

Підсумовуючи все вище наведене, варто відзначити, що наслідком зусиль Бібліотеки щодо формування колективу стала справді успішна її діяльність.

Сьогодні в Бібліотеці відбуваються принципові зміни бібліотечної ідеології та праці, пов'язані з широким впровадженням нових комунікаційних мереж, трансформації її в інформаційний центр; сприймання фахівцями технічних та технологічних досягнень як збільшення її сутнісних можливостей. Бібліотека переорієнтовує свою діяльність на інформаційні потреби, запити нових груп читачів: підприємців, спеціалістів у сфері бізнесу, реклами, менеджменту, студентів нових типів навчальних закладів, представників політичних партій, владних структур, безробітних, вимушено переселених осіб зі Сходу України і т. п., а також соціальну спрямованість інформації.

Інноваційна діяльність Бібліотеки є пріоритетним напрямком, ефективним засобом створення якісно нових бібліотечних послуг, підвищення її ролі та іміджу в суспільстві.

Але Бібліотека не змінює основні принципи: ставлення до користувача як до центральної постаті; надання першорядного значення гуманітарній складовій діяльності.

Бібліотека сьогодні визнана громадськістю міста, авторитетна в області, znana в Україні, адже, де панує атмосфера доброзичливості та співпраці, там з'являються і нові ідеї.

Використані джерела:

1. Живемо дружно, працюємо успішно : (з практики роботи первин. профспілк. орг. Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка) / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка, Первин. профспілк. орг. Закарпат. обл. універс. наук. б-ки ім. Ф. Потушняка ; уклад. І. А. Гопко ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород, 2013. – 24 с. : фот. кольор.
2. Інтерактивні технології навчання у системі професійного розвитку бібліотечних працівників: методика та рекомендації з використання / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад. Г. Д. Ковальчук. – Х., 2012. – С. 4-32.
3. Козлова, В. А. Бібліотека сучасного суспільства: формування інноваційної політики / В. А. Козлова // Бібліотечна орбіта Кіровоградщини : зб. ст. – Вип. 5 / Обл. універс. наук. б-ка ім. Д. І. Чижевського ; упоряд. : В. А. Козлова. – Кіровоград, 2012. – С. 14-19.

РЕКОМЕНДАЦІЇ „круглого столу”

„БІБЛІОТЕКИ ЗАКАРПАТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА НОВІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ”

„Круглий стіл” відмічає, що бібліотеки області, співпрацюючи з усіма категоріями соціуму, поступово стають центрами місцевих громад, а бібліотечні працівники – фахівцями, від яких залежить освітній, культурний та інформаційно-технологічний рівень громадян. Пріоритетним напрямком їх діяльності має стати забезпечення високого рівня бібліотечного обслуговування населення, запровадження інновацій у практику діяльності бібліотек, використання інформаційних технологій, сприяння розвитку місцевих громад та соціального партнерства.

З метою реалізації бібліотечних пріоритетів і подальшого удосконалення діяльності бібліотек області учасники „круглого столу” рекомендують:

– в умовах адміністративно-територіальної реформи, що має відбутися в країні, домогтись створення оптимальної мережі бібліотек області, що забезпечуватиме повноцінне інформаційно-бібліотечне обслуговування населення, гарантуватиме конституційні права громадян на вільний доступ до інформації, залучення до цінностей української та світової культури, практичних і фундаментальних знань, а також збереження національної культурної спадщини, що акумулюється в бібліотеках;

– для запобігання невиправданого (безпідставного) скорочення бібліотек, особливо в сільській місцевості, керівникам бібліотек, методичним службам усіх рівнів вивчити та проаналізувати питання щодо організації бібліотечного обслуговування в кожному населеному пункті, здійснювати інформаційну та методичну підтримку органів влади під час прийняття рішень;

– з метою забезпечення доступу мешканців малонаселених та важкодоступних населених пунктів до інформації, знань та культурних надбань людства, в разі відсутності або закриття стаціонарної бібліотеки активно використовувати нестаціонарне обслуговування – як його традиційних, так і нових форм, пристосованих до особливостей кожного населеного пункту, адаптованих до сучасних потреб та інтересів громади, зокрема мобільні бібліотеки (бібліобуси), оснащені відповідним обладнанням, доступом до Інтернету, книгами, періодичними та електронними виданнями;

– сприяти створенню поінформованого, розвиненого, демократичного суспільства, допомагати населенню області реалізовувати свої можливості у процесі навчання, набуття професії, самоосвіти, вирішення своїх соціально-побутових проблем за допомогою надання інформації;

– орієнтуватись на проблеми, які турбують громадськість і надавати інформацію, що сприяла б їхньому розв'язанню, активно реагувати на всі події, що відбуваються в області внаслідок соціальних, економічних чи демографічних змін;

– використовуючи весь спектр сучасних можливостей бібліотек, активізувати патріотичне спрямування культурно-просвітницьких акцій та інформаційної діяльності;

– у зв'язку з подіями на сході України звернути особливу увагу на обслуговування воїнів-учасників АТО та вимушено переселених осіб;

– підвищити ефективність використання бібліотечних ресурсів. Домогтись налагодження планового поповнення бібліотечних фондів новими книгами, періодичними та електронними виданнями;

– вважати інноваційну діяльність бібліотек області пріоритетним напрямком, ефективним засобом створення якісно нових бібліотечних послуг, формування читацьких уподобань, підвищення ролі та іміджу бібліотеки в суспільстві. Проектну діяльність вважати стратегічним ресурсом інноваційної діяльності бібліотек;

– впроваджувати нові інформаційні технології у бібліотечно-інформаційне обслуговування населення. Сприяти підвищенню рівня його інформаційної та комп'ютерної грамотності;

– розвивати систему безперервної бібліотечно-інформаційної освіти, що забезпечує комплексне оновлення професійних знань, умінь і навичок бібліотечних кадрів за допомогою систематичного підвищення їх кваліфікації та перепідготовки з актуальних напрямків модернізації бібліотечної справи. Домогтись збільшення кількості бібліотечних працівників області з повною вищою освітою; вважати одним із пріоритетних напрямів кадрової політики роботу з молодими спеціалістами. Забезпечувати правовий захист молодих спеціалістів. Розширювати форми і види стимулювання, соціальної підтримки молодих спеціалістів;

– зміцнити матеріально-технічну базу бібліотек. Створити нормативні умови для організації та збереження бібліотечних фондів. Оновити бібліотечне обладнання сучасними меблями, комп'ютерною та мультимедійною технікою, доступом до мережі Інтернет.

Відділ формування фондів:

*Олександра Вавіліна (пр. б-кар), Іванна Веселовська (зав. від.), Ганна Каменця (б-кар І к.),
Оксана Бідзіля (зав. сект.), Вікторія Гнетило (б-кар)*

Відділ каталогізування:

*Марина Даруда (б-граф І к.), Ганна Озимок (пр. б-кар). Валентина Галаговець (зав. від.),
Наталя Свистак (пр. б-кар), Мар'яна Куліс (б-кар І к.), Ірина Гопко (гол. б-граф)*

Відділ зберігання бібліотечного фонду:

*Рената Ференцик (б-кар І к.), Ганна Корчинська (пр. б-кар), Руслана Пересоляк (пр. б-кар),
Любов Толстова (зав. від.), Наталя Головня (пр.б-граф)*

Відділ наукової інформації та бібліографії:

*Тетяна Балаж (пр. б-граф), Віталія Стрічик (пр.б-кар), Марія Гумен (зав. від.),
Лариса Філіп (б-граф), Маргарита Бадида (гол. б-граф), Людмила Савко (зав. сект.)*

Відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів:

*1 ряд: Василь Пойда (б-кар І к.), Дмитро Гарагонич (б-кар ІІ к.),
2 ряд: Влад Ішенін (гол. інжен.), Сергій Коваленко (б-кар ІІ к.), Надія Яблонська (зав. від.),
Павло Дурунда та Віктор Грігаиш (б-карі)*

Відділ обслуговування /читальна зала/:

*Марія Бобонич (пр. б-кар), Лариса Барна (пр. б-граф), Мар'яна Грігаиш (зав. від.),
Марина Ніршберг (пр. б-кар), Євгенія Напуда (гол. б-граф), Людмила Бобик (б-кар І к.),
Віталія Кодриш (пр. б-кар)*

Відділ документів іноземними мовами:

*Єва Слущька (гол. б-граф), Ілона Горват (зав.від.), Вікторія Дзуровчик (б-кар),
Іванна Фофлак (пр. б-кар), Регіна Горват (б-граф), Чоба Горват (пр. б-граф)*

Сектор обліку користувачів:

Оксана Черненко (пр. б-кар), Мар'яна Сверлович (зав. сект.), Алла Годя (пр. б-кар)

Відділ краєзнавства:

*Оксана Дувалка (б-кар II к.), Олександра Шмайда (б-граф II к.), Лариса Падяк (пр. б-граф),
Наталя Смільгіна (б-кар I к.), Ганна Ростецька (в. о. зав. від.), Наталя Козак (б-граф)*

Науково-методичний відділ:

*Оксана Січ (зав. від.), Валентина Лехцер (гол. б-кар-соціолог), Анастасія Біган (метод. II к.),
Надія Панчук (гол. редактор)*

Відділ художньої літератури:

Наталя Волошина (гол. б-кар), Наталя Міллер (пр. б-кар), Ольга Маринець (пр. б-кар), Оксана Шляхта (зав. від.), Анжеліка Машикаринець-Бутко (пр. б-кар)

Господарська служба (техпрацівники):

*1 ряд: Катерина Павлина, Надія Карбованець;
2 ряд: Людмила Дарчук, Ганна Місевра, Марія Мацола;
3 ряд: Михайло Іванов, Михайло Яблонський*

Адміністрація:

*Христина Шкода (заст. дир. з АГЧ), Ольга Дзуровчик (заст. дир. з наук. роботи),
Олена Канюка (директор), Людмила Григаши (уч. секрет.),
Галина Ковальчук (заст. дир. з інформатизації)*

Бухгалтерська служба:

*Ганна Синько (гол. бухг.), Ганна Вакерич (пр. бухгалтер),
Оксана Стародубцева (пр. бухгалтер)*

Контакт директора та профкому – встановлено!

Дідові Морозові було нелегко, але заступники директора погодились на нічю

На антиселфінгу відміtilись і куратор програми “Бібліоміст” Андрій Вишняк ... і заступник начальника управління культури Іван Канюка

І бігаємо, і стрибаємо, і в шахмати граємо...

ВІД ШАНУВАЛЬНИКІВ З БАГАТОРІЧНИМ ЧИТАЦЬКИМ СТАЖЕМ

Оповідь бібліотечної берези

(Історія докомп'ютерної доби)

Цьогоріч на самому вершечку берези, що заглядає у вікна бібліотеки, звила гніздо со- рока. За народним повір'ям — до перемін. Та схоже, що ця неперевершена інформаторка пта- шиного царства просто зорієнтувалася, де перемін та свіжої інформації найбільше. Окрім того, сорока, напевно, вміє якимось, тільки їй відомими способами, зчитувати інформацію з берези- старожила бібліотечного скверика. А береза — ровесниця переселення нашої бібліотеки у цю будову, може розповісти багато.

Коли береза ще була врівень з вікнами першого поверху, бібліотека жила тихим, розміре- ним життям, хоч деколи й називалась вогнищем культури. Тодішній директор дуже любив тишу — і не тільки в читальній залі, а бібліотекарів волів бачити у похмурозелених сатинових халатах — так йому легше було відрізнити їх від читачів. Слово “бібліотекар” не вживалося без слова “скромний”. Частіше від цього слова вживались тільки цитати з класиків марксизму-ленінізму. То ж не дивно, що, за невеликим винятком, надовго затримувались у колективі або й справді не- вдахи, або ті, кого якийсь пункт біографії чи стан здоров'я не пускав на університетську кафедру або в яесь інше “нескромне” місце.

Ледь дорівнявшись до вікон другого поверху, береза інколи намагалась звернути на себе увагу немолодого чоловіка в окулярах. Він і справді деколи відпочивав поглядом на химерному переплетенні гілок — чи то щось згадуючи, чи навпаки, намагаючись щось забути. Йому, тала- новитому історичу, людині, що дивом перейшла всі тунелі безпритульності і пекельні кола війни, а пізніше — безжальний прес ідеологічно-бюрократичної м ашини, не втративши живу душу, не схиблену наукову логіку і природну допитливість, було що і згадати, і забути. А бібліотеці від кандидата історичних наук Володимира Неточаєва лишився у спадок впорядко- ваний ним зведений краєзнавчий каталог.

Ритм життя тим часом прискорювався. Недовга відлига 60-х років привела до бібліотеки допитливих фізиків і емоційних ліриків — стали цікавими “товсті” літературні журнали, виступи письменників.

70-і роки запам'ятались березі словами “централізація”, “творами Леоніда Іллча Брежнєва “Мала земля”, “Цілина”, “Відродження”, які на відміну від “товстих” журналів ніхто не поспі- шав читати, зате гумористичні здібності під час кампанії їх вивчення відточувались бездоганно. Стільки анекдотів наслухалась тоді береза! Анекдоти деколи доповнювались живими спогада- ми старших ужгородців, яким начальник політвідділу 18-ої армії Леонід Брежнєв запам'ятався справжнім життєлюбом, шанувальником місцевої палинки і ужгородських красунь.

Потім була “п'ятирічка пишних похоронів” початку 80-х. “Жити стало не краще, але — ве- селіше”, — жартували дотепники.

“Перебудова” другої половини 80-х на своєму піку спричинила справжній читацький бум. Читачами бібліотеки ставали й ті, хто навіть “Перець” не переглядав. Отоді бібліотекарів нарешті перестали називати скромними. Років десять перед тим береза чула, як одній бібліотекарці сказали: “Ви працюєте в бібліотеці? Як я вам співчуваю!” У кінці ж 80-х уваги бібліотекарів домагались стоматологи і аспіранти, начальники жеків і навіть продавці м'ясних відділів продовольчих магазинів. Не обходилося без курйозів, бо новоявлені читачі безбожно плутали прізвища популярних авторів, назви творів... Приходить у відділ міського абонементу енергійний молодик і просить: “Дайте мені “Ха-Ха века”! Хвилинка заминка і працівниці абонементу допомагає інтуїція — він просить популярний тоді журнал “ХХ-й ВЕК”! Або ж, бабуся з пореволуційних емігрантів несміливо питає: “Есть у вас последние черты Распутина?” І знову інтуїція допомагає бібліотекарю — старенька, видно, хоче прочитати “У последней черты” В. Пикуля, де головний герой — Григорій Распутін.

Читачі у перебудовні часи запрагли спілкування, тож почали пробиватись перші паростки читацьких клубів, які на повну силу розгорнулись пізніше. Розцвів міжбібліотечний абонемент. Досвід його завідувачки Олени Бардош приїжджали вивчати не тільки з інших областей України, але й з Республіканської бібліотеки Латвії.

А взимку 1989 року в бібліотеці трапилася весна — доля послала нового директора — жінку, в якій поєдналися фахові знання з талантом керівника. Цей, талант, як відомо, зустрічається рідко, навіть рідше, ніж баритон отого співака, що примушує дрижати березові листочки.

Отоді почалося... Між іншим, з підвалів книгосховища, які час від часу підтоплювали ґрунтові води. От коли згодились давні похмурі халати в комплекті з “чорнобильськими” масками!

Загартований підвалами колектив не розгубився і в бідні та неспокійні 90-і. Зарплата бібліотекарів, що й так нагадувала здачу, або затримувалась, або з ініціативи тодішнього керівника області і бізнесмена за покликанням, виплачувалась бартером — підмоклим цукром чи перестарілими макаронами. Витримали ті, хто вже відчув смак роботи в команді.

Книжковий фонд, що без достойного поповнення старів на очах, вже не міг зацікавити заклопотаних своїми проблемами ужгородців, для яких після зупинки найбільших підприємств головним стали пошуки роботи чи засобів існування. Але місцева періодика повертала із забуття чи й небуття імена видатних особистостей краю, ужгородська еліта охоче відповідала на запрошення краєзнавчого клубу “Біля витоків”, на прохання допомогти зібрати потрібні матеріали, врешті, просто поспілкуватись у “Літературній вітальні”, у випусках “Альманаху цікавих зустрічей”.

Для багатьох читачів стали відкриттям літературно-музичні вечори, присвячені Василю Довговичу, Петру Лодію, Івану Орлаю, Петру Лінтуру, Василю Гренджі-Донському, Федору Потушняку — вони повертали історичну пам'ять, піднімаючи цілі пласти давньої і недавньої історії, літератури та народної культури.

У поважних читачів увійшли в моду візитні картки. Візитною карткою бібліотеки ставали її бібліографічні видання: “о. Анатолій Кралицький” (1994), “Літературне Закарпаття у ХХ столітті” (1995), “Олександр Духнович” (1995), а їх презентації — подіями, що збирали у читальну залу письменників, науковців, журналістів. Не менш цікавими подіями ставали традиційні, але нетрадиційно організовані книжкові виставки. Так, на виставку “Національний банк України: вчора, сьогодні, завтра”, були запрошені представники банків Ужгорода, літературу та ксерокопії документів запозичено від обласного управління Національного банку України, а презентувала виставку фахівець банківської справи, представник цього банку. Виставка “Пером і пензлем”, організована до ювілею популярного письменника і самодіяльного художника Володимира Ладижця, запам'яталась фотографіями, картинами, документами з домашнього архіву родини письменника.

Здружила читацький актив виставка творчості читачів — рушників, писанок, картин. Оригінальне художнє оформлення та ретельно підібрана література зробили її справжньою культурною акцією, а відділу краєзнавчої літератури залишилися подаровані авторами рушники, вази, тарілі, що відтоді використовуються при організації різних культурно-просвітницьких заходів.

У народі кажуть “Навчить біда ворожити”. Бібліотекарів біда навчила дружити і при цьому поповнювати книжкові фонди та запроваджувати платні послуги. Першою ластівкою була Всеукраїнська акція “Видавництва і бібліотеки — читачам Закарпаття”, організована міжнародним фондом “Відродження” та українсько-американським доброчинним фондом “Сейбр-Світло” у відповідь на листи обласних бібліотек Закарпаття після руйнівної повені 1998 року, від якої постраждало 50 бібліотек області, в тому числі й книгосховище обласної універсальної наукової бібліотеки.

Платні послуги починалися з інформації на платній основі відділів облдержадміністрації, міської ради, Карпатського митного територіального управління, швейної фабрики, фірм “Ореол”, “Квант” та запровадження “нічного абонементу”. Тепер “нічним абонементом” залюбки користуються студенти, як і скануванням та ксерокопіюванням матеріалів з фондів, зріс попит на підготовку бібліографії та довідок на замовлення, систематизацію версток видавництвам, а перелік платних та безкоштовних послуг має стійку тенденцію до розширення.

Бібліотечна береза, дорівнявшись третього поверху, підглянувши в енциклопедії, певно щось розвідала і про парадокси часу, і про теорію нумерології від дідуся Піфагора — недарма ж вона нарощує на стовбурі кільця різної товщини, видко, і для неї час тече з різною швидкістю. В усякому випадку, вона запримітила, що для бібліотеки у новому столітті час таки пришвидшив свою течію. І, головне, друзів побільшало, відійшло у минуле слово “бартер”, зате прийшло — “спонсор”.

Першу скрипку тут зіграли... журналісти. Це вони зачепили громадськість за живе розповіддю про “загрозу скарбам обласної книгозбірні від води, мідних труб та ... електрики”. У цитаті — жодних метафор. Вода — ґрунтова, що піднімається з кожним наповненням Ужа, мідні труби — система опалення, якій минуло сорок років, а електромережа — її ровесниця.

Після того, як жодні владні двері, куди стукала директор бібліотеки, не зреагували, був відчайдушний крок — прес-конференція директора бібліотеки Асоціації журналістів-культурологів — на тему “Чи потрібна Ужгороду бібліотека XXI століття?” з екскурсією по бібліотеці. Не було в Ужгороді газети, телеканалу, які б не відгукнулись на бібліотечний “SOS”. Тоді бібліотеку навідали заінтриговані представники влади. Вони побачили не тільки те, що просило негайного ремонту, але й перші кроки інформатизації (завдяки участі у кількох конкурсах проєктів), розгорнуту видавничу діяльність і наповнення бібліотеки читачами. Довелось визнати — бібліотека з таким потенціалом Ужгороду і області потрібна, а допомога їй — необхідна.

На початку 2003 року за Програмою поповнення бібліотечних фондів обласних бібліотек, яку затвердила обласна рада, для ЗОУНБ вперше за 10 років було виділено 30 тисяч грн. на придбання книг. У січні цього ж року, Року культури, за проєктом Посольства США урочисто відкрився Інтернет-центр. Готувати приміщення до цієї події допомагали і владні структури, і бізнесові кола.

Отоді для бібліотеки й почалось по-справжньому нове століття. Комп'ютеризація невідомо змінила якість і швидкість бібліотечних процесів, стала тією чарівною ниткою, що допомогла розплутати цілий клубок нерозв'язних проблем. Центру «Вікно в Америку» вдалось, до прикладу, перезнайти найбільш динамічну частину ужгородської молоді — учасників англійського клубу “English-speaking house” з тими, кому найбільше потрібна допомога в соціалізації та інтеграції в суспільство — вихованцями Часлівської спецшколи-інтернату. Капітальний

ремонт (завдяки солідним спонсорам та облдержадміністрації) зробив приміщення бібліотеки комфортним та привабливим. Бібліотечна береза почала стрімкіше рости, щоб зверху милуватись новим дахом з металочерепиці. А яких тільки гостей не зустрічала ця береза — відомих письменників та видавців з Києва та Львова, зі Словаччини та Польщі, навіть з американського міста Корваліс — побратима Ужгорода, якої музики наслухалась під час літературно-музичних вечорів та книжкових свят...

А коли почав працювати тренінговий центр програми “Бібліоміст”, береза усією кучерявою кроною збагнула, наскільки іншим став прилеглий до неї світ книгозбірні — динамічним, енергійним, здатним не губитися перед навалою проблем.

Для бібліотеки настала нова, комп’ютерна доба, яка виявила, що комп’ютер і книга можуть і вміють дружити, щоправда, при активній допомозі креативних бібліотекарів.

Але це вже інша, новітня історія.

Надія Панчук,

читач бібліотеки з 1965 р.

Закарпатській ОУНБ ім. Ф.Потушняка

Присвята
бібліотеці-ювілярці

“Фокстрот”, ліхтар, колись була аптека...
Аж раптом — дві сосни. Бібліотека!

Сосна не переносить газу й диму,
Там, далі лише покручі ростуть.
Чому ж оці мов купина неопалима?
Вони-бо — книгозбірню стережуть.

Бібліотеко! В аурі твоїй
Їм не страшні і спека й буревій.
Щасливиця: на всі роки і дні
Ти маєш дві сосни в туманному вікні.

Наталя Дяченко,

журналіст, читач і друг бібліотеки

Про морську глибину, дивнії перли та місце, де їх можна знайти

У часи мого дитинства в нашій родині книжок не водилося. Та й звідки їм було взятися, якщо у тата був один клас освіти, а в мами два. І нас двоє із сестрою, яких треба було вдягати, взувати, годувати і при цьому хату зводити. Хоча деякі дитячі книжки якимось дивним чином іноді таки траплялися. Чи мама їх купувала, чи від когось брали — далєбі не знаю. Чому це запам'ятав?

...Пора раннього літа. Неділя. Невеликий зелений моріжок перед побіленою старенькою хатою, а на тому моріжку сидить на табуреті тато і я на стільчику. У тата на носі окуляри, а на колінах дитяча книжечка і він, водячи попід рядком пальцем, голосно чи й не по складах читає. Сусід, проходячи двором, гукає.

— Стефане, не погуби літЕри! — Тато на мить зупиняється, посуває на лоба окуляри і відповідає.

— Вони на папері. Не погублю.

Я ж вражено дивлюся в книжечку і чекаю, що ті літЕри от-от зіб'ються в зграйку і чи то вниз зі сторінки чкурнуть, чи то вверх шугнуть. Але ж ні, нічого не відбувається і тато продовжує читати.

...У школу йшов, не знаючи ані однієї літери, але до Нового року буквар був вивчений, літери всі знайомі і після першого класу я пішов записуватися в бібліотеку. Як водилося у нашому селі в ті часи, бібліотека, школа середня і музична, пошта та й навіть окремі лікарняні відділення розташовувалися в добротних одно- а то й двоповерхових хатах. То згодом довідався, що в них справді жили люди, але після війни їх вивезли до Сибіру. Якраз через те, що й хати мали гарні та й газдами були не сугіршими.

Довіку пам'ятатиму свою першу бібліотечну книжечку — Петро Панч “Син Таращанського полку”. Тоді, після першого класу, не знаю навіщо мені її запропонували, бо то таки для першокласника завеличенька повість. А до того ж мені зовсім не вкладалися в голові білі й червоні. На свій сором я її не дочитав. Чим дуже потішив старшу сестру. Вона таки була певна, що я не дам собі ради. Подужав з якихось десять сторінок і запам'ятав лише хлопчика Василька і чомусь врізалось як наступали то червоні, то білі. У бібліотеці однак не забули розпитати про що йшлося в книжці. Мимрячи від сорому, я таки дещо переповів. То вже згодом взявся за ту повість Панча і таки довів справу до кінця.

Наступну книжку мені принесла сестра і це була повість про маленьку дівчинку Козетту. Теж згодом довідався, що це лише маленький уривок роману Віктора Гюго “Знедолені”. На превеликий жаль, Козетта була російською мовою і я спотикався на кожному другому слові, бо російські **и, ы, э, ь**, а ще **ё** виявилися для мене, семирічного, майже нездоланими бар'єрами. Так на перших рядках і закінчилося моє читання. Але вже тоді у мене склалася хибна думка, що в бібліотеці береш книжку і через певний час, вказаний у формулярі, віддаєш. І бібліотекарі тільки те й роблять, що дають і забирають. Отож, керуючись таким уявленням, тобто взяв і віддав, я буквально ковтав і більші, й менші книжки. Спершу казки народів СРСР (Господи, яка раритетна аббревіатура!), потім казки народів світу. Цілий стелаж осилив тих казок. А далі...

Є вислів **царське чаювання**. А я би застосував **царське книгочитання**, а може й **книгування**, бо ж не відразу беруться читати. Найперше книжку треба вподобати, а коли ти малий читач, то ще й потішитися ілюстраціями, врешті й дорослому цікаво роздивлятися рисунки. А тоді поринути з головою в глибини книжної мудрості. Таки мав велику рацію Іван Франко, кажучи:

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

Я таки пірнав з головою, особливо коли надходив вечір, а згодом заходилося на ніч. І не раз, і не двічі, а вкільканадцятьсотє вислуховував докори батьків.

— Не можна стільки читати! Ото в такого-то, називалося прізвище, з головою не було все гаразд через таке читання.

А я читав і, пірнаючи все глибше і глибше, відшукував дивнії перли книжкової мудрості. Та й шкода було книжку залишати на ніч саму, бо на час читання ми ніби ставали одним цілим: разом з головним героєм, звісно позитивним, я дивувався, захоплювався, потерпав, врешті приміряв до себе всі пригоди, випробування, вчинки та чини... Тепер же таким одним цілим стають з інтернетом, проте це зовсім не те, що книжка: велику мудрість там не знайдеш, дивного перла не завжди відшукаєш, здебільшого стаєш поверхухапайком. Не можу збагнути чому тепер у молодих така нехоть до читання. Хоча якщо згадати вислів Франка про морську глибину книг і труд пірнання, все стає зрозумілим.

Шкільні роки були найсолодшими для читання. На щастя, в нашій спершу сільській, а потім і міській бібліотеці був гарний книжковий фонд. Однак на той момент я не розумів посправжньому її ролі. То прийшло згодом, коли вступив до університету. Та ще до цього став сам купувати книжки і творити власну бібліотеку. Навіть була придбана невелика етажерка і першими на полицях з'явилися книжки вручені від імені дирекції школи за відмінне навчання. Навряд чи тепер так захочують. А шкода...

Бібліотечних розкошів я зажив у Львові. Бібліотека на Драгоманова найперша і найвідвідуваніша нами, студентами. Офіційна назва — Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. Була, правда, ще в головному корпусі “читалка”. То таки справді “читалка”, бо не панував там дух книгозбірні. Читалка і наукова то, перепрошую, ніби забігайлівка і дорожезний ресторан. Саме в бібліотеці на Драгоманова я зрозумів, що таке каталог і хто такий бібліотекар. І хоча каталог був і в моїй сільсько-міській, але там я ніколи ним не користувався. А на Драгоманова доводилося робити це кожного разу. Та найбільше мене захоплювала атмосфера читацького залу. Стіни тягнулися вгору аж на два поверхи. На тому другому — книжкові стелажі, а на першому — великі чорні столи в три ряди з настільними лампами під зеленими абажурами. У центральному ряду з обидвох боків за таким столом могло сидіти 10 читачів. Тиша. Спокій. Шурхотіння сторінок і, як би тепер сказали, “інтерактивні шуми”... подеколи смачне посапування з підхрпом, а навіть з підсвистом. Що поробиш: відсидівши шість годин на парах, пообідавши і занурившись в атмосферу книгозбірні, інколи так неймовірно тягнуло до сну, що не було на те ніякої ради.

...Другою улюбленою була бібліотека на Стефаника. Офіційно вона називалася Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника. Студентам дозволялося ставати її читачами тільки на третьому курсі. Мабуть, першо- й другоккурсники не вписувалися в її атмосферу.

У бібліотеці на Стефаника висота читального залу сягала чи й не трьох поверхів, отож, сидячи там, здавалося мав би почуватися, немов у кам'яному мішку. Проте рятувала ситуацію скляна стеля. Десь там, у піднебессі, залежно від погоди могло блакитніти, сіріти чи навіть, якщо йшлося до грози чи вечора, чорніти небо, а тут, внизу, як на дні моря, ти шукав у книжках справді дивнії перли. І знову тиша, спокій і шурхит сторінок, але вже без “інтерактивних” шумів. Так би мовити, статус цього не дозволяв. Кажучи про дивнії перли, насамперед мова про відділ мистецтв цієї бібліотеки. Містився він зовсім в іншому приміщенні, але теж імпазантній архітектурній пам'ятці. Там можна було сидіти годинами, гортаючи каталоги живопису...

По правді кажучи, на перших порах Закарпатська обласна бібліотека для дорослих сорок років тому особливого враження на мене не справила. А от наукова бібліотека Ужгородського університету, що містилася тоді в єпископській резиденції, так, взяла за живе. Я ще жив тоді львівськими враженнями і бібліотеки мені бачилися архітектурно довершеними, вписуючись в той чи інший архітектурний стиль. Обласна ж була будовою радянського часу. То згодом, через десятки років зрозумів, що зі своїм функціональним призначенням вона справлялася на відмінно. Та й справляється. Особливо в нинішній час. Адже тепер тут можна опанувати основи комп'ютерної грамотності й роботи в мережі Інтернет, безкоштовно скористатись доступом до світових інформаційних ресурсів, завдяки широкому спектру електронних послуг замовити квитки на потяг і заповнити документи на отримання візи, одержати юридичну консультацію, зв'язатись з органами влади... Всього й не перелічити. А ще ж затишне "Вікно в Америку", де і свою англійську можна вдосконалити, і з справжніми американцями поспілкуватись! А літературні четверги дають можливість наживо спілкуватись з науковцями, політиками, письменниками й поетами не лише Закарпаття, але й України, Словаччини, Чехії, Угорщини. Врешті Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека тепер ще з іменем Федора Потушняка — співорганізатор одного з найпопулярніших видавничих фестивалів в Ужгороді "Книга-фест", ініціатор багатьох загальноміських просвітницьких акцій, музичних та танцювальних вечорів, бібліоаукціонів, літературних флеш-мобів...

Словом у свої 70 бібліотека ще юна-преюна і можна лише позаздрити — скільком своїм шанувальникам-відвідувачам вона дасть відкрити і віднайти для себе дивнії перли.

Осип Лобода,

журналіст, читач і прихильник бібліотекарів

Довідково про публічні бібліотеки Закарпаття

Берегівська міська централізована бібліотечна система (далі – ЦБС)

Берегівська районна ЦБС

Великобerezнянська районна ЦБС

Виноградівська районна ЦБС

Бібліотеки Волівецького району

Іршавська районна ЦБС

Міжгірська районна ЦБС

Мукачівська міська ЦБС

Мукачівська районна ЦБС

Перечинська районна ЦБС

Рахівська районна ЦБС

Свалявська районна ЦБС

Тячівська районна ЦБС

Ужгородська міська ЦБС

Ужгородська районна ЦБС

Хустська міська бібліотека

Бібліотеки Хустського району

Берегівська міська централізована бібліотечна система

дила багато цікавих змістовних літературних вечорів, на той час – угорською мовою. Активною відвідувачкою та помічником була відомий педагог Гізелла Дравої.

Міська бібліотека багато разів змінювала своє місце розташування – спочатку по вул. І. Франка, 3; далі по вул. Київській, 8; вул. Декабристів, 22; пл. Кошута, 6; просп. Д. Ільєша, 1. Сьогодні центральна міська бібліотека знаходиться в центрі міста, за адресою: м. Берегово, пл. Кошута 9. Займає приміщення спільно з бібліотекою для дітей – 142 м².

У 50-60-ті роки фонд зріс до 72,4 тис. прим. документів. Штат – 4 чол.

Про бібліотеки в м. Берегово є згадки ще з 1874 року. На початку 1900-х років вони існували в навчальних закладах, окремі для учнів та вчителів. На базі однієї з них, що діяла в горожанській школі, у 1906 році було створено народну бібліотеку (з фондом 750 книг), яка пізніше стала базою для Берегівської міської бібліотеки. З 1937 по 1945 рік бібліотекою завідувала Гізелла Клукнавська, яка прово-

... тут би в штаті скелелаз не завадив...

Швед
Віра Армінівна,
директор Берегівської
міської ЦБС

Завідувачі (директори): 1945–1954 – Гізелла Клукнавська, з 1954–1964 рр.– Сотак Ю. М.; 1964–1970 рр.– Андрєєва К. Ф.; 1970–1987 рр.– Гудак К. К.; 1988–2002 рр. – Кечкейш Е. П.; з 2003 року бібліотеку очолює Швед В. А., заступник директора з питань обслуговування дітей – Комаромі А. Г.

З 1976 до 1978 рр. відбувалась реорганізація мережі, утворилась централізована бібліотечна система і всі міські бібліотеки стали філіями районної ЦБС. Директором ЦБС стала Данч Г. А., а міську бібліотеку з розгорнутою структурою очолювала Гудак К. К.

У 2002 році м. Берегово набуло статусу міста обласного значення. Міські філії для дорослих та дітей, а також бібліотеки-філії мікрорайонів Затишне та геологорозвідки вийшли з підпорядкування районної ЦБС і стали самостійними бібліотеками.

Завідувачкою міської бібліотеки стала Кечкейш Е. П.; міської для дітей – Соломка Е. А.; бібліотеки “Геологів” – Черній О. С.; Затишне – Трикур Т. І.

У грудні 2009 року рішенням 36-ої сесії Берегівської міської ради, 5-го скликання від 07.11.2009 року за № 1261 було створено міську централізовану бібліотечну систему. Штат – 9 чол., у т. ч. в ЦМБ – 5 чол.

На жаль, майже все приміщення центральної бібліотеки та бібліотеки для дітей відведено для фонду, розкрити його немає можливості, місця для повноцінного обслуговування також немає, читальною залом користуються читачі всіх вікових категорій.

У міській ЦБС комп'ютеризовано 4 робочі місця, які підключені до мережі Інтернету, є 3 копір-сканер-принтер, цифровий фотоапарат та мультимедійний проектор.

Бібліотеки системи беруть активну участь у культурному житті міста, проводять різноманітні просвітницькі заходи, інформаційні акції і т.ін.

З 2012 року працівники стали членами “Асоціації угорських бібліотекарів Закарпаття” і отримали можливість працювати з угорською “Марої-програмою”, завдяки якій фонди бібліотек системи систематично поповнюються новою сучасною літературою.

На 01.10.2015 р. в м. Берегові діє Берегівська міська централізована бібліотечна система. Структура:

центральна міська бібліотека – м. Берегово, пл. Кошута, 9;

міська дитяча бібліотека – м. Берегово, пл. Кошута, 9;

міські філії: № 5 – м. Берегово, вул. Чернишевського (тимчасово не працює); № 6 – м. Берегово, просп. Геологів, 10.

На 01.10.2015 року бібліотечний фонд системи налічує **115,2 тис. прим.** документів, обслужено **4449 користувачів.**

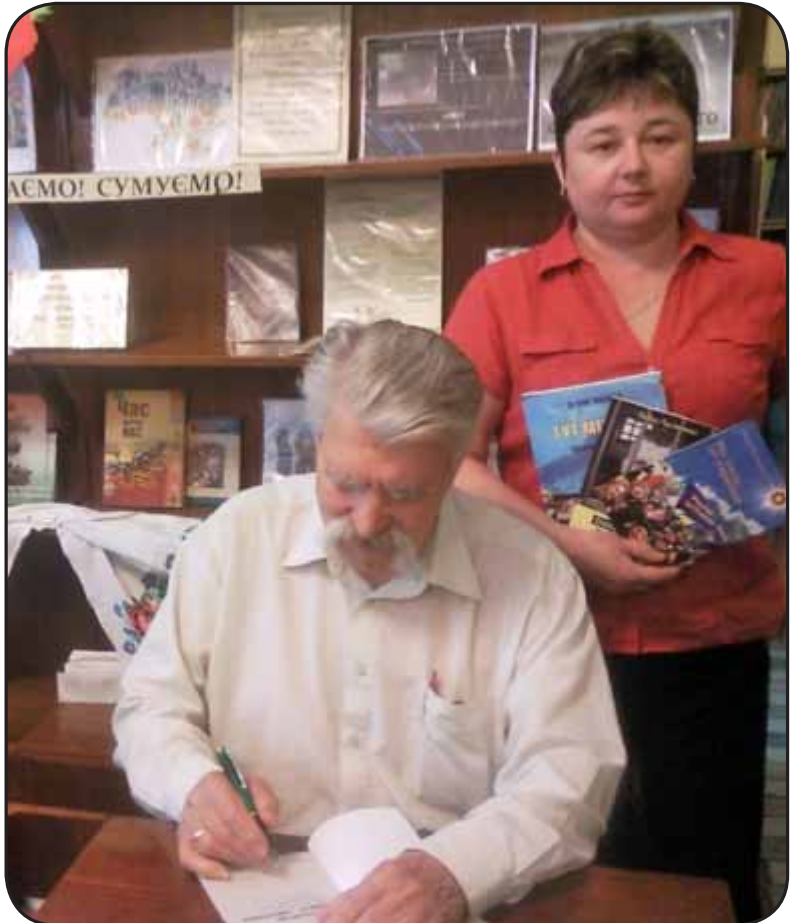
Берегівська районна централізована бібліотечна система

бібліотеки Берегівського, Виноградівського, Іршавського районів (зон), з центральною окружною за адресою: м. Берегово, пл. Героїв, 1. Вона проіснувала до 1947 року, поки стали відкриватись окружні бібліотеки в сусідніх районах і з 1948 року стала Берегівською окружною бібліотекою. В кожному селі була сільська бібліотека та хата-читальня (які у 1950-х роках об'єднувались в єдину сільську бібліотеку).

У 1952 році окружна стала районною бібліотекою для дорослих за адресою: пл. Героїв, 7, де і дотепер знаходиться відділ обслуговування ЦРБ.

У 1976 році всі бібліотеки району об'єднались в ЦБС.

Перша бібліотека на Берегівщині була відкрита в 1832 р. Тут уже з середини XIX ст. існував читацький гурток. На початку XX століття в м. Берегові існували публічні, шкільні бібліотеки, також мали свої власні бібліотеки різні товариства та організації. У 1945 р. створювалась мережа масових бібліотек, до складу якої належали

*Левко Дмитрович Лук'яненко
та бібліотекар ЦРБ Є. Д. Колодєєва*

*Варга
Єва Іванівна,
директор Берегівської
районної ЦБС*

Структура – 2 центральні районні, 5 міських (4 для дорослих і 1 для дітей) та 44 сільські філії. Штат – 88 чол., у т. ч. в ЦРБ – 14.

Директори (завідувачі): 1945–1948 рр. – Товданич М.; 1948–1960 рр. – Малий К.; 1960–1978 рр. – Данч Г. А.; 1979–1981 рр. – Копинець М. О.; 1982–2000 рр. – Левринц Л.П.; 2001–2002 рр. – Сокач Т. О.; з 2003 року ЦБС очолює Варга Є. І., заступник директора з питань обслуговування дітей – Нодь О. П.

У кінці 90-х років минулого ст. та початку 2000-х активно проводилось упорядкування мережі, було виділено в окрему ЦБС міські філії, скорочено 11 сільських філій. Залишились 38 бібліотек. Штат – 57 чол., у т. ч. в ЦРБ – 14.

Берегівська районна ЦБС активно співпрацює з колегами з Угорщини, бере участь у навчальних заходах, конференціях, фестивалях. Завдяки цій співпраці в системі 19 комп'ютерів, 6 бібліотек мають доступ до Інтернет, відремонтовано декілька приміщень за рахунок грантових коштів, що виділялись європейськими країнами на розвиток сільських громад. Бібліотека бере участь у конкурсах малих грантів "Підтримка місцевих ОГС та громадських ініціативних груп для здійснення демократичних змін в Україні". Крім того, бібліотека працює з угорською "Марої-програмою", що дозволяє систематично поповнювати фонди угорськомовною літературою, адже 34 бібліотеки обслуговують компактно проживаючі національні групи угорців. Останнім часом активізовано роботу ще з однією національною групою населення в районі – ромами.

Пріоритетами в діяльності бібліотек є:

- продовження налагодження зв'язків з колегами інших країн;
- робота з національними меншинами. Виховання почуття патріотизму, шани до державної мови;
- розвиток та популяризація інформаційних послуг бібліотеки;
- пошук та залучення інвестицій на розвиток бібліотечної справи.

На 01.09.2015 р. в мережі Берегівської районної РЦБС діють:

центральна районна бібліотека – м. Берегово, пл. Героїв, 7;

районна бібліотека для дітей – м. Берегово, вул. І. Франка, 23;

філія смт: Батьово, вул. Кошута, 73;

філії сільські: Астей, Бадалово, Бакош, Батрадь, Бене, Берегуйфалу, Боржава, Вари, Велика Бакта, Великі Береги, Велика Бийгань, Верхні Ремети, Галабор, Гать, Гетен, Геча, Горонглаб, Гут, Дийда, Запсонь, Квасово, Кідьош, Косонь, Мала Бийгань, Мочола, Мужієво, Нижні Ремети, Оросієво, Попово, Рафайново, Свобода, Четфалва, Чома, Шом, Яноші.

На 01 жовтня 2015 р. кількість фонду по системі налічує **366,9 тис. прим.** документів.
Кількість обслужених користувачів – **31 201**.

Великобerezнянська районна централізована бібліотечна система

Великобerezнянська окружна бібліотека заснована в 1946 році. Тоді в селах повсюди відкривались хати-читальні, якими керували чоловіки, що належали до товариства “Просвіта” і яке тоді ліквідувалось радянською владою. В кінці 40-років бібліотека стала районною бібліотекою для дорослих, було відкрито і районну бібліотеку для дітей, а хати-читальні стали сільськими

Флеш-моб “Читали, читаємо, будемо читати!”

**Костенко
Олена Юрійвна,**
директор Великобerezнянської районної ЦБС

бібліотеками. З 1979 року всі бібліотеки району були об'єднані у Великобerezнянську централізовану бібліотечну систему. В ЦБС входили 36 бібліотек філій. Штат нараховував 46 працівників, у т. ч. в ЦРБ – 10.

В.Бerezнянська ЦРБ знаходилась в окремому приміщенні по вул. Т. Г. Шевченка, 7. У 2006 році бібліотека змушена була змінити свою адресу – у зв'язку з “аварійним станом” та небажанням влади здійснити капітальний ремонт. Районну бібліотеку перенесено у приміщення будинку культури за адресою: смт. В. Бerezний, вул. Шевченка, 4.

Директори (завідувачі): 1946–1966 рр. – Красножон М. О.; 1967–1995 рр. – Цапулич Г. І.; 1995–1998 рр. – Іваниш О. І.; з 1998 року ЦБС очолює Костенко О. Ю., заступник директора з питань обслуговування дітей – Ганусин М. Ю.

На даний час ЦБС об'єднує 33 бібліотеки. Штат в ЦБС – 38 чол., у т.ч. в ЦРБ – 8.

Матеріальна база бібліотек надзвичайно слабка. Навіть у центральних районних бібліотеках вже роками відсутнє опалення і умови абсолютно не відповідають мінімальним вимогам щодо збереження фондів, роботи персоналу та користувачів.

Не дивлячись на такий стан, бібліотеки намагаються стати соціально-культурними та дозвіллевими центрами громад. Щоб якнайкраще задовольняти інформаційні потреби місцевої громади, у 2012 році ЦРБ разом з філіями Кострино, К. Розтока, Сіль взяла участь у конкурсі за програмою “Бібліоміст”. В центральній бібліотеці та 3-х філіях створено 18 робочих місць для роботи з електронними ресурсами. Вільний безкоштовний доступ до Інтернет певною мірою забезпечує надання нових послуг, наявність сучасних технічних засобів робить бібліотеки привабливими для читачів.

У бібліотеках проводиться активна робота щодо популяризації книги. Працівники вчать читачів отримувати задоволення від процесу читання; прищеплюють любов до рідного краю; виховують шанобливе ставлення до книги, до історії своєї країни; заохочують читачів до самостійного пошуку інформації; допомагають відчувати силу мистецтва, розвивати художній смак, збагачувати мову.

Організуються акції, проводяться конкурси на кращі вірші, флеш-моби “Читали, читаємо, читатимемо!”. На флеш-моб учасники приходять зі своїми улюбленими книгами. Молодь добре проводить час в бібліотеці, навчається, відпочиває, отримує позитивний настрій, а головне – привчається любити книгу.

На 01.10.2015 року Великоберезнянська району ЦБС має структуру:

центральна районна бібліотека – смт. Великий Березний, вул. Шевченка, 4;

центральна дитяча бібліотека – смт. Великий Березний, вул. Шевченка, 4;

філії сільські: Бегендецька Пастіль, Буківцьово, Вишка, Верховина Бистра, Волосянка, Луг, Домашин, Жорнава, Гусний, Забрідь, Загорб, Костева Пастіль, Кострино, Костринська Розтока, Княгиня, Люта, Лубня, Малий Березний, Мирча, Руський Мочар, Розтоцька Пастіль, Сіль, Смерекова, Стричава, Ставне, Стужиця–1, Стужиця–2, Сухий, Тихий, Ужок, Чорноголова.

На 01 жовтня 2015 р. кількість фонду по системі налічує **218,9 тис. прим.** документів. Кількість обслужених користувачів – **15 478**.

Виноградівська районна централізована бібліотечна система

Історія бібліотек Виноградівського району (на той час Севлюшського) починається з перших згадок про хати-читальні, які почали відкриватись у 1945 р. в найбільших населених пунктах району і на кінець 1946 р. їх нараховувалось 33. І цього ж року відкрито Севлюшську окружну бібліотеку, яку у 1955 р. було перейменовано у Виноградівську районну бібліотеку для дорослих.

Виноградівська ЦРБ. “Ніч в бібліотеці”

За даними звітів на 01.01.1958 р. на Севлющині працювало 46 самостійних колгоспних бібліотек, які обслуговували 26 850 читачів.

З 1947 р. до 1978 р. районна бібліотека знаходилася в центрі міста в приміщенні міськвиконкому, на площі Радянської Армії. Займала 3 кімнати загальною пло-

1 ряд: Хромей М. Ф, Вашкеба К. Г, Сашко Лірник (казкар, сценарист, актор, телеведучий, автор телепрограмм), Тятяна Терен (журналістка 5 каналу); 2 ряд: Власенко В. М., Вовканич Л. С., Гук В. В., Попович Г. С., Меланчук Г. Й., Роспопа С. В., Камінська Р. П. , два оператори 5 каналу, які проводили зйомки для телепередачі “Простір ідей”. 3 ряд: Бровді Ю. Ю.

щею у 63 м², а з 1978 року ЦРБ знаходиться у приміщенні по вул. Борканюка,1, площею 600 м².

Завідувачі (директори): 1946–1950 рр. – Юрченко М. І.; 1950–1953 рр. – Липчей І. П.; 1953 р. – Осьмак Л. З.; 1954 р. – Нагорняк С. В.; 1955–1957 рр. – Климчук М. П.; 1957–1965 рр. – Габрін М. І.; 1965–1978 рр. – Козловська Т. Н.; 1978–1995 рр. – Сафонова Г. І.; з 1995 р. – ЦБС очолює Вашкеба К. Г., заступник директора з питань обслуговування дітей – Любка Й. Й.

У 1978 році 61 бібліотеку було об'єднано в єдину Виноградівську централізовану бібліотечну систему. Штат працівників – 113 чол., з них з вищою освітою – 13, сер./спец. – 91, які обслуговували понад 73,0 тис читачів. Але, під час упорядкування мережі скорочено 22 бібліотеки та 40 працівників.

На сьогодні Виноградівська районна ЦБС нараховує 39 бібліотек, з них – 12 обслуговують компактно проживаючу національну групу угорців. Штат – 73 чол. ЦРБ виконує функцію сучасного інформаційно-просвітницького культурного центру громади, діють сектори угорської та краєзнавчої літератури. Штат – 15 чол.

Співпраця з владними структурами, депутатським корпусом, підприємцями, пошук альтернативних шляхів фінансування бібліотек, пошук грантодавців, нових інноваційних форм роботи, реклама бібліотечних послуг, покращення комплектування бібліотек новими соціально-значущими виданнями сприяли зростанню іміджу бібліотек серед громад в районі.

Потужним імпульсом для розвитку бібліотечної системи стала участь бібліотек у проєктах “Інтернет для читачів публічних бібліотек” (LEAP) та “Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету” програми “Бібліоміст”, а також участь у міжнародних грантових проєктах, оголошених товариствами “Сулов фолд”, “Марої – програм”, “Бетлен Габор Алап”(Угорщина). Завдяки проєктній діяльності 23 бібліотеки ЦБС мають 50 комп'ютерів з доступом до Інтернет. Бібліотеки беруть участь у реалізації проєктів “Громадські інформаційні центри у Вінницькій, Закарпатській, Львівській та Рівненській областях – II етап”, “Разом з громадою – заради громади”, виграний ГО “Спілка угорських бібліотекарів Закарпаття” в рамках конкурсу малих грантів “Підтримка місцевих ОГС та громадських ініціативних груп для здійснення демократичних змін в Україні” і т.ін.

Основна мета діяльності бібліотек ЦБС – стати соціально-культурними центрами громади, забезпечивши потреби реальних і віртуальних користувачів з усіх сфер життєдіяльності за рахунок використання всіх наявних і віддалених інформаційних ресурсів.

На 01.10.2015 року у Виноградівській районній ЦБС діють :

центральна районна бібліотека – м. Виноградів, вул. Борканюка, 1;

районна бібліотека для дітей – м. Виноградів, вул. Миру, 11;

Філії:

міські: м.Виноградів, вул. Шевченка, 6; м.Виноградів, вул. Першотравнева, 62;

сmt: Королево, вул. Червоноармійська, 116 (для дорослих); Королево, Червоноармійська, 50 (для дітей); Вілок, вул. Гагаріна, 8;

сільські: Боржавське, Ботар, Букове, Велика Копаня, Велика Паладь, Великі Ком'яти, Великі Ком'яти № 1, Вербовець, Веряця, Гетиня, Дротинці, Дюла, Мала Копаня, Новоселиця, Нове Село, Олешник, Онок, Пийтерзфолво, Підвиноградів, Пушкіново, Сасово, Теково, Тисобикень, Тросник, Фанчиково, Хижа, Холмовець, Черна, Чепа, Чорнотисів, Шаланки, Широкі.

Загальна кількість фонду – **634,9** примірників друкованих видань.

Кількість обслужених користувачів – **46 351**, з них 15% – населення угорської національності.

Воловецька районна бібліотека для дорослих

Культосвітні заклади на Воловеччині почали створюватися в перші роки радянської влади. В 1946 році у Воловці була відкрита окружна бібліотека.

Спочатку її розмістили в одній з кімнат колишньої народної школи, але потім ще 4 рази переводили з одного місця в інше. У 1972 р. бібліотека для дорослих перейшла у новозбудований Будинок культури лісокомбінату, де знаходиться і зараз, займає площу 244 м².

історична година для молоді “Україна єдина”

**Роман
Надія Іванівна,**
*завідувачка Воловецької
бібліотеки для дорослих*

У 1978–1979 рр. 33 бібліотеки району було об'єднано в районну централізовану бібліотечну систему (центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей, 31 сільські філії). Штат – 45 чол., у т.ч. в ЦБ – 10.

Завідувачі (директори): 1946–1949рр. – Чернишова О. М.; 1949–1950 рр. – Корнієва Ю. Я.; 1951р. – Форос Ф. М.; 1952–1962 – Архипенко В.; 1962–1964 – Шостак В.Я.; 1965–1967–Русин О. Ю.; 1968–1974 рр. – Туранін С. І.; 1974–2011 рр.–Шугаєва В. А.; з 2011 р. районну бібліотеку для дорослих очолює Роман Н. І., завідувачка районної бібліотеки для дітей – Сюзанська Г. М.

Багато років центральна районна бібліотека була однією з кращих в області, одна з перших стала центром бібліотечного краєзнавства, розпочала видання “Календаря краєзнавчих пам'ятних дат району”. Валентина Шугаєва та Софія Губаш проводили велику пошукову роботу щодо відродження народних традицій, створили рукописний літопис сіл та установ культури Воловеччини.

Однак, на початку 2000 років активність бібліотечної діяльності значно знизилась через недостатню увагу влади до установ культури та економічну кризу.

У 2003 році ліквідовано централізовану бібліотечну систему, скорочено 12 сільських бібліотек та 19 бібліотечних працівників. На сьогодні ЦРБ та РДБ є самостійними, виконують методичну функцію практично без оплати. Штат ЦРБ – 6 чол.

У районі надзвичайно слабка матеріально-технічна база бібліотек. Лише 4 бібліотеки мають комп'ютери, і лише 2 – доступ до Інтернет. Тут вже кілька років існують постійні проблеми, навіть з виплатою заробітної плати, не кажучи про поповнення фондів.

З 2013 року спостерігається зростання активності та підвищення іміджу центральних бібліотек в громаді. На посади керівників центральних бібліотек та методиста прийшли молоді, креативні, освічені фахівці.

У 2014 році, за допомогою влади та спонсорів здійснено поточний ремонт приміщення. Частково оновлено меблі. Для спілкування з населенням працівники вийшли за межі бібліотеки: залучаються підтримкою ЗМІ; активно налагоджують зв'язки з молодіжними організаціями; шукають різні шляхи ознайомлення населення з можливостями та послугами бібліотеки, через різні творчі акції, флеш-моби (до прикладу: “Бібліотека на роликах”, розповсюдження рекламних листівок, флайерів тощо).

Сьогодні основними завданнями бібліотека вважає: змінити ставлення влади до бібліотеки; переконати громаду, що саме бібліотека стане тим соціально-культурним центром інформації, який допоможе покращити її життя і розвиток.

На 01.09.2015 р. в районі діють 18 самостійних бібліотек. ЦРБ та РДБ знаходяться у підпорядкуванні відділу культури, одна – селищної та 14 – сільських рад:

центральна районна бібліотека для дорослих – смт. Воловець вул. Фабрична, 2;

районна бібліотека для дітей – смт. Воловець, вул. Карпатська, 31;

бібліотеки в районі:

сmt: Жденієво вул. Шевченка, 131;

сільські: Буковець, Верхні Ворота, Верб'яж, Гукливий, Завадка, Задільське, Канора, Кічерний, Лази, Латірка, Нижні Ворота, Підполоззя, Скотарське, Тишів, Щербовець.

Загальна кількість фонду по району – **186,4 прим.** документів.

Кількість обслугованих користувачів – **9468**.

Іршавська районна централізована бібліотечна система

Формування бібліотечної справи на Іршавщині почалось в сиву давнину. Це були книгарні при фарах греко-католицьких церков. Церковні бібліотеки формувались з видавництва Перемишля, Львова, Канади, Америки. Закупували їх віруючі громадяни за власні кошти, зароблені за океаном. В 20-30 роках минулого століття у кожному селі була хата-читальня “Просвіти” або “общества Духновича”.

*Колектив ЦРБ: 1 ряд: Балог В. М., Кетша О. І., Бровді Г. В., Жабко О. І.
2 ряд: Ваш М. В., Лакатош А. І., Бровді Л. І., Купар Н. І.,
Матішинець М. М., Гресько М. І.;
3 ряд: Федоричко М. П., Корпош І. В., Михайлочко Н. Д.*

*Лакатош
Алла Іванівна,
директор Іршавської
районної ЦБС*

У 1946–1947 рр. була заснована Іршавська окружна бібліотека, яка обслуговувала 500 читачів. У 1947 році відкрився відділ літератури для дітей, який очолила І. Ю. Звонар.

З 1946 бібліотека багато разів змінювала своє місцезнаходження, кілька років знаходилась в спустілому будинку багатого єврея, Будинку піонерів і, навіть у приміщенні райкому КПРС. З 1991 року, за ініціативи тодішнього завідувача відділу культури Ю.Ф.Глеби бібліотека знаходиться у приміщенні районного Будинку культури на пл. Народній, 1 і займає площу 340 м².

До 1978 року в районі нараховувались 45 сільських бібліотек. У Іршаві – бібліотеки для дорослих та для дітей, які виконували функції методичних центрів.

У 1978 році пройшла централізація бібліотек, внаслідок якої утворилось об'єднання 63 бібліотек: 2 центральні районні (для дорослих та для дітей) та 61 бібліотека-філія. Штат – 99 чол.,

у т.ч. в ЦРБ – 24. З них з вищою освітою лише 2. У бібліотеках системи обслуговувались понад 65,0 тис. читачів.

Директори (завідувачі): 1946–1962 рр.– Фущич М. В.; 1963–1986 рр. – Карабиньош Д. І.; 1987–1989 рр. – Воробканич О. І.; 1990–1992рр. – Бровді Л. І.; 1993–2011 рр. – Воробканич О.І.; з 2011р. ЦБС очолює Лакатош А.І., заступник директора з питань обслуговування дітей – Бобик М.В.

На 01.09.2015 р. штат Іршавської ЦБС складають 67 чол., у т.ч. в ЦРБ – 21. Бібліотечним обслуговуванням охоплено 37,8% населення району.

Завдяки участі бібліотеки у проектах програми "Бібліоміст" користувачі отримали нові послуги, покращилась матеріально-технічна база бібліотеки, відкрито новий структурний підрозділ ЦРБ – відділ бібліотечно-інформаційних технологій. Бібліотека має 22 комп'ютери із доступом до Інтернет, 4 сканери, 15 відеокамер, 16 од. копіювально-розмножувальної техніки. Останнім часом завдяки благодійникам бібліотеки збільшили технічний потенціал на 4 комп'ютери, ноутбук та інтерактивну дошку.

Метою бібліотеки є посилення соціальної функції бібліотеки, забезпечення громади району інформацією про діяльність місцевих органів влади та самоврядування, щодо поліпшення економічного стану району та вирішення соціальних питань. Серед пріоритетів: комп'ютеризація бібліотек та покращення доступу сільського населення до публічної інформації; формування повноцінного бібліотечного фонду, як для дорослих, так і для дітей; перетворення бібліотек району на локальні територіальні центри для реалізації різноманітних культурних і громадських ініціатив.

На 01.09.2015 р. Іршавська ЦБС нараховує 39 бібліотек. Структура:

центральна районна бібліотека – м. Іршава, вул. Народна 1-А;

районна бібліотека для дітей – м. Іршава, вул. Народна 1-А;

філії сільські: Арданово, Білки, Брід, Вільхівка, Гребля, Довге, Доробратово, Дібрівка, Дунковиця, Загаття № 1, Загаття № 2, Івашковиця, Ільниця № 1, Ільниця № 2, Імстичово, Кам'янське, Климовиця, Крайня Мартинка, Кушниця, Лисичово, Лоза, Луково, Нижнє Болотне, Негрово, Осій, Підгірне, Приборжавське, Великий Раковець, Малий Раковець, Велика Розтока, Сільце, Смологовиця, Суха, Чорний Потік, Бронька, Заболотне.

Загальна кількість фонду по системі – **423,7 тис. прим. документів.**

Кількість обслугованих користувачів – **43 317.**

Міжгірська районна централізована бібліотечна система

У “Нарисах історії товариства ”Просвіта” Карпатської Русі-України (1920–1939), виданій у м. Ужгород в 1991 році, Павло Федака згадує, що хата – читальня “Просвіти” в с. Волове (тепер Міжгір'я) почала діяти в 1920 р. А у 1930 році у Волівському окрузі вже діяло 14 хат-читальень.

Історію державної мережі бібліотек округу було започатковано постановою Ради народних комісарів

*Колектив ЦРБ: 1 ряд: Шемет М. М., Шекета Г. І., Биба Н. П.,
Антал І. А., Басараба М. А.
2 ряд: Плець І. П., Бубич Н. І., Шегда Г. М., Станкевічус Т. І.*

***Бубич
Надія Іванівна,
директор Міжгірської
районної ЦБС***

УРСР №1792 від 21.10. 1945 р. “Про затвердження плану розвитку культурно-освітніх установ”. Окружна бібліотека Волового створена в 1946 році.

Цього ж року в округ почали прибувати випускники Ніжинського, Тростяницького, згодом Хустського культосвітніх технікумів, ще пізніше – Харківського та Київського інститутів культури. З перейменуванням селища Волове на Міжгір'я в грудні 1953 року бібліотека отримала назву Міжгірська районна бібліотека для дорослих. До кінця 60-х років в районі діяли 36 бібліотек, в цей період почали запроваджувати відкритий доступ до книжкових фондів, що наблизило книгу до читача і значно активізувало відвідування бібліотек. Як і тепер, працівники бібліотек були активними учасниками художньої самодіяльності: був створений хор, струнний оркестр, драматичний колектив, що взяли шефство по культурному обслуговуванню будівників Тербля-Ріцької ГЕС.

Директори (завідувачі): 1946–1951 рр. – Полич М. І; 1952–1953 рр. – Ходаківська Л. А.; 1954–1957 рр. – Герасименко В. Я.; 1957–1966 рр. – Ледовська Л. Р.; 1967–1971 рр. – Новинська Г. І.; 1972–1975 рр. – Дуда І. І.; 1975–1992 рр. – Болехан К. М.; 1992–1994 рр. – Горова Є. І.; 1994–1995 рр. – Станкевичус Т. І.; 1996–1998 рр. – Бубич Н. І.; 1998–2008 рр. – Басараба М. А.; з 2008 року ЦБС очолює Бубич Н. І., заступник директора з питань обслуговування дітей Горова Є. І.

З 1 липня 1978 року створено Міжгірську централізовану бібліотечну систему, в структурі якої об'єдналися: центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей та 41 сільські бібліотеки. Централізація бібліотек дала певні позитивні результати: покращилась матеріальна база бібліотек, у ЦРБ було відкрито нові структурні підрозділи.

Протягом 9-ти років збільшилася й кількість бібліотек. 1987 року в Міжгірському районі працювало 53 бібліотеки, із них в сільській місцевості – 51, бібліотечних працівників було – 72, в т.ч. в ЦРБ – 17, в РДБ – 3.

З 1994 року з початком економічної кризи, в районі почалось поступове різке скорочення бібліотечної мережі. Ліквідовано 25 бібліотек та скорочено 31 штатну од. На даний час в штаті – 41 працівник, у т.ч в ЦРБ – 15.

На жаль, вже кілька років поспіль приміщення ЦРБ потребує капітального ремонту, вона знаходиться в приміщенні бібліотеки для дітей і займає площу 91 м². Зважаючи на відсутність умов для проведення масових заходів, ЦРБ тісно співпрацює з Міжгірською ЗОШ І-ІІІ ст., Міжгірським медичним коледжем, музичною школою, районним будинком культури, селищною радою.

Крім того, бібліотека активізувала роботу на допомогу сільським бібліотекам, їм сьогодні приділяється більше уваги, у т.ч. і в питаннях поліпшення матеріальної бази. В ЦБС закуплено 26 комп'ютерів, з них 13 мають доступ до мережі Інтернет, 5 мультимедійних обладнань, поступово оновлюються меблі, проводяться ремонти, щороку поповнюються фонди новими книгами, бібліотеки забезпечені періодичними виданнями. Методична діяльність центральних бібліотек спрямована на перетворення сільських бібліотек на інформаційні, культурно-освітні та дозвіллі центри місцевих громад.

На 01.09.2015 р. в складі Міжгірської ЦБС діють 28 бібліотек:
центральна районна бібліотека – смт. Міжгір'я, вул. Гнатюка, 1;
районна бібліотека для дітей ім. В. С. Гренджі-Донського – смт. Міжгір'я, вул. Гнатюка, 1;
філії сільські: Буковець, Вучкове, Верхній Студений, Голятин, Келечин, Колочава–Мерешор, Лозянський, Майдан, Негровець, Новоселиця, Пилипець, Подобовець, Річка, Розтока, Репинне, Синевир, Синевирська Поляна, Свобода, Сойми, Торунь, Тюшка, Лісковець, Присліп.

Фонд Міжгірської ЦБС на 01.10.2015 року – **209,8 тис. прим.** документів.
Обслужених користувачів – **16 100.**

Мукачівська міська централізована бібліотечна система

Перші спроби відкрити бібліотеку для населення в м. Мукачево було зроблено ще урядом Чехословацької республіки, коли відповідно до Закону № 430 від 1919 р. було прийняте урядове розпорядження № 607 від 1919 р. щодо створення публічної бібліотеки у 1920 році.

Однак, через ряд причин цього не сталося. І тільки 6 вересня 1929 р. в центрі міста було виділено приміщення для бібліотеки і за № 21360/III затверджені “Правила

Вулична акція “Бібліотека запрошує і пропонує...”

користування бібліотекою” на руській, чеській та мадярській мовах. З 1929 по 1937 рр. звітну документацію підписував Василь Шпеник. Юридична адреса бібліотеки з 1929 р.: м. Мукачево, вул. Духновича, 1.

26 листопада 1929 року бібліотека відкрила свої двері для широкого загалу містян – спочатку – тільки читальна зала, а згодом ще 4 відділи: руський, чеський, мадярський,

єврейський. Площа бібліотеки у 1929 році становила 168 м² сьогодні – 941,2 м² (єдина спеціально побудована для бібліотеки будівля в області 1965 р.). Штат – 2 бібліотекарі.

Літня читальна зала

Директори (завідувачі): 1946–1965 рр. – Гаврилов В. Ф.; 1967–1981 рр. – Трухманова М. К., заслужений працівник культури України; 1981–1985 рр. – Клейменова Н. О.; з 1986 р. – Стадник О.А., кавалер Ордена княгині Ольги III ст., заступник директора з питань обслуговування дітей – Бурч М. В.

У 1977–1978 рр. 7 міських бібліотек були об'єднані в одну Мукачівську міську централізовану бібліотечну систему. Мережа ЦБС складалась з центральної міської, центральної для дітей бібліотек та 5 філій. В штаті рахувались 40 чол., з них 30,5 од. – бібліотечні працівники. На сьогодні – 2 філії скорочені, штат – 30 чол., з них 22 – бібліотечні фахівці.

Бібліотека перша в області почала успішно надавати платні послуги: організовувались різні об'єднання за інтересами: “Макраме”, “В’язання”, гурток вивчення англійської мови. Активно впроваджувалось книгоношення “на замовлення”, книжкові аукціони, на яких продавались непрофільні та дублетні книги, списані з фондів. Аукціони проводились, як у приміщенні бібліотеки, так і на вулицях міста і завжди були успішними. Кошти з платних послуг спрямовувались на придбання книг, періодики, преміювання бібліотечних працівників. З них були оплачені для працівників ЦБС три поїздки за кордон.

У 2003 році бібліотека виборола грант Посольства США на створення Інтернет-центру, для облаштування якого надав матеріальну допомогу В. І. Балоба. На сьогодні ЦБС має 25 комп’ютерів з ліцензійним програмним забезпеченням. 23 з них мають доступ до мережі Інтернет. В Інтернет-центрі створено умови для обслуговування користувачів з обмеженою мобільністю. Щороку тут безкоштовно навчаються комп’ютерної грамотності всі бажаючі – молодь, діти, люди похилого віку.

Поряд з традиційними формами масової роботи ЦБС застосовує нові: літературні подіуми, кав’ярні, караоке; флеш-моби, театри книг, Дні відкритих дверей, чаювання, мандрівки, онлайн-зустрічі з письменниками (завдяки скайп-зв’язку) тощо. Багато уваги приділяється соціологічним вивченням з різних питань.

Одним із важливих завдань вважаємо вдосконалення професійної майстерності бібліотечних працівників: організовуємо семінари, тренінги, майстер-класи, творчі лабораторії, методичні дні, ознайомлюючи поїздки до колег в інших бібліотеках тощо.

На 01.10.2015 року в мережі міської ЦБС діють:
центральна міська бібліотека – м. Мукачево, вул. О. Духновича, 1;
міська бібліотека для дітей – м. Мукачево, вул. О. Духновича, 1;
міські філії: № 5 – м. Мукачево, вул. Першотравнева набережна, 3; № 7 – м. Мукачево, вул. Росвигівська, 9; № 9 – м. Мукачево, вул. Першотравнева набережна, 9 а.

На 01.10.2015 р. кількість фонду в ЦБС становить **208,1 тис. прим.** документів.
Кількість обслужених користувачів – **13 572**.

Мукачівська районна централізована бібліотечна система

чоловіки. У селі Страбичево хата-читальня працювала ще з 1928 року. При хаті-читальні діяв народний хор.

У 1949 році офіційно відкрито окружну (згодом – районну) бібліотеку для дорослих в м. Мукачеві по вул. М. Горького. В 1956 році бібліотечна установа отримала нове приміщення на пл. Леніна (зараз пл. Миру), 30, яке складалося з 4-х кімнат. З 1999 р. центральна районна бібліотека знаходиться за адресою: вул. Червоноармійська, 58 і займає комфортне для користувачів та персоналу приміщення площею 120,0 м².

З початку 50-х років районна бібліотека була методичним

Історія бібліотечної справи нашого району бере початок з 30-тих років ХХ століття. Про це свідчать документи, які збереглися в архіві бібліотеки.

З метою вивчення історії розвитку бібліотечної справи на Мукачівщині, бібліотекарі здійснили пошукові розвідки, що допомогли знайти чимало цікавих фактів та створити літопис бібліотеки майже в кожному селі. Першими бібліотеками у районі були створені так звані хати-читальні, які майже усюди очолювали не жінки, а

т.в.о голови Мукачівської РДА Василь Кубарич, його заступник Андрій Данканич та інші керівники структурних підрозділів РДА взяли участь в організації Історичної години “Тернистий шлях до України”

*Дорош
Ганна Юрївна,
директор Мукачівської
районної ЦБС*

центром для 92 сільських та 20 приклубних бібліотек, з 1956 р. приклубні бібліотеки ліквідовуються, а фонди передаються до сільських бібліотек.

У 1978–1980 році бібліотеки об'єднані в Мукачівську районну централізовану бібліотечну систему (центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей та 92 бібліотеки-філії). Штат бібліотечної системи району нараховував 137 чол.

Директори (завідувачі) районної бібліотеки: 1952–1984 рр. – Єрошева Н.М., заслужений працівник культури України; 1984р. та 1986–1987рр. – Молнар Г. В., (нині – директор Ужгородської міської ЦБС); 1985р. – Стадник О. А., (нині – директор Мукачівської міської ЦБС, Кавалер ордена Княгині Ольги III ст.); 1987–2003 рр.– Плеша Н. С.; з 2003 р. ЦБС очолює Дорош Г. Ю., заступник директора з питань обслуговування дітей – Балог Л. Ю.

У 90-х роках минулого століття почалась так звана

“оптимізація” мережі ЦБС і – було закрито 32 філії та скорочено 57 штатних одиниць, тобто залишились лише 60 філій та 78 працівників.

За останні роки значно підвищився авторитет бібліотек в районі. Цей факт підтверджується тим, що майже на всіх заходах, що проводяться, присутні керівники району та голови сільських Рад, а також відчутно покращується матеріальна база бібліотек району: лише у 2015 році замінено 17 стелажів, 5 столів видачі для сільських філій, здійснено поточні ремонти бібліотек сіл: Лалово, Н.Давидково, Страбичево, Завидово, Обава.

Проблемою залишається інформатизація бібліотек, адже лише 9 бібліотек мають комп'ютери (всього 13), 8 копіювальну техніку (11) та лише 5 комп'ютерів підключено до мережі Інтернет, тобто бібліотеки не можуть позиціонувати себе як інформаційні центри, що вимагає Закон України “Про бібліотеки та бібліотечну справу”.

Бібліотеки Мукачівщини на сьогодні діють як осередки духовності, пріоритетними напрямками яких є розвиток національної свідомості, вивчення та вшанування історії, традицій краю, виховання почуття патріотизму, прищеплення любові до Батьківщини.

На 01.10.2015 р. мережа ЦБС нараховує 62 бібліотеки (7 обслуговують компактно проживаючі національні групи угорців та 5 – німців):

Мукачівська центральна районна бібліотека – м. Мукачево, вул.Червоноармійська, 58;
районна бібліотека для дітей – с. Великі Лучки, вул. Гагаріна, 49;

філії смт: Кольчино № 1, вул. Корятовича, 59; Кольчино № 2, вул. Шелестівська, 94;
Чинадйово № 1, вул. Партизанська, 38 а; Чинадйово, № 2, вул. Санаторна, 94;

сільські філії: Бабичі, Барбово, Баркасово, Березинка, Бобовище, Брестів, Великі Лучки, Верхній Коропець, Верхня Визниця, Вільховиця, Баркасово, Горонда, Дерцен, Домбоки, Дубино, Жнятино, Жуково, Завидово, Залужжя, Зняцьово, Зубівка, Іванівці, Кайданово, Кальник, Кленовець, Ключки, Ключарки, Клячаново, Копинівці, Крите, Кузьмино, Кучава, Куштано-виця, Лалово, Лецовиця, Лохово, Макар'єво, Медведівці, Микулівці, Нижній Коропець, Нове Давидково, Новоселиця, Обава, Павшино, Пістрялово, Пузняківці, Серне, Ракошино, Станово, Старе Давидково, Страбичево, Форнош, Червеньово, Чомонин, Шенборн, Яблунів.

На 01.10.2015 року фонд Мукачівської РЦБС налічує **590,2 тис. прим.** документів.
Обслужено користувачів – **46 196.**

Сільський хор
хати-читальні
с. Страбичево
1928 р.

Перечинська районна централізована бібліотечна система

Окружна бібліотека в Перечині створена в 1946 році. Бібліотека виконувала методичні функції щодо хат-читалень, а пізніше – сільських (масових) бібліотек.

Всі бібліотеки комплектувались через бібліотечний колектор. Кошти виділялись щомісяця кожній – окремій бібліотеці від 80 до 200 крб., за які можна було придбати понад 200 книг. До фондів надходило багато галузевої літератури, особливо суспільно-політичної, яка складала

у День вишиванки працівники ЦРБ одягли справжні витвори народного мистецтва: Магада В. О., Коростельова М. М., Герцег Л. М., Кость М. І., Лалакулич У. Ю., Ганич В. Ю., Сивохоп Л. В., Константинова Т. Г., Луцук Н. М.

*Герцег
Любов Миколаївна,
директор Перечинської
районної ЦБС,
заслужений працівник
культури України*

найбільший відсоток. В той же час багато було літератури для дітей.

4 березня 1976 року масові бібліотеки району об'єднано в Перечинську районну ЦБС (центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей та 24 філії). Штат складав 53 працівники, у т.ч. в ЦРБ – 17. В ЦБС було придбано бібліобус, для доставки літератури у бібліотеки-філії та організації нестационарного обслуговування (бригадні абонементи на підприємствах, пункти видачі в “червоних кутках” тощо). З дня створення районна бібліотека займала 2 великі кімнати у 2-х поверховому приміщенні в центрі селища, з 1993 – знаходиться в приміщенні районного будинку культури, де займає площу в 400 м².

Директори (завідувачі): 1946–1948 рр. – Голібанич Г. А. (з незакінченою середньою освітою); 1949–1953 рр. – Калещенко Г. М.; 1954 р. – Поліщук П. К.; 1955–1963 рр. – Коростильова Н. Г., (пізніше працювала заступником директора з наукової роботи

Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих); 1964 р. – Дика Г. В.; 1965–1970 рр. – Бушак І. Й. (пізніше – інспектор з питань бібліотечної роботи обласного управління культури); 1971–1977 рр. – Василюха Г. М. (пізніше – завідувачка районного відділу культури); з 1978 р. ЦБС очолює Герцег Л. М., заступник директора з питань обслуговування дітей – Мельник Л. М.

З 1993 року бібліотеки активно співпрацюють з відродженим товариством “Просвіта”, першим головою якого стала директор ЦБС, а бібліотечні працівники району – учасниками літературно-вокального ансамблю “Просвітяночка”.

Завдяки участі в грантових проектах відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні “Інтернет для публічних бібліотек (LEAP-VII)”, програми “Бібліоміст” “Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернет II”, “Громада + бібліотека + влада = чисте довкілля!” та ін. бібліотеки ЦБС залучили на свій розвиток інвестицій на суму понад 140,0 тис. грн., завдяки яким в ЦБС придбано 19 одиниць копіювально-розмножувальної техніки, 28 комп’ютерів з ліцензійним програмним забезпеченням, (25 підключено до мережі Інтернет). У 2009 році ЦРБ стала переможцем обласного конкурсу “Бібліотека року” у номінації “кращий методичний центр” і отримала у подарунок мультимедійний діапроектор. При ЦРБ створено центр регіональної інформації та ПДГ. Тут багато років працює безкоштовний центр правової інформації, де населенню надають консультації юристи, фахівці районної державної адміністрації. Активними учасниками конкурсних проектів є працівники центральної районної бібліотеки, бібліотек-філій сіл Сімер, Тур’я-Ремета, Тур’я-Пасіка, Порошково, Раково.

Сьогодні колектив у постійному пошуку нових форм інформаційно-просвітницької діяльності, альтернативних джерел фінансування та удосконалення фахової майстерності працівників системи.

На 01.10.2015 року у мережі Перечинської ЦБС діють:
центральна районна бібліотека – м. Перечин, вул. Жовтнева, 20;
районна бібліотека для дітей – м. Перечин, вул. Червоноармійська, 4;
філії сільські: Вільшинки, Ворочово, Дубриничі, Дубриничі – Берез, Зарічово, Мокра, Новоселиця, Пастілки, Полянська – Гута, Порошково, Раково, Сімер, Сімерки, Туриця, Турички, Тур’я-Бистра, Тур’я-Пасіка, Тур’я-Поляна, Тур’я-Ремета.

На 01.10.2015 р. кількість фонду по системі налічує **261,5 тис. прим.** документів.
Кількість обслугованих користувачів – **17188**.

Рахівська районна централізована бібліотечна система

За “Планом розвитку мережі культосвітніх установ Рахівського округу на 1946 рік” передбачалось відкриття 22 бібліотек та 12 хат-читалень. План виконувався і щороку, до 1957 р. відкривались 2-3 сільські бібліотеки.

У 1947 році в м. Рахів відкрито окружну бібліотеку, яка була розташована у приміщенні колишнього магазину. 500 прим книг розставлялись на полицях із-під взуття. Однак, невдовзі її переміщено до попівської фари і тут уже

*Презентація книги Володимира Тимчука “Словодієм”.
На фото: автор та працівники ЦРБ Марія Яворенко,
Михайло Дьордяк, Ганна Зварич.*

*Приймак
Галина Василівна,
директор
Рахівської ЦБС*

відкрито читальну залу та прийнято додаткову штатну одиницю. В 1970 році бібліотеку знов переведено, тепер до районного будинку культури, і лише у 1988 р. ЦРБ отримала нове, спеціально для бібліотеки виділене приміщення по вул. Горького, 5.

У 1979 року в районі створено централізовану бібліотечну систему, до якої входило 54 бібліотеки: центральна районна, районна для дітей та 52 філії. Штат – 86 бібліотечних працівників, у т. ч. в ЦРБ – 21. Створюються відділи обслуговування, методико-бібліографічний, комплектування і обробки книжкових фондів, єдиного фонду.

Директори (завідувачі): 1974–1948 рр. – Мисинчук В.; 1948–1950 рр. – Харпака Г. В.; 1951–1953 рр. – Тимченко І. П.; 1954–1957 рр.– Донченко І.; 1958–1961 рр.– Шимоняк Г. І.; 1962–1965 рр. – Кадар В. С.; 1966–1969 рр. – Турані С. І.; 1969–1998 рр. – Федурця М. М.; з 1999 року ЦБС очолює Приймак Г. В., заступник директора з питань обслуговування дітей – Бронтерюк М. В.

З жовтня 1990 року щороку стали виникати питання щодо “оптимізації” бібліотечної мережі, тобто пройшла хвиля ліквідації бібліотек. Було скорочено 16 сільських філій, 25 працівників, у т.ч. в ЦРБ – 8.

Протягом останніх п’яти років матеріальна база бібліотек району покращилась. Капітально відремонтовані приміщення центральних бібліотек та декількох філій. Придбано нові сучасні меблі, мультимедійне обладнання, кольоровий багатофункціональний пристрій, фотокамеру тощо. Щорічно поповнюється технічний парк ЦБС. На сьогодні комп’ютеризовано 30 робочих місць в 9 бібліотеках, 25 з них підключено до мережі Інтернет.

Значно активізувалась інформаційна робота бібліотек завдяки участі в проєкті “Бібліоміст” – “Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до мережі Інтернет” та 2-х проєктах БФ “Центр громадських ініціатив” – “Майбутнє варто планувати” та “Публічні бібліотеки – мости до е-урядування”

Бібліотеки активні в соцмережах, створено 9 блогів. З 2011 року ЦРБ працює над створенням власних електронних баз даних, у т.ч. електронного каталогу за програмою ІРБІС, яку придбано за кошти місцевого бюджету (32,0 тис. грн.).

Бібліотеки визначили напрями своєї діяльності, одним з яких було і залишається на сьогодні – краєзнавство. У 1996 році в ЦРБ відкрито краєзнавчий сектор, завдяки якому про Рахівщину знають далеко за її межами.

Фахівці постійно шукають нові, незвичні форми роботи, що сприяють підвищенню іміджу бібліотеки та залученню нових користувачів. Поряд з традиційними літературними вечорами, презентаціями книг і т.ін., все частіше проводяться віртуальні виставки, мультимедійні презентації, ознайомлення онлайн з “виставками” сіл району, які розміщені у альбомі міні-музею краєзнавчого сектора, організовуються флеш-моби, вуличні акції, відкриваються літні читальні зали тощо.

Пріоритетним напрямком сьогодні бібліотеки Рахівщини вважають відкритість, доступність всіх можливих інформаційних ресурсів на користь громаді.

На 01.10.2015 р. в ЦБС діють 38 бібліотек. Штат – 61 чол., у т.ч. в ЦРБ – 13:

центральна районна бібліотека: м. Рахів, вул. Горького, 5;

центральна районна дитяча бібліотека: м. Рахів, вул. Миру, 16;

філії смт: Великий Бичків, вул. Крушник, 1; Великий Бичків – пр. Загаття, вул. Репегівська, 83; Великий Бичків – с. Малий Бичків, вул. Борканюка, 33; Ясіня, вул. Миру, 16; Ясіня – пр. Лопушанка, вул. Воз’єднання, 97; Ясіня – пр. Свидовець, вул. Визволення, 82; Кобилецька Поляна, вул. Шевченка, 29;

філії сільські: Косівська Поляна; Косівська Поляна – пр. Березово; Косівська Поляна – пр. Банський; Верхнє Водяне; Верхнє Водяне – пр. Ріка; Верхнє Водяне – пр. Тьовшаг; Біла Церква; Водиця; Водиця – пр. Плаюц; Середнє Водяне; Середнє Водяне – пр. Чуга; Богдан; Білин; Луги; Луги – пр. Говерла; Чорна Тиса; Чорна Тиса – пр. Подерей; Ділове; Ділове – пр. Хмільів; Лазещина; Лазещина – пр. Плитоватий; Лазещина – пр. Репегів; Луг; Видричка; Кваси; Костилівка; Розтоки; Росішка; Стебний.

На 01.10.2015 року бібліотечний фонд ЦБС нараховує **306,6 тис. прим.** документів. Обслужено **43 563 користувачів.**

Свалявська районна централізована бібліотечна система

Перша згадка про бібліотеку у Сваляві сягає 1905 року. Це була бібліотека з фондом 100 примірників книг. У 1908–1909 рр. вона була передана сільськогосподарській школі. В кінці 20-30-х років ХХ ст. в Сваляві функціонували 2 бібліотеки, фонд яких до 1927 року поповнювався за рахунок грошових пожертвувачів населення і подарунків книг. В 1922 році була організована русинська читальня “Общества им.О.Духновича”, а дещо пізніше (1930 р.) – українська читальня товариства “Просвіти”.

*За 1-м столом: Гріжак М. М., Грабар Ж. В., Левч Я. І., Синевич К. І.,
Островка М. С., Лефтер А. С.*

За 2-м столом: Ковбень О. І., Бітлянин М. А., Попович Г. А.

**Бітлянин
Марія Юрійівна,**
директор Свалявської
районної ЦБС

3 жовтня 1946 р. в Сваляві почала діяти перша окружна бібліотека, яка займала площу 14 м² і мала 288 примірників книг. В грудні 1946 року відкривається окружна дитяча бібліотека. Протягом 1947 р. створено ще 29 бібліотек та читалень у селах. У 1949 році бібліотека вже має назву Свалявська бібліотека для дорослих.

У 1957 р. Свалява одержує статус міста і стає районним центром. Відповідно окружна бібліотека стає районною для дорослих. За цей період бібліотека одержала нове приміщення площею 54 м². Її книжковий фонд збільшився до 20 тисяч примірників книг. На сьогодні ЦРБ займає 306 м² у будівлі районного Будинку культури, в центрі міста.

У 1975 році була утворена Свалявська централізована районна бібліотечна система (перша в області), до якої увійшли 30 бібліотек (центральна районна та районна для дітей і 28 сільських філій).

Директори (завідувачі): 1946–1956 рр. – Корпош К. В.; 1957–1976 рр. – Дребітко В. М.; 1977–2012 рр. Лефтер А. С.,

заслужений працівник культури України; з 2012 року ЦБС очолює Бітлянин М. Ю., заступник директора з питань обслуговування дітей – Мішко М. І.

Рейтинг бібліотек Свалявщини завжди був високим. У 1996 році з числа бібліотечних працівників створено літературно-пісенний ансамбль “Берегиня” (ініціатор, керівник, автор програм – директор Анастасія Степанівна Лефтер). Завдяки вивченню та використанню місцевого фольклору, створенню літературно-пісенних програм, спрямованих на відродження народних традицій, ансамбль знали далеко за межами області і у 1997 році йому присвоєно почесне звання “Народний самодіяльний колектив”.

Останні роки стали для книгозбірень Свалявщини часом інноваційного розвитку і водночас збереження й примноження кращого досвіду, напрацьованого не одним поколінням її працівників. У 2012 р. бібліотеки Свалявської ЦБС за програмою “Бібліоміст” отримали набір комп’ютерного обладнання та програмне забезпечення для надання користувачам бібліотеки вільного доступу до Інтернету. На сьогодні в ЦБС є 19 комп’ютерів та 10 одиниць копіювально-розмножувальної техніки. До мережі Інтернет підключено 17 комп’ютерів. З 2013 р. розпочато створення власних електронних ресурсів: електронний каталог нових надходжень, тематичні, фактографічні, бібліографічні БД за проектом бібліотеки “Свалявщина туристична”. В рамках цього проекту в ЦРБ діє інформаційно-туристичний центр, який співпрацює з відділом культури і туризму, Свалявським історичним музеєм, туристичною агенцією “Свято Карпат”.

На 01.10.2015 року в мережі системи 25 бібліотек:

центральна районна бібліотека: м. Свалява, вул. Головна, 72;

районна дитяча бібліотека: м. Свалява вул. Шевченка , 2;

сільські філії: Березники, Керецьки, Росош, Дусино, Стройне , Плав’я, Черник, Неліпино, Сасівка, Сусково, Голубине, Солочин, Поляна, Уклин, Павлово, Плоске, Родниківка, Родникова Гута, Оленьово, Пасіка, Тибава, Мала Мартинка.

На 01.10. 2015р. загальний фонд ЦБС нараховує **334,6 тис. прим.** документів.

Кількість обслужених користувачів – **24 271.**

Тячівська районна централізована бібліотечна система

У 1946 році в селищі Тячів було відкрито окружну бібліотеку. На її базі у 1947 році створено Тячівську районну бібліотеку для дорослих, яка займала 2-поверхове приміщення по вул. Незалежності (тоді Леніна), 54. Фонд становив 2 423 прим. Штат складався з 3 осіб.

У 1979 році почалася централізація бібліотек району. Централізована бібліотечна система об'єднувала 75 бібліотек: ЦРБ, ЦДБ та 73 бібліотеки-філії. Штат бібліотечних працівників району складав 140 чоловік,

День вишиванки в ЦРБ.

*Стоять: Ключкей І. С., Гуцул М. Ю., Мийсарош І. Н.,
Патяник Л. М., Савчук С. І., Сутула О. І., Волос М. А., Волос Г. П.
Сидять: Нодь Н. К., Куцина Є. В., Сливка А. В.*

В Інтернет-центрі

у т. ч. в ЦРБ – 12. У ЦРБ було відкрито нові структурні підрозділи: відділ обробки та комплектування літератури, методично-бібліографічний відділ, відділ обслуговування, відділ єдиного фонду. Завдяки бібліобусу в ЦБС активно діяли 18 пересувок. Однак, на початку 2000-х років в ЦРБ було лише 6 штатних одиниць, при цьому всі функції, що стосувались бібліотечної діяльності, залишались в повному обсязі.

Директори (завідувачі):

1947–1949 рр. – Яковлева Е.;
1949–1956 рр. – Самофонова А.;
1956–1962 рр. – Філатова Л. І.;
1962–1984 рр. – Вісневська Л. І.;

1984–1995 рр. – Фріндт Ю. М.; 1995–2001 рр. – Волос Г. П.; 2002–2009 рр. – Бочі Е. К.; з 2009 року ЦБС очолює – Ключкей І. С., заступник директора з питань обслуговування дітей – Федина В. В.

Станом на 1.09.2015 р. штат ЦБС – 80 од. Бібліотечних – 69, з них в ЦРБ – 13.

З 1996 року в ЦРБ працює професійний клуб “Бібліотекар”. На засіданнях клубу проводиться пошук та апробування різних нових форм роботи бібліотек, пропонується досвід колег, проводяться ділові ігри і т.ін. З 2002 року діє центр регіональної інформації, який акумулює та надає в користування опубліковані та неопубліковані документи райдержадміністрації та районної і міської Рад. Завдяки грантовому проекту Посольства США LEAP в Україні у 2007 р. відкрито новий інформаційний центр для громади Тячева.

У 2015 р., за фінансової підтримки Благодійного фонду “Центр громадських ініціатив” бібліотека організувала акції “Майбутнє варто планувати” , в рамках якої проведено кінотусовки, флеш-моби тощо. ЦРБ стала членом “Асоціації угорських бібліотекарів Закарпаття” і взяла участь у “Марої-програми” Національного Фонду Культури Угорщини. Участь у програмі дала змогу отримувати для бібліотек, що обслуговують компактно проживаючу національну групу угорців, книги сучасних угорських письменників.

В останнє десятиліття, в досить важких економічних умовах, влада району знаходить можливість щороку виділяти кошти на ремонт кількох бібліотек. В них оновлюються меблі, здійснюється сучасне оформлення приміщень, з’являється сучасне технічне обладнання. В ЦБС вже 23 комп’ютери (10 бібліотек), які поступово підключаються до Інтернет-мережі.

Пріоритетними питаннями ЦРБ вважає діяльність по створенню повноцінного інформаційного, культурно-освітнього, дозвіллевого центру громади м. Тячів та посилення методичного впливу на бібліотеки-філії щодо спрямування їх діяльності на допомогу адаптації місцевих громад у нових умовах світу, що змінюється.

На 01.10.2015 р. в мережі ЦБС діють 48 бібліотек (4 з них обслуговують компактно проживаючі національні групи угорців та 4 – румун):

центральна районна бібліотека – м. Тячів, вул. Незалежності, 54;

районна бібліотека для дітей – м. Тячів, вул. Незалежності, 55;

філії смт: Буштино, вул. Головна, 91; Дубове, вул. Гагаріна, 48; Солотвино, вул. Ленінградська, 6; Тересва, вул. Народна, 83; Усть-Чорна, вул. Верховинська, 194;

філії сільські: Бедевля, Біловарці, Вільхівці, Вільхівські Лази, Вонігово, Ганичі, Ганичі-Солоне, Глибокий Потік, Грушево, Добрянське, Дулово, Калини, Калини-Заріка, Колодно, Красна, Криве, Кричево, Кричево-Росош, Лази, Округла, Лопухово, Нижня Апша, Нересниця, Підплеша, Новобарово, Новоселиця, Тисалово, Руська Мокра, Комсомольськ, Руське Поле, Тарасівка, Терєбля, Терново, Вишоватий, Петрушів, Топчино, Угля, Велика Уголька, Мала Уголька, Чумальово, Широкий Луг.

На 01.10.2015 року фонд ЦБС нараховує **425,7 тис. прим.** документів.

Кількість обслугованих користувачів – **57 829**.

Ужгородська міська централізована бібліотечна система

перемістилася у спеціально збудоване приміщення (Пасаж), де був спеціальний бібліотечний інвентар. І за подальші десять років фонд бібліотеки нараховував вже 10,0 тисяч книжок.

У 1945 р. на базі міської бібліотеки відкрито обласну бібліотеку для дорослих, яка до 1961 року і займала приміщення міської бібліотеки. В 1951 році по вулиці Мукачівській було відкрито міську бібліотеку № 2, яку через 10 років переведено знову у приміщення, збудоване у 1932 році. З того часу (з 1961 року) адреса Ужгородської міської бібліотеки не змінювалася: вул. Волошина, 20.

В 1976 році було створено Ужгородську міську центра-

лізовану бібліотечну систему, яка об'єднувала 9 бібліотек (центральна, міська для дітей, 7 філій). Штат – 31 чол.

Майстер-клас ведуть студенти коледжу культури і мистецтв Віктор Сокач та Ірина Мучичка

*Бандурка Ганна
Василівна,
директор Ужгородської
міської ЦБС*

лізовану бібліотечну систему, яка об'єднувала 9 бібліотек (центральна, міська для дітей, 7 філій). Штат – 31 чол.

Директори (завідувачі): 1945–1977 рр. – Гришко В. В., Полив'яний М. К., Агафонова Г. Я., Киричок Г.М., Ковальчук О. О. (точні дати виявити не вдалося); 1978–1986 рр. – Халахан А. С., 1986–1987 рр. Марченкова Л. С.; з вересня 1987 року ЦБС очолює Бандурка Г. В., заступник директора з питань обслуговування дітей – Ленарт Л. М.

З 1998 року при ЦМБ діє міське товариство “Барви Карпат”, яке очолює народний художник України Федір Павлович Безверхнев. З його іменем пов'язані безліч персональних виставок відомих художників міста – Єви Асталаш, Василя Коштури, Степана Сероухова, Івана Скакандія, Миколи Шепи. З плином часу літературно-мистецька вітальня змінила своє твор-

че обличчя і тепер творче об'єднання талановитих молодих людей збирає поціновувачів мистецтва в клубі за інтересами “Арт – панорама”.

Ужгородська центральна міська бібліотека одна з перших в області розпочала впроваджувати “інтернетизацію” в бібліотечну діяльність. Вона взяла участь у програмі розширення доступу та навчання в Інтернеті, яку проводила Рада міжнародних досліджень та обмінів (IREX) і отримала 11 комп'ютеризованих робочих місць. Тут ужгородцям надавались послуги доступу до Інтернету, навчання основ комп'ютерної грамотності, навчання веб-дизайну, користування різними бізнес-програмами та пошук грантів і т.ін.

У 2012 році 4 бібліотеки ЦБС стали переможцями третього раунду конкурсу “Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету” програми “Бібліоміст”. В рамках цього конкурсу бібліотеки-переможці отримали 15 найновіших комп'ютерів з ліцензійним програмним забезпеченням, 15 комплектів веб-камер з навушниками та 4 принтери. На сьогодні комп'ютеризовано 28 робочих місць. Безкоштовний доступ до Інтернет значно активізував відвідування бібліотеки ужгородцями.

Основним завданням вважаємо збереження та розвиток мережі бібліотек м. Ужгород, спрямування їх діяльності на створення комфортного середовища для спілкування користувачів, забезпечення вільного доступу до наявних та віддалених інформаційних ресурсів.

Станом на 01.09.2015р. до структури Ужгородської міської ЦБС входять 6 бібліотек (3 філії – скорочено). Штат – 28 чол., у т. ч. в ЦМБ – 12:

центральна міська бібліотека. м. Ужгород, вул. Волошина, 20;

міська бібліотека для дітей. м.Ужгород, пл. Б. Хмельницького, 3;

міські філії: № 2 (для дітей). м. Ужгород, вул. 8 Березня, 19; № 4 м. Ужгород, вул. Доманинська, 235; № 5 м. Ужгород, вул. Дендеші, 160; № 6 м. Ужгород, вул. Гагаріна, 98.

Станом на 01.10.2015 року: кількість фонду по системі – **156,5 тис. прим.** документів.

Кількість обслужених користувачів – **19 374.**

Ужгородська районна централізована бібліотечна система

Ужгородська окружна бібліотека була відкрита у 1946 році. Цього ж року почали відкриватись хати-читальні та сільські бібліотеки, яких у 1949 році було 67, із штатом 71 чол. та книжковим фондом понад 70,0 тис. книг і брошур. Періодичні видання не обліковувались і не враховувались.

Спочатку Ужгородський міськвиконком закріпив за окружною бібліотекою приміщення в м. Ужгород

День угорської поезії: наші вишиванки – найкращі!

Валієва
Валентина Никифорівна,
директор Ужгородської
районної ЦБС

по вул. Минайській, 1. У серпні 1947 року бібліотеку перемістили в краще приміщення, площею 112 м² в с. Дравці Ужгородського району, а у 1968 році її перевели в прикордонне м. Чоп, де вже знаходилась районна бібліотека для дітей. Площа приміщення була 160 м². З 1988 р. знов з'явилися ідеї щодо зміни її адреси. Три роки на сторінках районної газети велась дискусія, у якій читачі та бібліотекарі відстоювали недоцільність перенесення бібліотеки з м. Чоп, та їм не вдалося зупинити черговий переїзд. В кінці 1991 року центральну районну бібліотеку перевели в угорське село Струмківка, де в будівлі будинку культури вона і дотепер займає площу в 400 м².

Однією з перших завідувачів була Елізавета Пашко.; 1966–1993 рр. – Качур Г. Д.; з 1994 р. ЦБС очолює Валієва В. Н., заступник директора з питань обслуговування дітей – Панцо Є. А.

У 1979 році (згідно з рішенням виконкому від 14.06.1978 р. № 161) 70 бібліотек району об'єднано в централізовану бібліотечну систему, в структурі якої діяли центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей та 68 сільських філій.

Після отримання Чопом статусу міста обласного значення, в ЦБС було порушено структуру і ліквідовано бібліотеку для дітей. ЦРБ стала методичним центром і з питань обслуговування дітей, а в бібліотеці виділено спеціальне приміщення та штатну одиницю для їх обслуговування.

З кінця 90-х років минулого ст. та початку 2000-х ЦБС втратила 23 бібліотеки та 23-х працівників. Штат на 01.10.2015 року – 51 чол., у т.ч. в ЦРБ – 11.

З 1994 року Ужгородська ЦРБ стала членом “Асоціації угорських бібліотекарів Закарпаття”. Протягом декількох років були налагоджені зв’язки з громадськими організаціями та бібліотеками Угорщини, культурними спілками, спонсорами. З 2011 року Ужгородська ЦРБ бере участь у грантових програмах Угорщини: “Марої – програм” та “Програма книгозабезпечення бібліотек книгами сучасних угорських письменників”.

У 2008 році від Демократичної спілки угорців України та об’єднання прикордонних органів самоврядування Закарпаття бібліотеки Ужгородщини, які обслуговують угорське населення, отримали 15 комп’ютерів та 5 ксероксів. Участь у проекті “Бібліоміст” надала можливість отримати для ЦРБ та 5-ти філій ще 15 комп’ютерів. Це в свою чергу зумовило появу нових послуг. Інтернет-центр став важливим складником інформаційних ресурсів бібліотеки, сприяє підвищенню якості обслуговування користувачів. У бібліотеці створений Громадський Інформаційний Центр. ЦРБ працює в кількох проектах, які реалізовує БФ “Центр громадських ініціатив” (м.Перечин).

Пріоритетним питанням в діяльності бібліотека вважає створення і розвиток інформаційних ресурсів та їх використання на користь місцевій громаді.

На 01.10.2015 р. в структурі ЦБС діє 41 бібліотека:

Ужгородська центральна районна бібліотека – с.Тийглаш, вул. Сент-Іштвана,119;

філія смт: смт. Середнє, вул. Закарпатська, 69

філії сільські: Андріївка, Анталовці, Гайдош, Галоч, Руські Геївці, Глибоке, Демечі, Велика Добронь, Мала Добронь, Дубрівка, Гута, Кибляри, Паладь-Комарівці, Руські Комарівці, Коритняни, Великі Лази, Невицьке, Оноківці, Оріховиця, Пацканьово, Підгорб, Довге Поле, Ратівці, Соловка, Верхнє Солотвино, Нижнє Солотвино, Сторожниця, Соломоново, Стрипа, Холмок, Холмець, Худльово, Циганівці, Чабанівка, Часлівці, Чертеж, Есень, Ярок.

4 філії (в селах Великі Геївці, Малі Геївці, Кам’яниця, Концово) “тимчасово” припинили свою діяльність. 14 бібліотек обслуговують компактно проживаючі національні групи угорців та 4 – словаків.

На 01.10.2015 р. кількість фонду по системі нараховує – **323,5 тис. прим.** документів. Кількість обслужених користувачів – **23 478.**

Хустська центральна міська бібліотека

Хустську центральну міську бібліотеку утворено в 1947 році. Знаходилась у приміщенні міської ради на другому поверсі за адресою: м.Хуст, вул.24 Жовтня. З того часу вона змінювала місце свого розташування 5 разів.

З часу свого створення бібліотека відігравала важливу роль в освітньому та культурному житті м. Хуст. Саме вона була базою практики для студентів бібліотечного відділення Хустського технікуму по підготовці працівників культурно-освітніх установ.

Хустська міська бібліотека – організатор багатьох просвітницьких заходів у місті. На фото: “Фестиваль нарцисів”.

**Курденко
Вікторія Петрівна,**
*завідувачка Хустської
міської бібліотеки*

Завідувачі: 1947–1997 рр. – Епик-Угненко А. П., Майданна Х. В., Сабов М. Й., Попп Н. В., Дубровська М. Ю.; з 1998 р. Хустську міську бібліотеку очолює Курденко В. П.

З 1974 року міська бібліотека входила до складу Хустської районної централізованої бібліотечної системи (ЦБС), а з 2001 р. працює як окрема самостійна бібліотека з розгорнутою структурою (абонемент, читальна зала) і підпорядковується управлінню культури молоді і спорту Хустської міської ради. З 01.03.2008 р. має статус “юридичної особи”.

Хустська ЦМБ є справді публічною, обслуговує користувачів всіх вікових категорій (дітей дошкільного віку, школярів, юнацтво і дорослих), незалежно від приналежності до національності, віросповідання, соціального статусу тощо.

На 01.01.2015 р. фонд бібліотеки налічує 37 542 тисяч примірників документів, де широко представлені енциклопедично-довідкові видання, словники, нова література з історії,

економіки, права. У міській бібліотеці 5 комп'ютерів з вільним доступом до мережі Інтернет.

Бібліотека має тісні стосунки з освітянськими закладами, громадськими організаціями, політичними партіями. Підтримуються зв'язки з різними благодійними фондами. Особлива увага приділяється соціально-незахищеним верствам населення – людям з обмеженою мобільністю, похилого віку тощо.

Протягом останніх 2-х років бібліотека є центром волонтерської роботи на допомогу українській армії, учасникам АТО та вимушено переміщеним особам.

Пріоритетними для бібліотеки є інформаційна діяльність, набуття статусу соціального громадського центру, можливість стати посередницькою ланкою між владою і громадою, широка культурно-просвітницька діяльність.

Хустська центральна районна бібліотека для дорослих

У м. Хуст у 1946 році була створена окружна бібліотека, яка знаходилася в приміщенні районного будинку культури і займала одну кімнату площею 30 м². Книжковий фонд бібліотеки нараховував 319 примірників книг. Бібліотека обслуговувала близько 200 читачів.

Через деякий час було відкрито перші сім сільських хат-читалень, зокрема у селах: Вишково, Горінчево, Сокирниця, Велятино, Рокосово, Іза, Драгово. Бібліотека отримала статус районної бібліотеки для дорослих і функції

Історичну годину “Крути – наша слава, наша історія” відвідали перший заступник голови райдержадміністрації Л. В. Петрецький, керівник апарату – В. В. Любка, начальник відділу внутрішньої політики І. І. Біляк, начальник оргвідділу Хустської ОДА В. М. Дубей.

**Крайникович
Юліана Шамуїлівна,**
завідувачка Хустської
районної бібліотеки

методичного центру для мережі сільських бібліотек, кількість яких швидко збільшувалась.

За 20 років фонд Хустської районної бібліотеки для дорослих зріс до 30,0 тис.од. Тут проводилась активна масова робота, зростав і фаховий рівень працівників, адже в бібліотеки прийшли перші випускники бібліотечного відділення Хустського культосвітнього технікуму.

У 1978 році 70 бібліотечних установ району об'єднались в єдину ЦБС, у структурі якої було виділено центральну районну бібліотеку, бібліотеку для дітей, 1 міську та 67 сільських бібліотек-філій. Штат – 105 чол., у т.ч. в ЦРБ – 24.

Завідувачі (директори): 1947–1977 рр. Кадар І. І. та Аполоник Л. Ф.; 1978–1988 рр.– Немеш М. І.; 1989–2004 рр. – Комарницька З. О.; 2005–2007 рр. – Сеневич О. В.; 2008–2011 рр. – Фантич О. В.; 2011–2013 рр. – Міллер Н. В.; з 2013 року районну бібліотеку очолює Крайникович Ю. Ш., районну для дітей – Габор О. В.

Питання так званої оптимізації, які керівництво Хустського району на той час розуміло як “скорочення” і спосіб економії коштів, призвело до децентралізації бібліотечної мережі у 2003 р.

Бібліотечний штат району становить 52 працівники, районної бібліотеки – 12. Районна бібліотека, яка знаходиться в центрі міста (будівля райдержадміністрації), продовжує здійснювати методичний вплив на бібліотеки району. Вона здійснює комплектування та обробку нової літератури для сільських бібліотек, що не є правильним, адже вони разом з фондами передані до компетенції сільських рад. Крім того, працівники ЦРБ переведені на IV групу по оплаті праці, а це означає, що робота з фондом їм не оплачується.

Бібліотеки Хустського району краще (ніж інші в області) були забезпечені матеріально. Щороку на кожну бібліотеку виділялись (хоч і недостатні) кошти на поповнення фондів.

Технологічні процеси бібліотек Хустського району забезпечують 22 комп'ютери, 10 з них підключені до мережі Інтернет, 12 принтерів, 16 ксероксів, є музичний центр, проектор.

Бібліотеки працюють в тісному контакті з представниками влади району, працівниками освіти, громадськими організаціями.

Останнім часом районна бібліотека “виходить в люди” – проводить вуличні акції, організовує на площі Незалежності акції “Літо з книгою”, День вишиванки, День української книги, які сприяють зростанню читацької активності населення.

Станом на 01.10.2015 р. в районі функціонують 32 самостійні бібліотеки:

районна бібліотека для дорослих – м. Хуст, вул. Карпатської Січі, 21;

районна бібліотека для дітей м. Хуст, вул. Карпатської Січі, 21;

філія смт: смт. Вишково;

сільські бібліотеки: Березово, Бороняво, Велятино, Вертеп, Вільшани, Горінчово, Данилово, Драгово, Забрідь, Золотарьово, Іза, Крайниково, Крива, Копашново, Хустець, Липецька Поляна, Липча, Липовець, Монастирець, Нанково, Нижній Бистрий, Противень, Широке, Сокирниця, Стеблівка, Нижнє Селище, Рокосово, Олександрівка, Яблунівка.

На 01.10.2015 року кількість фонду по району нараховує – **367,1 тис. прим.** документів.

Кількість обслужених користувачів – **33 031**.

Довідкове видання

**Бібліотеки Закарпаття:
здобутки та нові напрями діяльності**

матеріали “круглого столу”,
присвяченого 70-річчю Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

*Видання перше
Українською мовою*

Укладач: **Л. З. Григаш**

Головний редактор: **Н. М. Панчук**

Випусковий редактор: **Л. О. Падяк**

Фотографії: **А. М. Біган, В. О. Грігаш, М. В. Грігаш, С. В. Коваленко, Н. М. Яблонська**

Відповідальна за випуск: **О. А. Канюка**

Видавництво Валерія Падяка

Ужгород, 88006, вул. Гагаріна 14/3

тел. (0312)-693132, 0503724404

E-mail <padiak.valeri@gmail.com>

www.padyak.com

(Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 963 від 20.06.2002 р.)

Оригінал-макет: Л. Ільченко

Замовлення № 332. Підписано до друку 20.10.2015 р. Формат 70x100/16.
Папір офсет. Гарнітура: Times. Умов. друк. арк. 9,87. Тираж 120 прим.

Друк ФОП Яценко Є. В.

Ужгород, вул. Чорновола, 27, кв. 61

Свідоцтво про державну реєстрацію, серія В03 № 278017

Б59 **Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності** : матеріали “круглого столу”, присвяч. 70-річчю Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка [Текст] / Упр. культури Закарпат. облдержадмін. ; Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка; уклад. : Л. З. Григаш ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – 158 с. : іл.

ISBN 978-966-387-105-9

Збірник матеріалів “круглого столу” містить статті працівників публічних бібліотек Закарпаття різних рівнів та бібліотек вищих навчальних закладів різного ступеня. В статтях відзначаються певні здобутки книгозбірень за останнє п’ятиріччя та визначаються нові напрями роботи, відповідно до вимог сьогодення.

В обговоренні проблем бібліотек Закарпаття взяли участь генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, начальник та головний спеціаліст управління культури Закарпатської облдержадміністрації.

Видання доповнено короткими довідками про публічні бібліотеки всіх районів Закарпаття, їх історію та сьогодення, розділом “Від шанувальників з багаторічним читацьким стажем”, а також ілюстровано фотофактами з життя бібліотек області.

УДК 027:022(477.87)
ББК 78.34(4УКР-4ЗАК)